6
39-d
31

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
33 d
69

liotheca
oll. Rom.
. Jesu

23-5-40
23-d-44
39-d-31

S. $\frac{13}{23}$

Digitized by Google

Digitized by Google

THESAVRVS CONSCRIBENDARVM ET CONTEXENDARVM EPISTOLARVM NOVVS ET VTILIſſimus ex varijs optimisq; auctoribus deſumptus.

PRAECEPTIS QVIDEM PAVcis comprehenſus, exemplis verò plurimis, è M.T. Ciceronis *libris, illuſtratus, & nunc primùm editus:*

OPERA

IOHANNIS BVCHLERI à Gladbach.

Editio hæc poſtrema prioribus auctior, politiorque eſt.

CRACOVIÆ,
Væneunt apud Burchardum Kuickium.
ANNO M. DC. XIX.
Cum gratia & priuilegio Sacr. Reg. Maieſtat.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI AC DOMINO, D. ARNOLDO Huickelhouen, celeberrimi monaſterij S. Viti in Gladbach Abbati digniſſimo

Ioannes Buchlerus
S. D. P.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ETSI continua meorum informatione impeditus temporis perexiguum ſtudio priuato ſuppeditare poſſum, tamen, Domine & Pater modis omnibus colende, vt quorundam mihi amiciſſimorum efflagitationi morem gererem, & meum qualecunque ſtudium, & pertenuem induſtriam in ſtudioſorũ vſum pro mea virili parte conuerterem, exorſus ſum de Epiſtolarum *artificio ſcribere, adhibitisq; tum veterum, tum recentium auctorum libris, quæcunq; ad rectam earundem compoſitionem neceſſaria, aut vtilia videbantur, quanto potui maximo iudicio (quod tamen tenue in me deprehendo) collegi, & præcepta omnia* Epiſtolis *ex ſolo Cicerone petitis illuſtraui.* Neque *temerarium eorum iudicium hoc me ab inſtituto deterruit, qui neglecta diſpoſitione, qui præceptioni-*

bus

bus ſpretis, qui denique omni exemplorum cum obſeruatione, tum imitatione poſtpoſita, vt quidq; primum in buccam venerit, Epiſtolis committendum autumant. Hic vt illa, quæ de doctiſſimorum Epiſtolarum vtilitate verè dici poſſent, latere patiar, quis amabo, rectè poſſe, nunc ſuadere nunc diſſuadere, nunc dare nunc petere conſilium, nunc officium ab alijs requirere, nunc noſtrum alijs ſtudium polliceri, modo conſolari modo gratias agere, modo laudare modo reprehendere, iam accuſare iam defendere, iam iocari iam ſerio agere, & quæ ſunt generis eiuſdem, non maximi æſtimandum putet? Ecquis in his omnibus decorum ſine veterum exemplis & imitatione retinere valebit? Profecto qui vel mediocriter his ſimilibuſq; præceptis exercitati fuerint, ipſi non ſolum promptius & expeditius ſcribent quàm cæteri, ſed etiam doctius venuſtiuſq; quam qui ducem ſequūtur ſolam naturam. Ars ordinem, & quaſdam errare in faciendo non patientes vias commonſtrat: Hæc naturam ipſam, ſi non ſit optima, adiuuat, aut, quoad eius facere poſſit, corrigit. Sanè Epiſtolam non inanem, aut vilem quandam rem eſſe, vt illi arbitrantur, ſed aliqua Rhetorica arte componendam, ex 6. *Ciceronis Epiſt. li. 3. cognoſci poteſt.* Noua

quædam poſtulat, *inquit Cicero*, & putat me eius generis artificium quoddã tenere. Et ego pollicitus ſum me ex intima noſtra arte depropturum mirificum genus commendationis. *Quare, vt nimis excultus, & ornamentis compluribus nitidus ac ſplendens, omnibusq; Rhetoricis coloribus diſtinctus & illuminatus ſermo fugiendus eſt, ſic latinis, puris, elegantibus, & electis vocabulis contexenda, & quodam tum naturali, tum oratorio artificio illuſtranda eſt Epiſtola, vt vitetur plebeÿ ſermonis nimia affinitas, & omnis abſit deformitas, nimiumque perturbatus ordo. Quæ qualis maximè eſſe debeat, ex Ciceronis epiſtolis, qui præ cæteris omnibus ſuſpiciendus & imitandus eſt, hoc libello breuiter, & perſpicuè traditur. Habes Reuerende in Chriſto Pater huius noſtri laboris rationem, quem R. T. dedicandum exiſtimaui, tum quod ad eas quæ in ipſa elucent virtutes, hanc quoque accedere intelligam, quod R. T. licet grauiſſimis occupationibus nunquam ferè non diſtringatur, quod tamen otÿ ac vacui temporis interdum datur, id in optimarum artiũ ſtudÿs libentiſſimè conſumas: tum vel maximè vt meum erga eandem perpetuum ſtudium, & animi propenſionem quandam*

eximiam alijs atteſtetur. Exiguum *inquies.* Fateor: *ſed velim muneris tenuitatem* T. H. *amplitudo ſubleuet.* Huiuſmodi *ab eo dari cõuenit, qui compluribus iam annis puerorũ ſtudijs promouẽdis ſerio continuoque labore incubuerit. Spero interim æquos rerum æſtimatores, hunc noſtrum laborem, ſi penitus introſpexerint, non ſuperuacaneum fuiſſe, nec inutilem literariæ* Reipub. *fore, iudicaturos. Quod ſupereſt igitur,* R.T. *demiſſè ſuppliciterq; rogatam volo, vt hoc tenue munuſculum in tutelam & præſidium ſuum ſuſcipiat, &* Bucblerum, *cum conſanguineis, annis ab hinc multis Flaminiam veſtram incolentibus, amicè & beneuolè amplectatur. Quibus ſi, re ita poſtulante, à* R. V. *benignè aliquid factum fuerit, maximi beneficij loco ipſe habiturus ſum.* Incolumem *diu* R. T. *ſeruet Chriſtus Opt. Max.* VVicradio.

Anno ſalutis humanæ milleſimo ſexcenteſimo quarto, 12. *Nouemb.*

LIBRI

LIBRI LECTORISQVE
διαλογισμὸς.

SIS quibus audito noſtro vix nomine verbis
Ora ſoluturus, Lector amice, ſcio.
Has videor voces iam nunc audire, quis vſus?
Vtilitaſve tui ſerò adeuntis erit?
Téne putas quidquam Cicerone decentius ipſo
Poſſe adferre? erras, ſi potuiſſe putes.
Exſtat Epiſtolicus multis Theſaurus ab annis,
Illius ex ſolis conditus arte libris:
Hunc colit, hunc ſequitur lingua ſtudioſa Latina
Turba; ſtylo poſſit ſplendor vt eſſe ſuo.
Haud equidem inuideo, libet inuidiſſe nec vlli:
Immò ſuus per me non minuetur honos.
Materia ſiquidem multum diſtamus vterq́ue,
Diuerſaq́ue ſumus conditione fati.
Ille Phraſes certis diſtinctas claſſibus affert,
Collectas varijs ex Cicerone locis:
At nuſquam pueros: quanam ratione decenter
Haſce queant ſcriptis inſeruiſſe, docet.
Ipſe ego trado vias, abſit iactantia verbis,
Litera quis fieri debeat omne genus.
Inſuper exemplis, Cicero quæ prodidit vnus,
Præceptis facio robur ineſſe ſuum.
Poſſideoq́ue phraſes quas non ſibi poſſidet ille,
Suauibus appoſitas ſemper epiſtolijs.
Quod ſi fortè mihi non credis, vtrumq́ue reuolue,
Certior hinc factus, poſtea crede tibi.

AD POLITIORVM LITERARVM STVDIOSOS IOANNIS VVilhelmi à Blittersdorff Epigramma.

PVelle vis aptè, politè, ſplendidè,
Vis expeditè Epiſtolas contexere?
Vis Tulliano more quiduis eloqui?
Age, eruditum, perpolitum, candidum
Hunc codicem fac compares, fac lectites,
Fac in tuis ſequare ſcriptionibus,
Scribeſq; mox aptè politè, candidè:
Omnino eodem quo eloquentiæ parens
Cicero in Epiſtolis ſuis modo vtitur:
Quem traditæ præceptiones hoc libro
Planiſſimè, breuiſſimeque perdocent.
Non audiendos Artis hoſtes noueris,
Qui quæque liberè locari qualibet
In ſcriptione poſſe ridiculè autumant.
Hæc dux habetur omnium certiſſima:
Hæc adiuuat naturam, eamque corrigit:
Hæc ipſa veterum ſcripta, & eloquentium
Intelligere, nos & docet imitarier:
Fit lectio quorum duorum gratia.

IOAN-

IOANNIS SYBRICH Prætoris in Ercklens ad auctorem Elegia.

QVI rudis informat ſermonibus ora iuuentæ:
Parte colitq; hominem qui meliore ſui,
Ille profectò facit quod vita poſtulat vſus,
Non minus, ac populos qui ditione regit.
Nullus enim teneris benè ni ſit doctus ab annis
Vnquam poſt vitæ iura decenter aget.
Hinc Buchlere tibi multum Reſpublica debet,
Qui viua & muta plurima voce doces.
Dum præcepta tuis puerili accommoda menti
Grammatices ſcholijs carminibusq; facis:
Dum Germanorum Latiæ Prouerbia linguæ
Das, hominumq; manus illa ſubire ſinis:
Dum Gnomas edis veterum, dum Aenigmata, votis
Dumq; doces pueros ſollicitare Deum.
Quis triplices Phraſeôn diuerſo tempore neſcit
Theſauros, prælo quos tua Muſa dedit?
Carminis & formas ſcripſiſſe, Poetica nec non
Dogmata te, iuuenum quem latuiſſe putem?
Quos non exercent pueros, hinc nomen adepti,
Sex miræ facti dexteritate libri?
Noſſe venuſtatis Canones, Ciceronis opesq;
Barbariæ obſtantes vult ſtudioſa cohors.
Litterulasq; breues veteri pro more Laconum,
Scit tibi collectas omnis vbiq; ſchola.

6
39-d
31

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
33 d
69

liotheca
oll. Rom.
. Jesu

23-d-44

23.5.10

39.7.31

S. 13/23

Digitized by Google

THESAVRVS CONSCRIBENDARVM ET CONTEXENDARVM EPISTOLARVM NOVVS ET VTILIſſIMVS ex varijs optimiſq; auctoribus deſumptus.

PRAECEPTIS QVIDEM PAVcis comprehenſus, exemplis verò plurimis, è M.T.Ciceronis libris, illuſtratus, & nunc primùm editus:

OPERA

IOHANNIS BVCHLERI à Gladbach.

Editio hæc poſtrema prioribus auctior, politiorque eſt.

CRACOVIÆ,
Væneunt apud Burchardum Kuickium.
ANNO M. DC. XIX.
Cum gratia & priuilegio Sacr. Reg. Maieſtat.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

REVERENDO IN CHRISTO PATRI AC DOMINO, D. ARNOLDO

Huickelhouen, celeberrimi monaſterij S. Viti in Gladbach Abbati digniſſimo,
Ioannes Buchlerus
S. D. P.

BIBLIOTECA NA ROMA VITTORIO EMA

ETSI continua meorum informatione impeditus temporis perexiguum ſtudio priuato ſuppeditare poſſum, tamen, Domine & Pater modis omnibus colende, vt quorundam mihi amiciſſimorum efflagitationi morem gererem, & meum qualecunque ſtudium, & pertenuem induſtriam in ſtudioſorũ vſum pro mea virili parte conuerterem, exorſus ſum de Epiſtolarum artificio ſcribere, adhibitisq́ tum veterum, tum recentium auctorum libris, quæcunq́ ad rectam earundem compoſitionem neceſſaria, aut vtilia videbantur, quanto potui maximo iudicio (quod tamen tenue in me deprehendo) collegi, & præcepta omnia Epiſtolis ex ſolo Cicerone petitis illuſtraui. Neque temerarium eorum iudicium hoc me ab inſtituto deterruit, qui neglecta diſpoſitione, qui præceptioni-

Digitized by Google

bus ſpretis, qui denique omni exemplorum cum obſeruatione, tum imitatione poſtpoſita, vt quidq; primum in buccam venerit, Epiſtolis committendum autumant. Hic vt illa, quæ de doctiſſimorum Epiſtolarum vtilitate verè dici poſſent, latere patiar, quis amabo, rectè poſſe, nunc ſuadere nunc diſſuadere, nunc dare nunc petere conſilium, nunc officium ab alijs requirere, nunc noſtrum alijs ſtudium polliceri, modo conſolari modo gratias agere, modo laudare modo reprehendere, iam accuſare iam defendere, iam iocari iam ſerio agere, & quæ ſunt generis eiuſdem, non maximi æſtimandum putet? Ecquis in his omnibus decorum ſine veterum exemplis & imitatione retinere valebit? Profecto qui vel mediocriter his ſimilibuſq; præceptis exercitati fuerint, ipſi non ſolum promptius & expeditius ſcribent quàm cæteri, ſed etiam doctius venuſtiuſq; quam qui ducem ſequũtur ſolam naturam. Ars ordinem, & quaſdam errare in faciendo non patientes vias commonſtrat: Hæc naturam ipſam, ſi non ſit optima, adiuuat, aut, quoad eius facere poſſit, corrigit. Sanè Epiſtolam non inanem, aut vilem quandam rem eſſe, vt illi arbitrantur, ſed aliqua Rhetorica arte componendam, ex 6. Ciceronis Epiſt. li. 3. cognoſci poteſt. Noua

quæ-

quædam poſtulat, *inquit Cicero*, & putat me eius generis artificium quoddã tenere. Et ego pollicitus ſum me ex intima noſtra arte deprompturum mirificum genus commendationis. *Quare, vt nimis excultus, & ornamentis compluribus nitidus ac ſplendens, omnibusq; Rhetoricis coloribus diſtinctus & illuminatus ſermo fugiendus eſt, ſic latinis, puris, elegantibus, & electis vocabulis contexenda, & quodam tum naturali, tum oratorio artificio illuſtranda eſt Epiſtola, vt vitetur plebeij ſermonis nimia affinitas, & omnis abſit deformitas, nimiumque perturbatus ordo. Quæ qualis maximè eſſe debeat, ex Ciceronis epiſtolis, qui præ cæteris omnibus ſuſpiciendus & imitandus eſt, hoc libello breuiter, & perſpicuè traditur. Habes Reuerende in Chriſto Pater huius noſtri laboris rationem, quem R.T. dedicandum exiſtimaui, tum quod ad eas quæ in ipſa elucent virtutes, hanc quoque accedere intelligam, quod R.T. licet grauiſſimis occupationibus nunquam ferè non diſtringatur, quod tamen otij ac vacui temporis interdum datur, id in optimarum artiũ ſtudijs libentiſſimè conſumas: tum vel maximè vt meum erga eandem perpetuum ſtudium, & animi propenſionem quandam*

eximiam alijs atteſtetur. Exiguum inquies. Fateor: ſed velim muneris tenuitatem T. H. amplitudo ſubleuet. Huiuſmodi ab eo dari cõuenit, qui compluribus iam annis puerorũ ſtudijs promouẽdis ſerio continuoque labore incubuerit. Spero interim æquos rerum æſtimatores, hunc noſtrum laborem, ſi penitus introſpexerint, non ſuperuacaneum fuiſſe, nec inutilem literariæ Reipub. fore, iudicaturos. Quod ſupereſt igitur, R.T. demiſsè ſuppliciterq; rogatam volo, vt hoc tenue munuſculum in tutelam & præſidium ſuum ſuſcipiat, & Buchlerum, cum conſanguineis, annis ab hinc multis Flaminiam veſtram incolentibus, amicè & beneuolè amplectatur. Quibus ſi, re ita poſtulante, à R. V. benignè aliquid factum fuerit, maximi beneficij loco ipſe habiturus ſum. Incolumem diu R. T. ſeruet Chriſtus Opt. Max. VVicradio. Anno ſalutis humanæ milleſimo ſexcenteſimo quarto, 12. Nouemb.

LIBRI

LIBRI LECTORISQVE
διαλογισμὸς.

SIS quibus audito noſtro vix nomine verbis
Ora ſoluturus, Lector amice, ſcio.
Has videor voces iam nunc audire, quis vſus?
Vtilitaſue tui ſerò adeuntis erit?
Téne putas quidquam Cicerone decentius ipſo
Poſſe adferre? erras, ſi potuiſſe putes.
Exſtat Epiſtolicus multis Theſaurus ab annis,
Illius ex ſolis conditus arte libris:
Hunc colit, hunc ſequitur lingua ſtudioſa Latina
Turba; ſtylo poſſit ſplendor vt eſſe ſuo.
Haud equidem inuideo, libet inuidiſſe nec vlli:
Immò ſuus per me non minuetur honos.
Materia ſiquidem multum diſtamus vterq;,
Diuerſaq; ſumus conditione fati.
Ille Phraſes certis diſtinctas claſſibus affert,
Collectas varijs ex Cicerone locis:
At nuſquam pueros: quanam ratione decenter
Haſce queant ſcriptis inſeruiſſe, docet.
Ipſe ego trado vias, abſit iactantia verbis,
Litera quis fieri debeat omne genus.
Inſuper exemplis, Cicero quæ prodidit vnus,
Præceptis facio robur ineſſe ſuum.
Poſſideoq; phraſes quas non ſibi poſſidet ille,
Suauibus appoſitas ſemper epiſtolijs.
Quod ſi fortè mihi non credis, vtrumq; reuolue,
Certior hinc factus, poſtea crede tibi.

AD POLITIORVM LITERARVM STVDIOSOS IOANnis VVilhelmi à Blittersdorff Epigramma.

PVelle vis aptè, politè, ſplendidè,
Vis expeditè Epiſtolas contexere?
Vis Tulliano more quiduis eloqui?
Age, eruditum, perpolitum, candidum
Hunc codicem fac compares, fac lectites,
Fac in tuis ſequare ſcriptionibus,
Scribeſq; mox aptè politè, candidè:
Omnino eodem quo eloquentiæ parens
Cicero in Epiſtolis ſuis modo vtitur:
Quem traditæ præceptiones hoc libro
Planiſſimè, breuiſſimeque perdocent.
Non audiendos Artis hoſtes noueris,
Qui quæque liberè locari qualibet
In ſcriptione poſſe ridiculè autumant.
Hæc dux habetur omnium certiſſima:
Hæc adiuuat naturam, eamque corrigit:
Hæc ipſa veterum ſcripta, & eloquentium
Intelligere, nos & docet imitarier:
Fit lectio quorum duorum gratia.

IOANNIS SYBRICH

Prætoris in Ercklens ad auctorem Elegia.

QVI rudis informat ſermonibus ora iuuentæ:
Parte colitq; hominem qui meliore ſui,
Ille profectò facit quod vita poſtulat vſus,
Non minus, ac populos qui ditione regit.
Nullus enim teneris benè ni ſit doctus ab annis
Vnquam poſt vitæ iura decenter aget:
Hinc Buchlere tibi multum Reſpublica debet,
Qui viua & muta plurima voce doces.
Dum præcepta tuis puerili accommoda menti
Grammatices ſcholijs carminibusq; facis:
Dum Germanorum Latiæ Prouerbia linguæ
Das, hominumq; manus illa ſubire ſinis:
Dum Gnomas edis veterum, dum Aenigmata, votis
Dumq; doces pueros ſollicitare Deum.
Quis triplices Phraſeôn diuerſo tempore neſcit
Theſauros, prælo quos tua Muſa dedit?
Carminis & formas ſcripſiſſe, Poetica nec non
Dogmata te, iuuenum quem latuiſſe putem?
Quos non exercent pueros, hinc nomen adepti,
Sex miræ facti dexteritate libri?
Noſſe venuſtatis Canones, Ciceronis opesq;
Barbariæ obſtantes vult ſtudioſa cohors.
Litterulasq; breues veteri pro more Laconum,
Scit tibi collectas omnis vbiq; ſchola.

Dictorum vt laudes taceam, celebrãdus at hic eſt,
Qui ſit vt abſenti litera aranda docet.
Seu Methodum, ſeu ſpecto Phraſin, ſe plurimus offert
Vndiq; cum primis dignus honore, decor.
Quid multis? non eſt breuior nec longior aquo.
Laus eſt in rebus poſſe tenere modum.
Macte animi Buchlere, tuo prodeſſe labore
Perge, quod vt poſſis, viue valeq; diu.

QVID

QVID SIT EPISTOLA, ET vnde dicta, deque alijs eiuſdem nominibus.

EPISTOLA eſt abſentium quaſi mutuus ſermo. Græcum vocabulum eſt ἐπιστολὴ, ἀπὸ τοῦ ἐπιστέλλειν, quod latinis, Mittere, valet, quia ad abſentes mittitur.

Priſci eandem etiam Litteras, Tabulas, Tabellas, Codicillos appellauere. Litteras quidem (in carmine etiam Litteram) ob excellentiam, ter literas omnes vſus ſit.

Tabulas, Tabellas, Codicillos verò à materia: ante enim chartæ & membranarum vſum, ex caudicibus, hoc eſt, arborum truncis efformabantur tabulæ cera illitæ, in quibus pungendo (vnde Pugillarium nomen) ſtylo impreſſo, epiſtolarum colloquia ſcribebantur. Hinc Tabellarius etiam nunc, qui eas perfert, quem Græci ἀπὸ τῶν γραμμάτων, id eſt, à literis γραμματοφόρον nuncupant.

CVR INVENTA SIT EPISTOLA, & quod ſit eius proprium.

INuenta eſt Epiſtola (vt Cic. lib. 2. ad Fam. Epiſtola 4. inquit) vt certiores faceremus abſentes, ſi quid eſſet, quod nos ſcire, aut noſtra, aut ipſorum intereſſet. Eius proprium (vt idem ad Q. Frat. lib. 1. ſcriptum reliquit) eſt, vt is ad quem ſcribitur, de ijs rebus, quas ignorat, certior fiat.

DE EPISTOLARVM DECORO.

EPiſtolam ſcripturus diligẽter tria hęc potiſſimum conſideret. Quis ſit ipſe qui ſcribit, cui ſcribat, & quibus de rebus ſcribat.

DE REBVS EPISTOLOGRAPHO neceſſarijs.

NON ſecus in Epiſtola, atque in oratione Rhetorica, Primùm per Inuentionẽ excogitandum eſt, quid ſit ſcribendum: Deindè curandum, vt inuenta ritè congruenterq́; diſponantur: Poſtremò quonam modo diſpoſita ſint aptis verbis & Sententijs eloquẽda, elaborandum eſt. Memoria & Pronuntiatio, quæ Oratori maximè neceſſariæ ſunt, huic non ſunt admodum expetendæ. Ea enim quæ Epiſtolis mandamus. Memoria & Actione non egent.

DE INVENTIONE.

INuẽtio Epiſtolę, eſt earũ rerũ quas ſcribere volumus excogitatio: quã nobis ferè ſuggerũt quotidiana vitę negotia & neceſſitates, & hinc inde oblatæ variæ ſcribendi occaſiones.

DE DISPOSITIONE.

DIſpoſitio, eſt rerum inuentarum in ordinẽ diſtributio: in qua conſiderandũ, quid initio, quid medio, quid cõgruentius in fine collocetur. In adoleſcẽtibus literarũ cupidis, vt nõ ſolùm fertur, ſed laudatur etiã elegantiũ verborum ſtudio quæſitus ſplendor, ſic in ijſdem cõmendatur. Diſpoſitionis ſtudioſa quædã diligentia. Sed adultioribus vertũtur hæc

hæc vitio, niſi fortaſſis in epiſtolis, quæ de Reip. negotijs conſcribuntur, vel mittuntur ad Reges & Principes, quas paulò comptiores eſſe decet, & grauiores cæteris; vt character argumento, quod tractatur, & ipſi perſonæ cui ſcribitur, congruat.

DE ELOCVTIONE.

ELocutio eſt, qua res inuẽtas, & ſuo quaſque loco diſpoſitas, Latinè, planè & ornatè efferimus.

Elocutio partim in ſingulis ſpectatur verbis, partim in coniunctis ſeu ſententijs; non ſecus quam fit in ipſis ædificijs, in quibus nunc ſingulæ partes ſeparatim probantur, nunc verò in vnum coniunctæ.

Harum partium vel Inuentio eſt maximè neceſſaria (ſcribere enim quidquã niſi prius inueneris non potes) ita elocutio difficillima, nobis præſertim qui hanc linguam non quaſi patriam habemus, ſed vt peregrinam diſcimus. Hanc tamen, & reliquas duas, tribus illis rebus quas Cicero tradit aſſequi licebit, Arte nimirum, Imitatione, & Exercitatione.

DE ARTE.

ARs eſt, quæ dat (vt inquit Cicero) rationes certas, & præcepta faciendi aliquid quæ habent ordinem, & quaſdam errare in faciendo non patientes vias.

Duabus de cauſis Artis præcepta nobis neceſſaria ſunt. Primum, vt de eloquentium virorum ſcriptis, quæ nobis proponimus ad

imitandum, poſſimus facilius iudicare.

Deinde, vt rectè viam nobis cõmonſtrent, & naturam ipſam, ſi non ſit optima, adiuuẽt, aut quoad eius fieri poſſit, corrigant.

Sed obſeruatione hic opus eſt, vt nimirum in ſcriptis noſtris ſic artem celemus, vt eius nihil, aut quàm minimum Epiſtola præ ſe ferat.

DE IMITATIONE.

Imitatio (quam Græci μίμησιν vocant) eſt ſtudioſa quædam mentis applicatio, vt eius quam ſimillimi poſſimus euadere, quẽ inter optimos cæteris antecellere cognoſcimus.

Quæ ipſa quidẽ Imitatio tantam in omni facultate vim, tantumq; ponderis ac momẽti obtinere perſpicitur, vt ea qui careat, recta & facili via careat, qua ad purè & politè ſcribendi facultatem pertingere queat.

Vt igitur opifices diſcipulis non modo præcipiunt, quo pacto inſtrumenta verſare debeant, ſed etiam ſeipſos laborantes intueri & cõſiderare iubent: Sic in Epiſtolis eleganter ſcribendis: non ſufficit ipſius artis præceptiones memoria tenere, ſed ad Artem accedere oportet diligentiſſimam ſcriptoris alicuius docti, quique in ſcribendis Epiſtolis excellat, Imitationem, cui quo quis in conſcribendo ſimilior extiterit, hoc & perfectior erit & laude dignior.

Hunc vero prę cæteris eximium ſcribendarum Epiſtolarum artificem M. eſſe Ciceronem, fatentur omnes eruditi, etiam illi qui feliciſſima ipſius ætate floruerunt.

DE

DE EXERCITATIONE.

QVotidiana ſcribendi Exercitatio, ſeu frequens Stylus, doctiſſimorum virorum calculis perhibetur eſſe optimus ſcribendi, dicendiq; magiſter, qui nobis ſermonis opulentiam parit & copiam, & mirabilem adfert ſcribendi dicendiq; promptitudinem, vt ſibi primas non immerito in hac facultate vendicet.

Nec ſtudium, quantumuis vehemens, ad veram ac ſolidam Eruditionem parandam multum contulerit, niſi ex arte fiat vſus, & in opus vertantur verba.

Sicut enim pingere volentibus, (inquit Rochus Peruſinus) nihil prodeſt laudatiſſimorum pictorum pulcerrima conſiderare opera; niſi ipſi quoque arrepto penicillo pingere aliquid inſtituant: Ita ſane præcepta didiciſſe omnia, adhæc M. Tullij, Plinij Secundi, aut P. Manutij aliorumq; probatiſſimorum artificum Epiſtolas ſuſpicere & admirari, momentum non multum attulerit, niſi tu quoq; ſumpto in manus calamo, te quotidie ſcribendo diligenter exerceas.

Neque vnquam Orator, inquit optimus & præſtantiſſimus ille dicendi magiſter Cicero, nemo egregius ſcriptor ſine multa exercitatione euaſit.

Vnde Hortenſius nec vnquam præterire diem patiebatur, quo ſe non aut domi, aut in foro dicēdo exerceret, ſæpè vtrumq; eodem die faciebat.

Et ipſe rurſus Eloquentiæ princeps Cicero aiebat ſe timere, ſi non frequenter declamaret, ne quod adeptus erat in arte oratoria facultatis exareſceret.

Quem locum adducens P. Manutius Epiſtol. 1. Lib. 1. ad Paulum ſcribens Contarenum: Attēde, inquit, mi Paule, & tuam cauſam, à qua mea diiūcta

cta nō eſt, ſi placet, mecum conſidera. Ille ſibi homo Romanus orationis inopiam metuebat, cum tamen omnibus in hoc genere diuitijs abundaret. Nos, quibus Latina lingua peregrina eſt, qui in optima ſcribendi aut dicēdi ratione rudes & infantes pænè ſumus, de ſumma Eloquentia ſine ſtudio cogitabimus? & vnam omnium difficillimam rem ludibundi conſequemur? Vides me ipſum, qui quid ſim, ego quidem non ſtatuo, ſed ſunt quibus non eſſe nihil videar, nullum pęnè diem intermittere, quin aliquid Latine ſcribam, cum tamen ex quo lapidem hūc voluo, annus viceſimus abierit.

Præclare 1. de Officijs Cicero, nec Medicos, nec Imperatores, nec Oratores, nec vllos alios, quamuis artis præcepta perceperint, quidquam laude dignum ſine vſu & Exercitatione conſequi potuiſſe.

Quia igitur nullo in ſtudio, ne dum in Oratorio, nuda ars ſufficit, (nihil quippe natura cito magnū fieri voluit, ſed pulcerrimo cui operi difficultatem propoſuit, quæ labore & exercitatione vinceretur) in hoc certe, quæ bona pars, & riuus quidam dici poteſt doctrinæ Oratoriæ: plus etiam aſſiduitas Exercitationis, quam ars efficit. Quare ſcribendum eſt in ſingulos dies, vt Apelles quotidie lineam ducebat, & ſcribendum eſt benè: benè autem ſcribendo etiam fiet vt cito ſcribatur.

Nec magni refert, quam multas chartas impleueris, ſed quam diligens, quam accuratus fueris. In quo vno profecto ſunt omnia, & prora & puppis, quod aiunt.

DE EPISTOLARVM GENERIBUS.

IAm, quo melius & facilius epiſtolarū artē percipere poſſimus, ad ipſarū Genera deſcendere operę preciū erit. His enim cū ſuis for-

formis cognitis, ipſarumq; artificio perſpecto, breui tēporis curriculo, non modò ſcholaſticas, quas appellant, vmbratilesq; epiſtolas, à præceptore dictatas, optimè nobis conficere licebit: verum etiam nostro Marte, vel meditati, vel ex improuiſo per fertiles & amœnos epiſtolarum campos, mira quadam animi noſtri delectatione vagabimur, non ſine maxima omnium admiratione. Nam licet, ex doctiſſimorum ſententia nullam artē ex intimis Rhetoricorum præceptis exprom ptam amet epiſtola: quoddam tamen artificium, non ſolum ex natura natum, ſed ex ipſa etiam Rhetorica excerptum, in Ciceronis, Plinij, aliorumq; clariſſimorum virorum epiſtolis obſeruatum, non aſpernari videtur.

TRIA ESSE GENERA EPISTOlarum, ad quæ cætera reuocentur.

TRia ſunt Genera epiſtolarum: Deliberatiuum, Iudiciale, Demonſtratiuum. Ad hæc tanquam ad fontes pleræque litterarum formæ referuntur.

Deliberatiuo genere Suademus; Diſſuademus, Hortamur, Dehortamur, Conſolamur, Petimus, Commendamus, Conciliamus, Officium deferimus, Communicamus, Diſputamus, Mandamus, & ſi quid eſt aliud, quod ad deliberationem referri poſſit.

Iudiciali Accuſamus, Expoſtulamus, Excuſamus, Querimur, Minamur, aut aliud quiduis facimus, quod in hoc genus cadere poteſt.

De-

Demonſtratiuo genere cætera omnia cõplectimur, quæ ad genus Deliberatiuum, vel Iudiciale deflecti commodè non poſſunt. Varia horum generum, eaq; lepidiſſima exempla ſuppeditabit Theſaurus noſter Laconicarum epiſtolarum bipartitus.

DE DELIBERATIVI GENERIS Epiſtolis.

DEliberatiuum genus cauſæ apud Rhetores dicitur, quod in conſilio dando poſitum eſt, idq; Suaſionem & Diſſuaſionem complectitur.

Cum igitur in Suaſoria epiſtola, Diſſuaſoria, Cohortatoria, Dehortatoria, Conſolatoria, Petitoria, Commendatoria, Conciliatoria, Officioſa, Communicatoria, Mandatoria, Diſputatoria, ſuadendo vel diſſuadendo ſemper conſilium detur, conſequens eſt, vt vnaquæque harum formarum ad illud ſit reuocanda.

DE SVASORIA EPISTOLA.

SVaſoria epiſtola eſt qua in reb. dubiis, atque incertis amico conſiliũ damus, eidẽque vt aliquid ſuſcipiat vel agat ſuademus.

In ſuaſione hæc ferè obſeruari debent:

Principio, vel à laude & cõmendatione eius ad quẽ litteras damus, vel verecunda & modeſta noſtra extenuatione, vel declaratione promptæ beneq;de amico merendi voluntatis captanda eſt beneuolentia, quod etiam in reliquis Epiſtolarum formis, quotieſcumq; id res poſtulabit, ſeruandum erit.

Ex-

Exordium tamen & beneuolentiæ captatio his fermè de cauſis omitti poſſunt.

1. Cum amicitia mutua nullum Exordium poſtulat.

2. Cum eadem de re ſæpius antea ſcripſimus.

3. Cum temporis breuitas nil niſi rei expoſitionem recipit.

4. Deinde Narratio ſubijcienda, quæ conſilij expoſitionem habet, adiecta etiam, prout res exigere videbitur, Diuiſione.

Tertio loco Confutatio erit, qua id ſtatim in principio refellamus, quod vehementer nobis aduerſari videatur: vel, ſi cõmodius id futurum putes, Confirmationi erit ſubiungenda: vel certè, vt quidquid inciderit, ita illud confutari oportebit.

Quartum locum Confirmatio habebit: Hæc Suaſionis rationes atq; argumenta cõplectitur, ſumpta, vel ab Honeſto: vel Vtili: vel Neceſſario: vel Iucundo: vel Deſiderio & voluntate cognatorum atq; amicorum: vel Metu damni alicuius aut periculi vel circũſtantijs perſonarum, temporis, loci: vel Exemplo & auctoritate aliorum.

Concluſio poſtrema eſt pars, quæ abſoluitur aut Petitione: aut conſiliorum, officiorũue noſtrorum Pollicitatione: aut Suaſionis repetitione: aut Cauſis inſtitutæ ſcriptionis: aut præciſione: aut vòto, vt Dij approbent ac fortunent ab amico agenda.

Exemplum Suaſionis obſeruatum in Epiſt. 18. lib. 2. ad Fam. Qua Thermo, in Helleſpõto

Pro-

Proprætori ſuadet Cicero, vt Prouinciæ Quæſtorem potius præficiat quam Legatos, quod poſtea fecit.

Exordiũ illius Epiſtolæ cõſtat laude atq; cõmẽdatione Thermi, & ſignificatione promptæ de eodem bene merendi voluntatis. Narratio ipſam ſuaſionem & expoſitionẽ conſilij continet. Confirmatio eiuſdem rationes atq; argumẽta ab Honeſto & vtili ſumpta cõplectitur. Cõcluſio inſtitutę ſuaſionis cauſis, voto, atque rationum repetitione abſoluitur.

OFficium meum erga Rhodonem, cæteraq́; mea ſtudia, quæ tibi ac tuis præſtiti, tibi homini gratiſſimo grata eſſe vehemẽter gaudeo: mihiq́; ſcito in dies maiori curæ eſſe dignitatẽ tuã: quæ quidẽ à te ipſo integritate & clementia tua ſic amplificata eſt, ut nihil addi poſſe videatur, ſed mihi magis magisq́; quotidie de rationibus tuis cogitãti, placet illud meum conſiliũ, quod initio Ariſtoni noſtro, vt ad me venit oſtendi: grauis te ſuſcepturum inimicitias, ſi adoleſcens potens & nobilis à te ignominia affectus eſſet. & hercle ſine dubio erit ignominia: habes enim neminẽ honoris gradu ſuperiorẽ. Illa autem, vt omittam nobilitatem, hoc ipſo vincit viros optimos, hominesq́; innocentiſſimos, legatos tuos, quod & quæſtor eſt & quæſtor tuus. Nocere tibi iratum neminem poſſe perſpicio, ſed tamen treis fratres ſummo loco natos promptos, non indiſertos, te nolo habere iratos, præſertim iure, quos video deinceps tribunos pl. per triennium fore. tempora autẽ reip. qualia futura ſint, quis ſcit? mihi quidẽ turbulẽta videntur fore. Cur ego te velim

inci-

incidere in terrores tribunitios, præſertim cum ſine cuiuſquam reprehenſione legatis quæſtorem poſſis anteferre? Qui ſi dignum ſe maioribus ſuis præbuit, vt ſpero & opto, tua laus ex aliqua parte fuerit: ſin quid offenderit, ſibi totũ nihil tibi offenderit. Quæ mihi veniebant in mentem, quæ ad te pertinere arbitrabar, quod in Ciliciam proficiſcebar, exiſtimaui me ad te ſcribere oportere. tu, quod egeris, id velim dij approbent: ſed ſi me audies, vitabis inimicitias & poſteritatis otio conſules, Vale.

SVADENDI FORMÆ.

QVanquam te pro animi tui altitudine non arbitror monitis meis & præceptis egere, vt tamen me quoque de dignitate tua cogitare intelligeres, putaui hæc pauca ad te ſcribi oportere. Quod certe amore impulſus feci, non quo prudentiam tibi oſtentarem meam, quod eſſe arrogantis videri poſſit, ſed potius vt meæ erga te obſeruantiæ ac voluntatis ſignificationem aliquam facerem. Nam & dignitati tuæ, quam honeſtiſſimis optimarum artium ſtudijs paraſti, mirabiliter faueo: & nullum meum in te officium prætcriri ſine graui culpæ reprehenſione poſſe mihi perſuadeo. Quare pro ea, quæ tecum mihi conſtituta eſt officij ac vitæ conſuetudine tibi ſuadeo, & etiam adhortor, vt in eam curam ac cogitationẽ magnis conatibus incubas, quæ tibi ſummam ingenij famam & nominis gloriam adferat. Neq; committas in hac optimorum hominum de te expectatione, in optima ætate, in ſumma occaſione, vt propter pigritiam ipſe tibi defuiſſe, aut propter deſperationẽ, gloriæ tuæ curſum impediuiſſe videaris. Non enim conuenit, neq; iam integrũ eris, qui ingenij moderatione ac induſtria certorum hominum inuidiam fregeris, in ipſo nunc honoris decurſu, vel labori ſuccumbere, vel laudi.

Quod

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Quod Alexander Rex inuictiſſimus ſibi permiſit, qui cum munera ſua ſperni à Zenocrate Philoſopho intelligeret, reſpondiſſe fertur. Zenocrati quidem Regis Alexandri munificentia opus non eſſe, ſibi tamen prope eſſe neceſſarium, vt liberalis in Zenocratem videatur. Idem mihi vel ad gratiam, vel ad huius temeritatis veniam profuturũ puto: vt, quanquam nullis meis conſilijs egeatis, ego tamen officij mei putem, quæ ad dignitatem Reip. pertinebunt vos commonefacere.

Tibi ſuadeo, atque etiam rogo.

Tibi imprimis ſuadeo, atque hoc meo etiam iure præcipio, vt, &c.

Hoc tibi agendum cenſeo, ſi meo conſilio parêre volueris, vt, &c.

Auctor tibi ſum, vt facias. Me ſuaſore hoc ages.

Hoc conſilium de mea ſententia capies.

Meo ſuaſu in litterarum ſtudia incumbes.

Vide, videto, videbis. Etiam atque etiam cogita. Meditare atque cogita.

Contende, quæſo, atque elabora, vt, &c.

In hanc curam incumbe, vt, &c.

Tota mente incumbe in hanc curam & cogitationem.

Dabis iſtud amori noſtro, vt in eam opinionem ſententiamque te adduci ſinas, quæ cum tuis vtilitatibus eſt coniuncta.

Tibi omnino, ſuadeo, atq; etiam rogo, vt quæ ingenio ſtudioq; tibi peperiſti, ea in vſum Reip. referas. Etſi conſilium facilius capere, quam alijs dare poſſum, vereorq; tibi hominis ſumma prudẽtia, ſummo ingenio prædito quidquam aut ſuadere aut diſſuadere, ne cum amori in te meo ſim obſecutus, tuo videar iudicio diffidere: malo tamen pueriliter curioſus videri, quam vlla in officiorum parte negligens: quo facilius qui curſus re-

rerum, qui exitus futurus ſit, ex me quoque ſcire poſſis.

Tu ſi conſilio meo parêre volueris, in earum rerum cogitationem incumbes, quæ ad gloriam, ampliſſimamq; gratiæ, dignitatis, ſplendoris excellentiam pertinere videbuntur.

Tibi vero cum meo in te amore, tum cauſſa tua impulſus ſuadeo, & ſi pateris præcipio, ne vllius vel iniuria, vel gratia animum tuum ab optimarum rerum ſtudio inflectas.

Si ad aliorum conſilia rationes tuas conformare velis, hoc tibi agendum cenſeo, vt omnia quæ dignitatis, quæ laudis, quæ gloriæ pleniſſima ſunt, tibi in hoc vitæ curriculo non ſolum imitanda, ſed & percipienda proponas.

Non dubito quin ipſe ad omnem animi prudẽtiam cum natura, tum ſtudio ſatis ſis informatus: tibi tamen ſuadeo; vel etiam moneo, ne leuem hanc iniuriam animi offenſione potius, quam naturæ moderatione ac æquitate definire velis.

Ego quanquam non modo nil mihi aſſumam, in quo diſſentire tu à me poſſis, ſed etiam ſi à te mihi quidquam concedatur, plane remittam, hoc tamen tibi ſuadere audeo, &c.

In hoc ætatis tuæ flexu, iſtud tibi agendum cẽſeo, vt animum tuum cõformes excellentiſſimorum hominum cogitatione, quos neq; communium temporum tempeſtas, neq; honoris ſtudium, neq; dignitatis ambitio vnquam potuit de inſtituto vitæ ſuæ curſu ad deſidiam, ad deſperationẽ, ad animi dimiſſionem dimouere.

Cum omnia cõſecutus ſis virtute duce, & comite fortuna, quæ laudem dignitatemq; merentur, planè ſuadeo in eam cogitationem incumbas, vt reliquã vitæ dignitatẽ ex optimo Reip. ſtatu acquiras, ſicq; exiſtimes, eũ magnum & præcellentẽ honorem videri qui non propter ſpem futuri beneficij, ſed propter magna in Rempublicã merita cla-

claris viris defertur atque datur, tanquam perpetuum virtutis præmium.

Sic tibi perſuade tantam eſſe apud omnes bonos tui caritatem, vt nullum genus ampliſſimæ dignitatis excogitari poſſit, quod tibi non paratum ſit.

Tu velim ſic exiſtimes, tibiq; perſuadeas, omne perfugium bonorum in te eſſe poſitum, eoq; nullam dimicationem pro publica omnium ſalute eſſe dimittendam.

DE DISSVASORIA EPIſtola.

DIſſuadendi eadem ratio erit quæ Suadendi: ſed argumenta in Diſſuaſione contrariis ex locis ducenda erunt: vt, à Turpi, Inutili. Periculoſo, &c. Omnia denique rei, quæ diſſuadebitur, incommoda hic colligemus. Collocatio ſit talis:

Primo Exordium ponatur loco: conſtans, aut noſtræ pro amico curæ atq; ſolicitudinis declaratione: Aut eius ad quem ſcribimus laude: aut ſcribendi occaſione: Aut reprehẽſione & obiurgatione molli.

Pars altera Propoſitio eſt, quæ Diſſuaſionem & obteſtationem contineat.

In tertia parte per Confirmationem argumenta Diſſuadentia adhibeantur, petita vel à Damno: vel Inutili: vel turpi: vel circũſtantijs Perſonæ, Loci, Temporis: vel à Cura amicorum: vel à iudicio aliorum: vel ab exemplis.

In cõcluſione ſit, Aut admonitio & obteſtatio amici: Aut modeſta officij pollicitatio: Aut cauſę inſtitutę diſſuaſionis iudicatio: aut ſententiæ & præcipuorum argumentorũ repeti-

petitio : aut longioris Diſſuaſionis præciſio.

Exemplum Diſſuaſionis, obſeruatum in 8: epiſt. li. 16. ad Fa. qua [illegible] Tironi Liberto ſuo ſuadet, ne ſe nauigatio[illegible] viæ per hyemē, niſi exploratè, & bene firmum committat. Exordium, curæ & ſolicitudinis declarationem habet. Propoſitio ſeu Narratio, ipſam Diſſuaſionē cum obteſtatione continet. Confirmatio, à Damno & incommodo, temporiſque circumſtantijs argumenta deducta, complectitur. Cōcluſio conſtat admonitione & obteſtatione.

MAgna nobis eſt ſolicitudini valetudo tua: nam tametſi qui veniunt, ἀκίνδυνα μὲν, χρονιώτερα δὲ nuntiant; tamen in magna conſolatione ingens ineſt ſolicitudo, ſi diutius à nobis abſuturus es, cuius vſum & ſuauitatem deſiderando ſentimus. Attamen quanquam videre te tota cogitatione cupio, tamen te penitus rogo, ne te tam longa nauigationi & viæ per hyemem, niſi bene firmum, committas: neue nauiges, niſi exploratè. Vix in ipſis tectis & oppidis frigus infirma valetudine vitatur, nedum in mari & via ſit, facile abeſſe ab iniuria temporis. ψυχρὸν δὲ λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον, inquit Euripides, cui tu quantum credas, neſcio: ego certe ſingulos eius verſus, ſingula teſtimonia puto. Effice, ſi me diligis, vt valeas, & vt ad nos firmus ac valens quamprimum venias. Ama nos, & Vale. Q. F. tibi ſalutem plurimam dicit.

DISSVADENDI FORMÆ.

CAue, Cauendum eſt tibi.

Vide, Attēde, quam diligenter potes, ne quos

tibi continentia terminos præſcripſit, eos tranſeas, tranſgrediare, tranſilias.

Cauendum tibi cenſeo, ne improborum in te odia ſemel exſtincta i[illegible], ſed potius omnes animi benignitate, omni [illegible]cio in gratia retineas.

Cum omnes beneuolentiæ comparandæ cauſſa benefici eſſe debeamus, facis inciuiliter, qui nulla opera, nullis commoditatibus laboranti amico opitulari velis.

Si prudentis eſt hominis in loco & tempore ad aliorum ſe voluntates conformare, vide an liberaliter agas, qui ab optimi & fideliſſimi hominis gratia nulla iuſta odij cauſa impulſus deflectas.

Imprudenter tu quidem & inciuiliter agis, ſi in amicitia colenda eam habes rationem, vt vtilitatem potius, quam officia ſpectare videaris & proinde in retinenda amicitia ſemel conſtituta ſis negligentior.

Enitendum tibi puto, vt quas ſuſceperis inimicitias, eas deponas, in optimorum ac principum virorum familiaritatem te dedas. Nam qui ex graui & longa miſeria emergere volunt, eos venire in clariſſimorum hominum conſuetudinem oportet.

Nihil minus eſt hominis, quam in amore vinci, vel non reſpondere ijs, à quibus prouoceris.

Seiunge te, quæſo, aliquando ab ijs, cum quibus te non tuum iudicium, ſed temporum vincula coniunxerunt.

RATIO RESPONDENDI LITERIS Suaſorijs: vel Diſſuaſorijs.

CVM amici conſilio acquieſcimus, Principio vel amicum ſuadentem laudabimus: vel dolorem perceptum ex amici literis ſignificabimus.

Deinde ſententiam & voluntatem noſtram decla-

declarabimus. Tertio rationes & cauſſas, cur amici conſilio obtemperare velimus, afferemus.

Denique vel gratias agemus: vel gratum animum pollicebimur: vel petemus vt deinceps nos noſtraque ſibi commendata habeat.

Exemplum reſponſionis aliorum Suaſioni approbatæ; obſeruatum lib.11. Epiſt.29 ad Fam. cuius Exordium Oppii commendatione conſtat. Cōfirmatio commemorationem & amplificationem officiorum Oppii continet. Concluſio petitione atque pollicitatione abſoluitur.

DVbitanti mihi (quod ſcit Atticus noſter) de hoc toto conſilio profectionis, quod in vtramq; partem in mentem multa veniebant, magnum pondus acceſſit ad tollendam dubitationem, iudicium & conſilium tuum: nam & ſcripſiſti apertè quid tibi videretur, & Atticus ad me ſermonem tuum pertulit. Semper iudicaui, in te & in capiendo conſilio prudentiam ſummam eſſe, & in dando fidem: maximeque ſum expertus, cum initio ciuilis belli per litteras te conſuluiſſem, quid mihi faciendum eſſe cenſeres, eundumne ad Pompeium, an manendum in Italia: ſuaſiſti vt conſulerem dignitati meæ. Ex quo quid ſentires intellexi: ſumque admiratus & fidem tuam, & in conſilio dando religionem, quod, cum aliud malle amiciſſimum tuum putares, antiquius tibi officium meum, quam illius voluntas fuit. Equidem & ante hoc tempus te dilexi, & ſemper me à te diligi ſenſi: & cum abeſſem, atque in magnis periculis eſſem: & me abſentem

ſentem, & meos præſenteis à te cultos & defenſos eſſe memini: & poſt meum reditum quam familiariter mecum vixeris, quæque ego de te & ſenſerim, & prædicarim, omnes, qui ſolent hæc animaduertere, teſtes habemus. Grauiſſimum vero iudicium de mea fide & de conſtantia feciſti, cum poſt mortem Cæſaris totum te ad amicitiam meam contuliſti. Quod tuum iudicium niſi mea ſumma beneuolentia erga te omnibuſque meritis comprobaro, ipſe me hominem non putabo. Tu, mi Oppi, conſeruabis amorẽ tuum (etſi more magis hoc quidem ſcribo, quam quod te admonendum putem) meaq; omnia tuebere: quæ tibi ne ignota eſſent, Attico mandaui. A me autem, cum paullum otij nacti erimus, vberiores litteras exſpectato. Da operam vt valeas, hoc mihi gratius facere nihil potes.

QVod ſi vero datum improbare conſilium ſit animus, Primum, amici ſtudium, fidem, & beneuolentiam laudabimus.

Deinde modeſte, nos amici conſiliis acquieſcere non poſſe oſtendemus.

Tum rationes afferemus, quibus adducti amici conſilio parere non poſſimus: quod ſcilicet, vel parum honeſtum, vel detrimentoſum, vel periculoſum, vel difficile ac moleſtum: obſtent tempora: impediant perſonæ: ſint circumſtantiæ quæ diuerſum ſuadeant.

Denique in cæteris rebus noſtram obedientiam pollicebimur.

Exemplum reſponſionis aliorum Suaſioni improbatæ obſeruatum lib. 5. epiſt. 15. ad Fam. Cuius Exordium commendatione beneuolentiæ Luccij conſtat.

Pro-

Propoſitio, cur conſilijs acquieſcere non poſſit, declarat.

Confirmatio rationes affert cur illud facere nequeat:

Concluſio cum conſilij & ſententiæ repetitione pollicitationem adhibet.

OMnis amor tuus ex omnibus partibus ſe oſtendit in his litteris, quas à te proxime accepi, non illa quidem mihi ignotus, ſed tamen gratus & optatus, dicerem iucundus, niſi id verbum in omne tempus perdidiſſem, neque ob eam vnam cauſam, quam tu ſuſpicaris, & in qua me leuiſſimis & amantiſſimis verbis vtens, re grauiter accuſas: ſed quod, illius tanti vulneris quæ remedia eſſe debebant, ea nulla ſunt. Quid enim? ad amicoſne confugiam? quam multi ſunt? habuimus enim ferè communeis: quorum alij occiderunt, alij neſcio quo pacto obduruerunt. Tecum viuere poſſem equidem, & maximè vellem: vetuſtas, amor, conſuetudo, ſtudia paria: quod vinculum? quæ res deeſt noſtræ coniunctioni? poſſumuſnè igitur eſſe vna? poſſumus, nec me hercule intelligo quid impediat: ſed certè adhuc non fuimus, cum eſſemus vicini in Tuſculano, in Puteolano: nam quid dicam in vrbe? in qua, cum forum commune ſit, vicinitas non requiritur. Sed caſu neſcio quo in ea tempora noſtra ætas incidit, vt cum maxime florere nos oporteret, tum viuere etiam puderet. Quod enim mihi poterat eſſe perfugium ſpoliato & domeſticis, & forenſibus ornamentis, atque ſolatiis? Litteræ, credo: quibus vtor aſſiduè: quid enim aliud facere poſſum? ſed neſcio quo modo ipſæ illæ excludere me à portu & perfugio videntur: & quaſi exprobrare,

quod in ea vita maneam, in qua nihil inſit, niſi propagatio miſerrimi temporis. Hic tu ea me abeſſe vrbe miraris, in qua domus nihil delectare poſſit, ſummũ ſit odium temporum, hominum, fori, curiæ? Itaq; ſic litteris vtor, in quibus conſumo omne tempus, non vt ab his medicinam perpetuam, ſed vt exiguam doloris obliuionem petam. Quod ſi id egiſſemus ego atque tu (quod ne in mentem quidem nobis veniebat propter quotidianos metus) omne tempus vna fuiſſemus: neque me valetudo tua offenderet, neq; te mœror meus, quod quantum fieri poterit, conſequamur. Quid enim eſt vtrique noſtrum aptius? Propediem te igitur videbo. Vale.

DE HORTATORIA ET DEHORtatoria epiſtola.

HOrtatorium genus cum ſuo contrario Dehortatorio coniunctum eſt. Hoc ſimul & Monitorium proximum Suaſorio ſibi locum vendicat, quo amicum monemus, atque ſtimulis excitamus, & quaſi calcaribus, ſeu animi motibus impellimus, vt vel quod optimum eſſe factu videtur, cupidè amplectatur: vel contra quod Turpe, Inutile, Inhoneſtum, auerſetur ac fugiat.

Aliud Suadere, aliud Hortari eſt.

Suadendo conſilium damus, vt velis rem aliquam difficilem & periculoſam aggredi: Exhortando impellimus, vt hoc etiam audeas.

Suademus errantibus, aut in capeſſendis conſiliis hæſitantibus: Exhortamur ceſſantes, aut iam etiam currentes.

Exhortatio itaq; Suaſoriæ epiſtolæ pars erit nempe

nempe Epilogus, qui affectibus conſtat, non argumentis.

Affectus autem qui in hoc epiſtolarum genere requiruntur potiſſimum ſunt hi:

1. Plurimum ad permouendos animos valet Spes egregiorum præmiorum, honoris, gloriæ, honeſtarum voluptatum, opum, alicuius emolumenti.

2. Alter huic contrarius, eſt Metus ſeu reformidatio incommodorum, periculorum, egeſtatis, dolorum, turpitudinis, ignominiæ. Spei quidem in Adhortando propriæ ſunt partes, Metus in Deterrendo.

3 A Laude bifariam exhortabimur, vt tum rẽ ipſam laudemus, tum hominem. Iuuentus, & Senectus decrepita, laude lætatur apertiore, matura & virilis ætas tectius laudari debet.

4. Vehementer etiam commouebimus, ſi Amorem eorum, quorum gratia res geritur, commemoratione renouabimus.

5. Rurſus, ſi Odium, & atrocitatem in eos, contra quos dimicatio ſuſcipitur, quam grauiſſimè exaggerabimus: atq; hinc amicorum gratiam, hinc inimicorum atrocitatem cornibus aduerſis conferimus.

6. Iiſdem fermè rationibus efficitur Commiſeratio: Si amicorum ſolicitudinem, inopiam, luctum, ſqualorem: è regione vero inimicorum potentiam, ferociam, audaciam, inſolentiam adducemus, & Proſopœiæ interdum locus eſſe poterit.

7. Vehemens exhortandi ratio petitur: ab Ae-

mulatione. Nihil enim eſt quod generoſum rectumq; animum magis inflammet, quam certamen cum altero de laude atq; gloria inſtitutum. Neq; quidquam turpe, aut inhoneſtum magis ducitur, quam ab æmulis vinci.

8. Ab Exſpectatione concitabimus, ſi oſtendemus, quanta ſit in omnium amicorum, & eorum maximè, quos ipſe facere magni videatur, de illius virtute exſpectatio.

E diuerſo autem, ſi maleuolorum Exſpectationem atrociter exaggerabimus, ſi quantum gaudium eorum futurum ſit, quæ ſcommata, qui riſus, quanta feroc tas, ſi res parum feliciter euenerit, deſcriptione ſub aſpectum ſubijciemus.

9 Qui hortantur, etiam exemplis corroborandi gratia vtuntur. Vnde ad Dolabellam Cicero Epiſt.19.lib.14. ad Atticum) Proponam tibi claros viros, quod facere ſolent qui hortantur: neminem habeo clariorem te ipſo, te ipſum imiteris oportet.

Sic autem oportebit exēpla tractari, vt quos proponemus imitandos, eos cum laude ſtatim aliqua, & honorifica præfatione, ſed quæ ſit ad rem accommodata, nominemus ad hunc modum: Perſpexit hoc Plato philoſophiæ parens. Vidit hoc Alexander ille Macedo, vir gloriæ natus. Diuerſum in contrarijs exemplis fieri conuenit: vt; Quæ poſteritas Dionyſij ſacrilegi tyranni nomen nō execrabitur? Nobilitatus crudelitate Nero, &c. Si exemplum fabuloſum fuerit, Poëtæ laudem pręfati, quid ſibi eruditiſſimi

pru-

prudentiſſimique homines eiuſmodi figmentis voluerint probabiliter aperiemus.

10 Obſecratio extremum in hoc epiſtolarum genere locum ſibi vendicabit. Cum enim illis exhortandi locis vſi fuerimus, eum, cui ſcribimus, per virtutem aliquam laude adiuncta amplificatam, per feliciſſimam indolem, per ingenium pulcerrimis & honeſtiſſimis rebus natum, per gloriam benè geſtis rebus partem, denique per quiduis aliud, quod rei, & perſonæ conueniat, obteſtabimur, atq; obſecrabimus, vt ſe digna & velit, & audeat.

DE LENIENDA EXHORtatione.

SI quando metuemus, ne quid offendat vehemens & importuna cohortatio, multis rationibus eius moleſtiam leniemus, dicemuſq; nos incredibili quodam amore fuiſſe inductos, vt eum hortaremur, qui non tam calcaribus, quam frenis egeat: vel certè negabimus nos oratione noſtra languentem velle accendere, ſed currentem incitare: eumq; rogabimus, vt noſtræ ignoſcat importunitati: quæ non aliunde, quam ab immodico gloriæ, ſalutis, & vtilitatis illius ſtudio proficiſcatur.

Conſueuit aliquando in hoc genere Cicero vti aliqua præmunitione: vt ad Marcellū Epiſt. 7. lib. 4. Etſi eo te adhuc conſilio vſum intelligo, vt id reprehendere non audeam, nō quin ab eo ipſe diſſentiam, ſed quod ea te ſapientia eſſe iudicem, vt meum conſilium non anteponam

tuo; tamen & amicitiæ noſtræ vetuſtas, & tua ſumma erga me beneuolentia (quæ mihi iam à pueritia tua cognita eſt) me hortata eſt, vt ea ſcriberem ad te, quæ & ſaluti tuæ conducere arbitrarer, & non aliena eſſe ducerem à dignitate.

Ad eundem, Cicero Epiſtolam proximam ſic exorditur: Neque monere te audeo præſtanti prudentia virum. Et tamen aliquanto poſt ſcribit: Illud tamen vel tu me monuiſſe, vel conſuluiſſe puta, vel propter beneuolentiam tacere non potuiſſe.

Eſt vbi excuſationem poſtponat, vt epiſtola 3. lib. 10. ad Plancum: Hæc amore magis impulſus ſcribenda ad te putaui, quam quod arbitrarer te monitis & præceptis meis egere, ſciebam enim, ex iiſdem te hæc haurire fontibus, ex quibus ipſe hauſeram. Quare modum faciam. Hoc tantum ſignificandum putaui, vt potius amorem tibi oſtenderem meum, quam oſtentarem prudentiam. Quin etiam epiſtolam 4. lib. 2. ad Curionem ita concludit: In hanc ſententiam ſcriberem plura, niſi te tua ſponte ſatis incitatum eſſe confiderem. Et quidquid attigi, non feci inflammandi tui cauſa, ſed teſtificandi amoris mei.

Illud poſtremo eſt obſeruatu dignum:

Hortationem, Dehortationemque eo modeſtiorem eſſe debere, quo maior eſt, nobilior, & doctior, quem hortamur, aut dehortamur.

Nam conſiderandum hic eſt, Quis ſcribat,

cui

cui ſcribat, & Qua de re;cum varijs ingenijs,vt corporibus,varia adhibenda ſit medicina.

COLLOCATIO PARTIVM IN *Hortatoria epiſtola.*

EXordium, vel laude & commendatione eius ad quem Adhortatio ſcribitur, conſtat: vel ſtudij,curæ,officij,ſolicitudinis, beneuolentiæ declaratione: vel voto & precatione: vel querela de Reipubl. miſero atq; perturbato ſtatu : vel præmunitione.

Narratio altera pars eſt, rei ipſius expoſitionem, & occaſiones continens.

Propoſitio tertia pars eſt, eaq; vel ſimplex & aperta,vel Inuoluta & occulta.

Propoſitio aperte facta, adhortatione conſtat ſimplici:aut petitione atq;obteſtatione:aut amica reprehenſione.

Propoſitio occultè facta inſtituitur, aut dubitatione : aut veteris amicitiæ teſtificatione: vel laude : vel exſpectatione de amico concepta.

Confirmatio affectus habet deſumptos vel ab amore, cura, ſolicitudine noſtra & noſtrorum:vel ab exſpectatione ſanguine iunctorum, aliorumve bonorum virorum : vel ab honeſto & laudabili : vel ab vtili: vel à facultate & occaſione præclara : vel ab anteactæ vitæ inſignibus factis: vel ab opinione, teſtimonijs, & auctoritate doctorum & prudentum : vel ab aliorum exemplis.

Concluſio abſoluitur,aut pręciſione logio-

ris adhortationis:aut petitione: aut verecunda expoſitione cauſarum inſtitutæ adhortationis: aut excuſatione libertatis, & ſeueritatis in exhortando: aut officij noſtri pollicitatione: aut breui præcipuorum locorum repetitione.

Exemplum apertæ Adhortationis, obſeruatum in Epiſt.9.lib. 7. ad Fa. qua Trebatium Cicero hortatur, de rebus ſuis vt ſcribat, operamque det, ne occaſiones optimas negligat, aut præpropere domum redeat. Partes epiſtolæ illius quatuor ſunt. Exordium in quo captandæ beneuolentiæ ergo, & ſcribēdi ſeſe in Trebatio deſiderare officium oſtendit, & ſuum ſimul ſilentiū excuſat·Propoſitio eſt hortatoria, ne ſibi ipſi Trebatius deſit. Confirmatio adhortationis rationes, à fine inſtitutæ profectionis, & turpi deſumptas complectitur. Concluſio præciſione adhortationis, & petitione & narratiūcula de Octauio Trebatij amico abſoluitur.

IAmdiu ignoro quid agas: nihil enim ſcribis; neq; ego ad te his duobus menſibus ſcripſeram, quia cum Q. fratre meo non eras; quo mitterem, aut cui darem, neſciebam, Cupio ſcire quid agas, & vbi ſit hymnaturus, equidem velim cum Caſare: ſed ad eum propter eius occupationes nihil ſum auſus ſcribere: ad Balbum tamen ſcripſi. Tu tibi deeſſe noli, ſerius potius ad nos, dum plenior. Quod hac properes, nihil eſt praſertim Vacerra mortuo, ſed tibi conſilium non deeſt: quid conſtitueris, cupio ſcire. Cn. Octauius, tuus familiaris, ſummo genere natus, terra filius, is me, quia ſcit tuum familiarem eſſe, crebro ad cœnam inuitat:

uitat: adhuc non potuit perducere, ſed mihi tamen gratum eſt. Vale.

EXemplum occultæ Cohortationis, (qua, cū ad potentiores, aut eos qui naturæ quodam vitio Cohortationes moleſtè ferunt, vtendum eſt) obſeruatum in epiſt. 3. lib. 10. ad Fam. qua Cicero Plancum hortatur vt omnem ſuam operam & ſtudium in patriæ defenſionem conferat: Scripta eſt Epiſtola, eo tempore, quo Antonius occiſo Cæſare, Remp. diuexare cæperat. Epiſtolæ partes ſunt quatuor.

Prima eſt, Exordium, quod totum ad beneuolentiam conciliandam dirigitur, habet mē-bra duo: alteram commemoratione virtutum *Planci* conſtat: alterum commendatione amicitiæ & familiaritatis, quam Cicero peruetuſtam cum Planci familia habuerat.

Altera pars Propoſitio eſt, quæ ipſam adhortationem continet, non nude, ſed amoris & neceſſitudinis teſtificatione factam.

Tertia Confirmatio, argumenta habet adhortationis, ab opinione & iudicio hominum: à facultate & occaſionib. præclaris: ab vtilitate deſumpta. Quarta eſt Concluſio, quæ verecunda expoſitione cauſſarum inſtitutæ adhortationis, & officij pollicitatione abſoluitur.

CVm ipſum Furnium per ſe vidi libentiſſimè, tum hoc libentius, quòd illum audiens te videbar audire: nam & in re militari virtutem, & in adminiſtranda prouincia iuſtitiam, & in omni genere prudentiam mihi tuam expoſuit: & præterea mihi non notam in conſuetudine & familiaritate ſuauitatem

tem tuam adiunxit: praterea ſummam ergo te liberalitatem, qua omnia mihi iucunda: hoc extremum etiam gratum fuit. Ego, Plance, neceſſitudinem conſtitutam habui cum domo veſtra antè aliquanto, quã tu natus es: amorem autem erga te ab ineunte pueritia tua, confirmata iam atate familiaritatem, cũ ſtudio meo, tum iudicio tuo conſtitutã. His de cauſis mirabiliter faueo dignitati tua: quam mi tecum ſtatuo eſſe communem. Omnia ſumma conſecutus es virtute duce, comite fortuna: eaq; es adeptus adoleſcens, multis inuidentibus, quos ingenio induſtriaque fregiſti. Nunc me amantiſſimum tui nemini concedentem, qui tibi vetuſtate neceſſitudinis potior poſſit eſſe, ſi audies: omnem tibi reliqua vita dignitatem ex optimo reipubl. ſtatu acquires. Scis profectò (nihil enim te fugere potuit) fuiſſe quoddam tempus, cum homines exiſtimarent, te nimis ſeruire temporibus: quod ego quoque exiſtimarem, ſi te ea, qua patiebare, probaſſe etiam arbitrarer: Sed cum intelligerem quid ſentires, prudenter te arbitrabar videre, quid poſſes, nunc alia ratio eſt omnium rerum: tuum iudicium eſt, idq; liberum: conſules deſignatus, optima atate, ſumma eloquentia, maxima orbitate reipubl. virorum talium. Incumbe per deos immortaleis in eam curam & cogitationem, qua tibi ſummam dignitatem, & gloriam afferat. Vnus autem eſt, hoc praſertim tempore, per tot annos republ. deuexata. reipub. bene gerenda, curſus ad gloriam. Hac amore magis impulſus ſcribenda ad te putaui, quam quod arbitrarer te monitis & praceptis meis egere, ſciebam enim ex ijſdem te hac haurire fontibus, ex quibus ipſe hauſeram. quare modum faciam. Hoc tantum ſignificandum putaui,

taui, vt potius amorem tibi oſtenderem meum, quam oſtentarem prudentiam. Interea quæ ad dignitatem tuam pertinere arbitrabor, ſtudioſe, diligenterque curabo. Vale.

HORTANDI FORMVLÆ.

Vos & hortor, & moneo.

Illud te eſſe admonitum volo.

Te hortor, cum beneficiis tuis, tum amore incitatus meo, vt, &c.

Extra iocum moneo te, quod pertinere ad beatè viuendum arbitror, vt te bonis ſemper, probis ac honeſtis adiungas ſocium.

Te hortor, vt omnia gubernes, & moderere prudentia tua, ne te auferant aliorum conſilia. Nemo eſt, qui tibi ſapientius ſuadere poſſit te ipſo: nunquam labere, ſi te audies. Non ſcribo hoc temere, cui ſcribam video.

Hortor, vt ad eas te referas artes, quibus à primis temporibus ætatis ſtudium tuum dediſti.

Te hortor, vt omni cura in Rempublicam incumbas: hoc eſt animi, hoc ingenui tui, hoc eius ſpei, quam habere debes amplificandæ gloriæ & dignitatis tuæ.

Illud erat amoris mei, quem à tua pueritia ſuſceptum non ſeruaui ſolum, ſed etiam auxi, monere te atque hortari, vt in Rempublicam omni cogitatione curaque incumberes.

Quamobrem omnibus officiis amicitiæ diligenter à me ſanctèque ſeruatis, ne hoc quidem prætermittendum eſſe duxi, te vt adhortarer, rogaremque, vt & hominem te, & virum eſſe meminiſſes, communem incertumq; caſum, quem neque vitare quiſquam noſtrum, neq; præcauere vllo pacto poteſt, ſapienter ferres, & dolori fortiter ac fortunæ reſiſteres.

Incumbe, per Deos immortales, in eam curam & co

cogitationem,quæ tibi ſummam dignitatem & gloriam afferat.

Quare contende quæſo, atque labora, & vitæ tuæ ea ratio ſit, vt omnes boni tum faueant, tum etiam à te omnem diligentiam, virtutemq; & poſtulent & exſpectent.

Facies perpetuo,quæ feciſti, vt omnes æquitatem tuam, temperantiam, ſecuritatem, integritatemq; laudent.

Illud te ad extremum & oro, & adhortor, vt tanquam poetæ boni, & actores induſtrii ſolent, ſic tu in extrema parte, & concluſione muneris ac negotii tui diligentiſſimus ſis.

Magnopere te hortor pro tuo ſingulari perpetuoque ſtudio inRempub.vt te ad nos conferas,vt communi conſilio Reip. afflictæ opem atque conſilium feramus.

Hortor vero, vt maneas in ſententia, neve cuiuſquam vim aut minas pertimeſcas.

Ad curſum iſtum tenendum, quem à prima ætate ſuſcepiſti, adhortor.

Noli in conſeruandis bonis Viris defatigari, non cupiditate præſertim, aut priuitate aliqua lapſis, ſed opinione officij ſtulta fortaſſe, non improba.

Oro obteſtatorq;te pro noſtra vetere coniunctione ac neceſſitudine, proque ſumma mea in te beneuolentia, & tua in me pariter, te vt nobis, parenti, coniugi, tuiſque omnibus,quibus es, fuiſtique ſemper cariſſimus, ſaluum conſerues, incolumitati tuæ tuorumque qui ex te pendent conſulas: quæ didiciſti, quæque ab adoleſcentia pulcherrime à ſapientiſſimis viris tradita memoria & ſcientia comprehendiſti, ijs hoc tempore vtare, quos coniunctos ſumma beneuolentia plurimiſque officiis amiſiſti, eorum deſiderium, ſi non æquo animo, at forti feras.

Tu velim animo ſapienti fortique ſis, vt tua mo-

dera-

deratio & grauitas aliorum infamet iniuriam.

Te ipſum moneo (quanquam non eges conſilio, quo vales plurimum: tamen & ſummi gubernatores in magnis tempeſtatibus à vectoribus admoneri ſolent) hunc tuum apparatum, tamque præclarum, ne ad nihilum recidere patiare.

Quapropter hoc te primum rogo, nè contrahas, aut dimittas animum, nève te obrui tanquam fluctu, ſic magnitudine negotij ſinas: contraq; erigas, ac reſiſtas, ſiue etiam occurras vltro negotiis.

Etiam illud te admoneo, nequid vllis literis cõmittas, quod ſi prolatum ſit, moleſte feramus multa ſunt quæ ego neſcire malo, quam, cum aliquo periculo fieri certior. Hæc ad te ſcripſi fortaſſe pluribus quam neceſſe fuit, vt videres tuas quoque eſſe partes inſtituendi & monendi. Reliquum eſt, vt antequam proficiſcare, mandata noſtra exhaurias.

Fortiſſimus quiſq; maximos labores ſuſcipiendos eſſe putet, vt aliquando in otio poſſit eſſe præſertim cum dignitate.

Vitam ad certam rationis normam dirigito, & diligenter momenta officiorum perpendito.

Amemus patriam, pareamus ſenatui, conſulamus bonis præſentes fructus negligamus, poſteritati & gloriæ ſeruiamus, cogitemus quod erit rectiſſimum.

Illud te eſſe admonitum volo: primum, qualis es talem te exiſtimes, & quantum à rerum turpitudine abes, tantum te à verborum libertate ſeiungas: deinde, vt ea in alterum ne dicas, quæ cum tibi falſa reſponſa ſint, erubeſcas.

Quæ quidem adhortatione tibi inanis, aut ſine cauſa ſuſcepta videatur, illa me ratio mouet, vt te ex noſtris euentis communibus admonendum putarem, vt conſiderares in omni reliqua vita, quibus crederes, quos caueres.

Quid ſi forti atque ſapienti homine dignum quid graui-

grauitas, quid altitudo animi, quid acta tua vita, quid ſtudia, quid artes, quibus à pueritia floruiſti, à te flagitent, tu videbis.

Magna ſpes in te, & in tuo exercitu magna exſpectatio, cuius, per Deos, gratiæ gloriæq; caue tempus amittas. Sic moneo vt filium: ſic faueo, vt mihi: ſic hortor, vt & pro patria & amiciſſimum.

Incumbe toto animo, & ſtudio omni in eam rationem, qua adhuc vſus es: vt eos, quos tuæ fidei poteſtatique S.P.Q.R. commiſit & credidit, diligas, & omni ratione tueare, & eſſe quam beatiſſimos velis.

Sed præſta te eum, qui mihi à teneris (vt Græci dicunt) vnguiculis es cognitus.

Teq; ad ſtudium ſummæ laudis cohortabor: eſt enim tibi grauis aduerſaria conſtituta, & parata incredibilis quædam exſpectatio, quam tu vna re facilime vinces, ſi hoc ſtatueris, quarum laudum gloriam adamaris quibus artibus eæ laudes comparantur, in ijs eſſe laborandum.

Quare magnum fac animum habeas, & ſpem bonam. Ceſſator eſſe noli, & illud, γνῶθι σεαυτὸν noli putare ad arrogantiam minuendam ſolum eſſe dictum, verum etiam, vt bona noſtra nouimus.

Te adhortor, vt in eam rationem, in qua multi & honore & gloria floruerunt, incumbas: recorderis, virtuti te non deſidiæ: dignitati, non voluptati: laudi deniq; non otio eſſe natum.

Para te, meditare, atq; cogita, vt perditiſſimis flagitijs oppreſſam Rempublicam in priſtinam vindices libertatem.

Vos adoleſcentes, qui ingenio & virtute ſummam laudem conſequi poteſtis, ad maiorum veſtrorum, quorum prudentia imperij huius ſplendor ac gloria conſtituta eſt, imitationem vos componite.

Perge nomen tuum commendare immortalitati: atque hæc omnia, quæ habent ſpeciem gloriæ, col-

lecta

lecta ex inaniſſimis ſplendoris imaginibus, contemne, breuia, fugacia,& caduca exiſtima. Verum decus in virtute poſitum eſt, quæ maxime illuſtratur magnis in Rempublic. meritis.

Si me audies, ſemper bonorum virorum ſtudioſus eris: Longe enim pulcrius eſt, bonos imitando bene audire, quam malos ſequendo apud omnes, tandem male audire.

HORTANDI AD MITTENDVM literas formula.

ITaque tuas literas exſpecto, eaſque vt ad me ſine dubitatione ſcribas rogo.

Tu tamen, velim ne intermittas quoad eius facere poteris,ſcribere ad me, etiam ſi rem de qua ſcribas,non habebis:ſemper enim aliquid afferunt tuæ *litteræ.*

Sic igitur facies, meque amabis, & ſcripto aliquo laceſſes. Ego enim reſpondere facilius poſſum,quam prouocare. Quod ſi (vt es) ceſſabis,laceſſam,ne tua ignauia etiam inertiam afferat.

Sed tamen te rogo, ne intermittas ſcribere ad me quidquid erit, eoſque, qui mihi tam crudeliter inimici ſunt, ſi odiſſe non potes accuſes tamen, non vt aliquid proficias, ſed vt tibi me carum eſſe ſentiant. Plura ad te ſcribam,ſi mihi ad eas literas quas proxime ad te dedi,ſcripſeris.

Tu ad me tamen velim quam ſæpiſſime ſcribas, eoque magis quod præterea nemo ſcribit, ac ſi omnes, tuas tamen maxime expectarem.

Tu mihi, etiam ſi nihil erit quod ſcribas, tamen id ipſum ſcribas velim, dummodo ne his verbis.

Tu velim & quid agas, & quid acturum te putes, facias me quam diligentiſſime certiorem.

Velim quam ſæpiſſime mecum per literas colloquare, etiam ſi rem, de qua ſcribas, non habebis.

Velim

Velim diligentius omnia, quæ putaris me ſcire opus eſſe, perſcribas.

Quoties habebis cui des ad me literas, nolim prætermittas.

Scribe ad me quid agas, & à nobis quid fieri aut curari velis.

Facito nos ſtatim quid conſtitueris, & quid agas, ſi tibi videbitur, certiores.

Cum in primis tuas literas deſiderem, noli committere, vt excuſatione potius expleas officium ſcribendi, quam aſſiduitate litterarum.

Tu velim ad nos ſæpe ſcribas: ſi rem nullam habebis, vel quod in buccam venerit, ſcribito.

Abſentiam noſtram crebris literis ſarciamus.

Crebris nos literis appellato, quibus omni de re me erudias.

Velim quam ſæpiſſime mecum per literas colloquare.

Tu etiam atq; etiam cures vt valeas, literaſque ad me mittas, quotieſcunque habebis cui des.

Vide plura in Exordijs epiſtolæ, quæ ad ſcribendum prouocamus.

NOTIO DE EPISTOLA DEhortatoria.

VIx vnquam alterum cohortamur, quin eadem opera dehortemur. Quo in genere cum verſabimur, exempla eorum, quibus ea res haud feliciter euenerit: congeremus. Deinde rei turpitudinem colligemus.

Dehortationis exemplum, obſeruatum in 6. epiſt. li. 10. ad Fam. qua Cicero Plancum dehortatur, ne pacis & concordiæ inter Brutũ Antoniumq; componẽdæ auctor ſit. Partes eius ſunt quinque. Exordium beneuolentiæ: officiiq; declara-

clarationem habet. Narratio rei ipſius expoſitionem & occaſiones continet. Propoſito ſimplici conſtat adhortatione. Confirmatio argumenta mouentia habet, deſumpta partim ab honeſto & laudabili, partim ab vtili. Concluſio mitigatione & excuſatione libertatis & ſeueritatis in adhortando abſoluitur.

QVæ locutus eſt Gurnius noſter de animo tuo in remp. ea gratiſſima fuerunt ſenatui, populoque Rom. probatiſſima. quæ autem recitata literæ ſunt in ſenatu, nequaquam conſentire cum Furnij oratione viſa ſunt: pacis enim auctor eras, cum collega tuus vir clariſſimus à fœdiſſimis latronibus obſideretur: cui aut poſitis armis pacem petere debent: aut ſi pugnantes eam poſtulant, victoria pax, non pactione, parienda eſt. Sed de pace literæ vel Lepidi, vel tuæ quam in partem acceptæ ſint, ex viro optimo fratre tuo, & C. Furnio poteris cognoſcere. Me autem impulit tui caritas, vt quanquam nec tibi ipſi conſilium deeſſet, & fratris Furnijque beneuolentia, fidelisque prudentia tibi præſto eſſet futura, vellem tamen meæ quoque auctoritatis pro plurimis noſtris neceſſitudinibus præceptum ad te aliquot peruenire. Crede igitur mihi, mi Plance, omneis, quos adhuc gradus dignitatis conſecutus ſis (es autem adeptus ampliſſimos) eos honorum vocabula habituros, non dignitatis inſignia, niſi te cum libertate populi Rom. & cum ſenatus auctoritate coniunxeris. Seiunge te quæſo aliquando ab iis, cum quibus te non tuum iudicium, ſed temporum vincula coniunxerunt. Complures in perturbatione reip. Conſules dicti quorum nemo conſularis habitus niſi qui animo extitit in

remp.

remp. conſulari. Talem igitur te eſſe oportet, qui primum te ab impiorum ciuium tui diſſimillimorum ſocietate ſeiungas: deinde te ſenatui, boniſq; omnibus auctorem, principem, ducem prabeas: poſtremo vt pacem eſſe iudices non in armis poſitis, ſed in abiecto armorum, & ſeruitutis metu. Hac ſi & ages, & ſenties, tum eris non modo conſul & conſularis, ſed magnus etiam conſul, & conſularis: ſin aliter: tum in iſtis ampliſſimis nominibus honorum non modo dignitas nulla erit, ſed erit ſumma deformitas. Hac impulſus beneuolentia ſcripſi paullo ſeuerius: qua tu in experiendo ea ratione, qua te digna eſt, vera eſſe cognoſces. 13. Kalend. Apriles.

DEHORTANDI FORMVLÆ.

PEr fortunas tuas, per liberos te oro atque obſecro, ne quid grauius de ſalute & incolumitate tua conſulas.

Etiam atque etiam cogita, ne te, tuoſque omnes funditus euertas: ne te ſciens prudenſque eo demittas, vnde exitum nullum vides eſſe.

Peto à te pro tua fide ac diligentia pluribus verbis, ne per ſummam iniuriam me fortunis coneris euertere.

Rogo ad extremum, ne vſque eo meam auctoritatem deſpicias gratiamq; noſtram contemnas, neve tanta iniuria afficias.

Remitte ſpiritum aculeorum plenum, comprime animum tuum, ſed arrogantiam.

Hæc labes in poſterum à te dimoueatur velim.

Impudentiæ tuæ fac finem aliquando.

Nolite animum meum debilitare, tum luctu, tum etiam metu commutatæ veſtræ voluntatis erga me.

Ab hoc improbo certamine, atq; iniuſta contentione te auoco.

Flecte

:e te, & mores tuos reſpiee.
ı iſtis conſilijs verteris, crede mihi, non eris
ıus.
c quæſo pro tua ſingulari animi ſapientia re-
ſamam atq; effice, ne id, quod non curas, cu-
ıearis.
ne bonos petulantiſſima lingua conſectari:
morbo procacitatis iſto vti: deniq; deſine v-
ıemq; moribus exiſtimare tuis, his moribus
:ere amicum non potes, videris velle inimi-
ıbere.
i mihi ſoporem & languorem exprobrare.
ıs homineſque, amicitiam noſtram teſtificor,
ıi prædixiſſe, neq; temere monuiſſe; ſed poſt-
Cæſarem conuenerim, ſententiamque eius,
futura eſſet parta victoria cognorim, te cer-
ı feciſſe.
e ne te in laqueos inducas, quorum ex nullo
uam expedire queas.
ıendum eſt tibi, ne quam inſignem maculam
ominiam ſuſcipias.
li tam eſſe iniuſtus, vt cum tui fontes vel ini-
tuis pateant, noſtros riuulos etiam amicis pu-
ıuſos eſſe oportere.
!i hac mea lenitate noua abuti.
ue, ne qua generi ac nomini tuo nota nefariæ
:udinis inuratur.
ıuidete, ne rei crudelitas in me experta in vos
aleſcat, & calamitas remorata longius ſerpat
ırogrediatur cauete.

ſPONSIO ADHORTATORIAM & Dehortatoriam epiſtolam.

)Hortatoriam reſcribes gratam tibi fuiſ-
e amici hortationem. Plurimum apud te
iſſe illius conſilia, & admonitiones: effeciſ-
ı nihil in votis habeas magis, quam iiſdem
te ſa-

te ſatis facere poſſe. Ages præterea gratias, ſemper id te in memoria habiturum commemorans.

Cum te quis hortatus, dehortatuſve fuerit de rebus quas tua ſponte facturus eſſes, reſpondere poteris confirmari tua conſilia, cum ſentis prudentibus, fideliterq; ſuadentibus idem videri. Si ſtatuiſti non facere, à quibus ille dehortaqatur, te mirari dices, cur id dicat, aut talia de te ſuſpicetur, cum non deſint rationes, cur id de te nec dicere nec ſuſpicari deberet. Omnia tamen in bonam te accipere partem ſcribes.

Si quid vehementer addubitas in ea re, ad quam te hortatur, te tamen facturum dices, quia ipſe hortatur: tuæ tamen dubitationis rationes commemorabis.

Petes igitur ab amico, vt examinet ſecum, omneſque, quos mouiſti in vtraque parte calculos, ponat: vt id eligat, in quo vicerit ratio, ab amico enim ratio exigetur: te excuſabit obſequium.

Cum vero amici præceptis parere cupimus, & aliqua impedimur cauſa, quo minus ea exſequi poſſimus, tunc idoneis vtendum erit excuſationibus.

Quatuor potiſſimum in Reſpondendo partes ſunt.

Exordium, quod conſtabit, aut breui repetitione, & commendatione inſtitutæ ab amico exhortationis: aut reprehenſione & inſectatione maleuolorum: aut excuſatione neglecti in ſcribendo officij.

Propo-

poſitio approbationem, vel improbatio-
i hortationis continet.

nfirmatio rationes & argumenta ponet,
s ſcilicet impellamur, vt exhortationi lo-
elinquamus: eaq; ſumentur, vel ab hone-
vel vtilitate ipſius adhortationis: vel à re-
& temporum conditione; vel ab eius qui
s ſcripſit fide, prudentia, auctoritate: vel
genio, moribus, conſuetudine noſtra. Si
rtationi obſequi non ſit animus, rationes
s ponendæ.

onclusio abſoluetur pollicitatione, & pe-
ne: Pollicebimur ſiquidem monitis nos a-
i obtemperaturos: eundemq; rogabimus,
uoque deinceps nos ſibi commendatos ha-
t.

nterdum & Refutationi eſt & excuſationi
us: cùm maleuolorum mendacijs & calu-
ijs ſumus onerati.

Exemplum reſponſionis ad Hortatoriam,
ſeruatum in 4. epiſt. lib. 10. ad Fam. qua Plan-
s Ciceroni pro adhortatione gratias agit, ei-
mq; obtemperaturum ſe promittit. Epiſtolæ
artes ſunt quatuor. Exordium commenda-
ionem inſtitutæ adhortationis, & excuſatio-
em tarditatis in reſpondendo habet. Propoſi-
io approbatione adhortationis, & obedientiæ
pollicitatione conſtat. Confirmatio rationes &
cauſſas complectitur, quibus adductus Plancus
Ciceroni obtemperat, deſumptas nimirum ab
vtili, & auctoritate. Concluſio officij promiſ-
ſione abſoluitur.

GRatiſſimæ mihi tuæ literæ fuerunt, quas ex Furſii ſermone te ſcripſiſſe animaduerti. Ego autem præteriti temporis excuſationem affero, quod te profectum audieram, nec multo antè rediſſe ſciui, quam ex epiſtola tua cognoui: nullum enim in te officium, ne minimum quidem, ſine maxima culpa, videor poſſe præterire. In quo tuendo habeo cauſſas plurimas vel paternæ neceſſitudinis, vel meæ in te à pueritia obſeruantiæ, vel tui erga me mutui amoris. Quare, mi Cicero, quod mea, tuaque patitur ætas, perſuade tibi te vnum eſſe, in quo ego colendo patriam mihi conſtituerim ſanctitatem. Omnia igitur tua conſilia mihi non magis prudentiæ plena, quæ ſumma eſt, videntur, quam fidelitatis, quam ego ex mea conſcientia metior. Quare ſi aut aliter ſentirem, certè admonitio tua me reprimere: aut ſi dubitarem, hortatio impellere poſſet, vt id ſequerer, quod tu optimum putares. Nunc vero quid eſt, quod me in aliam partem trahere poſſit? quæcunque in me bona ſunt, aut fortunæ beneficio tributa, aut meo labore parta, etſi à te propter amorem cariuſ ſunt æſtimata, tamen vel inimiciſſimi iudicio tanta ſunt, vt præter bonam famam, nihil deſiderare videantur. Quare hoc vnum tibi perſuade, quantum viribus eniti, conſilio prouidere, auctoritate mouere potuero, hoc omne reipub. ſemper futurum. Non eſt ignotus mihi ſenſus tuus: neque ſi facultas, optabilis mihi quidem, tui præſentis eſſet, vnquam à tuis conſiliis diſcreparem: nec nunc committam, vt vllum meum factum reprehendere iure poſſis. Sum in exſpectatione omnium rerum, quid in Gallia citeriore, quid in vrbe, Ianuario menſe geratur, vt ſciam. Interim maximam hic ſolici-

ſollicitudinem, curamq́; ſuſtineo, ne inter aliena vitia ha gentes noſtra mala ſuam putent occaſionem. Quod ſi proinde vt ipſe mereor, mihi ſucceſſerit, certè & tibi, cui maximè cupio, & omnibus viris bonis ſatisfaciam. Fac valeas, meque mutuo diligas.

DE CONSOLATORIA *Epiſtola.*

IN conſolando Primum noſtrum dolorem ex amici infelicitate, moleſtia, rei alicuius iactura perceptum declarabimus: vel modeſtè Vires atque ingenium in conſolando noſtrũ extenuabimus: vel amorem, beneuolentiam, ſtudium, officium commemorabimus: vel occaſionem, ob quam ipſa ſuſcepta ſcriptaque ſit conſolatio, narrabimus: vel ſapientiam, grauitatem, animiq; magnitudinem amici prædicabimus: vel petemus ne propter litterarum aut raritatem, aut tarditatem, atque intermiſſam ad tempus conſolationem in miſerijs amicum neglexiſſe videamur: licet quaudoque à rationibus ipſis, quibus aliquando amicus te conſolatus fuit, incipere.

Deinde hortabimur amicum, vt omnem aduerſam fortunam fortiter ferat, & quid ſit forti & ſapienti homine dignum, cogitet: vel meliorem fortunam pręſto illi pollicebimur: vel cauſam exponemus cur iterum ei conſolationem adhibeamus, quem antea conſolati fuimus.

Poſtea blandè & amice rationes reddemus, quibus amicum à moleſtijs, & dolore abducere conemur: eæ ſumẽtur vel à voluntate Dei, cuius nutu iuſtè, clemẽter, & ſapienter fiunt, & guber-

nantur omnia cuiuſq; proprium eſt, dolorem & incommoda omnia in lætitiam vtilitatemque conuertere: vel à communi omnium fortuna & conditione: ea enim lege nati ſumus omnes, vt nihil quod homini accidere poſſit, recuſare debeamus: vel ab aliorum exemplis, qui eaſdem calamitates ſunt experti: vel à conſcientiæ integritate, & culpæ vacatione: vel à temporum cõditione, deploratoq; Reip. ſtatu: vel ab anteacta vita, moribus, ſtudiis, quibus à pueritia floruit: vel à ſtudiis, officii auxiliis amicorum & propinquorum: vel à teſtimonio & iudicio bonorum virorum: vel à malis & periculis impendentibus: vel à collatione eorum quæ amiſſa & retenta ſunt.

Poſtremo noſtram amico operam, ſtudiumque pro viribus noſtris pollicebimur: vel gratia contendemus, & rogando, ſi quid noſtra cauſſa & aliorum velit, vt illis ſe moleſtijs laxet: vel ad animi magnitudinem hortabimur: vel ante allatas rationes repetemus: vel cauſſas inſtitutæ adhortationis exponemus: vel excuſabimus nos, cur lõgiores nõ ſimus, ne vel diffidere prudentiæ amici videamur, vel illum obtundere.

Exemplum artificioſæ Conſolationis, obſeruatum in 5. Epiſt. libr. 4. ad Famil. qua Seruius Sulpitius orator & Iuriſconſultus eximius, tũc Achaiam Cæſaris, iuſſu adminiſtrans, Ciceronem ipſum, propter filiæ Tulliæ ex partu obitum, conſolatur tanta auctoritate, prudentia, humanitate, orationiſque ſuauitate, vt nihil in eo genere putetur exſtare perfectius. Partes illius

ſius epiſtolæ quatuor ſunt. In Exordio communem dolorem declarat, ſtudium, officiumque ſuum commemorat, & modeſtè ſe excuſat. In Propoſitione ad animi magnitudinem hortatur. Confirmatio argumenta complectitur, ſumpta à collatione bonorum: viri fortis officio: perturbato Reip. ſtatu: de mortuæ filiæ conditione: clariſſimorum virorum exemplis: cōmuni omnium hominum fortuna: à Ciceronis prudentia, & vita anteacta. Concluſio præciſione, in qua cauſſa, cur non plura ſcribat, exponitur, & adhortatione abſoluitur.

POſteaquam mihi renunciatum eſt de obitu Tulliæ filiæ tuæ ſanè quam pro eo, ac debui, grauiter, moleſteq́ tuli: communemque eam calamitatem exiſtimaui: qui ſi iſtic affuiſſem, neque tibi defuiſſem, coramque meum dolorem tibi declaraſſem. Etſi genus hoc conſolationis miſerum, atque acerbum eſt, propterea, quia, per quos id confieri debet, propinquos ac familiareis, ipſi pari moleſtia afficiuntur, neque ſine lachrymis multis id conari poſſunt: vt magis ipſi videantur aliorum conſolatione indigere, quàm aliis poſſe ſuum officium præſtare: tamen quæ in præſentia mihi in mentem venerunt, decreui breui ad te perſcribere: non quod ea te fugere exiſtimem: ſed quod forſitan dolore impeditus, minus ea perſpicias. Quid eſt quod tantopere te commoueat tuus dolor inteſtinus? cogita quemadmodum adhuc fortuna nobiſcum egerit: ea nobis erepta eſſe, quæ hominibus non minus, quam liberi cara eſſe debent, patriam honeſtam, dignitatem, honores omneis. Hoc vno incōmodo addito, quid

ad dolorem adiungi potuit? aut qui non in illis rebus exercitatus animus callere iam debet, atque omnia minoris æſtimare? At illius vicem (credo doles) Quoties in eam cogitationem neceſſe eſt, vt tu veneris, vt & nos ſæpè incidimus, hiſce temporibus non peſſimè cum ijs eſſe actum, quibus ſine dolore licitum eſt mortem cum vita commutare? Quid autem fuit, quod illam hoc tempore ad viuendum magnoperè inuitare poſſet? quæ res? quæ ſpes? quod animi ſolatium? vt cum aliquo adoleſcente primario coniuncta ætatem ageret? Licitum eſt tibi (credo) pro tua dignitate ex hac iuuentute generum deligere, cuius fidei liberos tuos, teque tuto committere putares. An vt ea liberos ex ſeſe pareret, quos cum florenteis videret, lætaretur? qui rem à parente traditam per ſe tenere poſſent; honores ordinatim petituri eſſent in republica in amicorum negotijs libertate ſu[illegible]uterentur? qui horum fuit, quod non prius quam datum ademptum ſit? At verò malum eſt liberos amittere, Malum, niſi hoc peius ſit, hæc ſufferre & perpeti. Quæ res mihi non mediocrem conſolationem attulit, volo tibi commemorare, ſi forte eadem res tibi minuere dolorem poſſit. Ex Aſia rediens, cum ab Ægina Megaram verſus nauigarem, cœpi regiones circumcirca proſpicere. poſt me erat Ægina, ante Megara, dextra Piræus, ſiniſtra Corinthus: quæ oppida quodam tempore florentiſſima fuerunt, nunc proſtrata & diruta ante oculos iacent: cœpi egomet mecum ſic cogitare: Hē, nos homunculi indignamur, ſi quis noſtrum interijt, aut occiſus eſt, quorum vita breuior eſſe debet, cum vno loco tot opidorum cadauera proiecta iaceant: viſne tu, te, Serui, cohibere,

re, & meminiſſe, hominem te eſſe natum? Crede mihi, cogitatione ea non mediocriter ſum confirmatus. Hoc idem ſi tibi videtur, fac ante oculos tibi proponas. Modo uno tempore tot viri clariſſimi interierunt: de imperio præterea tanta diminutio facta eſt: omnes prouinciæ conquaſſatæ ſunt: in vnius mulierculæ animula, ſi iactura facta eſt, tantoperè commoueris? quæ ſi hoc tempore non ſuum diem obijſſet: paucis poſt annis tamen ei moriendum fuit, quoniam homo nata fuerat. Etiam tu ab hiſce rebus animum ac cogitationem tuam auoca: atque ea potius reminiſcere, quæ digna tua perſona ſunt: illam quamdiu opus fuerit, vixiſſe: vna cum republ. fuiſſe: te patrem ſuum prætorem, conſulem, augurem vidiſſe, adoleſcentibus primariis nuptam fuiſſe, omnibus bonis propè perfunctam eſſe: cum reſpubl occideret, vita exceſſiſſe. Quid eſt quod tu, aut illa cum fortuna hoc nomine queri poſſitis? Denique noli te obliuiſci Ciceronem eſſe, & eum, qui aliis conſueueris præcipere & dare conſilium, neque imitari malos medicos, qui in alienis morbis profitentur ſe tenere medicinæ ſcientiam, ipſi ſe curare non poſſunt: ſed potius, quæ aliis præcipere ſoles, ea tute tibi ſubijce, atq; apud animum propone. NVLLVS dolor eſt, quem non longinquitas temporis minuat, atq; molliat, hoc te ea ſpectare tempus ac non ei rei ſapientia tua occurrere, tibi turpe eſt, quod ſi quis etiam inferniis ſenſus eſt: qui illius amor in te fuit, pietasq; in omneis ſuos, hoc certè illa te facere non vult. Da hoc illi mortuæ: de cæteris amicis & familiaribus, qui tuo dolore mœrent: da patriæ: vt ſi qua in re opus ſit, opera & conſilio tuo vti poſſit. Deniq; quoniam in eam fortunam deuenimus,

vt etiam huic rei nobis ſeruiendum ſit: noli committere, vt quiſquam te putet non tam filiam, quam reipubl. tempora & aliorum victoriam lugere. Plura me ad te de hac re ſcribere pudet, ne videar prudentiæ tuæ diffidere. quare, ſi hoc vnum propoſuero, finem faciam ſcribendi. Vidimus aliquoties, ſecundam pulcerrimè te ferre fortunam, magnamq; ex ea re laudem adipiſci: fac aliquando intelligamus, aduerſam quoq; te æquè ferre poſſe, neq; id magis quam debeat, tibi onus videri: ne ex omnibus virtutibus hæc vna tibi videatur deeſſe. Quod ad me attinet, cum te tranquilliorem animo eſſe cognoro, de ijs rebus, quæ hic geruntur, quemadmodumq; ſe prouincia habeat, certiorem faciam. Vale.

CONSOLANDI FORMVLÆ.

Reliquum eſt, vt conſoler, & adferã rationes quibus te à moleſtijs coner abducere. At ea quidem facultas, vel tui, vel alterius conſolandi, in te ſumma eſt, ſi vnquam in vllo fuit. Itaq; eam partem, quæ ab exquiſita quadam ratione, & doctrina proficiſcitur, non attingam, tibi totam relinquam. Quid ſit forti & ſapienti homine dignum, quid grauitas, quid altitudo animi, quid acta vita tua, quid ſtudia, quid artes, quib. à pueritia floruiſti, à te flagitẽt, tu videbis.

Extremum illud eſt, vt te horter & obſecrẽ, animo vt maximo ſis: nec ea ſolùm memineris quæ ab alijs magnis viris accepiſti, ſed illa etiam, quæ ipſe ingenio ſtudioq; peperiſti: quæ ſi colliges, & ſperabis omnia optimè, & quæ accident, qualiacunq; erunt, ſapienter feres. Sed hæc tu melius, vel optimè omniũ.

Eſt omnino difficile, non grauiter id ferre, ſed tamen animos noſtros maximis in rebus gerendis, & ſuſtinendis exercitatos, frangi & debilitari moleſtia non oportet. Quoniam moleſtiſſimè homines ferre debent, quæ ipſorum culpa contracta ſunt.

Ego

Ego tibi hoc confirmo,& ſi leuis eſt conſolatio ex miſeriis aliorum, nihilo te nunc maiore in diſcrimine eſſe, quam quemuis aut aliorum qui diſceſſerint, aut eorum qui remanſerint. Alteri dimicant, alteri victori timent. Sed hæc conſolatio leuis, illa grauior, qua te vti ſpero, ego certè vtor. Nec enim dum ero, angar vlla re, cum omni vacem culpa: & ſi non ero, ſenſu omnino carebo. Sed rurſus: γλαῦκας εἰς ἀθήνας qui ad te hæc.

Quod reliquum eſt, quando tibi virtus & dignitas tua reditum ad tuos aperuit, eſt tuæ ſapientiæ, magnitudiniſque animi, quid amiſeris, obliuiſci: quid recuperaueris, cogitare. Viues cum tuis, viues nobiſcum. Plus acquiſiuiſti dignitatis, quam amiſiſti rei familiaris, quæ tamen ipſa eſſet iucundior, ſi vlla eſſet Reſpublica.

Tu fac habeas fortem animum, quem ſemper habuiſti: primum ob eas cauſſas, quas ſcripſi: deinde quod ea de Republ. ſemper voluiſti, atque ſenſiſti: vt non modo ſecunda ſperare debeas, ſed etiam ſi omnia aduerſa eſſent, tamen conſcientia & factorum & conſiliorum tuorum quæcunque acciderent, fortiſſimo & maximo animo ferre deberes.

De reliquo, vt te ſæpe per literas hortatus ſum, ita velim tibi perſuadeas, te in hac cauſſa nihil habere, quod timendum ſit, præter communem caſum ciuitatis: qui & ſi eſt grauiſſimus, tamen ita viximus, & id ætatis iam ſumus, vt omnia quæ non noſtra culpa accident, fortiter ferre debeamus.

Sed ad hæc omnia vna conſolatio eſt, quod ea conditione nati ſumus, vt nihil, quod homini accidere poſſit, recuſare debeamus.

Ea ſcripſiſti, quæ luctum leuare poſſunt, & in me conſolando non mediocrem ipſe animi dolorem adhibuiſti.

Me non ratio tua ſolum, & ſocietas pæne ægritudinis, ſed etiam auctoritas conſolatur.

Quod ſi non poſſumus aliquid proficere ſuaden-

do, gratia contendimus, & rogando, ſi quid noſtra cauſſa vis, vt iſtis te moleſtiis laxes. & ad conuictum noſtrum redeas, & ad conſuetudinem vel noſtram communem, vel tuam ſolius, ac propriam. Cupio non obtundere te. ſi non delectare noſtro ſtudio: cupio deterrere, ne permaneas in incepto.

Et ſi vnus ex omnibus minimè ſum ad te conſolandum accommodatus quod tantum ex tuis moleſtiis cepi doloris, vt conſolatione ipſe egerem: tamē, cum longius à ſummi luctus acerbitate meus abeſſet dolor quàm tuus, ſtatui noſtræ neceſſitudinis eſſe, meæque in te beneuolentiæ non tacere tanto in tuo mœrore tam diu, ſed adhibere aliquam modicam conſolationem, quæ leuare dolorem tuum poſſet, ſi minus ſanare potuiſſet.

Eſt conſolatio peruulgata quidem illa maximè, quam ſemper in ore atque in animo habere debemus: homines nos eſſe meminerimus ea lege natos, vt omnibus fortunæ telis propoſita ſit vita noſtra, neq; eſſe recuſandum, quo minus ea, qua nati ſumus, conditione viuamus; neve tam grauiter eos caſus feramus, quos nullo conſilio vitare poſſumus; euentiſque aliorum memoria repetendis, nihil accidiſſe nobis noui cogitemus.

Beatiſſimi ſunt, qui liberos non ſuſceperunt: minus autem miſeri, qui his temporibus amiſerunt.

Si tibi vnum hoc detrahi poteſt, ne quid his, quos amiſiſti, mali putes contigiſſe, permultum erit ex mœrore tuo diminutum.

Quod allatura eſt ipſa diuturnitas, quæ maximos luctus vetuſtate tollit, id nos præcipere conſilio prudentiaque debemus.

Quamobrem & illius eximia virtus, ſummuſq; in te amor, magnæ tibi conſolationi eſſe debet, & nos cæterique qui te non ex fortuna, ſed ex virtute tua pendimus, ſemperque pendemus, & maximè animi tui conſciētia, cum tibi nil meritò accidiſſe reputabis: & illud adiunges, homines ſapientes turpitudine,

non

non caſu, & delicto ſuo, non aliorum iniuria commoueri.

Si tibi quid ex ijs rebus, quas tibi fortuna largita eſt, nonnullorum hominum perfidia detraxerit, id maiori illis fraudi quàm tibi futurum.

Tu fac animo forti magnoque ſis, ſpereſq; fore, vt fracto impetu leuiſſimi hominis, tuam priſtinam dignitatem & gloriam conſequare.

Me in ſummo dolore, quem in tuis rebus capio, maximè ſcilicet ſpes conſolatur, vt infringatur hominum improbitas conſilijs tuorum amicorum.

In multis & varijs moleſtijs, cogitationibuſque meis hæc vna conſolatio occurrebat, quod neque tibi amicior, quam ego ſum, quiſquam poſſet ſuccedere: quod ſi tu quoque eandem de mea voluntate erga te ſpem habes, ea te profecto nunquam fallet.

Si videor augere dolorem tuum, quem conſolando minuere debeam, fateor me communium malorum conſolationem nullam inuenire, præter illam, quæ tamen, ſi poſſis eam ſuſcipere, maxima eſt, quaq; ego quotidie magis vtar: conſcientiam rectæ voluntatis maximam conſolationem eſſe rerum incommodarum, nec eſſe vllum magnum malum præter culpam.

Quando præſtitimus quod debemus, moderatè quod euenit, feramus.

Hoc mihi tamen non ſumo, vt te conſoler de communibus miſerijs, quæ ad conſolandum maioris ingenij, & ad ferendum ſingularis indigent virtutis.

Vacare culpa, magnum eſt ſolatium, præſertim cũ habeam duas res quibus me ſuſtentem, optimarum artium ſcientiam, & maximarum rerum gloriam, quarum altera mihi viuo nunquam eripietur, altera ne mortuo quidem.

Philoſophiæ magnam gratiam habeo, quæ non

modò me à ſolicitudine adducit,ſed etiam contra omnes fortunæ impetus armat:tibiq; idem cenſeo faciendum, nec à quo culpa abſit, quidquam in malis numerandum.

Amabo te,aduola, & omnem abſtergam dolorem.

Nunc me vna conſolatio ſuſtentat, quod tibi à me nullum amoris, nullum ſtudij, nullum pietatis officium defuit.

Nihil eſt,quod vxoris tuæ lectiſſimæ feminę mortem tam impotenter feras, niſi tu quidem partam felicitatem illi inuideas,& ex labore ad quietem, ex dolore ad indolentiam, ex morbo ad ſanitatem, ab exilio hoc miſero ad beatiſſimam patriam eam prętendiſſe ægrè ac moleſtè feras.

Fac iſtis te moleſtijs, quæ animum tuum miſerè excruciant,quàm citiſſimè laxes, ad tuamque animi alacritatem redeas:cogiteſq; hanc ſapientiæ laudem maximam eſſe,ita rationes noſtras aduerſus omnem fortunam confirmatas habere, vt non aliundè, ſed ex noſtra virtute pendeamus, neq; vllo vel caſu, vel acerbitate fracti firmitudinem grauitatemq; animi abijciamus, abducamuſque ab angoribus ad ea animum, quibus publica vtilitas conſeruatur, res noſtræ ſecundæ ornantur,adiuuantur aduerſæ.

Fac animo forti, quo in alienis eſſe rebus ſoles, nunc in tuis ſis fortunis ferendis:neq; committas,vt de naturæ ſtatu declinaſſe videaris.

Hunc mœrorem, qui tibi iucunditatis ſenſum nunc omnem adimit, ex animo depone, atq; abſterge,cogitaq;cùm multa & varia mortis pericula quotidie homini impendeant, ijs tamen omnibus filium exemptum, perpetua cum dijs immortalibus felicitate perfrui.

Magno te in dolore eſſe,vel mœrore potius quem ex miſerabili fratris morte accepiſti, triſtis mærenſque ipſe audio, ſed te & conſolor,& hortor,vt quem ani-

animi magnitudinem in aliorum negotijs ſubeundis adferre ſoles, eam, mortalitatis humanæ memor, in tuis luctibus ferendis aſſumas: feraſque, non culpes, quæ vitari non poſſunt.

Ingenij mei non eſt, vehementi aliqua & docta oratione ſtratum te, atque abiectum ſubleuare: vna hæc te conſolatio ſuſtentare debet, quod nullum meum tibi amoris, nullum ſtudij, nullum pietatis officium deerit. Hoc ſapientiæ, hoc magnitudinis animi tui eſt, recentem ſcilicet iſtam doloris tui ægritudinem, ſi ex rerum natura non poſſis euellere, ex animo quidem certè excidere: & hunc mœrorem quo omnes permouemur, amicorum voluntati concedere.

Dolendum verò inſidere quorundam ingenijs hanc labem, vt cùm ipſi nihil recte, nihil præclarè agere conentur, inuidere tamen alienæ virtuti velle, ac ipſum dignitatis florem infringere: quorum inuidia quia te magna ex parte premit, conſolaberis teipſum excelſa virtutis tuæ, quæ inuidia carere non poteſt, conſcientia.

Si contemnere graues animi dolores, & communem naturæ ſenſum repudiare non poteris, colligere tamen teipſum debes, & ad aliquam ſaltem lenitatem moderationemq; affectionum referre.

Erige animum tuum luctu dimiſſum atq; oppreſſum, & in his tuis malis ab animi tui virtute & innocentia, non autem à ſtultis hominum querelis doloris tui perfugium pete.

Extremum iſtud eſt, vt meo in te ſtudio, amoriq; noſtro mutuo, obſecutus te rogem atque obteſter, animo vt magno, conſtanti, & elato ſis: nec ad ea ſolùm, quæ à ſummis philoſophis de cõtemnendis fugiendiſq; rebus humanis ſcribuntur, animum referas, ſed eorum quoque memineris, quæ ſtudij vehementia, ingenijque altitudine es conſecutus: quæ ſi animo pertractata teneas, ſuperabis omnia optimè, & quæ accident, qualiacunq; erunt, feres ſapienter.

Hoc ſi feceris, retinebis omnes nos in lætitia, & ingenij tui tranquillitatem ad res præclarè agendas conuertes.

Tu fac bono animo fortiq; ſis aduerſus inuidentis fortunæ ſæuitiam leniendam, meq; tibi nulla in re defuturum eſſe confidas: quod cùm facies, omnes nos ſolicitudine leuaueris.

Tu fac animum fortem habeas, & ea quæ tibi nunc ſunt aduerſa, rectè factorum innocentiam remiſſius, placatiuſq; feras.

Hoc ſapientiæ erit tuæ, propter magnitudinem & animi & ingenij omnia moderatè ferre.

Abduc à ſolicitudine animum, & te aduerſus omnes ſæuientis fortunæ impetus philoſophorum more arma.

Caue ita imbecillo & inhumano ſis animo, vt in communibus miſerijs dolore te atque ægritudine vinci patiaris.

Iſtum ego tuum; quo mihi confectus propemodum videris, mœrorem leuarem, teque à nimio iſto luctu deterrerem, niſi illiberale eſſe mihi perſuaderem, quod tu in communium temporum caſibus, & miſeris humanæ vitæ conditionibus, tam prudenter alijs præcipere ſoles, hoc ipſum me in te viro grauiſſimo, & longo humanitatis exercendæ vſu inſtructiſſimo deſiderare: & qui mœrore debilitatos iacenteſque aliorum animos conſolando excitare ſoleas, meis te literis conſolari.

Et ſi in his meis doloribus ipſe ſum conſolandus, tamen memoria veteris noſtræ amicitiæ, tuaque benignitate admonitus, nolui vllo vel loco, vel tempore ad conſolandum tibi deeſſe.

Videris enim iniquior in nominis tui exiſtimationem, fortunaſq; quàm fortem deceat virum, eſſe, cum te perditum toties conquereris.

Optimi patris tui mortem, vt doleo vehementer, ita omnino felicem exiſtimo qui ſic obierit, quando hac ſorte naſcimur omnes, nihilque diu-

turnum

turnum in rebus humanis: nedum perpetuum.

De patris obitu conſolarer te, vir ornatiſſime, ni perſuaſum haberem ægritudinem iſtam, quam in aliis lenit, adimitque tempus ipſum, in te ſingulari tua prudentia eſſe ſopitam.

Audio te morbo decubuiſſe: ſed neq; morbi cauſſam, neque genus intelligo. Tu ſi potes, de his ad me ſcribito, & fac, vt ſciam quid me facere velis. Nam ſi pecunia opus eſt, ſiue domeſticorum miniſterio, vtrumq; tibi præſto erit. Quin & ipſe iſtuc aduolabo, ſi mea præſentia tibi vtilis eſſe poteſt. Vale, ac quantum potes, te ipſum cura.

AD CONSOLATORIAM RE- ſponſio.

DVplex hic methodus obſeruanda eſt. Aut enim amicorum conſolationi acquieſcimus: aut tantum eſſe dolorem noſtrum ſtendimus, vt minui nullo modo poſſe videatur.

Cum amici conſolationem admittimus, in Exordio amicum laudabimus, gratam nobis fuiſſe conſolationem dicemus. In Propoſitione allatam conſolationem approbabimus, & obtemperaturos nos promittemus.

In Confirmatione repetitionem illorum argumentorum inſtituemus, quibus noſtrum dolorem mitigare amicus eſt conatus, quantumque ex illis fructum ceperimus, aperiemus. In Concluſione pollicebimur nos operam daturos, vt, quoad eius fieri poſſit, à moleſtiis animum abducamus.

Exemplum reſponſionis approbantis Cõſolationem, obſeruatum in Epiſt. 13. libr. 5. ad Famil. qua Cicero ſe magnum fructum ex litteris

Luccij

Luceii conſolatorijs cepiſſe fatetur, & iiſdem ſeſe acquieſcere velle polliceitur.

QVanquam ipſa conſolatio litterarum tuarum mihi gratiſſima eſt: declarat enim ſummam beneuolentiam pari prudentia coniunctam: tamen illum fructum ex iis litteris vel maximum cepi, quod te præclarè res humanas contemnentem, & optimè contra fortunam paratum, armatumque cognoui: Quam quidem laudem ſapientiæ ſtatuo eſſe maximam, NON *aliunde pendere, nec extrinſecus aut bene, aut malè viuendi ſuſpenſas habere rationes. Quæ cogitatio cùm mihi non omnino excidiſſet (etenim penitus inſederat) vi tamen tempeſtatum & concurſu calamitatum erat aliquantum labefactata atque conuulſa: cui te opitulari & video, & id feciſſe etiam proximis literis multumq; profeciſſe ſentio. Itaque hoc ſæpius dicendum, tibiq; non ſignificandum ſolum, ſed etiam declarandum, arbitror, nihil mihi eſſe potuiſſe tuis literis gratius. Ad conſolandum autem cum illa valent, quæ eleganter, copioſeq; collegiſti: tum nihil plus, quam quod firmitudinem, grauitatẽque animi tui perſpexi: quam non imitari turpiſſimũ exiſtimo. Itaq; hoc etiam fortiorem me puto, quam te ipſum præceptorem fortitudinis, quod tu mihi videre ſpem nonnullam habere, hæc aliquando futura meliora. Caſus enim gladiatorij ſimilitudinesq; eæ, tum rationes in ea diſputatione à te collectæ, vetabant me reip. penitus diffidere. Itaq; alterum, minus mirum, fortiorem te eſſe, cum aliquid ſperes: alterum mirum, ſpe vlla teneri. Quid eſt enim non ita affectum, vt id non deletum, exſtinctumq; eſſe fateare? Circumſpice omnia membra reip. quæ notiſſima ſunt tibi: nullum*

reperies profecto, quod non fractum, debilitatumve ſit, quæ perſequerer, ſi aut melius ea viderem, quam tu vides, aut commemorare poſſem ſine dolore: quanquam tuis monitis præceptisq; omnis eſt abijciendus dolor. Ergo & domeſtica feremus, vt cenſes: & publica paullo etiam fortius fortaſſe, quam tu ipſe, qui præcipis: te enim ſpes aliqua conſolatur: vt ſcribis: nos autem erimus etiam in omni deſperatione fortes, vt tu tamen idem & hortaris & præcipis: das enim mihi iucundas recordationes conſcientia noſtræ, rerumque earum, quas te in primis auctore geſſimus: præſtitimus enim patriæ non minus certe, quam debuimus: plus profecto quam eſt ab animo cuiuſquam, aut conſilio hominis poſtulatum. Ignoſces mihi de me ipſo aliquid prædicanti: quarum enim tu rerum cogitatione nos leuare ægritudine voluiſti, earum etiam commemoratione lenimur. Itaq; vt mones, quantum potero, me ab omnibus moleſtiis & angoribus abducam: transferamq; animum ad ea, quibus ſecundæ res ornantur, aduerſæ adiuuantur: tecumq; & ero tantum, quantum patietur vtriusq; ætas & valetudo: & ſi eſſe vna minus poterimus, quam volumus, animorum tamen coniunctione iiſdem ſtudiis ita fruemur, vt nunquam non vna eſſe videamur. Vale.

QVod ſi conſolationem approbare nõ poterimus, Principio laudabimus animum, ſtudium, & ingenium conſolatoris, quod tanquã bonus ac peritus medicus nullũ remedij genus non admonuerit. Propoſitio moleſtiarũ atq; doloris ſignificationem continebit. Confirmatio corriget atq; inuertet argumẽta ab amico allata, &

ta, &cauſas cur cõſolationi locũ relinquere nequeamus aperiet. Cõcluſio petitione abſoluetur, te deſiderare amici præſentiã oſtendes, quã multum mœrori tuo mederi poſſe ſignificabis.

Exemplum reſponſionis non approbantis Conſolationem, obſeruatum in 6. epiſt. lib. 4. ad familiares, qua Cicero conſolatoriæ Seruij epiſtolæ reſpondet, atque ita reſpondet, vt eam non inanem fuiſſe prorſus, nec dolorem ſuſtuliſſe penitus oſtendat.

EGo vero, Serui, vellem vt ſcribis, in meo grauiſſimo caſu affuiſſes: quantum enim præſens me adiuuare potueris & conſolando, & prope æque dolendo, facilè ex eo intelligo, quod literis tuis lectis aliquantulum acquieui: nam & ea ſcripſiſti, quæ leuare luctum poſſent, & in me conſolando non mediocrem ipſe animi dolorem adhibuiſti. Seruius tamen tuus omnibus officijs, quæ illi tempori tribui potuerunt, declarauit & quanti ipſe me faceret, & quam ſuum talem erga me animum tibi gratum putaret fore: huius officia iucundiora ſcilicet, ſæpe mihi fuerunt, nunquam tamen gratiora. Me autem non oratio tua ſolum, & ſocietas pæne ægritudinis, ſed etiam auctoritas conſolatur: turpe enim eſſe exiſtimo, me non ita ferre caſum meum vt tu tali ſapientia præditus ferendum putas. Sed opprimor interdum, & vix reſiſto dolori, quod ea me ſolatia deficiunt, quæ cæteris, quorum mihi exempla propono, ſimili in fortuna non defuerunt. Nam & Qu. Maximus, qui filium conſularem, clarum virum, & magnis rebus geſtis, amiſit: & L. Paullus, qui duos, ſeptem diebus: & veſter Gallus: & M. Cato,

Cato, qui ſummo ingenio, ſumma virtute filium perdidit: iis temporibus fuerunt, vt eorum luctum ipſorum dignitas conſolaretur ea, quam ex republica conſequebantur. Mihi autem amiſſis ornamentis iis, quæ ipſe commemoras, quæque eram maximis laboribus adeptus, vnum manebat illud ſolatium, quod ereptum eſt. Non amicorum negotiis, non reipublicæ procuratione impediebantur cogitationes meæ. Nihil in foro agere licebat, aſpicere curiam non poteram, exiſtimabam, id quod erat, omneis me & induſtriæ meæ fructus, & fortunæ perdidiſſe. Sed cum cogitarem, hæc mihi tecum, & cum quibuſdam aliis eſſe communia: & cum frangerem iam ipſe me, cogeremque illa ferre toleranter: habebam quo confugerem, vbi conquieſcerem, cuius in ſermone & ſuauitate omneis curas, doloreſque deponerem. Nunc autem hoc tam graui vulnere etiam illa, quæ conſenuiſſe videbantur, recrudeſcunt: Non enim, vt tum me à republica mœſtum domus excipiebat: quæ leuaret: ſic nunc domo mœrens ad rempublicam confugere poſſum, vt in eius bonis acquieſcam. Itaque & domo abſum, & foro, quod nec eum dolorem, quem è republica capio, domus iam conſolari poteſt, nec domeſticum reſpublica quo magis te expecto, teque videre quam primum cupio. Maior mihi leuatio afferri nulla poteſt, quam coniunctio conſuetudinis, ſermonumque noſtrorum, quanquam ſperabam, tuum aduentum (ſic enim audiebam) appropinquare. Ego autem cum multis de cauſis te expecto quamprimum videre, tum etiam vt ante commentemur inter nos, qua ratione

nobis

nobis traducendum ſit hoc tempus, quod eſt totum ad vnius voluntatem accommodandum & pruden-tis, & liberalis, & (vt perſpexiſſe videor) nec à me alieni & tibi amiciſſimi. Quod cum ita ſit, magna tamen eſt deliberationis, quæ ratio ſit ineunda nobis non agendi aliquid, ſed illius conceſſu & beneficio conquieſcendi. Vale.

AD CONSOLATIONEM RESPONdendi formula.

QVod me cōſolaris, vt firmo ſim animo, vellē poſſes aliquid afferre, quamobrē id facere poſſem. Facile omnes cum valemus recta conſilia ægrotis damus. Tu ſi hic ſis, aliter ſentias.

Quod me ſæpe accuſas, cur hunc meum caſum tā grauiter feram: debes ignoſcere cum ita me afflictū videas, vt neminem vnquā nec videris, nec audieris: nam quod ſcribis audire, me etiam mentis errore ex dolore affici: mihi vero mens integra eſt, atq; vtinam tam in periculo fuiſſet, cum ego iis quib. meam ſalutem cariſſimam eſſe arbitrabar, inimiciſſimis, crudeliſſimiſque vſus ſum: qui vt me paulum inclinari timore viderunt, ſic impulerunt, vt omni ſuo ſcelere, & perfidia abuterentur ad exitium meum.

Nolo commemorare, quibus rebus ſim ſpoliatus, non ſolum quia non ignoras, ſed etiam ne ſcindam ipſe dolorem meum, hoc confirmo, neque tantis bonis eſſe priuatum quenquam, neq; in tantas miſerias incidiſſe, dies autem non modo non leuat luctum hunc ſed etiam auget: nam cæteri dolores mitigantur vetuſtate, hic non poteſt non & ſenſu præſentis miſeriæ, & recordatione præteritæ vitę quotidie augeri: deſidero enim non mea ſolum, neq; meos, ſed me ipſum: quid enim ſum? ſed non faciam, vt aut tuum animum angam querelis, aut meis vulneribus ſæpius manus afferam.

Solicitum eſſe te cum de tuis, communibuſq; fortunis, tum maxime de me, ac de dolore meo, ſentio, qui

qui quidem dolor meus, non modo non minuitur, cum ſocium ſibi adiungit dolorem tuum, ſed etiam augetur, omnino pro tua prudentia ſentis, qua conſolatione leuari maxime poſſim: probas enim meum conſilium, negaſque mihi quiſquam tali tempore potius faciendum fuiſſe, addis etiam (quod etſi mihi leuius eſt, quam tuum iudicium, tamen non eſt leue) cæteris quoque, id eſt, qui pondus habeant, factum noſtrum probari, id ſi ita putarem, leuius dolerem, crede, inquit, mihi, credo equidem, ſed ſcio, quàm cupias minui dolorem meum.

Ego vero, accepto nuntio de obitu filioli mei, ita ſum perturbatus, vt me tamen hominem eſſe meminerim, & illum hanc vitam, tanquam in hoſpitium, ita eſſe ingreſſum, vt accitu ſummi Dei, æternum illud cæleſte domicilium petiturus, aliquando diſcederet, quod ſi me caſus iſte nec opinatus ita perculiſſet, vt omnino iacerem: excitarer tamen prudentia literarum tuarum, in quibus de luctu minuēdo diſputas egregiè, tuamque declaras tum homine Chriſtiano dignam bonitatem, tum erga me beneuolentiam ſingularem. Verum ego, optimè Sambuce, multis iam infortuniis hoc ſum aſſecutus, vt fortunam ipſam didicerim contemnere: quæ mihi, vt eripiat reliqua, nunquam adimet ea, quæ nec ipſa dedit, nec dare cuiquam poteſt, rectam mentem, optima ſtudia, pietatem in Deum. Præclare actum opinor, cum filio meo, fruitur conſpectu, & conſuetudine cæleſtium animorum: non angitur curis: non ſpe ducitur: nihil timet aduerſum, at nos, qui dicimur viuere, quibus hac falſæ lucis vſura nihil eſt carius, quam multa exercent? quid laboramus, quid cupimus, quod etiam ſi contingat, animus acquieſcat? itaq; verè ſapientes homines, non vt diu, ſed vt recte, & cum virtute viuerēt, optare ſoliti ſunt, quod equidem conor, & vt ſpero, conſequar: nihil enim magis cogito, nihil ſpecto, quam vt ſeruiam ſtudiis meis,

meis, & ita viuam, vt vitæ rationem Deo ſimul & hominibus aliquando poſſim reddere.

DE PETITORIA *Epiſtola.*

PEtitiones omnes aut Honeſtę ſunt, aut Mediæ. Honeſta apertè, liberè, ſine circuitione petere poſſumus: vt; Conſilium. Amicitiam, Inſtitutionem, Admonitionem. Media opus habent Inſinuatione, excuſatione, veniæ deprecatione, vt; cum petimus Pecuniam, fauorem, Auxilium pro nobis aut amicis. Omnes, præſertim Chriſti cultores cauere & prouidere debent, vt nec petant res turpes, nec petentibus dent rogati.

Si res erit huiuſmodi, quæ liberè peti poſſit, apertè ſuadebimus eam eſſe præſtandam, quæ quidem petendi ratio, præſertim ſi rem difficilẽ petemus, tractanda erit ad hunc modum.

Primò eius, à quo rem ipſam petimus, beneuolentiam cõciliabimus, à perſona ipſius, facta beneficiorum eius erga nos, & alios mẽtione: à perſona noſtra, ſi quales in eum fuerimus, oſtẽdamus: à Perſona maiorum vtriuſq;, ſi de amicitia, quæ inter eos intercęſſerit, loquamur.

Altera pars breuem eius quod petere volumus expoſitionem complectitur, ſi quid forte narrandum contigerit, vnde ipſa petitio naſcatur; ſin minus, erit omittenda, illiuſque loco petitione vtendum.

Poſtea argumenta adhibebimus, quę mouere amicum poſſe videntur, vt noſtris precibus

locum

locum relinquat: petita vel ab Honeſto: vel ab Vtili: vel Neceſſario: vel à Iucundo: vel à Facili: vel promiſſis factis: vel ab aliorum Exemplis.

Poſtremo ſequetur obteſtatio, & remunerationis pollicitatio, cum noſtræ facultatis extenuatione. Nonnunquam excuſatio, & indicatio cauſſæ, cur pluribus verbis quid ab amico petamus: quandoq; etiam petitionis repetitio ad extremum ponitur.

Exemplum apertæ Petitionis, obſeruatum in 13. epiſt. lib. 4. ad Atticum, qua Cicero Atticum rogat, vt Varronis vti ſibi libris in bibliotheca eius liceat. Partes habet quatuor: Exordium, cauſam & occaſionem inſtitutæ ſcriptionis cõtinet. Propoſitio petitione conſtat. Confirmatio petitionis rationes ab Vtili, & Neceſſario ſumptas complectitur. Concluſio petitione noua abſoluitur.

VEſtorius noſter me per literas facit certiorem, te Roma, ad VI. Id. Maij, putare profectum eſſe, tardius, quam dixerat, quod minus valuiſſes, ſi iam melius vales, vehementer gaudeo. Velim domum ad tuos ſcribas, vt mihi, tui libri pateant, non ſecus, ac ſi ipſe adeſſes, cum cæteri, tum Varronis: eſt enim mihi vtendum quibuſdam rebus ex ijs libris: ad eos quos in manibus habeo, quos, vt ſpero, tibi valde probabo, velim, ſi quid forte noui habes, maxime à Qu. fratre, deinde à C. Cæſare, & ſi quid forte de comitijs, de republ. (ſoles enim tu hæc feſtine odorari) conſcribas ad me. Si nil habebis tamen ſcribas aliquid: nunquam enim mihi tua epiſtola, aut intempeſtiua, aut loquax viſa eſt. Maxime autem

autem rogo, & rebus tuis, totoq; itinere ex ſententia confecto, nos quam primum reuiſas. Dionyſium iube ſaluere, Cura vt valeas.

EXemplum tectæ petitionis, obſeruatum in 12. Epiſt. lib. 5. ad Fam. qua Cicero petendo Luceio Hiſtorico Romano perſuadere conatur, vt res à ſe, in conſulatu vſq; ad reditũ ab exilio, geſtas, literis prodat, cõmendet, & exornet. Cuius exordiũ excuſatione conſtat. Propoſitio illius eſt petitionis plena & dilucida expoſitio, Confirmatio argumenta ab Honeſto, iucundo, præſtitis ante beneficijs ſumpta, habet. Cõcluſio grati animi pollicitatione, & cauſæ indicatione, cur pluribus verbis petat, abſoluitur.

COram me tecum eadem hæc agere ſæpe conantem deterruit pudor quidam penè ſubruſticus, quæ nunc expromam abſens audacius: epiſtola enim non erubeſcit, ardeo cupiditate incredibili, neque, vt ego arbitror, reprehendenda, nomen vt noſtrum ſcriptis illuſtretur, & celebretur tuis. quod etſi mihi ſæpe oſtendis te eſſe facturum, tamen ignoſcas velim huic feſtinationi meæ. Genus enim ſcriptorum tuorum etſi erat ſemper à me vehementer exſpectatum, tamen vicit opinionem meam: meque ita vel cepit, vel incendit, vt cuperem quam celerrime res noſtras monumentis commendari tuis. Non enim me ſolum commemoratio poſteritatis ad ſpem quandam immortalitatis rapit, ſed etiam illa cupiditas, vt vel auctoritate teſtimonij tui, vel indicio beneuolentiæ, vel ſuauitate ingenij viui perfruamur. Neque tamen hæc cum ſcribebam, eram neſcius quantis oneribus premerere ſuſceptarum rerum,

& iam

& iam inſtitutarum, ſed quia videbã, Italici belli, & ciuilis hiſtoriam iam pœnè à te eſſe perfectam, (dixeras autem mihi, te reliquas res ordiri) deeſſe mihi nolui, quin te admonerem, vt cogitares, cõiunctene malles cum cæteris rebus noſtra contexere: an, vt multi Græci fecerunt, Calliſthenes Troicum bellum, Tymæus Pyrrhi: Polybius Numantinum (qui omneis à perpetuis ſuis hiſtoriis ea, quæ dixi, bella ſeparauerunt) tu quoque item ciuilem coniurationem ab hoſtilibus, externiſque bellis ſeiungeres. Equidem ad noſtram laudem non multum video intereſſe: ſed ad properationem meam quiddam intereſt, non te exſpectare, dum ad locum venias, ac ſtatim cauſam illam totam & tempus arripere. Et ſimul ſi vno in argumento, vnaque in perſona mens tua tota verſabitur: cerno iam animo, quanto omnia vberiora atque ornatiora futura ſint. Neque tamen ignoro quam impudenter faciam, qui primum tibi tantum oneris imponam (poteſt enim mihi denegari occupatio tua) deinde etiam, vt ornes me, poſtulem. Quid ſi illa tibi non tantoperè videntur ornanda? Sed tamen, qui ſemel verecundiæ fineis tranſierit, eum bene & nauiter oportet eſſe impudentem. Itaque te planè etiam atque etiam rogo, vt & ornes ea vehementius etiam quam fortaſſe ſentis, & in eo leges hiſtoriæ negligas: gratiamque illam, de qua ſuauiſſimè quodam in prœmio ſcripſiſti, à qua te affici non magis potuiſſe demonſtras, quam Herculem Xenophontium illum à voluptate: ea ſi me tibi vehementius commendabit, ne aſpernere, amorique noſtro pluſculum etiam, quam concedit veritas, largiare. Quod ſi te adducemus, vt hoc ſuſcipias: erit (vt mihi perſua-

deo) materies digna facultate & copia tua : à principiô enim coniurationis vſque ad reditum noſtrum videtur mihi modicum quoddam corpus confici poſſe. In quo & illa poteris vti ciuilium commutationum ſcientia, vel in explicandis cauſis rerum nouarum, vel in remediis incommodorum, cum & reprehendes ea, quæ vituperanda duces: & quæ placebunt, exponendis rationibus comprobabis: & ſi liberius, vt conſueuiſti, agendum putabis multorum in nos perfidiam, inſidias, proditionem notabis. Multam etiam caſus noſtri tibi varietatem in ſcribendô ſuppeditabunt, plenam cuiuſdam voluptatis, quæ vehementer animos hominum in legendo ſcripto retinere poſſit. NIHIL eſt enim aptius ad delectationem lectoris, quam temporum varietates, fortunæque viciſſitudines: quæ etſi orbis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt iucundæ: HABET enim præteriti doloris ſecura recordatio delectationem: cæteris verò nulla perfunctis propria moleſtia, caſus alienos ſine vllo dolore intuentibus, etiam ipſa miſericordia eſt iucunda. Quem enim noſtrum ille moriens apud Mantineam Epaminondas non cum quadam miſeratione delectat? qui tum denique ſibi auelli iubet ſpiculum, poſtea quam ei percunctanti dictum eſt, clypeum eſſe ſaluum, vt etiam in vulneris dolore, æquo animo cum laude moreretur. Cuius ſtudium in legendo non erectum Themiſtoclis fuga, redituque retinetur? etenim ordo ipſe annalium mediocriter nos retinet quaſi enumeratione faſtorum: At viri ſæpè excellentis ancipites, variique caſus habent admirationem, exſpectationem, lætitiam, moleſtiam, ſpem, timorem: ſi

vero exitu notabili concluduntur, expletur animus iucundiſſimæ lectionis voluptate. Quod mihi acciderit optatius, ſi in hac ſententia fueris, vt à continentibus tuis ſcriptis, in quibus perpetuam rerum geſtarum hiſtoriam complecteris, ſecernas hanc quaſi fabulam rerum, euentorumq́ noſtrorum, habet enim varios actus, multasq; actiones & conſiliorum, & temporum. Ac non vereor ne aſſentaciuncula quadam aucupari tuam gratiam videar, cum hoc demõſtrem, me à te potiſſimum ornari, celebrariq́ velle: neque enim tu is es, qui, quid ſis, neſcias: & qui non eos magis, qui te non admirentur, inuidos: quàm eos, qui laudent, aſſentatores arbitrere. Neq; autem ego ſum ita demens, vt me ſempiternæ gloriæ per eum commendari velim, qui non ipſe quoque in me commendando propriam ingenij gloriam conſequatur. Neque enim Alexander ille gratiæ cauſſa ab Apelle potiſſimum pingi, & à Lyſippo fingi volebat ſed quod illorum artem cum ipſis, tum etiam ſibi gloriæ fore putabat. Atque illi artifices, corporis ſimulacra ignotis nota faciebant: quæ vel ſi nulla ſint, nihilo ſunt tamen obſcuriores clari viri. Nec minus eſt Spartiates Ageſilaus ille perhibendus, qui neque pictam, neq; fictam imaginem ſuam paſſus eſt eſſe, quã qui in eo genere laborarunt: vnus enim Xenophontis libellus in eo rege laudando facilè omneis imagines omnium ſtatusué ſuperauit. Atque hoc præſtantius mihi fuerit & ad animi lætitiam, & ad memoriæ dignitatem, ſi in tua ſcripta peruenero, quàm ſi in cæterorum, quod non ingenium mihi ſolum ſuppeditatum fuerit tuum, ſicut Timoleonti à Timæo, aut ab Herodoto Themiſtocli, ſed etiam

auctoritas clariſſimi & ſpectatiſſimi viri, & in reip. maximis, grauiſſimiſq; cauſſis cogniti, atque in primis probati: vt mihi non ſolum præconium; quod cum in Sigeum veniſſet Alexander, ab Homero Achilli tributum eſſe dixit, ſed etiam graue teſtimonium impertitum clari hominis magniq; videatur. Placet enim Hector ille mihi Næuianus, qui non tantum laudari ſe lætatur, ſed addit etiam à laudato viro, quod ſi à te non impetro, hoc eſt, ſi qua te res impedierit (neq; enim fas eſſe arbitror, quidquam me rogantem abs te non impetrare) cogor fortaſſe facere, quod nonnulli ſæpè reprehendunt. ſcribam ipſe de me, multorum tamen exemplo & clarorum virorum. Sed quod te non fugit, hæc ſunt in hoc genere vitia: & verecundius ipſi de ſe ſcribant neceſſe eſt, ſi quid eſt laudandum: & prætereant, ſi quid fortè reprehendendum eſt. Accedit etiam, vt minor ſit fides, minor auctoritas: multi denique reprehendant, & dicant, verecundiores eſſe præcones ludorum gymnicorum, qui, cum cæteris coronas impoſuerunt victoribus, eorumque nomina magna voce pronuntiarunt, cum ipſi ante ludorum miſſionem corona donentur, alium præconem adhibeant, ne ſua voce ipſi ſe victores eſſe prædicent. Hæc nos vitare cupimus, &, ſi recipis cauſam noſtram, vitabimus: idque vt facias, rogamus. Ac ne fortè mirere, cur, cum mihi ſæpè oſtenderis, te accuratiſſimè noſtrorum temporum conſilia, atq; euentus litteris mandaturum, à te id nunc tantopere, & tam multis verbis petamus: illa nos cupiditas incendit, de qua initio ſcripſi, feſtinationis, quod alacres animo ſumus: vt & cæteri viuentibus nobis ex libris tuis

nos

noſcognoſcant, & noſmetipſi viui gloriola noſtra perfruamur. His de rebus quid acturus ſis, ſi tibi non eſt moleſtum, reſcribas mihi velim: Si enim ſuſcipis cauſſam, conficiam commentarios rerum omnium: ſin autem differs me in tempus aliud coram tecum loquar: tu interea non ceſſabis, & ea, quæ habes inſtituta, perpolies, noſque diliges, Vale.

PETENDI FORMVLÆ.

PEto & quæſo, Peto & oro. Peto contendoq; Rogo & obſecro. Oro & obſecro. Oro obteſtorque. Obteſtor & obſecro.

Hoc à te peto, & ſummè contendo.

Illud à te magnoperè peto, contendoque.

Illud vnum à te vehementer contendo.

Hoc abs te peto, & pluribus verbis rogo.

Æquè à te peto, ac ſi mea negotia eſſent.

Sic à te peto, quaſi in eo mihi ſint omnia, vt, &c.

Singulari ſtudio abs te contendo: ſic vt nihil vnquam magis.

Te vehementer etiam atque etiam rogo, magis quam à me vis, aut pateris te rogari, vt hanc cogitationem toto pectore complectare.

Vehementer, valdè, magnoperè, etiam atq; etiam.

Maiorem in modum. Singulari ſtudio. Quàm poſſum ſtudioſiſſimè.

Valdè hoc ex animo contendo.

A te etiam atq; etiam maiorem in modum peto.

Hoc à te, ſi pateris gratia contendo &c.

Peto à te amicitiæ noſtræ nomine, quam confido apud te plurimum poſſe.

A te etiam atq; etiam pro ſumma noſtra coniunctione, proque tua in me perpetua & magna beneuolentia maiorem in modum peto atque contendo.

Illud te præcipue rogo, & obteſtor, pro amore noſtro: Amoris noſtri cauſſa: Pro noſtra amicitia: A-

micitię noſtrę nomine:Pro iure noſtrę amicitię:Pro noſtra inueterata amicitia:Pro noſtra ſumma coniũctione:Pro noſtra ſumma neceſſitudine:Pro coniunctiſſima noſtra neceſſitudine:Pro vetere coniunctione & neceſſitudine: Pro coniunctione & beneuolentia noſtra:Pro pari inter nos & mutua beneuolẽtia: Pro ſumma mea in te beneuolentia: Pro tua incredibili in me beneuolentia: Pro tuo perpetuo in me ſtudio,meoque item in te ſingulari.

Per omnem amorem,quo me complecteris,rogo.

Ne me rogantem ſuppliciter,à te reiicias.

Noli pati meas eſſe irritas & inanes preces.

Sit apud te,rogo & obteſtor,meis precibus locus.

Hoc à te ita poſtulo, peto, contendo,vt fortunas in eo meas poſitas putem.

Quare te oro, vt quod facis pergas mea ſtudia tueri.iuuare,prouehere.

Quare me tibi commendo,atque oro,vt quod facis me & ſtudia mea clementer tueri velis.

Te rogo, quanquam te rogari non patiaris.

Impedior verecundia, ne te pluribus verbis rogem.

Velim exiſtimes,quod à te peto,id eiuſmodi eſſe, vt meæ fortunæ omnes agantur,in eo conſiſtant, locatæ,poſitæ conſtitutæ ſint.

Rogo te quam ſtudioſe poſſum da mihi hoc, largire,ſine me hoc à te impetrare.

Hoc in me confer gratiæ,hoc impertias gratiæ.

Peto abs te pro noſtra neceſſitudine coniunctiſſima plurimiſq; officijs paribus ac mutuis, vt voluntate, auctoritate,ſtudio tuo perficias,vt M.Anneius intelligat,te & ſibi amicum eſſe,quod non dubitat; & multo amiciorem his litteris eſſe factum.

A te hoc omni contentione peto, ſic, vt maiore cura, maiore animi labore petere non poſſim, vt ad ea, quæ tua ſponte ſine cuiuſquam commendatione faceres,in hominem tantum,& talem calamitoſum, aliquem adferant cumulum meæ literæ,quo ſtudioſius eum,quibuſcumque rebus poſſis iuues.

A te

A te peto maiorem in modum, pro amicitia noſtra, & pro tuo perpetuo in me ſtudio, vt in hac re etiam elabores.

Non audeo vehementius à te contendere; ne aut ipſe tuæ perpetuæ conſuetudinis ergà me oblitus eſſe videar, aut te oblitum putem.

A te magnopere, pro noſtra ſumma cõiunctione, tuaq; ſingulari humanitate, etiam atq; etiam peto, & quæſo, vt, quibuſcunq; rebus potes (potes autem plurimis) proſpicias & conſulas rationibus meis.

Amicitiæ noſtræ fiducia à te peto, vt abſentem me, quibuſcunq; in rebus opus fuerit, tueare, ſi nullum officium tuum apud me intermoriturum exiſtimas.

Huic ego neq; tribunatum, neque præfecturam, neq; vllius beneficij certum nomen peto: beneuolentiam tuam & liberalitatem peto: neq; impedio, quo minus, ſi tibi ita placuerit, etiam hiſce eum ornes gloriæ inſignibus.

Te mi Curio, rogo, pro tua incredibili in me beneuolentia, meq; item in te ſingulari, atq; oro, ne patiare mihi quidquam ad hanc prouincialem moleſtiam temporis prorogari.

Si me amas, cura, elabora, perfice, vt Flauius & mihi, & tibi quàm maximas gratias agat: hoc te ita rogo, vt maiori ſtudio non poſſim.

Te, tuoſq;, qui tibi conſilio adſunt, oro atq; obſecro, vt multis iniurijs iactatam atq; agitatam æquitatem in hoc tandem loco conſiſtere & confirmari patiamini.

Non dubitaui id à te per literas petere, quod mihi omnium eſſet maximum, maximeque neceſſarium, &c.

Quamobrem ſi me memorem, ſi gratum, ſi bonum virum, ſi dignum deniq; tuis beneficijs iudicas, hoc à te peto, vt ſubuenias huic meæ ſolicitudini.

Si me diligis, ſi à me diligi vis, ad me literas, vt quàm primum lætitia afficiar, mittito, & reliquum

quod eſt promiſſi ac muneris tui perſoluas mihi velim.

Illud quod polliceris, velim pro tua fide diligentiaque, & pro noſtra non inſtituta, ſed iam inueterata amicitia, cures, enitare, vt ſupplicatio nobis decernatur. Meq; totum, & mea, & meos commendatos habebis.

Abs te, quantum tua fert voluntas, peto quæſoq;, vt, &c.

A te rogo quæſoq;, vt mei abſentis famam atque fortunas, in tua fide & patrocinio eſſe patiaris.

Quare ſi me, ſicut ſoles, amas, ſuſcipe me totum, atque hoc quidquid eſt oneris ac muneris, pro mea dignitate tibi tuendum ac ſuſtinendum puta.

Quod vt enitare contendaſque, vel potius vt perficias (poſſe te enim mihi perſuadeo) vehementer te etiam atq; etiam rogo.

Si de tua in me voluntate dubitarem, multis à te verbis peterem, vt dignitatem meam tuerere, ſed profecto eſt ita, vt mihi perſuaſi, me tibi eſſe curæ.

Velim igitur, mi Brute, tibi perſuadeas, nihil me maiore ſtudio à te petere, nihil te mihi gratius facere poſſe, quàm ſi omnibus tuis opibus, omni ſtudio Lamiam in petitione iuueris, quod vt facias, vehementer te rogo.

Grata mihi eſt vehementer memoria noſtri tua, quam ſignificaſti literis, quam vt conſerues, non quod de tua conſtantia dubitem, ſed quia mos eſt ita rogandi, rogo.

Peto à te maiorem in modum, quod ſine tua moleſtia fiat, vt ei de habitatione accommodes.

Ego te plane rogo, atq; ita, vt maiore ſtudio, iuſtiore de cauſſa, magis ex animo, rogare nihil poſſim. Peto à te hoc diligentius quàm ſi mea res eſſet, quo eſt honeſtius de amicorum pecunia laborare quam de ſua.

Peto à te tanto ſcilicet ſtudio, quanto intelligis debere me petere pro homine tam mihi neceſſario, & tam

&tam familiari, vt eius negotia explices, expedias &c. cætera.

Te, mi Plance; pro paterna neceſſitudine, pro noſtro amore, pro ſtudiis, & omni curſu noſtro totius vitæ ſimillimo, rogo & à te ita peto, vt maiore cura, maiore ſtudio nullo poſſim, vt hanc rem ſuſcipias, enitare, contendas, &c.

Te rogo cauſſam meam agas, meque tibi in omnes partes defendendum putes.

A te pro noſtra coniunctione peto, vt meas iniurias, quas mihi improbiſſimi hominis profuſa nequitia inuſſit, proinde doleas atque vlciſcaris, vt tuas perſequi ſoles.

Oneris tibi imponere nec audeo quidquam, nec debeo: hoc tamen à te, ſi pateris, gratia contendo, vt quidquid ſtudio, beneuolentia, auctoritate efficere poteris, totum id ad rationes meas tuendas conferas.

Graue eſt homini pudenti petere aliquid magnum ab eo, de quo ſe bene meritum putet: ne id, quod petit, exigere magis quã rogare, & in mercedis potius, quam beneficij loco numerare videatur: Sed quia tua in me vel nota omnibus, vel ipſa nouitate meorum temporum clariſſima, & maxima beneficia extiterunt, eſtq; animi ingenui, cui multum debeas, eidem plurimum velle debere: non dubitaui id à te per litteras petere; quod mihi omnium eſſet maximum, maximeque neceſſarium. Neque enim ſum veritus, ne ſuſtinere tua in me vel innumerabilia beneficia non poſſem: cum præſertim confiderem, nullam eſſe gratiam, quam vel non capere animus meus accipiendo, vel remunerando cumulandoque illuſtrare poſſit.

Impedior verecundia, ne te pluribus verbis regẽ.

Nullam mihi maiorem voluptatem adferre, aut, pleniore gratia tibi me obligare poteris, quam, vt meis à te rationibus proſpectum eſſe cognoſcam, quod vt facias à te maximoperè peto.

Per noſtram te amicitiam oro, ne propter falſas

aliorum calumnias tui erga me amoris voluntatiſque propenſionem abiicias.

A te etiam atq; etiam pro noſtra ſumma neceſſitudine, proque tua in me humanitate, meaque in te ſumma & perpetua beneuolentia maiorem in modum peto atque contendo, vt laudi meæ atque dignitati ſeruias.

A te peto, vt meas iniurias perinde doleas, vt me exiſtimas, & dolere, & tuas vlciſci ſolere.

Peto à te maiorem in modum, vt omnibus in rebus, quantum tua dignitas, fideſq; patitur, vtilitatibus meis ſeruias.

Te autem pro mea perpetua in te obſeruantia rogo obteſtorque, vt in hac cauſſa maiorem rationem voluntatis meæ habere velis, quam vel iudicij, vel conſtantiæ tuæ.

Pro mea perpetua cupiditate veſtræ dignitatis retinendæ & augendæ, quæſo obteſtorque vos, ne in dignitate mea propugnanda plus apud vos valeat odium maleuolorum, quam ſtudium optimorum hominum.

AD PETITORIAM RESponſio.

RESpondendi modus hic duplex eſt. Aut enim petita concedimus, aut Petita denegamus.

Si locum petitioni amici relinquimus, ab acceptarum litterarum lectione, & ab oblata nobis ei gratificãdi facultate, Exordiri poſſumus.

Deinde ſubiungemus pollicitationem eorum quæ petit amicus.

Tum cauſas & rationes afferemus, quod nimirum res illa, quæ petitur, ſit cum honeſtate, vel vtilitate coniuncta: neq; vſque adeo ardua & difficilis: is qui petit de nobis vel noſtris meri-

tus

tus præclare: ea præditus virtute, pietate, doctrina, nobilitate; vt denegare ei nihil poſſimus, dicemus nos illi omnia debere.

Poſtremò, vt proſpere feliciterque omnia amico ſuccedant, precabimur: vel precabimur vt noſtra opera frequentius, & maioribus in rebus vti velit, noſq; idem facturos cum opus fuerit, oſtendemus: eaq; omnia ſcribemus, quæ animi noſtri bonitatem liberalitatemque declarent, vt libentiſſimè quidquid fecimus, feciſſe videamur.

Exemplum Petitionis conceſſæ, obſeruatū in 6. Epiſt. lib. 11. ad Fam. qua Cicero Bruti epiſtolæ reſpondens, eius ſibi dignitatem non minus quam ſuam ſibi curæ fuiſſe ſcribit, polliceturque ſe omnia, quæ ad eum pertinebunt, pro virili defenſurum.

LVPVS noſter, cum Romam ſexto die Mutina veniſſet, poſtridiè me manè conuenit: tuaque mihi mandata diligentiſſimè expoſuit, & literas reddidit. Quod mihi tuam dignitatem commendas: eodem tempore exiſtimo te mihi meam dignitatem commendare, quam mehercule non habeo tua cariorem. Quare mihi gratiſſimum facies, ſi exploratum habebis, tuis laudibus nullo loco nec conſilium, nec ſtudium meum defuturum. Cum tribuni pleb. edixiſſent, vt ſenatus adeſſet ad XIII. Kalend. Ianuar. haberentque in animo de præſidio conſulum deſſ. referre: quanquam ſtatueram in ſenatum ante Kalend. Ian. non venire: tamen cùm eo die ipſo edictum tuum propoſitum eſſet, nefas eſſe duxi, aut ita haberi ſenatum, vt de tuis diuinis in rempubl. meritis ſileretur

(quod factum eſſet, niſi ego veniſſem) aut etiam ſi quid honorificè de te diceretur, me non adeſſe. Itaq; in ſenatum veni manè: quod cùm eſſet animaduerſum, frequentiſſimi ſenatores conuenerunt. Quæ de te in ſenatu egerim, quæ in concione maxima dixerim, aliorum te literis malo cognoſcere. Illud tibi perſuadeas velim, me omnia, quæ ad tuam dignitatem augendam pertinebunt, quæ eſt per ſe ampliſſima, ſummo ſemper ſtudio ſuſcepturum & defenſurum. Quod quanquam intelligo me cum multis eſſe facturum, tamen appetam huius rei principatum. Vale.

ILlud vel maximè conuenit, at, quando Petitæ concedimus, vtamur quadam verborum comitate. Hoc, vel ſimili modo.

Te idipſum quod petit amicus iam deſtinaſſe, tibiq; ſponte currenti calcaria addita fuiſſe, nihilq; eſſe, quod ab amico tibi mandari, aut maius, aut gratius potuerit.

Nihil quod honeſtius à te ſuſcipi poſſit, quàm vt id agas.

Iniuriam tibi fieri putare cum rogaris, maiora illum, cui das, eſſe promeritum.

Dolere, quod tam effusè tam ambitiosè ſis ab amico rogatus.

Plura te facturum fuiſſe dices, ſi per facultatem tuam tibi licuiſſet.

In Denegando, prætermiſſa omni verborum aſperitate, ita comiter, & apertè rationes, cur id faciamus, reddemus, vt non ſolum nobis amicum illum conſeruemus, verum etiam amiciſſimum faciamus, atq; ita rem negabimus, vt ille per nos non ſtetiſſe, quo minus efficeretur, exiſtimet:

ſtimet: noſtramq; in eum voluntatem beneuolentiam, fidem, diligentiamque, & præteritorum officiorum exemplo teſtabimur, & in poſterum omnibus in rebus cupidiſſimè pollicebimur.

Principium, quod ad collationem attinet, vel ſcribendi occaſiones: vel noſtri doloris & ſtudij erga amicum ſignificationem habet.

Pars altera vel dehortatione: vel reprehenſione conſtat.

Tertia pars cauſſas & rationes continet, cur, quod petitur, impetrari non poſſit.

Poſtrema vel petitione: vel officij atq; ſtudij pollicitatione plerumq; abſoluitur.

Exemplum reiectæ Petitionis, obſeruatum in Epiſt. 13. lib. 9. ad Atticum, in qua Exordium repetitione literarum Cæſaris, & promptæ voluntatis ſignificatione conſtat. Propoſitio facta eſt recuſatione eius, quod petebatur. Confirmatio denegationis rationes, ab vtili, & honeſto ſumtas, continet. Concluſio petitionem & gratiarum habet actionem.

VT legi tuas literas, quas ab Furnio noſtro acceperam, quibus mecum agebas, vt ad vrbem eſſem: te velle vti conſilio & dignitate mea: minus ſum admiratus. De gratia, & de ope quid ſignificares, mecum ipſe quærebam: ſpe tamen deducebar ad eam cogitationem, vt te pro tua admirabili, ac ſingulari ſapientia, de otio, de pace, de concordia ciuium agi velle arbitrarer, & ad eam rationem exiſtimabam ſatis aptam eſſe & naturam, & perſonam meam. Quod ſi ita eſt & ſi qua de-

Pompeio noſtro tuendo & tibi, ac reip. reconciliando, cura te attingit: magis idoneũ, quam ego ſum ad eam cauſam profectò reperies neminem: qui & illi ſemper, & ſenatui, cum primum potui, pacis auctor fui. Nec ſumptis armis, belli ullam partem attigi: iudicauiq; te eo bello violari, contra cuius honorem, populi R. beneficio conceſſum, inimici, atq; inuidi niterentur. Sed ut eo tempore non modò ipſe auctor dignitatis tua fui, verum etiam cæteris auctor ad te adiuuandum: ſic me nunc Pompeij dignitas vehementer mouet: aliquot enim ſunt anni, cum vos duos delegi, quos præcipuè colerem, & quibus eſſem, ſicut ſum, amiciſſimus. Quamobrem à te peto, vel potius precibus omnibus oro, & obteſtor, ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoq; cogitationi, ut tuo beneficio bonus vir, gratus, pius deniq; eſſe in maximi beneficij memoria poſſim. Quæ ſi tantùm ad meipſum pertinerent, ſperarem me à te tamen impetraturum: ſed, ut arbitror, & ad tuam fidem, & ad rempu. pertinet, me & pacis utriuſq; veſtrum, & ad ciuium concordiam: per te, quam accommodatiſſimum conſeruari. Ego, cùm antea tibi de Lentulo gratias egiſſem, cum ei ſaluti, qui mihi fuerat, fuiſſes, tamen eius lectis literis, quas ad me gratiſſimo animo de tua liberalitate beneficioq; miſit, eandẽ me ſalutem à te accepiſſe putaui, quàm ille. In quem ſi me intelligis eſſe gratum, cura, obſecro, ut etiam in Pompeium eſſe poſſim.

AD PETITIONEM RESPONDENDI formula.

NEq; negare audeo tibi homini eruditiſſimo cuius ego plurimi ſemper amicitiam feci: neque ſi pol-

ſi pollicear, præſtare poſſum id quod à me petis: premor enim domeſticis oneribus, vt vix ſuſtineam: Peto igitur abs te, meis vt occupationibus ignoſcas, & voluntatem in te propenſam, licet abſit res, tamen ames.

Quod mecum per literas agis, vnam ob cauſſam mallem coram egiſſes. Non enim ſolum ex oratione, ſed etiam ex vultu, & oculis, & fronte (vt aiunt) meum erga te amorem perſpicere potuiſſes. Nam cum te ſemper amaui, primum tuo ſtudio, poſt etiam beneficio prouocatus: tum his temporibus Reſpublica te mihi ita commendauit, vt cariorem habeam neminem. Literæ vero tuæ tum amantiſſimè, tum honorificentiſſimè ſcriptæ, ſic me affecerunt, vt non dare tibi beneficium viderer, ſed accipere à te ita petente, vt inimicum meum, neceſſarium tuum me inuito ſeruare nolles, cum id nullo negotio facere poſſes.

Faciam quod deſideras, tam diligenter, quam libenter.

Quod admones, gratias ago: quod rogas, queror. Admoneri enim debeo, vt ſciam: rogari non debeo, vt faciam, quod mihi non facere turpiſſimum eſt.

Excuſarem me profecto vel fratri, hoc ſane tempore, ſed arctior eſt amicitia noſtra, quam vt vllam patiatur exceptionem, quoties alterius ſeria res agitur.

Amo te, quod verecunde petis: ſed iſtam poſthac verecundiam abiice, obſecro, ſi quid aliquando mecum ages, neſcis, apud me quo loco ſis, aut quo ego apud te eſſe cupiam: quod ſi neſcis, aut etiam, ſi dubitas iniuriam facis vtrique noſtrum.

DE COMMENDATITIA epiſtola.

COmmẽdatitia epiſtola partim Demõſtratiui generis eſt, cum eum, quem cõmendamus

damus, cum laude breuiter deſcribimus: partim Deliberatiui, cum rem ipſam, aut honeſtam, aut vtilem, aut facilem oſtendimus. Abſolutè tamen Deliberationis, cum ille laudes ad ſuadendum referantur.

In Commendatitio litterarum genere tres Perſonæ ſunt conſiderandæ: Noſtra: Eius qui commendatur: Eius cui ſcribimus. Rerum quoque habenda eſt ratio, vt non niſi iuſta, honeſta, neceſſaria ſuſcipiatur commendatio.

A perſona noſtra perſuadebimus, ſi amicum noſtrum oſtendemus eum quem commendamus aliaſq; cauſſas commendationis plurimas, eaſque iuſtas & magnas referemus.

Ab eius perſona, qui commendatur, ſi virum bonum, & commendatione dignum confirmabimus.

A perſona eius, cui ſcribimus, ſi eius in alios benignitatem & humanitatem leuiter attingemus: ac eum, quem commendamus de ipſo quã optimè & ſentire & prædicare dicemus.

A re ducta commendatio valebit, ſi eam facilem illi potiſſimum, cui hominem cõmendamus, monſtrabimus: ſi piam, ſi honeſtam, ſi vtilem probabimus. Tum ſi eiuſmodi erit, quæ Patrono laudi, gratiæ, auctoritati, aut emolumento aliqua ex parte futura ſit.

Obſecrationibus etiam vti licebit.

Principio, quod ad collocationem attinet, cauſſas commendationis à perſonæ commendandæ patria parentibus, familia, doctrina, virtute, nobilitate, amicitia, & id genus rebus aliis.

vel

vel ab eius cui ſcribitur perſona ſumptas ſcribemus. (Vel cum iterum & ſæpius eadem de re commendandus eſt aliquis, ne nimis importuni videamur) petemus vt id ignoſcat, addemuſque nos id nō facere, quod parum confidamus illius liberalitati, aut amicitiæ. Sed id omne conferemus, vel in deſiderium, quo maximo tenemur, rem gratam ac vtilem amico faciendi, vel in rem ipſam, cum tanta res, ac etiam exiſtimatio agatur.

Deinde rem ipſam, quam pro amico petimus, exponemus.

Poſt ſequentur argumenta, petita vel ab honeſto: vel à facili: vel ab vtili: vel à beneficijs nobis noſtriſque præſtitis: vel ab exemplo noſtro & aliorum: vel à iudicio & teſtimonio magnorum virorum: vel ab amicorum precibus.

Poſtremo iam loco pollicebimur, commendatum, & nos futuros gratos, ſtudiumque noſtrum & operam mutuam, cum offeret occaſio, deferentes: nonnunquam hic etiam ſpei præclaræ de amico conceptæ indicatio fit.

Exemplum apertæ Commendationis obſeruatum in 2. epiſt. lib. 13. ad Fam. qua Auianum Memmio Cicero commendat, & vt ei de habitatione accommodet, petit. Partes complectitur quatuor. Prima commendatione Auiani, quam à familiaritate ſumit, conſtat. Altera petitionem continet. Tertia, argumenta à neceſſitate, & vtilitate ſumpta, habet. Poſtrema grati animi pollicitatione abſoluitur.

Caiu

CAio Auiano Euandro, qui habitat in tuo ſacrario, & ipſo multum vtor & patrono eius M. Æmilio familiariſſimè. Peto igitur à te maiorem in modum, quod ſine tua moleſtia fiat, vt ei de habitatione accommodes: nã propter opera inſtituta multa multorum, ſubitum eſt ei demigrare Kal. Quintilibus. Impedior verecundia, ne te pluribus verbis rogem, neque tamen dubito, quin, ſi tua nihil aut non multum interſit, eo ſis animo, quo ego eſſem, ſi quid tu me rogares, mihi certè gratiſſimum feceris. Vale.

EXemplum rectæ & obliquæ Commendationis, obſeruatum in epiſt. 6. lib. 2. ad Fam. quæ eſt ad Curionem de Conſulatus petitione perſcripta. Partes illius ſunt quatuor: In Exordio beneuolentiam Curionis ſibi conciliat, & obiectioni de feſtinatione occurrit. Deinde de ſuis & Curionis meritis & beneficijs agit, & illa quidẽ extenuat, hæc vero exaggerat. Narratio, rei quæ petitur, expoſitionẽ continet. Confirmatio, ab vtilitate & facultate deſumpta argumẽta habet. Cõcluſio, lõgioris petitionis præciſione, & animi grati pollicitatione, abſoluitur.

NOndum erat auditũ, te ad Italiam aduentare, cum Sex. Villium Milonis mei familiarem cum his ad te literis miſi: ſed tamen cũ appropinquare tuus aduentus putaretur, & te iam ex Aſia Romam verſus profectum eſſe conſtaret: magnitudo rei fecit, vt non veremur, ne nimis cito mitteremus, cum has quamprimum ad te perferri literas magnopere vellemus. Ego ſi mea in te eſſent officia ſolum, Curio, tanta, quanta magis à te ipſo prædicari, quam à me ponderari ſolent, verecundius à te, ſi

quã magna res mihi petenda eſſet, contenderem. GRAVE eſt enim homini pudenti petere aliquid magnum ab eo, de quo ſe bene meritum putet: ne id, quod petat, exigere magis, quam rogare, & in mercedis potius, quam beneficij loco numerare videatur. Sed quia tua in me vel nota omnibus, vel ipſa nouitate meorum temporum clariſſima & maxima beneficia exſtiterunt: ESTQVE animi ingenui, cui multum debeas, eidem plurimum velle debere: non dubitaui id à te per litteras petere, quod mihi omnium eſſet maximum, maximeque neceſſarium: neque enim ſum veritus, ne ſuſtinere tua in me vel innumerabilia beneficia non poſſem: cum præſertim confiderem, nullam eſſe gratiam tantam, quam non animus meus, vel in accipiendo capere, vel in remunerando, cumulandoque illuſtrare poſſet. Ego omnia mea ſtudia, omnem operam, curam, induſtriam, cogitationem, mentem denique omnem in Milonis conſulatu fixi & locaui: ſtatuique in eo me non officij ſolum fructum, ſed etiam pietatis laudem debere quærere. Neq; vero cuiquam ſalutem ac fortunas ſuas tantæ curæ fuiſſe vnquam puto, quanta mihi ſit honos eius, in quo omnia mea poſita eſſe decreui. Huic te vnum tanto adiumento eſſe, ſi volueris, poſſe intelligo, vt nihil ſit præterea nobis requirendum. Habemus hæc omnia: bonorum ſtudium conciliatum ex tribunatu, propter noſtram (vt ſpero te intelligere) cauſam, vulgi ac multitudinis; propter magnificentiam munerum, liberalitatemque naturæ: iuuentutis & gratioſorum in ſuffragiis, propter ipſius excellentem in eo genere vel gratiam, vel diligentiam: noſtram ſuffragationem ſi mi-

ſi minus potentem, ac probatam tamen, & iuſtam, & debitam, & propterea fortaſſe etiam gratioſam. Dux nobis & auctor opus eſt, & eorum ventorum, quos propoſui moderator quidam, & quaſi gubernator. Qui ſi ex omnibus vnus optandus eſſet, quem tecum conferre poſſemus, nō haberemus. Quamobrem, ſi me memorem, ſi gratum, ſi bonū virum vel ex hoc ipſo, quod tam vehementer de Milone laborem, exiſtimare potes: ſi dignum denique tuis beneficijs iudicas: hoc à te peto, vt ſubuenias huic meæ ſolicitudini, vt huic meæ laudi, vel (vt verius dicam) propę ſaluti tuū ſtudium dices. De ipſo T. Annio tātum tibi polliceor, te maioris animi, grauitatis, conſtantiæ, beneuolentiæ erga te, ſi complecti hominem volueris, habiturum eſſe neminem. Mihi vero tantum decoris, tantum dignitatis adiunxeris, vt eundem te facile agnoſcam fuiſſe in laude mea qui fueris in ſalute. Ego ni te viderę ſcirem, cum hæc ad te ſcriberem, quantum offici ſuſtinerem; quantopere mihi eſſet in hac petitione Milonis omni non modo contentione, ſed etiam dimicatione elaborandum: plura ſcriberem. Nunc tibi omnem rem atq; cauſam, meq; totum commendo atq; trado. Vnum hoc ſic habeto: ſi à te hanc rē impetrare, me pęne plus tibi, quam ipſi Miloni debiturum: n enim mihi tam mea ſalus cara fuit, in qua præcipu ſum ab illo adiutus, quam pietas erit in referend gratia iucunda. Eam autem vnius tui ſtudio me aſſ qui poſſe confido. Vale.

COMMENDANDI ALIOS *formula.*

HVnc tibi commendo ea commendatione, qu poteſt eſſe diligentiſſima.

Hur

Hunc tibi commendo non minore ſtudio, quam ſi rem meam commendarem.

Eum tibi ita commendo, vt homines grati & memores, bene de ſe meritos commendare ſolent.

Vehementer te rogo, vt eum au&oritate tua quæ plurimum valet, conſeruatum velis, & cures, vt intelligat hanc meam commendationem maximo ſibi apud te & adiumento, & ornamento fuiſſe.

Ita peto, vt maiore ſtudio, magiſve ex animo petere non poſſim, vt ei omnibus in rebus, quantum tua fides patietur, commodes.

Omnium tuorum officiorum, quæ & multa, & magna ſunt, mihi gratiſſimum fuerit, ſi Henricum Meyerum noſtrum ita tractaris, vt ſciat, vt ſentiat, vt intelligat, & ſe à me, & me à te amari.

Te, mi Retzer, etiam atque etiam rogo, vt omnia Franciſci Vogelij Septemuiri Erklenſis negotia, mea putes eſſe, cureſque vt intelligat hanc meam commendationem maximo ſibi vſui fuiſſe: hoc mihi gratius facere nihil poteris.

Commendo tibi eum non vulgariter: ſed ita prorſus, vt quos diligentiſſime valdeque ex animo ſoleo.

Pergratum mihi feceris, ſi intellexero, has litteras tantum quantum ſcribens confidebam, apud te pondus habuiſſe.

Gratiſſimum mihi feceris, ſi eum ita tractaris, vt merito tuo mihi gratias agere poſſit.

Totum denique hominem tibi ita trado de manu (vt aiunt) in manum tuam iſtam, & victoria, & fide præſtantem.

Furnium noſtrum tanti à te fieri, quantum ipſius humanitas & dignitas poſtulat, nec miror, & gaudeo: teque hoc exiſtimare volo, quidquid in eum iudicii officijque contuleris, id ita me accipere, vt in me ipſum te putem contuliſſe.

Et ita temperatis moderatiſque moribus, vt ſumma ſeueritas ſumma cum humanitate iungatur. Cuius

lus tibi negotia ita commendo, vt maiore ſtudio magiſque ex animo commendare non poſſim. Pergratum mihi feceris, ſi dederis operam, vt is intelligat meas apud te litteras maximum pondus habuiſſe.

Tantum velim exiſtimes, ſi Lamiam defenderis, gratius mihi futurum, quam ſi ea tua liberalitas pertinuiſſet ad rem familiarem meam. Cura vt intelligat, hanc commendationem maximo ſibi vſui fuiſſe. Hoc mihi gratius facere nihil potes.

Aulum Fuſium vnum ex meis intimis obſeruantiſſimum & ſtudioſiſſimumque noſtri eruditum hominem & ſumma humanitate, tuaque amicitia digniſſimum velim ita tractes, vt mihi coram recepiſti.

Tam mihi gratum id erit, quam quod gratiſſimum. Ipſum præterea ſummo officio & ſumma obſeruantia tibi in perpetuum deuinxeris.

Tuæ fidei, iuſtitiæ, bonitatiq; commendo, & pro noſtra ſumma neceſſitudine pariq; inter nos & mutua beneuolentia hoc abs te peto, &c.

Te maiorem in modum rogo vt Curtij rem meam putes eſſe, quidquid mea cauſſa faceres, vt id Curtij cauſa cum feceris, meum exiſtimes. Quod ille per me habuerit, id me habere abs te putato.

Vehementer te rogo, vt cures, vt ex hac commendatione mihi Cuſpius, quam maximas, quam primum, quam ſæpiſſimè gratias agat.

Hoc mihi cum gratiſſimum feceris, tum viros optimos, homines honeſtiſſimos, eoſdemque gratiſſimos & tua neceſſitudine digniſſimos ſummo beneficio in perpetuum tibi tuiſque deuinxeris.

Id cum mihi gratiſſimum feceris tum illud tibi expertus promitto & ſpondeo, te ſocios Bithyniæ, ſi his commodatis memores eſſe & gratos cogniturum.

Cura igitur, ſi me tanti facis quanti & Varro exiſtimat, & ipſe ſentio, vt quam primum intelligam, hanc

hanc meam commendationem tantum illi vtilitatis attuliſſe, quantum & ipſe ſperarit, nec ego dubitarim.

Gratiſſimum mihi feceris, ſi Manlium quam maxime quibuſcunq; rebus honeſte ac pro tua dignitate poteris, iuueris atq; ornaueris. Ex ipſius præterea gratiſſimis & humaniſſimis moribus confirmo tibi, eum te, quem ſoles fructum à bonorum virorum officijs exſpectare, eſſe capturum.

Pergratum mihi feceris, ſi eum, quod ſine moleſtia tua fiat, qua in re opus ei fuerit, iuueris. Id & mihi vehementer gratum erit, & poſtea tibi iucundum.

Hominem enim ſumma probitate ſumma humanitate, ſummaq; obſeruantia cognoſces.

Sic velim exiſtimes, non minus me de illius re laborare. quam ipſum de ſua. Sed tum illum ſtudeo quam facillimè ad ſuum peruenire, tum illud laboro, vt non minimum hac mea commendatione ſe conſecutum arbitretur.

Hanc rem mi Plance, ſi effeceris, meam de tua erga me beneuolentia ſpem confirmaueris, ipſumque Captionem gratiſſimum officioſiſſimum optimum virum, ad tuam neceſſitudinem tuo ſummo beneficio adiunxeris.

Hunc in tuam fidem ita recipias, vt ipſe intelligat, nullam rem ſibi maiori vſui aut ornamento, quam meam commendationem eſſe potuiſſe.

Aulo Trebonio multos annos familiariter vtor. Is cum antea ſemper & ſuo ſplendore, & noſtra cæterorumq; commendatione gratiſſimus fuit, tum hoc tempore, propter tuum in me amorem, noſtrâque neceſſitudinem, vehementer confidit his meis literis, ſe apud te gratioſum fore: quæ ne ſpes eum fallat, vehementer te rogo, omnibuſq; rebus eum ita tractes, vt intelligat hanc meam commendationem non vulgarem fuiſſe.

Lentulum noſtrum eximia ſpe, ſummæ virtuti adoleſ-

adoleſcentem, cæteris rebus quibus ſtuduiſti ſemper ipſe, tum in primis imitatione tui fac erudias: nulla enim hac præſtantior diſciplina: quem nos, & quia tuus, & quia dignus te filius, & quia nos diligit, ſemperq; dilexit, in primis amamus carumq; habemus.

De ipſo T. Annio tantum tibi polliceor, te maioris animi, grauitatis, conſtantiæ, beneuolentiæ erga te, ſi complecti hominem volueris, habiturum eſſe neminem.

Pomponium ita tibi commendo, vt quanquam ipſius cauſſa confidit te facturum eſſe omnia, tamen abs te hoc petam, vt ſi quid in te reſidet amoris erga me, id omne in Pomponij negotio oſtendas. Hoc mihi gratius facere nihil poteris.

Omnia eius negotia tibi commendo: inprimiſque ipſum virum optimum, mihique familiariſſimum, his ſtudijs literarum doctrinæque præditum, quibus ego maxime delector: in meis intimis maximeque neceſſarijs ſcias eſſet: itaq; tractes, vt intelligat meam commendationem ſibi magno adiumento fuiſſe.

Quanquam à te quidem cumulate ſatis fit & mihi & meis omnibus, tamen velim exiſtimes, hanc familiam, & hos, quos tibi commendo, maxime nobis coniunctos vetuſtate, officijs, & beneuolentia: Quamobrem abs te maiorem in modum peto, vt his omnibus in rebus, quod ſine moleſtia tua facere poſſis, quantumque tua dignitas fideſq; patietur, commodes. Id ſi feceris, erit mihi vehementiſſime gratum.

Hæc ego omnia collegi, vt intelligeres, non vulgarem, eſſe hanc meam commendationem: peto igitur abs te, vt omnibus rebus, quod ſine moleſtia tua facere poſſis, ei commodes, habeas in numero tuorum, perficiaſq; vt intelligat, has literas meas ſibi magno vſui fuiſſe: erit id mihi maiorem in modum gratum.

Com-

Commendo tibi maiorem in modum adoleſcentes, omnibus optimis artibus ornatos, meos pernecesſarios, tua amicitia digniſſimos. Si vlla apud te mea commendatio valuit, quòd ſcio multas plurimum valuiſſe, hæc vt valeat rogo: quod ſi eos honorificè liberaliterq; tractaris, & tibi gratiſſimos optimosq; adoleſcentes adiunxeris, & mihi gratiſſimum feceris.

Itaq; eum tibi commendo maiorem in modum, hominem domi ſplendidum, gratioſum extra domum: quem fac vt tua liberalitate tibi obliges: gratum hominem, & obſeruantem cognoſces.

Aſclaponem tibi commendo, & à te peto, vt des operam, vt intelligat me diligenter ſcripſiſſe de ſe, meamq; commendationem vſui magno ſibi fuiſſe: erit id mihi vehementer gratum.

Gratiſſimum mihi feceris, ſi huic commendationi meæ tantum tribueris, quantum cui plurimum tribuiſti.

Quare à te maiorem in modum peto, vt hunc, quem tibi commendo, tuis officijs ac liberalitate complectare. Scriberem ad te qualis vir eſſet, vt ſuperioribus feceram, niſi eum iam per ſe ipſum ſatis tibi eſſe notum arbitrarer.

Mitto ad te Trebatium, atque ita commendo, vt initio mea ſponte, poſt autem inuitatu tuo mittendum duxerim. Hunc, mi Cæſar, ſic velim omnī comitate complectare, vt omnia, quæ per me poſſis adduci, vt in meos conferre velis, in vnum hunc conferas: de quo tibi hoc ſpondeo (quomodo homines non ineptè loquuntur) probiorem neminem.

Hoſce igitur ambos ſic tibi commendo, vt maiorī cura, ſtudio, ſolicitudine animi commendare non poſſim, volo ipſorum cauſſa, meq; in eo vehementer & amicitia mouet, & humanitas.

T. Pinarium, familiariſſimum meum, tanto tibi ſtu-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

bi ſtudio commendo,vt maiore non poſſim:cui cum propter omnes virtutes, tum etiam propter ſtudia communia ſum amiciſſimus.

Nihil eſt ex rebus omnibus,quod gratius mihi eſſe poſſit,quàm vt huius dignitatem ſic tuearis,vt beneficij memoria ſempiterna tibi ſe obſtrictum eſſe cognoſcat. Eſt enim hic vir cùm in primis inter ſuos nobilis,& honeſtus,tum vero propter ſingularem in omnes beneuolentiam beneficio tuo digniſſimus.

Hircius noſter, qui ad te venit, vir eſt ſummo ingenio, prudentia, integritate, virtute ſingulari: vt eius tibi negotia commendarem, fecit illius in me maxima & opportuna beneuolentia.

Quare velim quidquid in te eſt ſtudij, laboris, conſilij,ingenij, quidquid auctoritate,fide,conſtantia poteris, id vniuerſum ad illius negotia, qui iſtic plurima& magnis implicata controuerſijs habet,illi pollicearis & deferas. Amicitiæ noſtræ fiducia peto à te,Vt nullum ſtudij,officijque munus in hoc viro augendo prætermittas:quod eò ſtudioſius facies, quò mihi es carior.

Gratiſſimum mihi feceris, ſi viri huius dignitati ſuffrageris,atq; omnia, quæ ad illum nouo honoris ſplendore augendum, illuſtrandumq; pertinebunt, ſummo ſtudio ſuſcipias,& defendas.

Hic cùm intelligeret in aliqua me gratia atq; auctoritate apud te eſſe, voluit meis quoque literis tibi fieri commendatior. Quare, vt eum tuis opibus, ſtudijs atque auctoritate, qua apud omnes plurimũ vales, augeas atque ornes, maiorem in modum à te peto atque gratia contendo: hoc tuum officium ita gratum mihi erit,vt maius à te mihi beneficium dari poſſe non ſperem.

Hunc tibi ſic commendo, vt quidquid in te amoris erga me tui reſidet ac beneuolentiæ, id totum in illum, cuius gloriæ ac fortunis mirabiliter faueo. conferas: quod te facturum & mea & illius cauſſa confido.

Qui

Qui litteras tibi meas adfert, eum ſic velim omnibus officiis tuis iuues, vt nullum tẽpus neq; diurnum, neque nocturnum de eius dignitate cogitandi, faciendique quod agendum ſit, dimittas: idque non modo recuſes, ſed appetas etiam atque depoſcas: desq; omnino operam, vt nemini in illius cauſa ſuſcipienda & defendenda ſtudio cupiditateq; conceſſiſſe videaris.

Gratiſſimum mihi feceris, ſi libertum meum omnibus rebus integrum incolumemque eſſe volueris: Cuius ſtudia, rem domeſticam, fortunas tuæ fidei, iuſtitiæ, bonitatique commendo.

A te maiorem in modum peto, atque contendo, vt quantum te facere poſſe, & mea cauſſa libenter facturum arbitror, tantum ſtudij, diligentiæ, præſidii conferas ad Lælium ornandum, vt ex mea commendatione quam maximas mihi gratias agere poſſit: hoc cum mihi gratiſſimũ feceris, tum vero honeſtiſſimũ virum, & tua neceſſitudine digniſſimũ ſummo beneficio in perpetuum tibi tuiſq; deuinxeris.

Lipſium tibi commendo, maioremq; in modum à te peto, vt rem vtilitatemq; eius per te quàm maxime defenſam & auctam eſſe velis: vt quantum ipſe ſperauit vtilitatis, tantum illi hæc mea commendatio attuliſſe videatur.

Vehementer mihi gratum feceris, ſi Lipſium amicitia, beneuolentia, humanitate tua, quæ ſingularis eſt, comprehenderis: atque ad id, quod tua de cauſſa libenter facturum exiſtimo, addas cumulum commendationis meæ: quidquid enim ei commendaueris, erit mihi maiorem in modum gratum.

Quanquam non libenter incredibili tua humanitate ad amicorum fortunas augendas abutor, hunc tamen iuſtiſſimis de cauſis vel dignitatis, quam ampliſſimam conſecutus eſt, vel humanitatis, vel illius in me beneficii tibi commendo, petoque à te maiorem in modum, vt res eius omnes ſic ornes, vt gratias vtrique habere velit immortales.

Dabis hoc amori noſtro, vel volũtati meæ, vt Marthiſium, qui cum conſtituta amicitia ad ſummam beneuolentiam peruenit, quàm diligentiſſimè tuearis ac propugnes: proque eo ornando nullos nec labores, nec contentiones, nec ſolicitudines ſubterfugias: quod eſt mea in illum beneuolentia, & hominis ornatiſſimi ſplendor à te impetrare debet.

Qui hanc ſuam cauſſam ad te defert, magna amicitia mihi eſt coniunctus & valde carus: eum tibi commendo, ſicut tua fides & meus pudor poſtulat: tantum vt faciles aditus ad te habeat, quæ poſtulabit æqua, vt iubente te impetret, ſentiatque meam ſibi amicitiam in primis prodeſſe.

Communem noſtrum amicum, qui has litteras adfert, tibi maiorem in modum commẽdo: magnoque opere à te peto, cures, vt is intelligat meam cõmendationem maximo ſibi apud te adiumento & ornamento fuiſſe.

Velim honoris mei cauſſa, quibus rebus honeſtè, & pro tua dignitate poteris, quàm honorificentiſſimè & quàm liberaliſſimè hunc tractes. Id mihi ſic erit gratum, vt gratius nil eſſe poſſit.

Huic perſuaſum eſt, & te apud principem, & me apud te plurimum valere: & de te quidem haud fallitur, de me ne fallatur, non tam promeritus ſum, quàm cupio.

Scio non ſine cauſſa dictum Horatio: Quem cui commendes etiam atque etiam aſpice. Sed huius hominis integritas, ſic mihi multis argumentis eſt explorata, vt non dubitem illum tibi vel capitis mei periculo commendare. Quem ſi complecteris, gratias agam, quod mihi credideris.

Hunc, qui noſtras tibi reddit litteras, & probum & doctum hominem, tuo non dedignaberis hoſpitio: Facio enim quæ decent te, & quæ mihi gratiſſimæ ſunt futura.

COM-

COMMENDANDI SEIPSVM *formulæ.*

TE etiam atque etiam oro,vt me totum tuendum ſuſcipias,vt ſi ij ſalui erunt, quibuſcum ſum; vnà cum iis poſſim incolumis eſſe, ſalutemq; meam beneuolentiæ tuæ acceptam referre.

Quare vt alia, ſic me vel maximæ tuæ amicitiæ beneuolentiæque, conſilio & poteſtati permitto.

Nunc tibi omnem rem atque cauſſam,meque totum commendo atque trado.

Me totum,& mea, meoſque commendatos habebis.

Sum commiſſus veſtræ fidei,permiſſus veſtrę poteſtati.

Me tibi dedo, addico, adſtringo: omnium neruorum ac laborum meorum tu potiſſimum fructus vberes diuturnoſque capies.

Tuæ auctoritati ſum totus deditus.

Ego in tua me poteſtate, tutela, ac fide pono atque permitto.

Omnia mea iura, commoda,auxilia,fortunas, famam denique in tuo arbitrio, in tua auctoritate, in tua ſententia colloco.

Tibi negotia mea,opes,fortunaſque omnes commendo,tibi committo exiſtimationem ac ſpem reliquæ vitæ.

Summa à te gratia contendo, vt omnibus in rebus cauſſæ meæ defenſionem ſuſcipere velis.

A te peto: vt voluntatem tuam ad ſtudia mea prouehenda deferas: & quæcunque meæ dignitati vtilitatique conducere arbitraberis, tanto facias ſtudio, quanto in rebus meis te fuiſſe, & eſſe cognoui: quæ ad te pertinebunt,diligenter curabo.

Tibi velim perſuadeas nihil me diligentiore cura,ſtudio maiore, animo cupidiore à te petere, nihil te mihi vel gratius, vel honorificentius facere poſſe, quàm ſi opibus tuis atque ſuffragationibus

 in con-

in conſulatus petitione me iuueris: quod vt ſtudio tibi eſſe velit, pro mea perpetua in te beneuolentia rogo.

Quæ in prouincia, habeo negotia, ſummo tibi ſtudio commendo: tibique perſuadeas velim, omne meum perfugium in his afflictæ fortunæ reliquiis, in tuo poſitum eſſe præſidio.

Non dubito, quin ſine hac admonitione mea, quæ naturæ eſt facilitas, ſtudioſè omnia iis facturus: ſi tamen leuis admonitio à me tanquam currenti calcar adhiberi debeat, ſic velim exiſtimes, gratius te mihi facere non poſſe, quam vt rationes meas omnes tuearis.

Cùm in tua prudentia ac fide maxima Reip. ſpes ſit, fac quæſo, vt ad omnia ſumma contendas, & cùm meam, tum eorum propugnes fortunam, quibus auctoribus ad hoc ſummum honoris faſtigium es euectus.

Magnoperè à te peto, vt ad illam voluntatem, quam in me amicam & beneuolam conferre conſueuiſti, quàm maximas nunc in hoc negotio ſuſcipiendo cumulus accedat.

AD COMMENDATITIAM Reſponſio.

QVi eruditè ad aliorum Commendationes reſpondere volunt, rationem Primum eorum habeant neceſſe eſt, qui alios cómendant, & qui commendantur: Pro perſonarum enim diuerſitate diuerſus quoque reſpondendi modus adhibendus eſt.

Si amicus fuerit, & dignè, atque vt meretur, cómendatus, gratam nobis fuiſſe Commendationem dicemus, in qua præſertim de homine agatur, qui multos iam annos cum ſuis, vel ab ineun-

ineunte ætate in noſtro ſit ære: multumque à nobis diligatur, non ſolùm propter veterem amicitiam ac amorem noſtrum, nec non obſeruantiam in nos atq; noſtros: ſed propter ſummã etiam eius humanitatem, doctrinam, bonos mores, cæteraſque virtutes.

Quamobrem reſcribemus, non poſſe nos ei non amicos eſſe, neq; ſolum amici commendatione, quæ apud nos valeat, valueritque ſemper plurimum, ſed noſtro etiã iudicio ac volũtate.

Ergo ſummo nos ſtudio, & cura, omnia pro amico vel feciſſe, vel facturos dicemus, nihilq; nobis laborioſum ac moleſtum videri poſſe, ſed omnia cùm facilia, tum honeſta.

Quòd tamen admonemur, agemus gratias: quòd rogamur, queremur. Admoneri enim debemus, non rogari, vt faciamus, quod nobis non facere turpiſſimum eſt.

Si nulla tibi cum cõmendato erit neceſſitudo, ita tamen hominẽ commẽdatum habebis, (cum amicus ſit amici) vt tuam operam, conſilium ac fauorem, nulla vnquam in re deſideret.

Deindè & res ipſæ cuiuſmodi ſint, videndũ. Sunt enim quædam honeſtæ, vtiles, faciles, in quibus non gratificari amico turpe eſt. Sunt aliæ inhoneſtæ, inutiles, difficiles, periculoſæ, in quibus ſine reprehenſione commendatio reijci poteſt.

Inhoneſta commendatio non eſt inhoneſtè ac inſolenter reijcienda: ſemper enim amico aliqua ex parte acquieſcendum videtur.

Sic igitur reſpõdere poterimus: Iam diu nos

deſideraſſe aliquam nobis dari occaſionẽ noſtri in eum animi oſtendendi, & ideo dolere ſcribemus, non poſſe nos, ſalua exiſtimatione noſtra, illius morem gerere voluntati.

Beneficium tamen in aliud tempus magis idoneũ nos differre dicemus: quæ res & ampliorem illi vtilitatem conciliatura, & noſtram beneuolentiam clarius teſtatura, nobiſq; ipſis maiori gloriæ futura ſit. Non minus enim beneficium dare videtur, qui honeſtè negat quod negandum iudicat, quàm qui æqua concedit.

Quandoq; ea qua decet modeſtia mirari nos dicemus, amicum noſtrum, tanta cùm doctrina tum virtute præditum, tales recipere cauſſas. Hominem eſſe crudelem, ingratum, indignum omni commendatione, omnia tamen nos cupere quæ amicus velit.

Qui commendationem admittit, Exorditur aut à laude amici, aut à pollicitatione: aut à litterarum acceptarum, & commendationis inſtitutæ breui repetitione: aut à narratione eorum quæ iam egerit.

Deindè animi promti, ſtudij atq; officij promiſſionem faciet.

Poſt rationes ponet, cur commendatum ſibi amicum velit, ſumtas vel à perſona commendantis vel commendati.

Poſtremò repetitio breuis antè factæ promiſſionis inſtitui poteſt.

Exemplum reſpõſionis ad Cõmendatitiam, obſeruatum in Epiſt. 11. li 5. ad Fam. qua Vatinij commendationi Cicero reſpondet, in Exordio laude

laude Vatinij, atque breui commendationis repetitione poſita, omnia ſua ſtudia atque officia eiuſdem vxori commendatæ defert: ratione denique, à commendantis petita perſona, & honeſta, & laborioſa minus ſibi fore pollicetur ea, quæ in amici rebus acturus ſit.

GRata tibi mea eſſe officia non miror: cognoui enim te gratiſſimum omnium: idque nunquam deſtiti prædicare: nec enim tu mihi gratiā modò habuiſti, verum etiā cumulatiſſimè retuliſti. quāobrem reliquis tuis rebus omnibus, pari me ſtudio erga te, & eadem voluntate cognoſces. Quod mihi feminā primariā Pompeium, vxorem tuā commendas: cum Sura noſtro ſtatim tuis litteris lectis locutus ſum, vt ei meis verbis diceret, vt quidquid opus eſſet, mihi denuntiaret me omnia, quæ ea vellet, ſummo ſtudio, curaq; facturum: itaq; faciam: eamq; ſi opus eſſe videbitur, ipſe conueniā. Tu tamē ei velim ſcribas, vt nullā rem neq; tam magnam, neq; tam paruam putet, quæ mihi aut difficilis, aut parum me digna videatur. Omnia, quæ in tuis rebus agam, & non laborioſa mihi, & honeſta videbuntur. De Dionyſio ſi me amas, cōfice, quam cumq; ei fidem dederis, præſtabo. Si verò improbus fuerit, vt eſt, duces eum captiuū in triumpho. Dalmatis dij malè faciant, qui tibi moleſti ſunt, ſed, vt ſcribis, breui capientur, & illuſtrabunt res tuas geſtas: ſemper enim habiti ſunt bellicoſi. Vale.

QVod ſi denegare aliquid amico cogimur, in Exordio libenter nos amico gratificari velle, dolere etiam ex animo ſignificabimus, quod facere illud nequeamus.

Deinde recenſebimus cauſſas, cur commēda-

 tionē

tioni locum relinquere non poſſimus, eaſdemque ſumemus, vel à rei difficultate: vel periculo: vel noſtrarum virium tenuitate: vel à conditione temporum, perſonarum, locorum.

Poſtremò veniam precabimur, noſtrumque officium atque ſtudium alijs in rebus pollicebimur. Exemplum reiectæ Commendationis obſeruatum in Epiſt. 2. li. 10. ad Familiares: qua Cicero Planco reſpondet, cur pro honore ſuo in ſenatu non ſteterit, rationesque ſumit à conditione temporum, & Reip. ſtatu miſerabili, à periculis impendentibus, & aduerſariorum crudelitate.

MEum ſtudium honori tuo pro neceſſitudine noſtra non defuiſſet ſi aut tutò in ſenatum, aut honeſtè venire potuiſſem. Sed nec ſine periculo quiſquam liberè de rep. ſentiens verſari poteſt in ſumma impunitate gladiorum: nec noſtra dignitatis videtur eſſe, ibi ſententiam de rep. dicere, vbi me & melius, & propius audiant armati, quã ſenatores. Quapropter in priuatis rebus nullum neq; officium, neque ſtudium meum deſiderabis: ne in publicis quidem ſi quid erit, in quo me intereſſe neceſſe ſit, vnquã deero, ne cum periculo quidem meo, dignitati tuæ. In iis autẽ rebus, quæ nihilominus, ego vt abſim, confici poſſunt, peto à te vt mei rationem habere velis & ſalutis, & dignitatis meæ. Vale.

AD COMMENDATIONEM RESpondendi formulæ.

NVmerium Numeſtium libenter accepi in amicitiam: & hominem grauem & prudentem, & dignum tua commendatione cognoui.

Crato-

Cratoni re,&verbis oſtendi,quid tua commendatio ponderis haberet. Itaq; in intimis eſt meis, cùm antea notus non fuiſſet.

Quid ego audio? Vis tibi ignoſci, quòd me tuis commendatitia literis oneras. Imò ſic interpretor, ingens beneficium abs te datum, qui tali viro me conciliaris.

Quid poſſim tu videris. Quis ſit exitus rei futurus,fortunæ in manu eſt.Illud efficiam,vt Antonius intelligat noſtram amicitiam haud quaquam vulgarem eſſe.

Et tu diligenter commendas hominem, & ille mihi viſus eſt dignus,cui tantoperè faueas. Sed temporum iniquitas in cauſſa fuit, quò minus licuerit illi tantum præſtare quantum volebamus.

Qui mihi tuas attulit literas ei ego meam omnẽ operam,ſi qua in re vellet vti,atq;omninò quidquid valeo,tua cauſa detuli, viſus eſt meam amicitiam plurimi facere, & à me, præter eam, nihil expetere, quod illi facillimum fuit impetrare: nam cum omnibus natura pateo, tum verò qui à te diliguntur, amore meo nunquam excludentur.

Germano tuo cupio mehercule ſatisfacere: ſed aduerſantur multa, maximè peregrinitas, haud ſatis apta noſtris moribus, & ignoratio ſermonis Italici: meum tamen illi ſtudium nullo loco deerit, ſi monuerit: ſin ipſe aliquid videro, in quo liceat eius rationibus conſulere, aggrediar, &, quantum in me erit,perficiam.

DE EPISTOLA CONciliatoria.

COnciliatoria Epiſtola eſt, qua nos in beneuolentiam alicuius inſinuamus. Hoc epiſtolarum genus commendatio non diſſimile eſt.

In huius tractatione Exordiri licebit à prædicatio-

dicatione, vel ſpe egregia humanitatis, beneuolentiæ, auxilij eius ad quem literas damus.

Deindè petemus, vt nos in ſuorum amicorum numerum aſſcribat.

Poſt argumenta adhibebimus, quæ ad nos amandos atq; promouendos amicum impellere poſſe videntur. Qua in re aſſentationis ſpeciem, & bonorũ prudentumq; offenſionẽ ſummo ſtudio fugiemus. Nimijs euehere laudibus, cuius conciliare nobis beneuolentiã volumus, moleſtum ac ingratum eſt: Multa magnaq; de nobis ipſis polliceri ſtultum & inuidioſum.

Si quid in nobis erit, quod illum ad amorem mutuum prouocare poſſit, id ſine arrogantia ſubindicabimus: vt ſunt obſeruantia, amor, admiratio doctorum & magnorum virorum: ſtudium & diligentia in capeſcendis artib. & diſciplinis: honeſtæ laudis & gloriæ cupiditas. Præterea quàm ſit hoc nobis honeſtum ac neceſſariũ, ei vero ad quem ſcribimus, laudabile, vel etiam vtile futurum demonſtrabimus ab exordio. Poſtremò totos in eo nos fore pollicebimur, vt magnorum virorum non indigni fauore videamur, obſeruantia, memoria, fides in nobis, & gratitudo debita vnquam deſideretur. Vel petemus vt flagranti noſtro amori ignoſcere, commendatoſq; ſibi nos habere amicus dignetur.

Exemplum Conciliatoriæ epiſtolæ, obſeruatum in Epiſt. 9. li. 5. ad Fam. qua Vatinius Ciceronem aduerſus maleuolorum inuidiam ſibi defenſorem parare ſtudet. Partes Epiſtolæ illius

ſunt

ſunt quatuor. Principio cauſſas Vatinius recẽſet, quibus adductus Ciceronis ſibi conciliare beneuolentiam conetur. In Propoſitione rogat, vt ſeſe commendatum ſibi habere velit. In Confirmatione petitionis cauſſas & rationes ponit. Concluſio gratitudinis pollicitatione abſoluitur.

S.V.B.E.E.V. *Si tuam conſuetudinem in patrocinijs tuendis ſeruas, P.Vatinius cliens aduenit, qui pro ſe cauſſam dicier vult. Non, puto, repudiabis in honore, quem in periculo recepiſti. Ego autem quẽ potius adoptem, aut inuocem, quàm illũ, quo defendente vincere didici? an verear, ne qui potentiſſimorũ hominum conſpirationem neglexerit pro mea ſalute, is pro honore meo puſillorum ac maleuolorum obtrectationes & inuidias nõ proſternat atq; obterat? Quare ſi me, ſicut ſoles, amas, ſuſcipe me totum: atq; hoc quidquid eſt oneris ac muneris, pro mea dignitate tibi tuendũ ac ſuſtinendum puta ſcis, meã fortunam neſcio quomodo facilè obtrectatores inuenire, non meo quidem mehercule merito: ſed quanti id refert, ſi tamen fato neſcio quo accidit? Si quis fortè fuerit, qui noſtræ dignitati obeſſe velit: peto à te, vt tuã conſuetudinem & liberalitatem in me abſente defendendo mihi præſtes. literas ad ſenatum de rebus noſtris geſtis quo exemplo miſerã, infrà tibi perſcripſi. Dicitur mihi tuus ſeruus anagnoſtes fugitiuus cum Vardæis eſſe: de quo tu mihi nihil mandaſti: ego tamen, terra, marique vt conquireretur, præmandaui: & profectò tibi illum reperiam, niſi in Dalmatiam aufugerit & inde tamen aliquando eruam. Tu nos fac ames. Vale ad III. Id. Quinctileis ex caſtris, Narona.*

CONCILIATORIAE EPISTOlæ exordia.

LIteræ Q. Fratris, & T. Pomponij neceſſarij mei tantum mihi ſpei dederant, vt in te non minus auxilij, quàm in tuo collegą mihi conſtitutum fuerit. Itaq; ad te literas ſtatim miſi: per quas, vt fortuna poſtulabat, & gratias tibi egi, & de reliquo tempore auxilium petij.

Niſi certò cognoſcerem tuam erga me ſummam, verùm etiam in omnes, tametſi alienos, bonarum literarum ſtudioſos, non vulgarem beneuolentiam, vererer profectò, vir humaniſſime, ſtudiorum tuorum tranquillitatem temerè appellare.

Cùm ſciam quàm non illibenter ab amicis te ſolicitari patiaris, audacter te paucula ſolicitaturus accedo.

Singularis tua humanitas mihi hanc fiduciã miniſtrat, vt tametſi nihil promeritus, audeam tamen tuum officium liberè requirere.

Cùm & mihi conſcius eſſem quanti te facerem, & tuam erga me beneuolentiam expertus eſſem, non dubitaui meis te literis interpellare.

Quod meis te literis appellare ſim auſus, vir optime, non tam impudentiæ meæ, quàm tuæ, quam ab omnibus prædicari audio, beneuolentiæ aſcribere debes.

Cùm ex tui ſtudioſiſſimis eum te eſſe intellexiſſem, qui non ſolùm oblatas amicitias diligenter coleres, verùm tua ſponte ſoleas etiam alios prouocare, tuam amicitiam vehementer ardere cœpi.

Non reperio, vir humaniſſime qua verborum forma tibi explicem, quantum tibi debere velim: quãdo tu vir iſta auctoritate & præſtantia, tam honorificè de me ſentias & loquaris.

Miram ſanè rem, & tibi, vt opinor, auditu, iucundiſſimam, non potui non ad te perſcribere.

Amor

Amor inter nos mutuus, meaque de virtute opinio facit,vt, &c.

Deerat omninò quod ſcriberem, & inani te epiſtola interpellare nolebam, mihi tamen illud eſt grauiſſimum, vt exiſtimes nullis adhuc meis litteris meum in te animum atque amorem ſatis eſſe teſtatum: tantus enim eſt, vt de illo magis ipſe ex te & tui ingenij dexteritate, quàm ex oratione & infantia mea iudicare te velim.

Cùm neque haberem,quod tua magnoperè intereſſet à me ſcribi, & te ſcirem ſummis occupationibus aſſiduè diſtrictum, tamen faciendum mihi putaui, vt aliquid omnino ad te litterarum darem: ad meum enim officium valdè pertinet, te de nobis optime meritũ intelligere, & quo te ſtudio colam, & qua tuorum in me meritorum memoriam religione conſeruem,quod,vt ſpero, conſequar litterarum bono:Nam vt remunerari vnquam poſſim,ſperare vix audeo.

Nihil eſt,mihi crede, virtute formoſius, nihil pulcrius,nihil amabilius. Semper te propter ſummum ingenium, ſuauiſſimos mores, ſingularem probitatem & conſtantiam amaui, ad quem amorem hoc tempore tantum acceſſit, vt mirarer locum fuiſſe augendi in eo, quod mihi iampridem cumulatum etiam videbatur.

Summa eius erga me officia exſtiterunt his noſtris temporibus, ex quibus facillimè bonam beneuolentiam hominum & fidem perſpicere potui.

Te mei amantiſſimum cognoui in omni varietate rerum mearum, tum patris tui pluribus beneficiis, vel defenſus triſtibus temporibus, vel ornatus ſecundis: quare neceſſe eſt vt & ſim totus veſter, & eſſe debeam; cum præſertim matris tuæ grauiſſimæ, atque optimæ feminæ, maiora erga ſalutem dignitatemque meam ſtudia, quàm erant à muliere poſtulanda, perſpexerim.

Quan-

Tuam erga me ſingularem beneuolentiam vel in labore meo, vel in honore perſpexi; totamque domum veſtram vel ſalutis vel dignitatis meæ ſtudioſiſſimam, cupidiſſimamque cognoui.

Quantæ tibi curæ fuerim, & quàm idem exſtiteris in me ornando & amplificando, qui fueris ſemper cum parentibus tuis, & cum tota domo, etſi res ipſa loquebatur; cognoui tamen ex meorum omnium litteris: itaque nihil eſt tantum, quod ego non tua cauſſa debeam, facturuſque ſim cum ſtudioſe, tum libenter.

Studium tuum curaque tua de ſalute mea, nulla me noua voluptate affecit: non ſolùm enim vſitatum, ſed etiam quotidianum eſt, aliquid audire de te, quod pro noſtra dignitate fideliter atque honorifice dixeris, aut feceris.

OFFERENDI SEIPSVM FORMVLæ, *quarum creberrimus in Conciliatorijs epiſtolis vſus eſt.*

Ego omne ſtudium atque ingenium conferam ad gloriam laudemque tuam celebrandam.

Ego meam operam tibi nunquam defuturam eſſe, profiteor.

Omnes vigilias, curas, cogitationes in tua ſalute figam, defigam.

Conſilio, quantũ potero, labore plus pæne quàm potero excubabo vigilaboque pro te.

Me tibi in omnibus rebus affixum habebis, neq; à me vlla res quæ ad te pertineat, negligetur.

Tu velim tibi ita perſuadeas, nullam rem eſſe minimam, quæ ad te pertineat, quæ mihi non carior ſit, quam meæ res omnes.

Quantum litteris, quantum ſtudiis, veteribus noſtris delectationibus conſequi poterimus, id omne ad arbitrium tuum, qui ſemper hæc amaſti, libentiſſimè conferemus.

Ego

Ego omnia ſtudia, omnem operam, curam, induſtriam, cogitationem, mentem deniq; omnem in te fixi & locaui.

Ego, vt me tibi amiciſſimum eſſe, & æqui & iniqui intelligant, curabo.

Me tibi non amicum modò, verùm etiam amiciſſimum eſſe exiſtimes velim: profectò omnibus meis officijs efficiam, vt ita eſſe verè poſſis iudicare.

Ego quæ pertinere ad te intelligam, ſtudioſiſſimè omnium, diligentiſſimeque curabo, tuorumq; triſtiſſimo meo tempore meritorum erga me memoriam conſeruabo.

De mea in te voluntate ſic velim iudices, me quibuſcunque rebus opus eſſe intelligam, opera, conſilio, ſtudio rei, famæ, ſaluti tuæ præſto futurum.

Ego quæ ad te & ad tuos pertinere arbitrabor, omnia ſtudiosè diligenterq; curabo: quæ cum faciam, beneuolentiam tuam erga me imitabor, merita non aſſequar.

Polliceor tibi ſtudium quidem meum & operam, ſine vlla exceptione aut laboris, aut occupationis, aut temporis: gratiam autem & auctoritatem cum exceptione hac, quantum valeam quantumq; poſſim.

Nullum officium erga te hominis amantiſſimi, diligentiſſimi, fideliſſimi prætermittam.

Ego, vt debeo, ad tuas me rationes adiungam, ad tuam me voluntatem conformabo.

Amplectar adeò libenter tuam familiaritatem: nam ante hunc diem non ſum in tuam me conſuetudinem, quam meus mihi pudor clauſit, auſus inſinuare.

Qua in re ſi tuam mihi declares beneuolentiam, incredibilem tibi amorem, omniaq; ſumma & ſingularia ſtudia: libenter debebo & præſtabo.

Hoc tibi viciſſim polliceor, ſemperque præſtabo, ſi quid ingenio, labore, diligentia poſſum, totum me illud ad amplitudinem tuam conuerſurum: ne-

que

que vllam rem, quæ quidem ad te pertinet, & à me confici poſſit, futuram vnquam, in qua non ego vel vitæ periculo faciam omnia, quæ te velle arbitrabor. In retinenda amicitia noſtra atque colenda ſic contendam atq; elaborabo, vt omnibus ampliſſimis rebus dignus videaris.

Ego quid poſſim neſcio, illud tamen tibi polliceor, me quæcunque ſaluti, dignitatiq; tuæ conducere arbitrabor, tanto ſtudio eſſe facturum, quanto ſemper tu & ſtudio & officio in meis rebus eris.

Velim tibi perſuadeas, me nullo loco, tempore, aut caſu tuæ gloriæ defuturum.

Quod meum eſt, illud libenter & ſtudioſè faciam: ac tibi tuiſque omnia mea officia, ſtudia, curas, cogitationes polliceor, quæ ad tuam laudem & gloriam pertinebunt.

Velim tibi perſuaſum eſſe, te mihi cariſſimum fore, in cuius ſalute non detrecto omnem meum laborem, omnem operam, curam & ſtudium conſumere.

Vide officioſæ epiſtolæ formulas.

DE EPISTOLA OFFICIOSA.

EPiſtolæ Officioſæ ſunt, quibus amicis, etiamſi nihil petant, operam noſtram vltro deferimus.

Harum Exordium conſtat vel ſignificatione lætitiæ ac voluptatis ex amici beneuolentia perceptæ: vel excuſatione ſimultatum ſuperioris temporis: vel occaſione ſcribendi: vel certè commemoratione amoris, beneuolentiæ, meritorum.

Deinde nihil tam promptum & paratum eſſe ſcribemus, quàm omnem noſtram operam, curam, diligentiam, auctoritatem, gratiam, & facultates, ad omnia, quæ ad amici voluntatem,

com-

commodum, & dignitatem pertinere cognoſcemus.

Ideo rogabimus, vt noſtra, quantulacunque ſit opera, aliiſque rebus, & ipſe, & ſui in omnibus vtantur negotijs: nos in omnibus paratiſſimos fore.

Addemus etiam (ſi ad rem facere videbitur) nos ſemper deſideraſſe tempus dari, quo & ipſe, & alii cognoſcerent, quanti à nobis fiat: vel doluiſſe nũquam datam nobis fuiſſe occaſionem præſtandi officii iam diu debiti.

Poſt rationes & cauſſas afferemus, cur amico benè velimus.

Denique nihil nos prætermiſſuros pollicebimur, quod ad vtilitatem honeſtatemq; eius ſpectauerit: ſi quid prætermiſſum fuerit, & crebritate & magnitudine officiorum nos reſarturos pollicebimur: vel petemus, vt ad nos ſæpè ſcribat, & tantum, quin fieri velit ſignificet: vel etiam mutuo in amore reſpondeat.

Exemplum Officioſæ epiſtolæ, obſeruatũ in Epiſt. 8. lib. 5. ad Fam. qua Craſſo Cicero ſcribit, quænam abſenti præſtet: eidemque omnia ſua ſtudia atq; officia defert. Partes illius ſunt quatuor. Exordium partim commemoratione officiorũ, partim excuſatione & translatione culpę in temporis iniquitatem, & homines maleuolos conſtat. Propoſitio officiorũ & ſtudiorum pollicitationem habet. Confirmatio cauſſas & rationes ponit, quibus ſcilicet adductus Cicero non poſſit non benè & velle, & facere Craſſo. Concluſio petitione abſoluitur: Rogat enim

Craſſum Cicero vt omnibus in negotiis ſuis liberè ſua opera vtatur.

QVantum meum ſtudium exſtiterit dignitatis tuæ vel tuendæ, vel etiam augendæ, non dubito quin ad te omnes tui perſcripſerint: nõ enim fuit aut mediocre, aut obſcurum, aut eiuſmodi, quod ſilentio poſſet præteriri. Nam & cum conſulibus, & cum multis cõſularib. tanta contentione decertaui quanta nunquã antea vlla in cauſſa: ſuſcepiq; mihi perpetuam propugnationem pro omnibus ornamentis tuis: veteriq; noſtræ neceſſitudini iamdiu debitũ, ſed multa varietate temporum interruptum, officium cumulatè reddidi. Neque mehercule vnquam mihi tui aut colendi, aut ornandi voluntas defuit: ſed quædam peſtes hominum laude aliena dolentium, & te nõnunquam à me alienarunt, & me aliquando immutarunt tibi. Sed exſtitit tempus optatum mihi magis, quàm ſperatum, vt florentiſſimis tuis rebus, mea perſpici poſſet & memoria noſtræ voluntatis, & amicitiæ fides ſum enim conſecutus, non modò vt domus tua tota, ſed vt cũcta ciuitas me tibi amiciſſimum eſſe cognoſceret. Itaque & præſtantiſſima omnium feminarum vxor tua, & eximia pietate, virtute, gratia tui Craſſi meis cõſiliis, monitis, ſtudiis, actionibusq; nituntur: & ſenatus, populuſq; Rom. intelligit, tibi abſenti nihil eſſe tam prõptum, aut tam paratum, quàm in omnib. rebus, quæ ad te pertineant, operam, curam, diligẽtiam, auctoritatem meam. Quæ ſint acta, quæq; agantur, domeſticorum tibi litteris declarari puto. De me ſic exiſtimes, ac tibi perſuadeas vehementer velim, non me repẽtina aliqua volũtate, aut fortuito ad tuam amplitudinem meis officiis amplectendam incidiſſe: ſed vt primum

mumſorum attigerim, ſpectaſſe ſemper, vt tibi poſſem quàm maxime eſſe coniunctus. Quo quidẽ ex tempore memoria teneo, neq; tibi meam obſeruantiam, neque mihi tuam ſummam beneuolẽtiam ac liberalitatem defuiſſe. Si qua interciderunt nõ tam re, quàm ſuſpicione violata, ea cum fuerint & falſa, & inania, ſint euulſa ex omni memoria, vitaque noſtra. Is enim tu vir es, & eum me eſſe cupio, vt quoniam in eadem reip. tempora incidimus, cõiunctionem, amicitiamq; noſtram vtriq; noſtrum laudi ſperem fore. Quamobrem tu quãtum tuo iudicio tribuendum nobis eſſe putes, ſtatues ipſe, &, vt ſpero, ſtatues ex noſtra dignitate. Ego verò tibi profiteor, atque polliceor eximium, & ſingulare meum ſtudiũ in omni genere officij, quod ad honeſtatem & gloriam tuam ſpectet, in quo etiamſi multi mecum contendent, tamen cum reliquis omnibus, tũ Craſſis tuis iudicibus, omneis facile ſuperabo: quos quidẽ ego ambos vnicè diligo, ſed in Marco beneuolẽtia impari: hoc magis ſum Publio dedit⁹, quod me quanquam à pueritia ſua ſemper, tamen hoc tempore maximè, ſicut alterum parentem & obſeruat, & diligit. Has litteras velim exiſtimes fœderis habituras eſſe vim, nõ epiſtolæ: meq; ea, quæ tibi promitto ac recipio, ſanctiſſimè eſſe obſeruaturum, diligentiſſimeq; facturum. Quæ à me ſuſcepta defenſio eſt, te abſente, dignitatis tuæ, in ea iã ego non ſolùm amicitiæ noſtræ, ſed etiam cõſtantiæ meæ cauſſa permanebo. Quamobrem ſatis eſſe hoc tẽpore arbitratus ſum, hoc ad te ſcribere: me, ſi quid ipſe intelligerem, aut ad voluntatem, aut ad commodum, aut ad amplitudinem tuã pertinere, mea ſponte id eſſe facturum: ſin quidpiam aut à te eſſem admonitus, aut à tuis: effecturum, vt intelligeres,

geres, nihil neq; te ſcripſiſſe, neq; quenquam tuorum ad me fruſtra detuliſſe. Quamobrem velim ita & ipſe ad me ſcribas de omnib. minimis, maximis, mediocribuſq; rebus, vt ad hominem amiciſſimum: & tuis præcipias, vt opera, conſilio, auctoritate, gratia mea ſic vtantur in omnibus publicis, priuatis, forenſibus, domeſticis, tuis, amicorum, hoſpitum, clientum tuorum negotiis, vt, quoad eius fieri poſſit, præſentia tua deſiderium meo labore minuatur. Vale.

DEFERENDI ALICVI SVVM Officium, formula.

TVum negotium agam, ſicut debeo diligenter.

Omni mea cura atque opera prouidebo.

Omni ope atque opera enitar.

Summo ſtudio diligentiaque curabo.

Defero tibi officium meum, promptamq; omnem voluntatem meam.

Si quid eſt, in quo tibi poſſim gratificari, nihil ſum recuſaturus.

Non ſum defuturus officio meo, ſicubi queam tibi eſſe commodo.

Quæ te velle arbitrabor, facturus ſum omnia cum ſtudioſè, tum libenter.

Si quid erit, in quo queam tibi gratum facere, facito periculum, an ex animo te diligam.

Animum ad quidvis obſequii promptiſſimum polliceor in omnibus, in quibus deſiderabis amici officium.

Illud caue dubites. Tu velim certò confidas.

Tu velim ita tibi perſuadeas. De me ſic velim iudices, me tibi ſemper præſtò futurum, me tibi nulla re vnquam defuturum.

De me ſic velim iudices, quantum ego poſſim, me tibi, ſaluti tuæ, liberiſque tuis ſummo cum ſtudio ſemper præſto futurum.

Sin-

Singula perſequi non eſt neceſſe: vniuerſum ſtudium meum,& beneuolentiam ad te defero.

Mea in te omnia ſumma neceſſitudinis officia conſtabunt.

Me tibi non amicum modò, verùm etiam amiciſſimum exiſtimes velim: profectò omnibus meis officijs efficiam; vt ita eſſe verè poſſis iudicare.

De me tibi ſic promitto atque confirmo, me pro tua dignitate, rogando deprecatoris, &c. ſuſcepturū officia atq; partes. Omnia volo à me & poſtules & exſpectes: vincam meis officijs cogitationes tuas.

Reliquum eſt, vt tibi me in omni re eum præbeā præſtemq;, vt ad omnia, quæ tui velint, ita ſim præſto, vt me non ſolùm omnia debere tua cauſſa, ſed etiam quæ non poſſim putent.

Tu verò vt intelligas, homini amiciſſimo te tribuiſſe officium, re tibi præſtabo.

Ego, quæ pertinere ad te intelligam, ſtudioſiſſimè omnium diligentiſſimeque curabo, tuorumque triſtiſſimo meo tempore meritorum erga me memoriam conſeruabo.

Ego te mihi ſemper amicum eſſe volui, me vt tibi amiciſſimum eſſe intelligeres, laboraui. Maneo in voluntate, & quoad voles tu, permanebo, citiuſque amore tui fratrem tuum odiſſe deſinam, quàm illius odio quidquam de noſtra beneuolentia detraham.

Ego tibi profiteor, atq; polliceor eximium & ſingulare meum ſtudium in omni genere officij.

Has literas velim exiſtimes fœderis habituras eſſe vim, non epiſtolæ, meque ea quæ tibi promitto ac recipio, ſanctiſſimè eſſe obſeruaturum, diligentiſſimeque facturum.

Hoc exiſtima, neminem te tui amantiorem habere.

Tu ei velim ſcribas, vt nullam rem neq; tam magnam neq; tam paruam putet, quæ mihi aut difficilis aut parum me digna videatur.

Omne

Omne meum conſilium, operam, ſtudium, certò velim exiſtimes tibi tuiſq; liberis eſſe debitum.

Quare velim ita ſtatutum habeas, me tui memoriam cum ſumma beneuolentia tenere, tuasque omnes res non minori mihi curæ quàm meas eſſe.

Studium officium, operam, & laborem meum, & pollicitus ſum & detuli.

A me tibi liberiſque tuis omnia paratiſſima eſſe confidas velim: Id enim & vetuſtas noſtri amoris, & mea conſuetudo in meos, & tua multa erga me officia poſtulant.

Quæ mihi venient in mentem, quæ ad te pertinere arbitrabor, ea mea ſponte faciam; ſi quid ignorabo, de eo admonitus omnium ſtudia vincam.

Me ſcito omnem meum laborem, omnem operã, & ſtudium in tua ſalute conſumere.

Ego quid poſſim neſcio, vel potius me parum poſſe ſentio. Illud tamen tibi polliceor, me quæcunque ſaluti dignitatique tuæ conducere arbitrabor, tanto ſtudio eſſe facturum, quanto ſemper tu & ſtudio & officio in meis rebus fuiſti.

Quare de omnibus rebus, fac vt quàm primum ſciam: aut conſolando, aut conſilio, aut re iuuero:

Quod quando vterq; noſtrum conſecutus eſt, reliquum eſt, vt officijs certemus inter nos, quibus æquo animo vel vincam te, vel vincar abs te.

Tuæ dignitati ita fauemus, vt omne noſtrum conſilium, ſtudium, officium, operam, laborem, diligentiam ad amplitudinem tuam conferamus.

Ita faciliime & Reip. quæ mihi cariſſima eſt, & amicitiæ noſtræ quàm ſanctiſſimè nobis colendam puto, me intelligo ſatisfacturum.

Quapropter in priuatis rebus nullum neque officium neq; ſtudium meum deſiderabis.

Interea, quæ ad dignitatem tuam pertinere arbitrabor, ſtudioſè, diligenterq; curabo.

Nullum

Nullum in te officium ne minimum quidem, ſine maxima culpa videor poſſe præterire.

Quare, mi Cicero, perſuade tibi te vnum eſſe, in quo ego colendo patriam mihi conſtituerim ſanctitatem.

Me tuorum conſiliorum adiutorem, dignitatis fautorem omnibus in rebus tibi amiciſſimum fideliſſimumque cognoſces.

Faciam illud quod meum eſt, vt omnia tibi mea officia, ſtudia, curas, cogitationes pollicear, quæ ad laudem tuam & gloriam pertinebunt.

Exploratum habeto, tuis laudibus nullo loco nec conſilium, nec ſtudium meum defuturum eſſe.

Illud tibi perſuadeas velim, me omnia, quæ ad tuam dignitatem augendam pertinebunt, quæ eſt per ſe ampliſſima, ſummo ſemper ſtudio ſuſcepturum & defenſurum; quod quanquam intelligo me cum multis eſſe facturum, tamen appetam huius rei principatum.

Quod tuum iudicium niſi mea ſumma beneuolentia erga te omnibusq; meritis comprobato, ipſe me hominem non putabo.

Interim velim ſic tibi perſuadeas, mihi cùm Reipublicæ quàm ſemper cariſſimam, tum amoris noſtri cauſſa, maximæ curæ eſſe tuam dignitatem.

Nullum officium, nullum certamen, in quo illis prodeſſe potero, intermittam.

Te ita exiſtimare volo, quibuſcunque officijs Atticum obſtrinxeris, iiſdem me tibi obligatum fore.

Nihil eſt tantum, quod ego non tua cauſſa debeam, facturuſque ſim non ſtudioſè ac libenter.

Quod ſi à te erit impetratum, ſic velim exiſtimes, me de tua liberalitate ita interpretaturum, vt tuo ſummo beneficio me affectam iudicem. Ego, quæ te

 velle,

velle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, ſtudioſe diligenterq; curabo,&c.

Quod ſi feceris, me, quem voluntate & paterna neceſſitudine coniunctum ſemper habuiſti, maximo beneficio deuinctum habebis, idque vt facias te vehementer etiam atque etiam rogo.

Noſtram fidem omnes, & amorem tui abſentis præſentes tui cognoſcent.

Vt quàm rectiſſimè agantur; omni mea cura, opera, diligentia, & gratia prouidebo.

A me autem omnia ſumma in te ſtudia, officiaq; exſpecta: non fallam opinionem tuam.

Quæ ad me de tuis rebus domeſticis ſcribis, quæque mihi commendas, ea tantæ mihi curæ ſunt, vt me nolim admoneri, rogari verò ſine dolore magno vix poſſim.

Ego & memoria noſtræ veteris amicitiæ, & virtute atq; filij tui obſeruantia monitus, nullo loco dero, neq; ad conſolandum, neque ad leuandum fortunam tuam. Tu ſi quid ad me fortè ſcripſeris, perficiam, ne te fruſtrà ſcripſiſſe arbitrere.

Meus animus erit in te liberoſque tuos ſemper, quem tu eſſe vis, & qui eſſe debet.

RESPONSIO AD OFFICIOSAM Epiſtolam.

RESponſurus ad Officioſam non perceptam modò amici voluntatem, humanitatem, & beneuolentiam, officijq; pollicitationem laudabis, verùm etiam cum gratiarum actione roges amicum oportet, vt deinceps quoq; benè in te animatus eſſe velit.

Principio vel amici amorem, ſtudium, beneuolentiã laudabis: vel gratias, pro benè in te affecta voluntate ages: vel breuiter, quod & alijs epiſtolarum Reſponſionibus commune eſt, te

amici

amici litteras recepiſſe, legiſſe, gratas fuiſſe commemorabis.

Deinde præſtita beneficia recenſebis, peteſque, vt in te amando & promouendo, conſtantiam amicus tueri velit. Polliceberis etiam operam tuã, certandumq; eſſe officiis dices, quibus æquo animo vel vincas illum, vel vincaris ab illo. Tuam ſpem ſignificabis in illo vno, vel in illo maximè poſt Deum ipſum, à quo bona omnia primo emanant, poſitam eſſe.

Tandem tantam humanitatem & beneuolentiam, tot tantaq; officia nullam vnquam obſcuraturam obliuionem polliceberis.

Exemplum reſponſionis ad officioſam, obſeruatum in Epiſt. 11. lib. 10 ad Fam. qua Ciceroni primum Plancus gratias agit. Deinde in ſe collata beneficia enumerat. Tum eundem rogat, vt deinceps in Senatu ſe defendere velit. Poſtremò ſuam in defendenda Repub. fidem, in amicitia grati animi memoriam promittit.

Quibus omnibus affabrè expreſſis, quæ in bello contra Antonium gerendo propoſita habebat conſilia, indicat.

IMmortaleis ago tibi gratias, agamq; dum viuam: nam relaturum me affirmare non poſſum: tantis enim officiis non videor mihi reſpondere poſſe, niſi fortè (vt grauiſſimè diſertiſſimeq; ſcripſiſti) ita ſenſurus es, & tũ me referre gratiã putẽ, cum memoria tenebo. Si de filij tui dignitate eſſet actũ, amabilius certè nihil facere potuiſſes. Primæ tuæ ſententiæ infinitis cum muneribus, poſteriores ad tempus, arbitriumq; amicorum meorum compoſitæ, oratio aſſidua & perpe-

tua de me, iurgia cum obtrectatoribus propter me, notiſſima mihi ſunt. Quare non mediocris adhibenda mihi eſt cura, vt rep. me ciuem dignum tuis laudibus præſtem, in amicitia tua memorem atque gratum. Quod reliquum eſt, tuum munus tuére: & me, ſi, quẽ eſſe voluiſti, eum exitu, rebusq; cognoſcis, defende ac ſuſcipe. Cum Rodanum copias traieciſſem, fratremq; cum tribus millibus equitum præmiſiſſem, ipſe iter ad Mutinam dirigerem: in itinere de prælio facto, Brutoque & Mutina obſidione liberatis audiui. Animaduerti, nullum alium receptum Antoniũ, reliquiasq;, quæ cum eo eſſent, habere niſi in his partibus: duasq; ei ſpes eſſe propoſitas, vnam Lepidi, ipſius alteram exercitus. Quod quædam pars exercitus non minus furioſa eſt, quàm qui cum Antonio fuerunt, equitatum reuocaui, ipſe in Allobrogibus conſtiti, vt proinde ad omnia paratus eſſem, ac res me moneret. Si nudus huc ſe Antonius conferet, facilè mihi videor per me ſuſtinere poſſe, remq; publicam ex veſtra ſententia adminiſtrare quamuis ab exercitu Lepidi recipiatur, ſi vero copiarum aliquid ſecum adducet, & ſi decima legio veterana, quæ eſt noſtra opera reuocata cum reliquis eſt, ad eundem furorem redierit: tamen ne quid detrimenti fiat, dabitur opera à me: idq; me præſtaturum ſpero, dũ iſtinc copiæ traijciantur, cõiunctæq; nobiſcũ facilius perditos opprimant. Hoc tibi ſpõdeo, mi Cicero, neq; animum, neq; diligentiã mihi defuturã. Cupio mehercules nullam reſiduam ſolicitudinẽ eſſe, ſed ſi fuerit, nec animo, nec beneuolẽtia, nec patientia cuiuſquã pro vobis cedam. Do quidem ego operam, vt etiã Lepidum ad huius rei ſocietatem incitẽ: omniaq; ei obſequia polliceor, ſi modo remp. reſpicere volet. Vtor

in hac

in hac re adiutoribus, interpretibusq; fratre meo, & Laterenſe, & Furnio noſtro. Non me impediunt priuatæ offenſiones, quo minus pro reip. ſalute etiam cum inimiciſſimo conſentiam, quod ſi nihil profecero, nihilominus maximo ſum animo, & maiore fortaſſe cum mea gloria vobis ſatisfaciam. Fac valeas, meq; mutuò diligas.

AD OFFICIOSAM RESPONDENdi formulæ.

QVod grata tibi mea officia ſcribis eſſe, facis tu quidem vehementia amoris, vt etiam grata ſint ea, quæ prætermitti ſine nefario ſcelere non poſſunt.

Magnum eſt hoc, Sauli clariſſime, humanitatis, & amoris in me tui argumentum, quod, cum in iſtis locis nunc ſis, vbi multam diei partem cum ſingulari viro, Cardinale Polo, grauiſſimis, ſanctiſſimiſque ſermonibus traducas, non modo tamen de me cogites, quo ego vno contentus eſſe poteram, verùm etiam id ipſum mihi declarandum litteris exiſtimes.

Debeo tibi mi Corrade, tot iam nominibus, prorſus vt non videam, qui ſoluendo eſſe poſſim. Scripſiſti ad me ſæpè: tantum ne? ſunt alia humaniſſimè, elegantiſſimè: laudes in me contuliſti eas, quas ſi agnoſcam, ipſe me nimium videar amare, tibi tamen habeo gratias de iſta tam liberali, tamque erga me prolixa voluntate, eamque, ſi gratus, id eſt, vir bonus eſſe volo, vt certè volo, puto mihi eſſe inter ſumma beneficia collocandam.

Profectò nihil eſt vberius amore in me tuo: nec amori cedit ingenium: itaque mea cauſſa & vis ſomnia, & idem facile præſtas, quod cum ita ſit, nimis tamen facerem impudenter, atque adeò neq; ipſe te amarē, nec amore tuo dignus eſſem, ſi plus tibi oneris imponerem, quàm occupationes patiantur tuæ.

DE COMMVNICATORIA Epiſtola.

COmmunicationem illam appellare poſſumus epiſtolam, qua noſtra cum amico communicamus conſilia, eundemq; rogamus, vt quid faciendum, omittendumve nobis ille cenſeat, indicet. Hoc epiſtolarum genus quàm proximè ad Petitorium accedere videtur.

Principio ſtudium & cupiditatem noſtram communicãdi cum amico, ob ſingularem eius doctrinam, prudentiam, experientiamq; ſignificare poſſumus, vel certè cauſam noſtræ ſcriptionis aperiemus.

Deinde rem ipſam, quæ in conſultationem venit, proponemus.

Poſt cauſſas & rationes illas, quæ dubios nos reddunt, enumerabimus.

Poſtremò petemus, vt pro ſua erga nos beneuolentia, vel nos conueniat, vel ſaltem per litteras ſignificet quid ſentiat, quid agendum, aut omittendum arbitretur: pollicebimur etiam nos in ſententiam ſuam, modo quid ille conſtituerit, ſciuerimus, vltrò ituros.

Exemplum Communicatoriæ epiſtolæ, obſeruatum in Epiſt. 3. lib. 8. ad Atticum, qua Cicero ſua cum Attico conſilia de bello communicat. In cuius Exordio ſe cupidiſſimũ eſſe coram cum Attico deliberandi ſignificat. Deindè conſultationem ponit. Confirmatio, dubiam, difficilemq; reddentia conſultationem argumenta complectitur. Concluſio petitione conſtat.

Maxi-

MAximus, & miſerrimus rebus perturbatus, cùm corám tecum mihi poteſtas deliberandi nõ eſſet, vti tamen tuo conſilio volui. Deliberatio autem omnis hæc eſt, ſi Pompeius Italia cedat (quod eum facturum eſſe ſuſpicor) quid mihi agẽdum putes: & quo faciliùs conſilium dare poſſis, quid in vtramq́; partem mihi in mentem veniat, explicabo breui. Cùm merita Pompeij ſumma erga ſalutem meam, familiaritasq́; quæ mihi cum eo eſt, tum ipſa reip. cauſa me adducit, vt mihi vel conſilium meum cum illius conſilio, vel fortuna coniungenda eſſe videatur. Accedit illud ſi maneo, & illum comitatum optimorum, & clariſſimorum ciuium deſero; cadendum eſt in vnius poteſtatem, qui etſi multis rebus ſignificat ſe nobis eſſe amicum, & vt eſſet, à me eſt (tutè ſcis) propter ſuſpicionem huius impendentis tempeſtatis multò antè prouiſum: tamen vtrumq́; conſiderandũ eſt, & quanta ei fides ſit habenda: &, ſi maximè exploratum ſit, eum nobis amicum fore, ſitne viri fortis, & boni ciuis eſſe in ea vrbe, in qua cum ſummis honoribus, imperiisque vſus ſit, res maximas geſſerit, ſacerdotio ſit ampliſſimo præditus, non futurus ſit ſui iuris, ſubeundumque periculum ſit cum aliquo forte dedecore, ſi quando Pompeius remp. recuperarit. In hac parte hæc ſunt. Vide nunc quæ ſint in altera. Nihil actum eſt à Pompeio noſtro ſapienter, nihil fortiter; adde etiam nihil, niſi contrà conſilium, auctoritatemq́; meam. Omitto illa vetera, quod iſtum in remp. ille aluit, auxit, armauit, ille legibus per vim, & contra auſpicia ferendis auctor: ille Galliæ vlterioris adiunctor: ille gener: ille in adoptando P. Clodio augur: ille reſtituendi mei, quã retinẽdi ſtudioſior: ille prouinciæ propagator:

ille abſentis in omnib. adiutor: idem etiam tertio conſulatu, poſtquàm eſſe defenſor reip. cœpit: contendit: ut x. tribuni pleb. ferrent, ut abſentis ratio haberetur: quod idem ipſe ſanxit lege quadã ſua, Marcoq; Marcello C O S. *finienti prouincias Gallias Kalend. Martiis reſtitit. Sed, ut hæc omittam, quid fœdius, quid perturbatius hoc ab urbe diſceſſu, ſiue potius turpiſſima fuga? Quæ conditio non accipienda fuit potius, quàm relinquẽda patria? Malæ conditiones erãt. Fateor, ſed nunquid hoc peius? At recuperabit rẽp. Quãdo? aut c nid ad eam ſpem eſt parati? non ager Picenus amiſſus? non patefactum iter ad urbem? non pecunia omnis & publica, & priuata, aduerſario tradita? Denique nulla cauſſa, nulla vires, nulla fides, quò cõcurrant, qui remp. defenſam velint. Apulia delecta eſt, inaniſſima pars Italiæ, & ab impetu huius belli remotiſſima: fuga & maritima opportunitas viſa quæri deſperatione. Inuitè cepi Capuam: non quò munus illud defugerem, ſed ſine cauſa in qua nullus eſſet ordinum, nullus apertus priuatorũ dolor: bonorum autem eſſet aliquis, ſed hebes, ut ſolet: &, ut ipſe ſenſiſſem: multitudo, & infimus quiſq; propenſus in alterã partem: multi mutationis rerũ cupidi. Dixi ipſi, me nihil ſuſcepturum ſine præſidio, & ſine pecunia itaq; habui nihil omninò negotij, quòd ab initio vidi, nihil quæri præter fugam. Eum ſi nunc ſequor, quonam? cùm illo non: ad quem cùm eſſem profecturus, cognoui in his locis eſſe Cæſarem, ut tuto Luceriam venire non poſſem. Infero mari nobis, incerto curſu hieme maxima, nauigandum eſt. Age iam, cum fratre, an ſine? cũ filio? an quomodo: In utraq; enim re ſumma difficultas erit, ſummus animi dolor. Qui autem impetus illius*

erit

erit in nos abſenteis, fortunasq́ noſtras? acrior, quam in cæterorum, quod putabit fortaſſe in nobis violādis aliquid ſe habere populare. Age, iam, has cōpedes, faſceis, inquā, hos laureatos, efferre ex Italia quam moleſtum eſt? Qui autem locus erit nobis tutus, vt iam placatis vtamur fluctibus, antè, quam ad illum venerimus? Quà autē, aut quò nihil ſcimus. At, ſi reſtitero, & fuerit nobis in hac parte locus: idem fecero, quod in Cinnæ dominatione L. Philippus, quod L. Flaccus, quod Q. Mucius, quoquo modo ea res huic quidem cecidit: qui tamen ita dicere ſolebat, ſe id fore videre, quod factum eſt: ſed hoc male, quam armatum ad patriæ mœnia accedere. Alter Thraſibulus & fortaſſe melius: ſed eſt certa quædam illa Mucij ratio, atque ſententia: eſt illa etiam Philippi, & cum ſit neceſſe ſeruire tēpori, & nō amittere tempus, cum ſit datum, ſed in hoc habent tamen ijdem faſces moleſtiam, ſit enim nobis amicus, quod incertum eſt: ſed ſit: deferet triumphum, non accipere ne periculoſum ſit: an accipere, inuidioſum ad bonos? O rem, inquis, difficilem, & inexplicabilem. Atqui explicanda eſt: qui enim fieri poteſt? Ac, ne me exiſtimaris, ad manendum eſſe propenſionem, quod plura in eam partem verba fecerim: poteſt fieri, quod ſit in multis quæſtionibus, vt res verboſior hæc fuerit, illa verior. Quamobrem, vt maxima de re: quo animo deliberanti, ita mihi des conſilium velim Nauis & in Caieta eſt parata nobis, & Brundiſij. Sed ecce nuntij ſcribente me hæc ipſa noctu in Galeno, ecce litteræ, Cæſarem ad Corfinium, Domitium Corfinij cū firmo exercitu, & pugnare cupiente. Non puto etiam hic Cn. noſtrum commiſſurū, vt Domitium relinquat: et ſi Brundiſium Scipionem

cum cohortibus duabus præmiſerat, legionem à Fauſto conſcriptam, in Siciliam ſibi placere à Coſ. *duci, ſcripſerat ad* Coſ. *Sed turpe Dominium erit deſerere, implorantem eius auxilium. eſt quadam ſpes mihi quidem non magna, ſed in his locis firma, Afraniũ in Pireneo cum Trebonio pugnaſſe, pulſum Trebonium, etiam Fabium tuum tranſiſſe cum cohortibus: ſummum autem Afranium cum magnis copiis aduentare. Id ſi eſt, in Italia fortaſſe manebitur. Ego autem, cùm eſſet incertum iter Cæſaris: quod vel ad Capuam, vel ad Luceriam iturus putabatur: Leptam ad Pompeium miſi, & litteras: ipſe ne quo inciderem, reuerti Formias: Hæc te ſcire volui, ſcripſiq́; ſedatiore animo, quàm proximè ſcripſeram, nullum meum iudicium interponens, ſed acquirens tuam.*

COMMVNICATORIS EPISTOLIS ſeruientes formulæ.

MAgna de re conſultatio mihi ſuſcipienda eſt, quàm tibi literis his exponere volui, cum coram tecum agendi facultas non concedatur.

Huius epiſtolæ non ſolum ea cauſſa eſt, vt nequis à me dies intermittatur quin dem ad te litteras: ſed etiam hæc iuſtior, vt à te impetrarem, vt ſumeres aliquid temporis, quo, quia tibi perexiguo opus eſt, explicari mihi tuum conſilium planè volo, vt penitus intelligam.

Quoniam iuſtas cauſſas affers, quod te hoc tempore videre non poſſim: quæſo, quid ſit mihi faciendum.

Hæc ad te ſcribo, non vt queas tu demere ſolicitudinem, ſed vt cognoſcam, ecquid tu ad ea afferas, quæ me conficiunt.

Prorſus nihil âbeſt, quin ſim miſerrimus. Sed ad primum reuertor, quid putes faciendum, occultè ne

aliquo

aliquò propius veniendum, an mare tranſeundum: nam hic maneri diutius non poteſt.

Conſiderandum vobis etiam atque etiam animæ meæ diligenter puto, quid faciatis, Romæné ſitis, an mecum aliquo tuto loco. Id non ſolum meum conſilium eſt, ſed etiam veſtrum.

Magnoperè te hortor, pro tuo ſingulari perpetuoque ſtudio in Rempubl. vt te ad nos conferas, vt communi conſilio Reipub. afflictæ opem atq; auxilium feramus.

Teſtatum apud animum tuum relinquam, quid ſenſerim: vt, ſi quando (quod nolim) diſplicere tibi tuum conſilium cœperit, poſſis meum recordari.

Sed tamen ſi ſciam quid tu conſtitueris, meum conſilium accommodabo potiſſimum ad tuum: quare exſpecto tuas literas.

Quare velim, pro tua erga me perpetua beneuolentia, ſcribas ad me, quid videas, quid ſentias, quid exſpectandum, quid agendum nobis exiſtimes. Magni erunt mihi tuæ literæ.

Atque vtinam primis illis, quas Luceria miſeras, paruiſſem: ſine vlla enim moleſtia dignitatem meam retinuiſſem.

Nemo eſt omnium, qui cum potius mihi, quàm tecum communicandum putem: nec enim clariſſimorum virorum, quorum ſimiles eſſe debemus, exempla, neque doctiſſimorum, quos ſemper coluiſti, præcepta te fugiunt.

Quamobrem quidquid habes ad conſulendum, collige, & illa ſcribe, non ex doctrina, neque ex libris (nam id quidem domi eſt) ſed neſcio quomodo imbecillior eſt medicina, quàm morbus, hæc potius conquire.

Ego tuum conſilium propter ſingulare animi tui de virtute iudicium audire deſidero.

Freti tua humanitate quod veriſſimum nobis videbitur de eo, quod ad nos ſcripſiſti tibi conſilium

dabimus: quod ſi non fuerit prudens, at certè ab optimo animo proficiſcetur.

Tibi autem id conſilij do, quod mihimetipſi, vt vitemus oculos hominum, ſi linguas minus facilè poſſumus.

RESPONSIO AD COMMVNIcatoriam epiſtolam.

HIc primùm vidēdum cuiuſmodi ſit id quod in conſultationem cadit. Deindè conſiderandum, ſententiamne noſtram cum amico communicare, an ſuſpendere velimus. Vel enim quæritur ab amico ſimpliciter, placeátne hoc vel illud fieri, aut non fieri: vel propoſitis duobus, & comparatione facta, vtrum horum placeat fieri, & quæ electio inſtituenda.

In Reſponſione qua ſententiam noſtram explicamus, ac probamus aliquid, aut improbamus, Exordiri licebit à commendatione & laude amoris, beneuolentiæ, humanitatis eius qui nos conſulit: vel à repetitione acceptarum literarum.

Deinde ſequetur approbatio vel improbatio eius ſententiæ, in quam inclinare magis amicus noſter videtur.

Tum argumenta ponētur quę nos commouent, vt probandum, faciendum, eligendum aliquid eſſe ſtatuamus: quia honeſtū, quia vtile, quia iucundum, quia neceſſarium, quia ſine labore & moleſtia fieri poſſit: cùm perſona ſufficiat, conueniat locus, tempus ſit accommodatum, modus ſeſe offerat agendi expeditus. Aut improbandum, omittendum, fugiendum

quod

quod contraria omnia deprehendantur: obſtet difficultas: impendeat damnum: ſit metuenda turpitudo: nulla illud ipſum ſuſcipere neceſſitas cogat.

Poſtremò noſtram operam, officium ac ſtudium deferemus: vel ſententiam repetemus.

Exemplum reſponſionis ad Communicatoriam habens ſententiam explicatam, obſeruatum in Epiſt. 19. lib. 5. ad Famil. qua Rufi Quæſtoris ſui Cicero ſententiam de ſequendis Pompeij potius quàm Cæſaris partibus approbat, & vt faciat hortatur, docetque viri fortis, & boni ciuis partium eſſe fouere pias cauſſas, & Reipubl. fauentes. Cuius partes ſunt quatuor. Exordium, Propoſitio, Confirmatio, Concluſio. Quæ quibus ex rebus conſtent ſuprà annotatum.

ETſi mihi nunquam dubium fuit, quin tibi eſſem cariſſimus, tamen quotidie magis id perſpicio: extatq; id quod mihi oſtenderas quibuſdam literis, hoc te ſtudioſiorem in me colendo fore, quàm in prouincia fuiſſes (etſi meo iudicio nihil ad tuum prouinciale officium addi poteſt) quo liberius iudiciũ eſſe poſſet tuũ. Itaque me & ſuperiores literæ tuæ admodum delectauerunt, quibus & exſpectatum meum aduentum abs te amanter videbam: & cùm aliter res recidiſſet, ac putaſſes, te meo conſilio magnoperè eſſe lætatum: & his proximis literis magnum cepi fructum & iudicij, & officij tui: iudicij quod intelligo, te, id quod omnes fortes ac boni viri facere debent, nihil putare vtile eſſe, niſi quod rectum honeſtumq; ſit: officij, quòd te mecum, quodcunque cepiſſem conſilij, polliceris fore: quo

neq; mihi gratius, neq; vt ego arbitror, tibi honeſtius eſſe quidquam poteſt. Nihil conſilium captum iamdiu eſt: de quo ad te, non quò celandus eſſes, nihil ſcripſi antea, ſed quia communicatio conſilij tali tempore, quaſi quædã admonitio videtur eſſe officij, vel potius efflagitatio ad coeundã ſocietatẽ vel periculi, vel laboris. Cùm verò ea tua ſit volũtas, humanitas, beneuolentia erga me: libenter amplector talem animũ, ſed ita, (non enim dimittam pudorẽ in rogando meũ) ſi feceris id, quod oſtendis, magnam habebo gratiam: ſi non feceris, ignoſcam: & alterum timori, alterum mihi te negare nõ potuiſſe arbitrabor: eſt enim res profectò maxima: quid rectũ ſit, apparet: quid expediat, obſcurum eſt: ita tamen, vt ſi nos ij ſumus, qui eſſe debemus, id eſt, ſtudio digni, & literis noſtris, dubitare non poſſimus, quin ea maximè cõducant, quæ ſunt rectiſſima. Quare tu ſi ſimul placebit, ſtatim ad me venies: ſin idem placebit, atque eodem, nec continuò poteris: omnia tibi vt nota ſint, faciam, quidquid ſtatueris, te mihi amicum: ſin id, quod opto, etiam amiciſſimum iudicabo. Vale.

SI liberam eligendi poteſtatem amico relinquere placuerit.

Principio amicum laudabimus, verecundè & moleſtè extenuantes ea, quæ amicus nobis tribuit. Oſtendemus fauere ex animo nos ſtudijs, ac cõmodis eius qui nos cõſulit: pro virili prouehere eadem nos cupere: non tamen agnoſcere prudentiam, doctrinam, vſum rerum atq; experientiam, & id genus alia, quæ amicus nobis tribuit: eſſe illam talem, vt noſtro conſilio ſibi non ſit opus. Deindè ad deliberationẽ aditum facie-

faciemus, eamque eſſe difficilem, & arduum affirmabimus, ita vt, quid potiſſimum faciendum ſit, hæſitemus.

Tum argumentorum quæ vtrimque ſeſe offerunt, comparationem inſtituemus.

Tandem concludemus permiſſione, vt cùm nondum nobis conſtet vtrum ſit melius, ipſe ſtatuat amicus, quod ſibi maximè profore exiſtimauerit: aut in conſilium alios adhibeat: vel petitione, vt nos communicandi gratia conueniat.

Exemplum reſponſionis ad Communicatoriam in medio conſultationem relinquens, obſeruatum in Epiſt. 2. lib 4. ad Fam. qua Sulpitio Cicero reſpõdet, qui de inſtituendis rebus ſuis ipſum conſuluerat. Partes illius ſunt quatuor. Exordium ſcribendi occaſione, & laude prudẽtiæ Sulpitij, & ſui ingenij doctrinæq; extenuatione conſtat Propoſitio dubitatione facta eſt. Confirmatio vtilitatis & honeſtatis comparationem continet. Concluſio querela & petitione abſoluitur.

A D III. Kal. Maias, cũ eſſem in Cumano, accepi tuas litteras: quib. lectis, cognoui nõ ſatis prudenter feciſſe Philotimum: qui, cum abs te mãdata haberet, vt ſcribis, de omnibus rebus, ipſe ad me non veniſſet, litteras tuas miſiſſet: quas intellexi breuiores fuiſſe, quod eum perlaturum putaſſes, ſed tamẽ poſtquã litteras tuas legi, Poſtumia tua me conuenit, & Seruius noſter. His placuit, vt tu in Cumanũ venires: quod etiam mecũ, vt ad te ſcriberẽ egerunt. Quòd meum cõſilium exquiris: id eſt tale, vt capere facilius

ipſe

ipſe poſſim, quam alteri dare. quid enim eſt, quod audeã ſuadere tibi homini ſumma auctoritate, ſummaq; prudentia? ſi, quid rectiſſimum ſit, quærimus: perſpicuum eſt, ſi, quid maximè expediat: obſcurum. Sin hi ſumus, qui profectò eſſe debemus, vt nihil arbitremur expedire, niſi quod rectum honeſtumq; ſit: non poteſt eſſe dubium, quid faciendum nobis ſit. quod exiſtimas meam cauſſam coniunctam eſſe cum tua: certè ſimilis in vtroque noſtrum, cum optimè ſentiremus, error fuit: nam omnia vtriuſque conſilia ad concordiam ſpectauerunt. Quæ cum ipſi Cæſari nihil eſſet vtilius: gratiam quoque nos inire ab eo defendenda pace, arbitrabamur. Quantum nos fefellerit, & quem in locum res deducta ſit, vides: neq; ſolum ea perſpicis, quæ geruntur, quæque iam geſta ſunt, ſed etiam qui curſus rerum, qui exitus futurus ſit. Ergo aut probare oportet ea, quæ fiunt: aut intereſſe etiam, ſi non probes: quarum altera mihi turpis, altera etiam periculoſa ratio videtur. Reſtat vt diſcedendum putem: in quo reliqua videtur eſſe deliberatio, quod cõſilium in diſceſſu, quæ loca ſequamur. Omnino cum miſerior res nunquam accidit, tum ne deliberatio quidem difficilior: nihil enim conſtitui poteſt, quod non incurrat in magnam aliquam difficultatem. Tu, ſi videbitur, ita cenſeo facias, vt, ſi habes iam ſtatutum quid tibi agendum putes, in quo non ſit coniunctum conſilium tuum cum meo, ſuperſedeas hoc labore itineris. ſin autem eſt quod mecum communicare velis: ego te exſpectabo. Tu quod tuo commodo fiat, quamprimum velim venias, ſicut intellexi & Seruio & Poſthumiæ placere. Vale.

DE

DE DISPVTATORIA Epiſtola.

DIſputatorium epiſtolarum genus illud dicitur, quo propoſita quæſtione viri docti ſententiam exquirimus: vel aliorum opinionibus expoſitis quid nos ſentiamus oſtendimus.

Cùm quæſtione propoſita alicuius ſententiam audire deſideramus.

In Exordio beneuolentiam conciliare licebit, à laude eruditionis, & humanitatis illius ad quem ſcribimus: vel veniæ deprecatione, atque excuſatione modeſta.

Deinde quæſtio & controuerſia ipſa proponenda eſt.

Poſt enumeratio diuerſarum opinionum & rationum, quæ vtrimque adferuntur, & dubios nos reddunt, inſtituenda.

Poſtremùm rogandus ille cui ſcribimus, ne ſuam nobis de quæſtione & controuerſia propoſita, explicare ſententiam grauetur: eidemque grati animi memoria deferenda eſt.

In Diſputatorijs illis epiſtolis, quibus aliorum expoſitis opinionibus, quæ noſtra ſit ſententia declaramus, partes præcipuæ ſunt duæ. Narratio, quæ enumeratione diuerſarum opinionum, quæ in propoſita quæſtione reperiuntur conſtat: & Concluſio, quæ noſtri iudicij, ſententiæq; expoſitione abſoluitur, Nonnunquam Exordium etiam Ciceronis epiſtolis præmittitur, vt in Epiſtola proximè ſequenti videlicet.

Exem-

Exemplum Diſputatoriæ epiſtolæ, obſeruatum in Epiſt. 23. lib. 7. ad Fam. qua Cicero cum Trebatio de actione hæredis contra furtũ ante hæreditatem commiſſum, diſceptat. Cuius Exordium à circumſtantijs, & occaſione agitatæ quæſtionis ſumptum eſt: Deindè controuerſia ipſa ponitur. Tum auctores varij recitantur: Poſtremò Cicero ſuam ſententiam aperit.

ILluſeras heri inter ſcyphos, quòd dixeram, controuerſiam eſſe, poſſetne hæres, quod furtum antea factum eſſet, rectè furti agere. Itaq; etſi domum benè potus, ſeroq; redieram: tamen id caput, vbi hæc controuerſia eſt, notaui, & deſcriptum tibi miſi: vt ſcires, id, quod tu neminem ſenſiſſe dicebas, Sex. Aelium, M. Manlium. M. Brutum ſenſiſſe. Ego tamen Scæuolæ, & Teſtæ aſſentior. Vale.

DISPVTATIONIBVS SERVIENtes formulæ.

SI liberius tecum, quam naturæ meæ moderatio, vel etiam vſus poſtulat, agere videar, quæſo obteſtorque, ne id conſuetudini meæ potius quàm huius diſputationis magnitudini attribuere velis. Libenter enim, quæcunque tribui dignitati, fidei, auctoritati tuæ velis, concedam omnia: neque committam: vt tuam ſententiam propter ſingulare meũ de animi tui prudentia iudicium ſpreuiſſe videar, ſed tamen ſuſtinebis me quoque aliqua in parte conformare eam, vel emendare: non quò prudentiam tibi oſtentem meam, ſed vt ex me quid alij ſentiant, cognoſcas.

Quanquam ego nòn ingrato animo, ſed obſtinatione quadam ſententiæ à tuis diſſentiàm conſilijs: malo tamen prudentiæ hic, quàm vel amici-

tiæ vel

tiæ vel conſuetudinis noſtræ iacturam aliquam facere.

Tuum mihi omninò, quaſi pro Lapide Lydio iudicium debere eſſe. Nam vt illo purum dinoſcitur aurum adulterino, ſic apud me de tua facilè ſententia verum videtur poſſe falſumque diſcerni.

Nec eſt in quo tam benè de propriis mihi ſtudiis ſpondeam, quam quod ita diſputare ſoleo de ambiguis, vt plus inuento vero gaudeam, quam victoria. Quanquam autem abs te tantæ auctoritatis homine prouocatio non eſt, tamen pro tua ſingulari humanitate quæſo benignè audias, quid ad iſta reſpondeam.

Cupio & de cæteris quid ſentias audire, tanto maiorem tibi adhibiturus quotidie gratiam, quanto ab erroribus me vel ſæpius, vel liberius, vel poſtremo etiam ſeuerius vindicaueris.

Quod Plinium redarguis noſtrum, in hoc ego vt liberè agam & amicè, longè à te diſſentio. Nec autem verebor eius viri patrocinium ſuſcipere audacter, qui fuerit de vita & litteris tam præclarè meritus, præſertim aduerſus te, hoc eſt, aduerſus eminẽtem philoſophũ, cui nihil veritate ipſa debeat eſſe antiquius. De veſtris enim illa ſunt ſcholis: amicus Socrates, amicior veritas, & item: amici ambo, plus tamen habendum honoris veritati eſt.

Hæc habui quæ tibi pro Plinio (veráne an falſa neſcio, ſed mihi tamen veriſimilia) obijcerem. Quæ ſi tibi doctiſſimo homini probabuntur, lætabor, equidem. Sin minus, exſpecto iam quid adhæc noſtra qualiacunq; reſpondeas: etenim cum grauiſſima ſit apud eruditiſſimum quemq; Plinij auctoritas, aut non tentanda fuit, aut aliquanto fortius, quàm certè adhuc feciſſe videris, conuellenda.

Hæc ego ad te liberè quidem, ſed & amicè ſcripſi mi Scala, non tam meipſum videlicet aſſerens à riſu tuo, quo equidem non offendor, quàm Hermolaum ipſum barbarum leuiter defendens, hominem

ſæculi

ſæculi noſtri eruditiſſimum, deque litteris, & philoſophia, dum vixit, optimè meritum. Liceat autem mihi per te, quæ tua eſt in rebus omnibus animi æquitas, ſentire aliud omnino in litteris, quàm tu ſentias, dummodo nulla inter nos amoris, hoc nomine, beneuolentiæque mutuæ iactura fiat.

Si quis nos arguat hebetudinis, & tarditatis, age amabo quicunque is eſt, pedem conferat.

Quorum ſententiæ nec ego planè accedo, nec ingenuo cuiquam & liberali accedendum puto.

DE MANDATORIA Epiſtola.

MAndatoria illa epiſtola appellatur, in qua noſtræ poteſtati ſubiectis mādamus, vt, quæ volumus, primo quoque tempore expediant. Eſt hoc epiſtolarum genus propriū Magiſtratuum, Parentum, Præceptorum, aut poteſtatem aliquam gerentium. Sed cum illi per alios, vt plurimum ſcribant, præcepta tradenda. Breuitati hic maximè ſtudendum, ſunt præcidenda & reiicienda hic multa: neque de argumentis multis cogitandum, cum dominorum voluntas locum rationum ſuppleat.

Omnibus qui per litteras aliquid mandaturi ſunt, ſiue ſuo, ſiue alieno nomine id agant, tria potiſſimum conſideranda ſunt. Quibus imperetur: Quid imperent: Quomodo imperent.

Nam etſi omnibus benignè manſuetéq; imperandum eſt, (omnes enim humanitati, quàm ſuperbiæ potius obtemperant) ingenuis tamen & generoſis, animis manſuetius & conſideratius

tius imperandum eſt, ſponte enim quæ agenda ſunt, agunt.

Retinenda etiam eſt ſemper maieſtas imperatoris, ne, cui præeſt ſubeſſe, aut quem cogere poteſt, rogare videatur.

In hoc genere, quod ad collocationem attinet, aut nullo, aut quam breuiſſimo Exordio vtendum eſt: Id ſi res poſtulabit, ſumetur vel à ſcribendi occaſione: vel negotij, quod expediri volumus expoſitione: vel occupatione, qua diffidentiæ ſuſpicioni occurritur.

Deinde ipſum mandatum, aut directò aut oblique cum præteritione proponendum.

Tum rem, quæ imperatur fieri poſſe: imo etiam facilem, aut certè nō difficilem, honeſtam, præterea & vtilem, non ei qui imperat ſolùm, ſed ei quoque qui imperium ſuſtinet, & ſi poterit, etiam neceſſariam oſtendendum. Modus quoque rei gerendæ, facultaſque præbenda: & quid ex ea re emolumenti vel laudis ſit vterque conſecuturus aperiendum.

Tandem mandatum repetendum, &, vt ſine mora & tergiuerſatione negotium diligenter curetur, monendum eſt.

Hæc ſæpè nihil artificij, præter ſermonis elegantiam habet.

Prohibendi ratio non ſanè ab imperando multum diſcrepat. Quibus enim rationib. imperamus, iiſdem quoque prohibeamus neceſſe eſt. Sed prohibemus aſperius: & præmij loco pœnam ignominiamque proponimus.

Exemplum Mandatoriæ epiſtolæ, obſeruatum

tum in Epiſt. 29. lib. 14. ad Fam. quas Cicero vxori de parandis ad hoſpites excipiendos neceſſariis, ſcribit.

In Tuſculanum nos venturos putamus aut Nonis, aut poſtridie. ibi fac vt ſint omnia parata: plures enim fortaſſe nobiſcum erunt: & , vt arbitror diutius ibi commorabimur. labrum ſi in balneo non eſt, fac vt ſit: item cætera, quæ ſunt ad victum, & ad valetudinem neceſſaria. Vale. V. Kal. Octob. de Venuſino.

Exemplum alterum, obſeruatum in Epiſtol. 10. lib. 14. qua vxori, vt litteras crebrò mittat, imperat.

Quid fieri placeret, ſcripſi ad Pomponium ſeriùs quà oportuit. cum eo ſi locuta eris, intelliges quid fieri velim apertius ſcribi, quando ad illum ſcripſeram, neceſſe non fuit. de ea re, & de cæteris rebus quamprimum velim nobis litteras mittas Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. VII. Id. Quint.

Exemplum tertium, obſeruatum in Epiſt. 19. lib. 10. qua Tironi Cicero, vt æs alienum exigat mandat.

Exſpecto tuas litteras de multis rebus, te ipſum multo magis. Demetrium redde noſtrum, & aliud ſi quid potes boni. De Aufidiano nomine nihil te hortor: ſcio tibi curæ eſſe: ſed confice. & , ſi ob eam rem moraris, accipio cauſſam: ſi te id non tenet, aduola. Litteras tuas valdè exſpecto. Vale.

MAN-

MANDANDI FORMVLAE.

PRæſtare hoc ratione officij tui debes.

Non mediocris adhibenda eſt tibi cura, vt, &c.

Mandata mea pro tua fide diligentiaq; cures.

Non minimam quidem moram interpones, quin quàm primùm iuſſa mea exſequaris.

Rem adminiſtrandam tibi ſine vlla mora & confeſtim gerendam cenſeo. Vt præſens te multum diuque admonui, caue quidquam meo iniuſſu tentaueris.

Tu fac, vt, quemadmodum ſoles, & æquum eſt, officio tuo fungare: Erit apud me diligentiæ tuæ præmium.

Curabis hæc & diligenter, & quàm primùm.

Quod facto tibi videbitur opus, id perinde, ac ſi ego auctor eſſem, exſequitor.

Si qua in re ſedulò tuo functus es officio, fac hoc in negotio omnem fidem, induſtriam, diligentiam, ingenium expedias.

Etſi ante dies non ita multos pluribus ad te quid fieri velim, ſcripſerim, tamen in præſentia, oblato hoc tabellario, eadem mihi paucis repetenda putaui: Non quod tua apud me diligentia in dubium venerit, ſed quia rei magnitudo me ita anxium ſolicitumq; reddit, vt, niſi ea expedita, tranquillo ſedatoque animo eſſe nequeam.

Totus in eo eris, vt omnibus de rebus me quàm primùm certiorem facias.

Quid agas, & te acturum quid putes, facito me ſtatim certiorem.

Fac ſciam quid agas, quod ſine ſolicitudine ſumma neſcire non poſſum.

Si quid erit quod interſit me ſcire, perſcribe ad me diligentiſſimè.

Quid futurum putes ad me perſcribas.

Quidquid erit in te induſtriæ, operæ, diligentiæ, virium, ad hanc rem conferes.

Dabis

Dabis operam, quantum in te erit. Pro eo quod in te erit, Quantum in re poſitum. Quantum vales. Quoad potes vt mihi primo quoque tempore à Demea ſatisfiat.

Summè conaberis, Omni ſtudio contendes, Omnibus tum animi tum corporis viribus eniteris, Summo conatu adniteris, Nullum ſtudium prætermittes, Toto pectore in hoc incumbes, vt honeſtiſſimæ parentum de te exſpectationi aliquando ſatisfacias.

Ages pro viribus, Pro tua virili, Pro virili, vt hoc propediem mihi effectum des.

Mandatorium epiſtolarum genus minimú abeſt à Petitorio. Mandamus enim cum auctoritate: Petimus ab ijs, in quos nullum nobis mandandi ius eſt.

DE IVDICIALIS GENEris Epiſtolis.

IVdiciale cauſſæ genus id Rhetores dicunt, quod in lite ordinanda poſitum eſt. Huius partes præcipuæ ſunt duæ, Accuſatio, & Defenſio, quibus partibus aliæ ſubſunt: Accuſatio enim querelam, minas, &c. Defenſio, quæ ad eaſdem reſponſiones inſtituuntur, comprehendit.

DE ACCVSATORIA, SEV EXpoſtulatoria epiſtola.

ACcuſatoria ſeu Expoſtulatoria illa epiſtola dicitur, qua vel cum inimicis de illata iniuria, vel cum amicis de neglecto officio expoſtulamus.

Accuſamus illum, qui, quod promiſerat, non præſtitit: Item accuſamus aliquem breuitatis

Epiſto-

Epiſtolæ tarditatis, negligentiæ, intermiſſionis literarum, modeſtè tamen & ingenioſè. Accuſamus illum, qui quod factum oportuit, non rectè fecit: Item qui nos vel nobis caros deſeruit.

Cùm alium accuſant docti, de alio ve conqueruntur, cauſas addere ſolent, leniſſimis vtẽtes verbis, cur mirentur, cur expoſtulẽt, cur illud rectè factũ non ſit: illud ſolum agentes, vt illud in poſterum nolint fieri, magiſq; ſoliciti videantur eſſe de futuro, quàm dolere de præterito.

Ideo aut petunt, aut hortantur, aut rogant, ne poſt hac ea non faciat ſolùm, verùm etiam aliqua virtute compenſet.

Interdum nos etiam ipſi excuſamus amicũ, cur aliquid prætermiſerit, omiſeritve, vel non credentes illum fuiſſe in cauſa, vel errorem vitiumve aliquo modo extenuantes.

Debet præterea, qui alios reprehendit, omni vacare culpa, ne illud fortaſſe occinatur Horatianum:

Cum tua peruideas oculis malè lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tàm cernis acutum?

Idcirco Cicero, cùm alicuius ſe ſuſpectum eſſe rei arbitratur, diligenter ſe expurgat, factumq; ſuum cum facto illius, quem accuſare paratus eſt, ſi opus eſt, comparat.

Collocatio in huius generis epiſtolis ſic inſtitui poteſt. Nonnũquam à principio abrupto hic Exordiri conuenit: quò ſtatim & noſtrum dolorem, & rei atrocitatem indicemus. Id erit ſi ab exclamatione, aut dubitatione, aut ab alia

 figura,

figura, quæ modò ad rem quadret, initium capiemus: poſſumus etiam hic, vt & in alijs epiſtolarum formis, ab occaſionis, & cauſſarum inſtitutæ ſcriptionis expoſitione incipere.

Deindè ipſam rem veriſimili narratione explicabimus.

Mox probabilibus argumentis rem demonſtrabimus: eaque adferemus quæ factum ipſum exaggerent, dignumque expoſtulatione & reprehenſione doceant: Quia ſcilicet contra pietatem, leges, vel diuinas, vel humanas, mores bonos, conſuetudinem, promiſſa & facta commiſſum: neque aut caſu, aut errore, aut neceſſitate, ſed data opera atque ſtudio commiſſum: & hoc tempore modove commiſſum: & commiſſum contra eum qui vir ſit bonus, non de alijs meritus malè, ob ætatem, doctrinam, prudentiam, auctoritatem colendus: & commiſſum ab eo, qui facere hoc minimè debeat: poſſumus quoq; acceptorum & neglectorum officiorum contentione facta illud ipſum exaggerare.

Poſtremò Epilogum ſubijciemus: factam aut adhortatione, ne iterum amicus peccet, neve inimicus quàm amicus eſſe malit: aut petitione, vt quod neglectũ compenſet, vel quod peram factum corrigat aut comminatione: aut accuſationis & expoſtulationis mitigatione, & officij noſtri pollicitatione.

Exemplum Expoſtulationis, obſeruatum in 5. epiſt. lib 5. ad Fam. qua Antonij ingratitudinẽ Cicero accuſat. In cuius Exordio, cauſas Cicero

exponit, quibus adductus ad Antonium nunc ſcribat. Propoſitio expoſtulationem cõtinet. In Cõfirmatione ab Antonio ingratè cõmiſſa bonorum virorum teſtimoniis, & acceptorum neglectorumq; beneficiorum collatione amplificantur. Concluſio comminatione, & adhortatione abſoluitur.

ETſi ſtatueram nullas ad te litteras mittere, niſi cõmendatitias, (non quòd eas intelligerem, ſatis apud te valere, ſed ne iis, qui me rogarent, aliquid de noſtra cõiunctione imminutum eſſe oſtenderem) tamen cùm T. Pomponius, homo omnium meorum in te ſtudiorum & officiorum maximè cõſcius, tui cupidiſſimus, noſtri amantiſſimus, ad te pficiſceretur, aliquid mihi ſcribendũ putaui, præſertim cùm aliter ipſi Pomponio ſatisfacere non poſſem. Ego ſi abs te ſumma officia deſiderem, mirum nemini videri debeat: omnia enim à me in te profecta ſunt, quæ ad tuũ cõmodum, quæ ad honorem, quæ ad dignitatem pertinerent. pro iis rebus nullam mihi abs te relatam eſſe gratiam, tu es optimus teſtis. Cõtra etiam eſſe aliquid abs te profectum, ex multis audiui: nam comperiſſe me non audeo dicere, ne fortè id ipſum verbum ponam, quod aiunt falſo à me ſolere proferri: ſed ea, quæ ad me delata ſunt, malo te ex Pomponio cui non minus moleſta fuerunt, quàm ex meis litteris cognoſcere. Meus in te animus quàm ſingulari officio fuerit, & Senatus & populus Rom. teſtis eſt: tu quàm gratus erga me fueris, ipſe exiſtimare potes. quantũ mihi debeas, cæteri exiſtimant. Ego, quæ tua cauſa antea feci, voluntate ſum adductus, ut facerem, poſteaq; conſtantia. Sed reliqua mihi crede, multo maius meum ſtudium, maioremq; gra-

 uita-

uitatem & laborem, deſiderant: quæ ego ſi non pro-fundere ac perdere videbor, omnibus meis viribus ſu-ſtinebo: ſin ingrata eſſe ſentiam, non committam, vt tibi ipſe inſanire videar. Ea quæ ſint, & cuiuſmodi poteris ex Pomponio cognoſcere, atque ipſum tibi Pō-ponium ita commendo, vt quanquam ipſius cauſa cō-fido te omnia eſſe facturum: tamen abs te hoc petam, vt ſi quid reſidet in te amoris erga me, id omne in Pō-ponij negotio oſtendas. Hoc mihi gratius facere nihil potes, Vale.

ACCVSANDI ET EXPOSTVLAN-di formula.

TV punctum temporis nullum vacuum pecca-to præterire paſſus es.

Huius te ſuſpicionis affinem eſſe aiunt.

Expertus ſum iampridem tuam perfidiam pro-deundi tibi in publicum poteſtas negatur.

Totius familiæ, noſtrique nominis famam tuis probris, flagitiiſque violaſti.

Seditionis ſtimulator & concitator tu fuiſti.

Tibi nulla lex eſt, nulla religio, nullus exi-ſtimationis pudor, nullius apud te grauis aucto-ritas, nullum egregium exemplum, quod ſequi velles.

Tu in manifeſto maleficio teneris.

Præ cupiditate neque officij tui, neque periculi, neque pietatis, neq; humanitatis rationem habuiſti vnquam.

Quis contumacior, quis inhumanior, ſuperbior, acerbior, crudelior vnquam fuit.

Tu quis ſis, non ſolum vita, ſed etiam corpore at-que ore ſignificas.

Immenſa es aliqua vorago, gurges vitiorum tur-pitudinumque omnium.

Ita

Ita cæcus crudelitate & ſcelere ferris, vt cupiditatem tuam nulla vnquam turpitudo retardarit.

Quæ nota turpitudinis non iniuſta vitæ tuæ?

Quæ libido ab oculis, quod facinus à manibus vnquam tuis quò flagitium à toto corpore tuo abfuit? Incredibili ſcelere hoc ſcelus cumulaſti.

Tu is non es, vt te aut pudor à turpitudine, aut metus à periculo, aut ratio à furore reuocet.

Vſum vitæ, & mores tuos, omnes reſpuunt.

Homo ineptus es, & loquax: ſed tu tibi videris ita doctus, vt etiam magiſtrum aliorum eſſe te putes.

Verbis locupletem te facis, cum tamen nihil præter impudentiam habeas.

Diſcipulos tuos dimidio ſtultiores reddis, quàm accepiſti: nihil apud te, niſi litterarum ignorantiam, diſcunt.

Neminem adeò infatuare potuiſti, vt tibi nummum vllum crederet.

Sermo tuus habet quandam volubilem & præcipitem celeritatem.

Prudentiſſimum atque optimum virum, ſplendidiſſimum atque ornatiſſimum ciuitatis ſuæ, probris omnibus maledictiſque vexaſti.

Religionem tu omnem omni flagitio polluiſti, dedecore maculaſti, ſcelere obligaſti.

Tu tuis vitiis, quam turpiter egiſti magnas effudiſti tenebras: vt, etiam ſi fuerint egregij ciues, certè venerint in obliuionem.

Sic ad nos omnes ferè deferunt, nihil, cum abſit iracundia, te fieri poſſe iucundius: ſed cum te alicuius improbitas peruerſitaſque commouerit, ſic te animo incitari, vt ab omnibus deſideretur humanitas.

Quid iuuat alios ducere, quid ornatiſſimis ſemper verbis de virtutibus loqui prodeſt, ſi te interim ipſe non audias?

Tu eos, quos beneficio proſequi, pietate colere, veneratione ſuſcipere ac obſeruare debebas, inaudita crudelitate perdidiſti.

Tu adoleſcentiam, quam virtutis inſtituere præceptis, ac tueri ſingulari prudentia atque integritate debebas, ad ſummam ſtultitiam nequitiamque adduxiſti.

Quem officiis tueri ac colere debuiſti, eum negligendo ingratus impiuſque contempſiſti.

Ciconiæ defeſſos ætate, & ſenio languentes parentes ex humeris deferunt: cætera quoq; bruta animalia venerationem parentum non abijciunt: tu vero patrem, cui vitam, cui fortunas, cui dignitatem omnem debes, illiberaliter atque impiè contemnis: & cuius ſolicitudine tot tantiſq; curis eductus, ab omniq; iniuria fueris conſeruatus, cum neceſſitate intermori, cum opem auxiliumque ferre poſſis, ſuſtines.

Nihil turpius, quam eum, cuius plurimis & neceſſariis vſus officiis ſis, non ſolum non colere, ſed etiam contemnere.

Exiſtimaueram pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, nec abſentem ludibrio læſum iri me, nec Metellum fratrem ob dictum capite ac fortunis per te oppugnatum iri. Nunc video illum circumuentum, me deſertum, à quibus minimè conueniebat. Te tam mobili in me meoſque eſſe animo non ſperabam.

Antonij tanta eſt non inſolentia, ſed immanitas, non modo vt vocem, ſed ne vultum quidem liberum poſſit ferre cuiuſquam.

Vix adduci poſſum vt credam, quod mihi de te ab auctoribus alioquin minimè vanis adfertur. Eſt enim & à mea de te exiſtimatione, & à tuis moribus priſtinis longè alienum.

Antonius tibi diem dicit, & ſponſorem appellat: Non enim præſtas quod receperas.

Ego vero tibi vehementer etiam iraſcerer, qui toties

toties tam accuratè monitus à nobis non auſcultaris: niſi parum eſſet humanum iraſci calamitoſo.

Arcanum quod nuper tibi commiſi, vtpotè ei, quam nihil vnquam celare ſolebam, id audio iam prolatum in lucem, quotidie ad plures ſerpere. Te rumoris huius auctorem eſſe neceſſe eſt, quandò ipſe mihi ſum conſcius, cum nemine illud præter te vnum mortalium communicaſſe. Quod ſi falsò eſt mihi obnuntiatum, eſt quod vehementer gaudeam. Malim enim in illis vanitatem accuſare, quàm in te amici fidem deſiderare: ſin verè, haud te dignum feciſti. Quid enim tam perfidum, quam amicorum arcana prodere? Res eſt non tam expoſtulatione, quàm acri reprehenſione digna. Sed nondum de tua fide diffido. Tu fac hoc ſcrupulo me quàm primum leues.

Carior mihi es, quàm vt tibi poſſim iraſci. Sed tamen vehementer & miror & doleo, quòd contento meo conſilio & fideli & ſalutari, in tantum periculum teipſum conieceris.

Tantus in te meus eſt amor, vt nulla exhauriri poſſit iniuria, ſed tamen non commoueri non poſſum.

Abſolui non potes, ne Cicerone quidem patrono, in culpa tam manifeſta.

Hæc ad te ſcripſi liberius, fretus conſcientia officij mei, beneuolentiaq́; quam à me certo iudicio ſuſceptam, quoad tu voles conſeruabo.

ACCVSANDI LITERARVM INtermiſſionem formula.

Breues tuæ literæ, breues dico, immò nullæ, tribúſve verſiculis his temporibus Brutus ad me? nihil ſcripſiſſem potius, & requiris meas: quis vnquam ad te tuorum ſine meis venit? quæ autem epiſtola non pondus habuit?

BIBLIOTECA RON VITTORIO E

Omnia enucleatè ad te ſcripſi, ſed me illa cum ſolicitat angitq; vehementer, quod dierum iam amplius decem interuallo nihil à te, nihil a Cæſare, nihil ex iſtis locis, non modò literarum, ſed ne rumoris quidem affluxit.

Nimium rarò nobis abs te literæ afferuntur cùm & multò tu facilius reperias qui Romam proficiſcantur, quàm ego, qui Athenas: & certius tibi ſit me eſſe Romæ, quàm mihi te Athenis: itaque propter hanc dubitationem meam breuior hæc epiſtola eſt, quòd cum incertus eſſem, nolebam illum noſtrum familiarem ſermonem in alienas manus deuenire.

Iam pridem nullos abs te accipio literas: ego verò binas ad te dedi eodem exemplo, de quibus nihil addubito quin alteræ ſaltem ſint redditæ quæ erant bene longæ, & multis de rebus, quas ipſe ni fallor, cupiebas cognoſcere.

Etſi magnam mihi putem fieri iniuriam quòd tot epiſtolis prouocatus, nihil reſponderis: humanius tamen eſſe duxi peccare officio, quam ſilentio rependere iniuriam. Audi igitur, optimè condi in quo ſtatu res meæ ſint.

Puto te iam ſuppudere, cùm hæc te tertia iam epiſtola antea oppreſſit quàm tu ſchedulam aut literulas ad me. Sed non vrgeo: longiores enim exſpectabo, vel abs te potius exigam.

Iraſcor, & grauiter iraſcor, quòd à te iam diu literæ nullæ. Exorare me potes vno modo, ſi nunc ſaltem plurimas & longiſſimas miſeris: hæc mihi ſola excuſatio vera, ceteræ falſæ videntur.

Demiror te iam diu nihil ſcribere, neque enim opinor te ſic occupatum, vt non vacarit, neque tam fortunæ ſucceſſu elatum, vt veteres congerrones faſtidias.

Exſpectanti mihi abs te quotidiè literarum aliquid, ſæculum penè præterijt, & multæ ad te ſcribendi occaſiones è manibus elapſæ, dum aliquid ſem-

ſemper puto recepturum, cui reſponderem.

Tu licet mutus ſis, ego tamen non deſinam frequentibus tibi epiſtolis obſtrepere, & te amabo, ſi me contempſeris etiam.

Quod tam diu nihil ad me ſcribis, mi Bolſtere, non iraſcor tibi: iraſcerer tamen ſi fas eſſe crederem.

Doleo tibi chartam deeſſe, ſi eius inopia ad me & rarius ſcribas & breuius.

Sæculum mihi exiſſe videtur humaniſſ. Meyere, quod nihil abs te redditur.

Video te occupatiſſimum eſſe, qui ad quaternas meas litteras non reſponderis.

Nimis diu iam videor mihi à te litteras exſpectare, quod ſi nihil habes, quod ad me ſcribere neceſſe ſit ſaltem inter nos mutuam veteremq; beneuolentiam taciti conſeruemus. Sin offenſus es proximis meis litteris, quæ tecum liberiores fuerunt, quæſo tu concedas hoc naturæ ac libertati meæ.

Si Cratonem meum non noſſem, ſuſpicarer me illi excidiſſe, quia non ſcribit: Nunc verò de tam cognito atq; explorato amico tantū metuo, ne quid aliter agat quam velit, quia iampridem nihil audio: eſt enim amor mirè meticuloſus. Tu igitur ſcribe quò mihi hunc timorem adimas.

Iam pridem nihil abs te accipio, quod non contigit ſine magna mea ſolicitudine, non quod exciderim tibi: nihil enim minus eſt mihi abs te metuendum, ſed ne incommodiore valetudine impediaris: tu ſi me amas, exime mihi hanc curam, ſeu anxietatem verius, ſi non crebris litteris, certè crebra ſalutatione, per eos, qui proficiſcentes huc, te conuenerint.

Reſponſio ad Accuſatoriam ſeu Expoſtulatoriam epiſtolam, ex cuius inſtitutione ratio conſcribendi epiſtolas Excuſatorias ſeu Apologeticas, & Deprecatorias pleniſſimè percipitur.

In Accuſationis, ſeu Expoſtulationis reſponſione quadripartita inſtituenda conſideratio eſt: Aut enim id cuius cauſſa accuſamur, nos neque dixiſſe, neque feciſſe dicimus. Aut rectè nos feciſſe dixiſſeve rationibus honeſtis comprobamus: Aut rem ipſam extenuamus: aut denique peccatum noſtrum, aliorumve, quorum cauſa ſcribimus, planè aperteque confitemur, idq; vt nobis, vel aliis ignoſcatur, ſupplices petimus.

Cum id de quo expoſtulatio inſtituitur, negare volumus, ne quidem illud cuius nos cauſſa alij reprehendunt, nobis in mentem vt faceremus vel diceremus veniſſe: non potuiſſe nos odiſſe, vel obliuiſci amicum, quia eum nemo odio proſequatur, quia optimè de nobis meritus, quia nemo nos inſtigat vt hoc vel illud maleficium committamus: exiguam vtilitatem, vel nullam potius, imò damni plus quam emolumenti inde nos percepturos fuiſſe, aſſeremus. Nec temporis nos ſatis, nec locum opportunum, nec occaſiones rei gerendæ habuiſſe, oſtendemus: ita vitam hactenus inſtituiſſe, vt nulla improbitatis, inuidiæ, odij, nequitiæ, verùm beneuolentiæ, morum probitatis, vitæ integræ, plurima nobis deprehenſa veſtigia fuerint. Nos etiam optimorum virorum teſtimoniis euincere poſſe, tale à nobis dictum factumve eſſe nunquam. Deniq; petemus ne rumoribus, præſertim ſi capite illi auctoreq; caruerint, temerè fidem habeat. Memor illius, Quo citò crediderit falletur ſæpè.

Cum

Cùm verò non negare aliquid, ſed, vt rectè factum defendere placet, oſtendemus; Primò honeſtum, iuſtum, æquum eſſe id, quod in nobis reprehenditur: coniunctum etiam cum vtilitate, vel publica, vel priuata illius, qui nobiſcum expoſtulat. Deindè iudicia doctorum ac prudentum proferenda: Sententiæ, & auctoritates ſacræ ſcripturæ, Philoſophorum, Poëtarum, aliorumve ſcriptorum producendæ: Leges depromendæ: Exemplis denique vtendum propterea quòd exemplis quæ fiunt, rectè fieri iudicantur: maximè ſi illa hominum probatorum, & præditorum auctoritate extiterint. Grauem nobis non fuiſſe illam accuſationem, ſed gratam potius, cùm ab amico animo, à prudenti, à fideli venerit.

Quoties autem id quod nobis obijcitur, non ſimpliciter vt rectè factum defendendum, ſed vtcunq; excuſandum eſt: demonſtrabimus non conſultò, non odio aliquo, non nocendi ſtudio, non alia ſimili de cauſſa rem eſſe commiſſam, verum aut imprudentia, aut caſu, aut neceſſitate, aut fortuna aduerſa. Difficultates quoq; & impedimenta colligenda, quæ nobis obſtiterint, quo minus ea, quæ erant facienda præſtaremus: hæc à perſonis, locis, temporibus, inſtrumentis, ignorantia, orationis paupertate, occupationibus, morbis, periculis, ſumentur.

Quandoq; non crimen, ſed culpam à nobis amouemus, in aliumq; hominem, vel in quampiam rem conferimus: Sæpè comparata cauſa

dicimus neceſſe fuiſſe alterum facere, & id quod fecerimus, ſatius fuiſſe: è duobus enim malis, cùm fugiendum maius ſit, minus eſt eligendum.

Ingenui tamen hominis eſt, pro loco & tempore rem non modò fateri, ſed petere etiam vt ſibi ignoſcatur, & polliceri ſe negligentiam illam, iacturam temporis, nō præſtita beneficia, & reliqua id genus, aſſidua diligentia, multo labore, cura, ſtudio, & amore, vel cum fœnore compenſaturum. Perquàm feſtiua tamen & venuſta habetur excuſatio, cùm eodem crimine amicum condemnandum eſſe dicimus, quo nos vel condemnat, vel condemnare poſſet.

Huc pertinet cùm vel non accuſati excuſamus nos, rationeſq; in medium afferimus, cur aut aliquid fecerimus, dixerimuſve, aut amicum hortati ad aliquid fuerimus.

Vtputa, cùm ſemel atque iterum, vel ſæpius aliquem eidem commendas, videriſq; illius liberalitati, cui ſcribis diffidere: tum enim cauſas, quamobrem id facias, explicabis.

Poſtremò, cum ita ſeſe res habet, vt excuſationi locus non ſit, peccatū confitebimur, & vt venia tribuatur, orabimus, quā vt facilius impetremus, nos lapſos eſſe ætate, imprudentia, errore: nunc primum, ante hac tale quid nunquam perpetraſſe: nos, ſeu illum pro quo ſcribimus in magno mœrore verſari, præ pudore domo pedē non efferre: timere omnia, & non mediocrem ob admiſſam culpam dolorē præ ſe ferre: polliceri emendationem: ipſum delictum eiuſmo-

eiuſmodi non videri, vt tam acrem expoſtulationem mereatur. Oſtendemus, æquum & honeſtum eſſe, vt imprudentia lapſis venia detur: maximè, ſi ignoſci ſibi petant, atque meliora deinceps promittant: pæne, quod Seneca ait, innocentem eſſe eum, quem peccaſſe pæniteat, labi humanum eſſe: & neminem tam lynceum, quin aliquando offendat. Exempla quoq; proferenda eorum, quibus ſimili in cauſſa, aut etiam maiori, data venia fuerit: & ab eiuſdem qui nobiſcum nunc expoſtulat. Vbi maximè Dei exemplum valet, qui grauiſſimè offenſus, miſſo tamen filio hominibus ignouit, & adhuc quotidiè benefacit.

Deniq; eius, quem placare voluerimus, lenitatem clementiamq; laudabimus, & ex antecedente probitate hominis, qui peccauit, ſpem bonam illi faciemus, vt ipſi ſupplicanti veniam impertiuiſſe non pæniteat.

Collatio in huiuſmodi reſponſionibus ſic inſtituenda, vt Exordium conſtet aut ſignificatione doloris ex amici accuſatione percepti: aut reprehenſione inſtitutæ expoſtulationis: aut excuſatione ſilentij, & intermiſſionis literarum: aut occaſione ſcribendi: aut obteſtatione: aut exſecratione.

Pars altera complectetur, aut negationem facti: aut defenſionem abſolutam: aut remotionem & translationem culpæ in alias perſonas: in imprudentiam, in fortunam, in neceſſitatem, in occupationes, in ætatis imbecillitatem.

Pars poſtrema abſoluatur aut teſtificatione amoris & beneuolentiæ: aut eorum, quæ amicus requirere videtur, pollicitatione: aut mitigatione & excuſatione acerbitatis in reſpõdendo adhibitæ: aut petitione, vt bonam in partem quod factum, amicus interpretetur: ſuſpicionibus depoſitis optima quæq; ſibi de nobis polliceatur: non temerè fidem adhibeat ijs, quæ deformandi gratiâ à maleuolis adferuntur: Sed Ageſilaum, & Alexandrum imitatus, puram & obſtructam quoq; aurem abſenti relinquat: nec minus reprehendentium, quàm reprehenſorum vitam & mores conſideret.

Exemplum lenis & modeſtæ Reſponſionis ad accuſationem, ſeu expoſtulationem, obſeruatum in Epiſt. 1. lib. 2. ad Fam. qua Curioni ſe Cicero purgat: à quo ob literarum raritatem accuſatus fuerat. Cuius Exordium ſignificationem doloris ex Curionis accuſatione percepti continet. Pars altera purgatione, partim negatione, partim remotione facta, conſtat. Poſtrema pars præciſione, & reiectione longioris excuſationis, & officij in ſcribendo pollicitatione, conſtat.

QVanquam me nomine negligentiæ ſuſpectum tibi eſſe doleo: tamen nõ tam mihi moleſtum fuit, accuſari abs te officium meum, quàm iucundum requiri: præſertim cùm, in quo accuſabar, culpa vacarem: in quo autem deſiderare te ſignificabas meas literas, præ te fers perſpectum mihi quidẽ illum, ſed tamen dulcem & optatum amorem tuum. Equidem neminem prætermiſi, quem quidem ad te peruenturum

putarem

putarem, cui litteras non dederim, etenim quis eſt tam in ſcribendo impiger, quàm ego? à te verò bis, terue ſummum, & eas perbreueis accepi: quare ſi iniquus es in me iudex: condemnabo eodem ego te crimine. ſin me id facere noles, te mihi æquum præbere debebis.

Sed de litteris hactenus: non enim vereor, ne non ſcribendo te expleam: præſertim ſi in eo genere ſtudiũ meum non aſpernabere. Ego te abfuiſſe tamdiu à nobis & doleo, quod carui fructu iucundiſſimæ conſuetudinis tuæ: & lætor, quod abſens omnia cum maxima dignitate es conſecutus: quodq; in omnibus tuis rebus, meis optatis fortuna reſpondit. Breue eſt, quod me tibi præcipere meus incredibilis in te amor cogit, tãta eſt exſpectatio vel animi vel ingenij tui, vt ego te obſecrare, obteſtariq; non dubitem, ſic ad nos confirmatus reuertare, vt quam exſpectationem tui concitaſti, hãc ſuſtinere ac tueri poſſis. Et quoniam meum tuorum erga me meritorum memoriam nulla vnquam delebit obliuio: te rogo vt memineris, quantæcunq; tibi acceſſiones ſicut & fortunæ & dignitatis, eas te non potuiſſe conſequi, niſi meis puer olim fideliſſimis atq; amantiſſimis conſiliis paruiſſet. Quare hoc animo in nos eſſe debebis, vt ætas noſtra iam ingraueſcens, in amore atque in adoleſcentia tua conquieſcat. Vale.

EXemplum acerbioris Reſpõſionis ad accuſationem, obſeruatum in Epiſt. 28. li. 7. Fam. qua ad capita accuſationis Galli cuiuſdam Cicero ita reſpondet, vt ſe extra culpam, illum vero accuſatione dignum demonſtret. Cuius Exordium reprehenſione inſtitutæ accuſationis conſtat. Mox obiecta refutantur crimina.

Con-

Concluſio adhibitæ in reprehendendo acerbitatis cauſam & mitigationem continet.

MIror cur me accuſes, cùm tibi id facere non liceat: quod liceret, tamen non debebas. EGO ENIM TE (*inquit*) IN CONSVLATV OBSERVARAM. *Et ais, fore, vt te Cæſar reſtituat. Multa tu quidem dicis, ſed tibi nemo credit. Tribunatum plebis dicis te mea cauſſa petiſſe. Vtinam ſemper eſſe tribunus: interceſſorem, non quæreres. Negas me audere quod ſentiam, dicere. Quaſi tibi, cùm parum pudenter me rogares, parum fortiter reſponderim. Hæc tibi ſcripſi, vt iſto ipſo in genere, in quo aliquid poſſe vis te nihil eſſe cognoſceres. Quod ſi humaniter mecum quæſtus eſſes, libenter tibi me, & facilè purgaſtem. Non enim mihi ingrata ſunt quæ feciſti, ſed, quæ ſcripſiſti, moleſta. Me autem, propter quem ceteri liberi ſunt, tibi liberum non viſum demiror: nã ſi falſa fuerunt, quæ tu ad me, vt ais, detuliſti, quid ego tibi debeo? ſin vera: tu es optimus teſtis, quid mihi populus Rom. debeat, Vale.*

EXemplum Deprecationis obſeruatũ apud Plinium in Epiſt. 21. lib. 9. ad Sabinianum. Hæc inſigne, & imitatione dignum Deprecandi, (cuius nullum adeò illuſtre in Ciceronis Epiſtolis ad Fam.) exemplum continet.

Libertus tuus, cui ſuccenſere te dixeras, venit ad me, aduolutuſq; pedibus meis tanquam tuis hæſit, fleuit multum, multum rogauit, multum etiam tacuit: in ſumma, fecit mihi fidem pænitentiæ. Verè credo emendatum, quia deliquiſſe ſe ſentit. Iraſceris ſcio, & iraſceris meritò, id quoque ſcio. Sed tunc præcipua manſuetudi-

tudinis laus, cùm iræ cauſa iuſtiſſima eſt. Amaſti hominem, & ſpero amabis, interim ſufficit vt exorari te ſinas. Licebit rurſus iraſci, ſi meruerit: quod exoratus excuſatiùs facies. Remitte aliquid adoleſcētiæ ipſius, remitte lacrymis, remitte indulgentiæ tuæ: ne torſeris illum, ne torſeris etiam te: torqueris enim cùm tam lenis iraſceris. Vereor ne videat non rogare, ſed cogere, ſi precibus eius meas iunxero. Iungam tamen, tantò plenius & effuſiùs, quantò ipſum acriùs, ſeueriùſque corripui, diſtrictè minatus, nunquam me poſtea rogaturum. Hoc illi, quē terreri oportebit: tibi non idem: nam fortaſſè iterum rogabo, iterum impetrabo: ſit modò tale, vt rogare me, vt præſtare te deceat.

ACCVSATIONI RESPONDENDI formula.

Quòd me ſæpè accuſas, cur hunc meum caſum tam grauiter feram, debes ignoſcere.

Nihil equidem feci, cur me tam grauiter accuſes. Quare velim nihil ſiniſtri de me ſuſpiceris. Non te decet calumniæ fidem habere, & mendaci famæ. Belli enim mater eſt calumnia.

Iam etiam grauius accuſas quàm patitur tua conſuetudo.

Accuſaſti me per literas grauioribus verbis, quam tua conſuetudo ferebat.

Leniſſimis & amantiſſimis verbis vtens, re grauiter accuſas.

Nos aliquando obiurgare deſine.

Tu me, vt facis, opera, conſilio, gratia iuua: conſolari iam deſine, obiurgare verò noli.

Hæc:

Hæc eò ſcripſi, vt potius reuelares me, quàm vt caſtigatione, aut obiurgatione dignum putares.

Ad omnia accipe, & cognoſce quæſo æquitatem expoſtulationis tuæ.

Quod me ſcribis rationibus tuis obſtare, ſic velim exiſtimes, nihil me vnquam aut contra rem tuam, aut exiſtimationem feciſſe; voluntatemque tuam commodis meis omnibus antepoſuiſſe: ſed tamen in communibus noſtris negotijs conficiendis magis ſecutum fuiſſe, quod fides me, & dignitas publica, vt facerem, coëgit, quàm tua, quæ mihi non mala, ſed nimia viſa eſt cupiditas.

Si ea fuiſſet ſtudij mei ſuffragationiſque libertas, qua ante hoc tempus vſus ſemper fui, non deſiderares vllum in te officium meum vel beneuolentiam: nunc verò cùm vnius hominis crudeli ambitione omnia ſint impedita, neq; quidquam, quod ad te pertineat, hoc tempore confici poſſit, ignoſces ſolicitudini meæ.

Suſpicio quædam ſignificatur in tuis literis, & dubitatio tua, de qua alienum tempus eſt mihi tecum expoſtulandi, purgandi autem mei neceſſarium. Vbi enim ego cuiquam legationi fuit impedimento, quominus Romam ad laudem tuam mitteretur? &c.

Scribis ad me te exiſtimaſſe, pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, nunquam te à me ludibrio læſum iri &c.

Quòd autem ita ſcribis, pro mutuo inter nos animo: quid tu exiſtimes eſſe in amicitia mutuum, neſcio: equidem hoc arbitror, cum par voluntas accipitur & redditur.

Quod ſcribis de reconciliata noſtra gratia, non intelligo cur reconciliatam eſſe dicas, quæ nunquam immutata eſt, &c.

Quod ſcribis non oportuiſſe Metellum ob dictũ à me oppugnari: Primùm hoc velim exiſtimes, animum mihi iſtum tuum vehementer probari, & fra-

ternam

ternam plenam humanitatis ac pietatis voluntatem,&c.

Hæc volui per litteras, vt haberes quòd diceres, ſi quando in vituperatores meos incidiſſes,

In quo ſi peccat, magis ineptiis quàm improbitate peccat.

Tibi grauiſſimo atq; integerrimo viro rationem mei facti probabo.

Qui poſſum ſermones iniquorum effugere?

Præmium dignitatis, quod maioribus meis ſemper detuliſtis, miror cur mihi denegetis. Non ſum beneficii huius obtrectator, aut virtutis hoſtis, aut laudis inuidus.

Me vnam vis ferum, præter cæteros, me aſperum, me inhumanum exiſtimari? me ſingulari, immanitate & crudelitate præditum? cum tamen natura me miſericordem eſſe voluerit.

Me huius criminis nemo vnquam inſimulauit.

Equidem vehementer lætor, eum eſſe me, in quẽ tu, cum cuperes, nullam cõtumeliam iacere potueris. Nemo mihi vnquam hoc obiecit, etiam cum multi mihi inuiderent.

Sapientiſſimi homines interdum etiam lapſi ſunt.

Adeóne vobis alienus à ſanitate, adeo oblitus conſtantiæ meæ videor?

Nemini iniuſtè periculum creaui, nemini innocenti calamitatem.

Nihil feci vnquam, quod contra illius exiſtimationem eſſe vellem.

Illud quidem ſcio, meos multos & illuſtres labores, & ex ſuperiore, & ex æquo loco ſermones habitos, cùm tua ſumma laude, & cum magna ſignificatione noſtræ familiaritatis, ad te verè potuiſſe deferri.

Hoc verò, ex quo ſuſpicio nata eſt, me exquiſiuiſſe aliquid, in quo te offenderem, tranſlatitium eſt.

Quod

Quod ſi eſſem ea perfidia, qua ſunt ijs, qui in nos hæc conferunt, tamen ea ſtultitia certè non fuiſſem, vt aut in obſcuro odio apertas inimicitias, aut in quo tibi nihil nocerem, ſummam oſtenderem voluntatem nocendi.

Si me virum bonum, ſi dignum iis ſtudiis, eaq́; doctrina, cui me à pueritia dedi, ſi ſatis magni animi, non minimi conſilii in maximis rebus perſpectum habes; nihil in me non modò perfidioſum & inſidioſum & fallax in amicitia, ſed ne humile quidem aut aut ieiunum debes agnoſcere: ſin autem me aſtutum & occultum liber fingere, quid eſt quod minus cadere in eiuſmodi naturam poſſit, quàm florentiſſimi hominis aſpernari beneuolentiam?

Nec in te (vt ſcribis) animo fui mobili; ſed ita ſtabili, vt in mea erga te voluntate, etiam deſertus ab officiis tuis permanerem.

Bis ad te ſcripſi, me purgans diligenter, te leniter accuſans in eo, quod de me citò credidiſſes.

Adeone me iniuſtum eſſe exiſtimaſti, vt tibi iraſceret, quòd parum mihi conſtans & nimium cupidus decedendi viderere, ob eamque cauſſam me arbitrarere litteras ad te iam diu non miſiſſe.

Mihi perturbatio animi tui, quam primis litteris perſpiciebam moleſtiam attulit: neq; alia fuit vlla cauſſa intermiſſionis litterarum, niſi quod, vbi eſſes, planè neſciebam.

Conſcius mihi eram, nihil à me commiſſum eſſe, quod boni cuiuſquam offenderet animum.

Amabo te, mi frater, ne, ſi vno meo facto & tu & omnet mei corruiſtis, Improbitati & ſceleri meo potius, quàm imprudentiæ aſſignes; nullum eſt meum peccatum, niſi quod iis credidi, à quibus nefas putaram eſſe me decipi, aut etiam quibus ne id expedire quidem arbitrabar: intimus, proximus, familiariſſimus quiſque aut ſibi pertimuit, aut mihi inuidit.

Opi-

Opinionem falſam de me in veſtris mentibus cõcepiſtis. quam ratio ipſa labefactabit, & veritas extorquebit.

Non conſueui homines aſperius appellare, niſi laceſſitus. Ego à luxuria & leuitate ſum remotiſſimus.

Ego non modo à facto, verum etiam à conſcientiæ ſuſpicione abfui. Iſtius facti non modo non ſuſpicione, ſed ne infamia quidem ſum adſperſus.

Quem bonorum non colui? cuius fortunæ dignitatique non ceſſi? Verſatus in intimâ familiaritate potentiſſimi hominis, atque præclariſſimi, neminem vnquam aut re, aut verbo, non vultu denique offendi.

Quid dictum à me cum contumelia? quid non moderatè? quid non amicè?

Quo auctore iſta proferuntur? vnde iſta erumpunt?

Quod ſi toties ſim tibi litteris purgandus, quoties illi falſo inſimulabunt, & ego ſcribendo & tu legendo defatigaberis.

Libet ex vniuerſo hominum contubernio in extremas fugere ſolitudines, quoties iſtorum hominum mores in mentem veniunt, qui ad hoc vnum ſe natos arbitrantur, vt alienam innocentiam, ſua putida mendacique lingua contaminent.

Ais te feciſſe amico animo: ſed mea quid refert, vtrum me amicè iugules, an inimicè?

Scio te, quæ facis optimo animo facere. Quid enim mihi exploratius eſſe poteſt, quam animus tuus erga me? Sed tamen, vt ingenuè dicam quod ſentio videris mihi quædam facere, non auſim dicere inconſultius, virorum prudentiſſime, non dicam inimicè vir ſinceriſſimæ fidei, ſed tamen parum circumſpecte.

Quid ergo iſtis maledicentiſſimis nebulonibus, qui noſtræ beneuolentiæ inuident, ac ſemper aliqua com-

teſtes habeo, &c. Hanc excuſationem probari à te cupio, nec omninò deſpero.

Etſi pudet me poſt diuturnam ceſſationem nunc ad te ſcribere, tamen non dubito, quin pro tua in amore conſtantia, meæ, ſi qua fuit, negligentiæ, benignus interpres ſis futurus, præſertim cum nihil eſſet priuati quod ſcriberem: Publica verò omnia, copioſè ab alijs ad te perſcribi non ignorarem.

Longum interuallum eſt, cùm literas ad te dedi nullas, quod accidit non remiſſione obſeruantiæ in te meæ, nec obliuione virtutis, humanitatis, & beneuolentiæ erga me tuæ, ſed quia multis & moleſtis occupationibus impeditus, alia quoque officia permulta deſerere coactus ſum.

Diu eſt, quod nihil ad te dedi literarum, non obliuione amicitiæ noſtræ, ſed quòd, cùm nihil haberem quod ſcriberem tua lectione dignum, nullas volui potius, quàm inanes eſſe meas literas. Nunc verò, cùm ſe mihi occaſio, & propè neceſſitas quædam obtulerit ſcribendi ad te, libenter hac oportunitate vſus ſum.

Non obliuione amicitiæ noſtræ neq; intermiſſione conſuetudinis meæ, ſuperioribus temporibus ad te nullas miſi literas.

Non ea res me deterruit, quò minus literas ad te mitterem, quod tu ad me nullas miſeras: ſed quia nec quid tibi pollicerer, nec quid conſolationis afferem reperiebam. Hæc quanquam nihilo meliora ſunt tamen inanes eſſe meas literas, quàm nulla, volui.

Quod epiſtolæ tuæ non reſponderim, mi Celſe, non voluntas in cauſſa fuit, quæ eſt erga te, vt potuiſti cognoſcere, profectò ſumma: ſed valetudo aduerſa mea, quæ per ingentes dolores tum corporis tum animi vires valdè affixit. Neque nunc ſcriberem, niſi vererer, ne quid tu de immutata mea erga te voluntate ſecus ſuſpicareſte quàm res habet, & ego vellem: Cupio enim vt intelligas, me in ratione iſta amici-

amicitiæ paria tecum facere, & tantoperè amantem non mediocriter redamare.

Non auſus fui dare ad te antehac quidquam literarum, quòd, cùm res non eſſet vlla digna, quæ ſcriberetur, inanem ſermonem literarum tibi iniucundum fore putaui.

Iam diu eſt, cùm ego ad te nihil literarum dedi, quod accidit non obliuione tui mea, neque pigritia aut negligentia noſtra, ſed quod ipſe meis occupationibus impeditus, dubitans de tuis, veritus ſum, ne mea ſedulitas forſitan tibi moleſta eſſet, ſi te à grauioribus & ſanctioribus curis, inanium lectione literarum auocaſſem, etſi inanes epiſtolæ nunquam eſſe ſolent, quæ vt aliud nihil afferant, teſtes tamen ſunt amoris & conſeruatæ optimæ voluntatis. Verum hoc teſtimonium, neq; vt ego arbitror, tu à me deſideras, neq; ego abs te acquiro: ſatis enim noſtra vetus conſtanſq; amicitia teſtimonij vtriq; noſtrum præbet, eſſe nos internos, quales eſſe debemus, amiciſſimo animo videlicet & conſtantiſſima voluntate coniunctos.

Etſi ratio officij mei poſtulabat, vt poſt tuum à nobis diſceſſum crebras ad te literas darem, quibus & de rebus publicis, & de priuato rerum ſtatu fieres certior, neſcio tamen, quo pacto factum eſſe dicam, vt cum dies nullus eſſet, quo non id facere cogitarem, omnes tamen re, vt dicam, infecta elaberentur. Cùm verò tandem me diuturni ſilentij ſuppuderet, conſtituiſſemque omnino in poſterum eiuſmodi negligentiæ maculam epiſtolarum frequentia delere, repentè redditus eſt mihi à te faſciculus.

LITERARVM RARITATEM excuſandi formula.

SI fortè rarius tibi à me, quàm à cæteris litteræ redduntur, peto à te, vt id non modò non negligentiæ

gentiæ meæ, ſed ne occupationi quidem tribuas: quæ etſi ſumma eſt, tamen nulla eſſe tanta poteſt, vt interrumpat iter amoris noſtri & officij mei.

Ego ad te propterea minùs ſcribo ſæpè, quòd certum non habeo, vbi ſis, aut vbi futurus ſis: huic tamen neſcio cui, quòd videbatur is te viſurus eſſe, putaui dandas eſſe literas.

Puto te exiſtimare, me nunc oblitum conſuetudinis & inſtituti mei rarius ad te ſcribere, quàm ſolebam: ſed cùm loca & itinera tua nihil habere certi viderem, nemini niſi ad te ipſum proficiſcenti dedi literas: neque enim eæ ſunt epiſtolæ noſtræ, quæ ſi perlatæ non ſint, nihil ea res non offenſura ſit.

Meas literas quid requiris? impedior inopia rerum, quas nullas habeo literis dignas, quippè cui nec quæ accidunt, nec quæ aguntur vllo modo probentur.

Nollem te exiſtimare, aut negligentia fieri mea, aut obliuione noſtræ veteris amicitiæ, vt raras ad te dem literas: non enim ea cauſſa fuit: ſed quòd, &c.

Quòd nihil literarum ad te dedi, non id quidem cauſſæ fuit quòd ſcribendi argumento deſtituerer, quo planè abundabam: ſed quod &c.

Non committam poſthac, vt me accuſare de epiſtolarum negligentia poſſis, tu modò videto in tanto otio, vt mihi par ſis.

Miraris amice, quòd non ſcripſerim, mirari deſine, iam ſcribo: & ſi placet, Laconicus Laconico reſpondebis.

Si quid haberem, quod ad te ſcriberem, facerem &, & pluribus verbis, & ſæpius: Nunc quæ ſint negotia vides.

Ad te ideo rariùs ſcripſi, quod non habebam idoneum cui darem, nec ſatis ſciebam quid ad te ſcriberem.

Nolim me putes obliuione tui rarius ad te ſcribere, quàm ſolebam.

Ternas te dediſſe ſcribis, omnes accepi. Nihil amabilius, nihil etiam elegantius:

Ego ad te rarius ſolito do litteras quod non dubitem te & negotiis occupatum, & grauitate valetudinis defeſſum, minus libenter ad exercitium hoc ſcribendi Epiſtolas venire. ſed nec amicitia noſtra fulcimentis illis indiget, quibus vulgares permultæ. Rogo te etiam atq; etiam vt poſthac, quoties mihi ſcribes, quemadmodum & corpore & animo ſis affectus, paucis verbis ſignifices.

LITTERARVM TARDITATEM excuſandi formula.

MIraberis, & quidem non iniuria, reſponſum à me litteris tuis multò ſerius, quàm tu fortaſſe deſiderabas, & ipſæ litteræ tuæ meritò poſtulabant. Id cur ita euenerit, paucis accipe. Iturus erat iſtuc Vulturius noſter, &c.

Non licuit mihi id, quod vehementer optaui aut celerius aut vberius ad te ſcribere, quod aduerſa valetudine menſem amplius afflictatus, in hunc vſque diem conualeſcere adhuc omnino non potui.

Tuis litteris menſe Ianuario ex vrbe datis, quòd adhuc non reſponderim, iuſta hæc apud te erit excuſatio, quod minus commodè valui.

Litteras tuas accepi, tabellarium, cui dederas, non vidi: ſi ſtatim non reſponderim, omnem in illum culpam refundendam putato.

Decreueram ſcribere ad te, verùm interuenere neſcio quæ, quæ mihi hoc propoſitum excuterent.

Diſtuli tuis reſpondere litteris, quod exiſtimaui fore, vt præſens præſentem amplecteretur.

Non eſt quod ſuccenſeas nobis, ſi aliquanto tardiores fuerimus in ſcribendo, multa fuere impedimenta.

Noli mirari, ſi tuis ſanè iucundis mihi & ſua-

nibus litteris ſerius reſpondi, quàm æquum fuit.

Epiſtolæ tuæ, quæ mirificam mihi attulit voluptatem, nondum reſpondi, occupatus nihil agendo, & ita aſſuefactus deſidiæ, vt qui olim ad omnia ſolebam mihi otium facere, ipſe nunc negotiis negotia opponam, ficta vtique & opinione animi mei ſimulata, vt vera ac ſeria excludam.

Noli admirari, ſi & mea & tua exſpectatione ſerius haſce dedi ad tuas amiciſſimè atque humaniſſimè ſcriptas litteras: morbo impeditus ſatisfacere officio non potui, quo tamen leuari iam videor. Itaque vt primùm facultatem nactus ſum, non commiſi, vt diutius deſiderares à me hoc officium.

Vulgare eſt, vt qui ſerius paulo ad amicorum litteras reſpondeant, nimias occupationes ſuas excuſent: ego verò qui minus maturè reſcripſerim non tam culpam confero in occupationes, (quanquam ne ipſæ quidem defuerunt) quàm in acerbiſſimum potius hunc dolorem, quem mihi patrui mei obitus attulit.

Allatæ ſunt mihi tuæ litteræ aliquantò ſerius, quam dierum ratio poſtulabat: quibus in litteris facilè amorem tuum erga me, & memoriam veteris noſtræ conſuetudinis recognoui: Sed quo minus ad eas celeriter reſponderim, publica negotia, quæ nos huic anxios & ſolicitos habent, aliquandiu retardarunt.

LITTERARVM BREVITATEM excuſandi formula.

PRæpoſteros habes tabellarios, etſi me quiden non offendunt, tamen cùm à me diſcedunt, flagitant litteras: cum ad me veniunt nullas oferunt: atque id ipſum facerent commodius, mihi ad ſcribendum aliquid ſpatij darent: ſed petaſati veniunt, comites ad portam exſpectare dicunt.

Plui

Pluribus verbis ad te ſcriberem, ſi aut tua humanitas longiorem orationem exſpectaret: aut id fieri noſtra amicitia pareretur, aut res verba deſideraret, ac non pro ſe ipſa loqueretur.

Sed ad te breuior in ſcribendo incipio fieri, dubitans Romæ ne ſis, an iam profectus ſis: quod tamen quod ignorabo, ſcribam aliquid potius, quàm committam vt tibi cum poſſint reddi à me litteræ, non reddantur, nec tamen iam habeo, quid aut mandem tibi, aut narrem.

Vereor ne putidum ſit ſcribere ad te quàm ſim occupatus: ſed tamen ita deſtinebat, vt vix huic epiſtolæ tempus habuerim, atque id ereptum è ſummis occupationibus.

Tam multum eſt quod ſcribam, vt nec initium inueniam, nec exitum: propter hanc dubitationem meam breuior hæc epiſtola.

Copioſiſſimam ad te ſcribere epiſtolam geſtiebat animus. ni & otium deeſſet, & propediem vos ipſe viſere decreuiſſem.

Pluribus tecum verbis agere non licet, ita multis diſtrahor, vnum hoc: Cratonius, &c.

Ad litteras tuas, mihi longè gratiſſimas, tribus vel reſpondebo, velut occupatiſſimus.

Nihil vnquam accidit mihi, mi Frater, tuis litteris mellitius. ad quas, ſi breuiter reſpondeo, facilè tu quidem ignoſces, ſi ſcias quantis ſtudiorum laboribus pænè confectus ſim, à quibus ſimulatq; dabitur otium, ſcribam epiſtolas alias ſuper alias.

Exſpectanti mihi quotidie à te litteras, Thor noſter ſubitò denuntiauit, vt ad te ſcriberem ſi quid vellem. Ego verò etſi quod ſcriberem, non habebam, inanem autem ſermonem litterarum, tibi iniucundam eſſe ſciebam, breuitatem ſecutus ſum, te magiſtro.

Nimium rarò nobis abs te litteræ referuntur, cum & multo tu facilius reperias qui Romam proficiſcatur, quàm ego qui Athenas, & certius tibi ſit

me eſſe Romæ, quàm mihi te Athenis. Itaque propter hanc dubitationem meam, breuior hæc epiſtola eſt, quod cum incertus eſſem, nolebam illum noſtrum familiarem ſermonem in alienas manus deuenire.

Quod non perinde ac debeam, tuis eruditiſſimis litteris reſponderim, velim æſtimes nulla id negligentia mea factum eſſe, ſed occupationibus his quibus neceſſario diſtineor in maximo, vt ſcis, munere perfungendo: quo ſit, vt frequenter, &c. eam ob rem ignoſces & cunctationi & breuitati mearum litterarum, quando iiſdem de cauſis, quibus in hanc deueni tarditatem, adhuc impedior, ne longior ſim. Iam verò illud, quod abs re rogatus ſum, faciam ſedulò ac perlibenter.

LITTERARVM BREVITATEM excuſandi in calce earum formulæ.

PRoperantibus tuis tabellariis, alienis hanc epiſtolam dedi, eo breuiorem etiam, quod etiam miſſurus meos.

Breuitas tuarum litterarum me quoque breuiorem in ſcribendo facit, & verè vt dicam, non ſatis occurrit, quid ſcribam.

Longior fuiſſet epiſtola, niſi eo ipſo tempore petita eſſet, cum iam iretur ad te.

Scribam ad te pluribus alias cùm plus otij nactus ero.

Oro, obſecro, ignoſce, non poſſum plura ſcribere.

Hæc ſcripſi feſtinans, ſubitò, raptim, raptiſſimè, ex tempore pluſquam ex tempore.

Cum plus otij nactus ero, vberiores à me litteras exſpectato.

Breui-loquentem iam me tempus ipſum fecit.

Breuitate temporis tam pauca cogor ſcribere.

Habes epiſtolam plenam feſtinationis & pulueris.

Plura

Plura ſcriberem, ſi iam putarem te libenter legere poſſe.

Sum breuior, quòd, vt ſpero, coràm quæ volumus, breui conferre licebit.

Quid præterea ſcribam non habeo, & etiam in ſcribendo conturbatus.

Pluribus ad te ſcriberem, ni mihi dolor facultatem mentis ademiſſet.

Pluribus verbis tecum agerem, niſi pro me res ipſa loqueretur.

Scribentem me hæc, nunc cœna, nunc alia multa interpellant.

Ignoſces breuitati mearum literarum: nam celeriter vnà futuros nos arbitror.

Plura me ad te de hac re ſcribere pudet, ne videar amicitiæ noſtræ diffidere.

LITERARVM LONGITVDINEM excuſandi ſub finem earundem formulæ.

HAbes epiſtolam verboſiorem fortaſſis, quàm velles: quòd tibi ita videri putabo, niſi mihi longiorem remiſeris. Ego, ſi quæ volo expediero, breui tempore te, vt ſpero, videbo.

Longius me prouexit dulcedo quædam tecum loquendi, ſed iam finem faciam, ne modum, quem etiam orationi adhibendum puto, in epiſtola excedam.

Hæc ſcripſi ad te pluribus verbis quàm ſoleo: non otij abundantia, ſed amoris erga te, quò me quadam epiſtola inuitaras.

Velim mihi ignoſcas, quòd tanta harum prolixitate te pænè obtundam: otiabar iam enim, & tuas volebam elicere.

Longior fui in his literis, quàm aut vellem, aut putaui me fore: Sed ſuauitate conſuetudinis tuæ, & ſtudio tecum colloquendi euectus ſum longius fortaſſe, quàm debebam.

Hæc amore magis impulſus ſcribenda ad te putaui, quàm quòd arbitrarer te monitis, & præceptis meis egere.

Hæc ad te ſcripſi paulò fuſiùs, quàm par eſt, vt, & cæt.

Hæc ad te ſcripſi fortaſsè pluribus verbis, quàm neceſſe fuit, beneuolentia magis adductus, quàm quòd res ipſa poſtularet.

Sed hæc ſatis multa, vel plura potiùs, quàm neceſſe fuit: facit autem non loquacitas mea, ſed beneuolentia longiores epiſtolas.

Sed iam modum, aut finem potiùs ſcribendi faciam: modum enim epiſtolæ iam diu, multumq; exceſſi: Valebis igitur.

Sed prouehor longius quàm volebam, & charta me deſerit, vt vides, tecum ſuauiſſimè colloquentem: fac igitur valeas.

Sed iam vltra metas epiſtolam porrigo, dum tui amore mei ipſius oblitus rapior. Vale igitur, & nos vt ſoles dilige.

Sed de his quoq; ſatis. Extremum eſt, vt te orem, vt me tui amantiſſimum diligas abſentem, & cùm opus erit, tuo patrocinio protegas ac tueare. Vale.

DEPRECATIONIS FORMVLAE.

ABs te peto, vt mihi hoc ignoſcas, & me exiſtimes humanitate eſſe prohibitum, ne contra amici ſummam exiſtimationem, miſerrimo hoc tempore venirem: cùm is omnia ſua ſtudia & officia in me contuliſſet. Quod ſi voles in me eſſe duriore, ambitionem mihi putabis obſtitiſſe. Ego autem arbitror, etiam ſi id ſit, mihi ignoſcendum eſſe. θεῖον γὰρ ἀγαθὸν ἡ τιμή: id eſt, diuinum enim bonum honor.

Nunquam putaui fore, vt ſupplex ad te venirem: ſed herculè facilè patior datum tempus, in quo amorem experirer tuum. Atticum quanti faciam, ſcis Amabo te, da mihi & hoc, obliuiſcere mea cauſa, illum

ſa, illum aliquando ſuo familiari aduerſario tuo voluiſſe conſultum, cum illius exiſtimatio ageretur: Hoc primum ignoſcere, eſt humanitatis tuæ. Suos enim quiſque debet tueri. Deinde, ſi me amas, omitte Atticum Ciceroni tuo, quem quanti facias, præ te ſoles ferre. Totum hoc, vt, quod ſemper exiſtimaui, nunc planè intelligam, me à te multum amari.

Orat, confitetur, purgat, pœnitet. Quid quæris? quod factum eſt, infectum fieri nō poteſt. Non tam tibi hoc factum diſplicet, quam ipſi, qui fecit. De reliquo futurum illum emendatum ego in me recipio: meo periculo, pro illo fide iubeo. Si rurſum peccauerit, vel me ipſum ad ſupplicium depoſcito. Vt iure peccanti ſuccenſebas, ita pænitenti æquum eſt ignoſcere, præſertim puero, & aliena malitia ad delictū impulſo. Non quid huius ſtultitia, ſed quid tua clementia poſtulet, tibi conſiderandum puto. Eia ne nimium durus ſis pater. Nihil ne tu peccas vel ſenex? & puero nihil vis condonare? Vin, tuos continuò ſenes naſci? Adeone excidit, qualis iſta in ætate fueris?

Si quid in te peccaui, ac potius quoniam peccaui, ignoſce. In me enim ipſum peccaui vehementius.

Erraui, temerè feci, pœnitet: ad clementiam tuam confugio, delicti veniam peto, vt ignoſcas oro.

Tantum mihi dolorem cruciatumque attulerunt errata ætatis meæ, vt non ſolum animus à factis, ſed aures quoquo à commemoratione abhorreant.

Caſtigabat quidam filium ſuum quòd paulò ſumptuoſius equos & canes emeret. Huic ego, iuuene digreſſo heus tu, nunquam ne feciſti, quo à patre corripi poſſet? Feciſti dico. non interdum facis, quod filius tuus, ſi repentè pater ille, tu filius, pari grauitate reprehendat? Non omnes homines aliquo errore ducuntur? Non hic in illo ſibi, in hoc alius indulget? Hæc tibi, admonitus immodicæ ſe-

ueritatis exemplo. pro amore mutuo ſcripſi, ne quãdo tu filium tuum acerbius, duriuſq; tractares. Cogita & illum puerum eſſe, & te fuiſſe: atque ita hoc, quod es pater, vtere, & memineris hominem te eſſe & hominis patrem, Vale.

Ignoſcas oro, fer opem, qui ſpem dare innocenti, qui dolore iuſto moueri, qui cauſæ æquitate adduci ſoles moneat tua te miſericordia, flectat pietas, alliciat humanitas. in commiſerationem denique adducat cum ſortis humanæ miſerę & ſemper incertæ, tum communis caſus recordatio.

Oro atque obſecro, faue innocentiæ, ſubueni ſolicitudini. Quæſo abs te, vt aliquam dolori meo veniam tribuas: & mecum contra eos pugnes, qui humanitatem opprimunt, virtutem lædunt, induſtriæ ſunt inimici.

Vos imploro atque obteſtor, iudices, vt ſi omnes meæ curæ, vigiliæ, cogitationesque ad communem ciuium ſalutem, innocentiſſimorumque hominum defenſionem laborauerint: ſi hunc miſerum, afflictum, & infelicem reum cum acerba fortunæ inuidia, tum pertinax certorum hominum odium oppreſſerit: ſi anteactæ vitæ dignitas & præclara in Rempublicam merita ad culpæ deprecationem plurimum ſemper valueriat, vt quæ mea in hoc defendendo fuerit fides, eadem veſtra in hoc abſoluendo miſericordia ſit atque pietas.

Veſtræ erit miſericordiæ ac pietatis, iudices, leuare hunc miſerum afflictum, & in falſa inuidia verſatum reum, iacentem atque iniquis criminationibus oppreſſum, ad ſpem ſalutis erigere atque excitare: fauere voluntati optimorum hominum, quos hic ſupplices & multis lacrymis huius rei culpam non ſtudio, ſed caſu admiſſam deprecari intelligitis.

RESPON-

RESPONSIO AD PVRGATIONEM *ſeu Excuſationem.*

AD Excuſationem reſponſio adeò modeſta erit, vt rem non aliter nos accepiſſe dicamus, quam ipſe vel fecerit, vel dixerit. Ideo ſi quis ſe excuſat, cúr vel ſæpè eodem exemplo, vel rarius ſcribat, & huiuſmodi, accipiemus excuſationem, qua vſus eſt, ex ea parte quæ ad ſcribentis honorem ſpectat.

Si modeſtiæ cauſa dicat, vel pauperem ſe eſſe orationis, vel indoctum, vel aliquid ſimile, id nunquam concedere, noſtræ etiam eſt modeſtiæ, vel potiùs humanitatis.

Dicemus aliquando iuſtam & idoneam eſſe Excuſationem, id tamen ne ſæpius faciat, rogabimus, rationeſque ſubijciemus: Et demum aſſiduitate potiùs literarum, aut aliqua alia re explendum eſſe officium, quàm Excuſatione, oſtendemus.

Quòd ſi Excuſatio minus probabilis videretur, inueniendæ ſunt rationes, quibus modeſtè oſtendamus, non eſſe accipiendam, admonebimuſque, vt maiorem in poſterum, aut vtilitatis, aut honoris ſui, aut commodi aliorum rationem habeat.

Hæc tamen omnia ita ſcribenda ſunt, vt ad virtutes potius, bonoſq; mores amicus inflammetur, quàm ad vllam prouocetur iram.

In Deprecationibus initio culpæ confeſſionem laudare poterimus, & ea nos maximè impulſi dicemus ad ignoſcendum. Cupere noſ-

quantum in nobis eſt, nemini prorſus iraſci, neminem punire, ſed aliorum delictis à manſuetudine noſtra ad iuſtiſſimam iram aliquando traduci, imò potius trahi.

Nihilominus ſemper apud nos plus valuiſſe illam ad ignoſcendi, quàm iſtam ad puniendum, nec nos tam aliorum iniurijs lædi, quàm ſummiſſione placari.

Pollicebimur, ſi ita ſe in poſterum geſſerit, vt promiſerit, nos illum multo cariorem habituros.

Licet interim Deprecationibus parum æquis acerrimè reſpondere.

Exemplum reſponſionis ad Purgationem, obſeruatum in Epiſt. 4. lib. 4. ad Fam. qua Cicero Sulpitio, literarum excuſanti raritatem & ſilentium, reſpondet: atq; ita reſpondet, vt purgationem partim admittat, partim improbet ac reijciat. Deindè illius conditionem præ ſua euehit. Scribit præterea de benignitate Cæſaris erga Marcellum, & cæteros: vt Seruium à reditu non deterreat monet: illum & filium laudat eius. Miſta eſt epiſtola.

ACcipio excuſationem tuam, qua vſus es, cur ſæpius ad me literas vno exemplo dediſſes, ſed accipio ex ea parte quatenus aut negligentia, aut improbitate eorum, qui epiſtolas accipiant, fieri ſcribis, ne ad nos perferantur. Illam partem excuſationis, qua te ſcribis orationis paupertate (ſic enim appellas) iiſdem verbis epiſtolas ſæpius mittere, nec agnoſco, nec probo. Et ego ipſe, quem tu per iocum (ſic enim accipio) diuitias

tias orationis habere dicis, me non eſſe verborum admodum inopem agnoſco (ὑρωνεύεσθαι enim non neceſſe eſt) ſed tamen idem (nec hoc ὑρωνευόμενος) facilè cedo tuorum ſcriptorum ſubtilitati & elegantiæ Conſiliũ tuum, quo te vſum ſcribis, hoc Achaicum negotium non recuſauiſſe, cùm ſemper probauiſſem, tum multò magis probaui lectis tuis proximis literis: omnes enim cauſſæ, quas commemoras, iuſtiſſimæ ſunt, tuaq́ue & auctoritate, & prudentia digniſſimæ. Quod aliter cecidiſſe rem exiſtimas, atque opinatus ſis, id tibi nullo modo aſſentior, ſed quia tanta perturbatio & confuſio eſt rerum, ita perculſa & proſtrata fœdiſſimo bello iacent omnia, vt is cuiq́ue locus, vbi ipſe ſit, miſerrimus eſſe videatur: propterea & tui te conſilij pœnitet, & nos, qui domi ſumus, tibi beati videmur. at contrà nobis, non tu quidem vacuus moleſtiis, ſed præ nobis beatus. Atq́ue hoc ipſo melior eſt tua, quàm noſtra conditio, quòd tu, quid doleas, ſcribere audes: nos, ne id quidem tutò poſſumus: nec id victoris vitio, quò nihil moderatius, ſed ipſius victoriæ, quæ ciuilibus bellis ſemper eſt inſolens vno te vicimus, quod de Marcelli collegæ tui ſalute paulò antè, quàm tu, cognouimus: etiam mehercule, quòd, quemadmodum ea res ageretur, vidimus: nam ſic fac, exiſtimes, poſt has miſerias, id eſt, poſtquàm armis diſceptari cœptum eſt de iure publico, nihil eſſe actum aliud cum dignitate: nã & ipſe Cæſar accuſata acerbitate Marcelli (ſic enim appellabat) laudataq́ue honorificentiſſimè & æquitate tua & prudentia repentè præter ſpem dixit, ſe ſenatui roganti de Marcello, ne hominis quidem cauſa negaturum. fecerat autem hoc ſenatus, vt cùm à L. Piſone mẽtio eſſet facta de Marcello, &, cùm C. Mar-

cellus ſe ad Cæſaris pedes abieciſſet, cunctus conſurgeret, & ad Cæſarem ſupplex accederet. Noli quærere, ita mihi pulcher hic dies viſus eſt, ut ſpeciem aliquam viderer videre quaſi reuiuiſcentis reip. Itaq; cùm omnes ante me rogati gratias Cæſari egiſſent præter Volcatium (is enim, ſi eo loco eſſet, negauit ſe facturum fuiſſe) ego rogatus mutaui meum conſilium: nam ſtatueram, nō mehercule inertia, ſed deſiderio priſtinæ dignitatis, in perpetuum tacere. Fregit hoc meum conſilium & Cæſaris magnitudo animi, & ſenatus officium. Itaq; plurib. verbis egi Cæſari gratias: meq; metue ne etiam in cæteris rebus honeſto otio priuarim, quod erat unicum ſolatium in malis. Sed tamen, quando effugi eius offenſionem, qui fortaſſè arbitraretur, me hanc rempubl. non putare, ſi perpetuo tacerem modicè hoc faciam, aut etiam intra modum: ut & illius voluntati & meis ſtudiis ſeruiam: nam etſi à prima ætate me omnis ars & doctrina liberalis, & maximè philoſophia delectauit: tamen hoc ſtudium quotidie ingraueſcit, credo & ætatis maturitate ad prudentiam, & his temporum vitiis, ut nulla res alia leuare animum moleſtiis poſſit, à quo ſtudio te abduci negotiis, intelligo ex tuis literis: ſed tamen aliquid iam noctes te adiuuabunt. Seruius tuus, vel potius noſter, ſumma me obſeruantia colit: cuius ego cum omni probitate, ſummaque virtute, tum ſtudiis, doctrinaque delector. Is mecum ſæpè de tua manſione, aut deceſſione communicat. Adhuc in hac ſum ſententia, nihil ut faciamus, niſi quod maximè Cæſar velle videatur. Res ſunt huiuſmodi, ut, ſi Romæ ſis nihil te præter tuas delectare poſſit. De reliquis nihil melius ipſo eſt, cæteri & cætera eiuſmodi, ut, ſi alterutrum

trum neceſſe ſit, audire ea malis, quàm videre, hoc noſtrum conſilium nobis minimè iucundum eſt, qui te videre cupimus: ſed conſulimus tibi. Vale.

EXemplum reſponſionis ad Deprecationem minus æquam, obſeruatum in Epiſt. 10 li. 5. ad Fam. qua Seruilij & Cic. deprecationi de Catilio pyrata Vatinius reſpondet, quem propter immenſa ſcelera dimittere ſe nō poſſe ſcribit. Primum dicit ſe nihil adhuc certi habere de ſeruo fugitiuo Cicer. Poſtremò ſupplicationes pro rebus geſtis, vt à Cæſare referantur hortatore Cicerone poſtulat, eidem ſe commendat.

S.V B.E.E.Q.V. De Dionyſio tuo adhuc nihil extrico, & eo minus quod me frigus Dalmaticum; quod illinc eiecit, etiā hic refrigerauit, & tamen nō deſiſtam, quin illum aliquando eruam. Sed tamen omnia mihi dura imperas. De Catilio neſcio quid ad me ſcripſiſti deprecationis diligentiſſima. Apage te cū noſtro Sex. Seruilio: non mehercule ego illum quoq; amo ſed huiuſcemodi vos clienteis, huiuſmodi cauſſas recipitis? Hominē vnum omnium crudeliſſimum, qui tot ingenuos, matresfamilias, ciueis Rom. occidit, abripuit, diſperdidit, tot regiones vaſtauit? Simius, non ſemiſſis homo, contra me arma tulit, & eo bello cepi. ſed tamen mi Cicero, quid facere poſſum? Omnia mehercule cupio q̄ tu mihi imperas, meā animaduerſionem, & ſupplicium, quo vſurus erā in eū, quem cepiſſem, remitto tibi & cōdono. Quid illis reſpōdere poſſum, qui ſua bona direpta, naueis expugnatas, fratres, liberos, parenteis occiſos, actione expoſtulāt? Si mehercule Appij os haberem, in cuius locum ſuffectus ſum, tamen hoc ſuſtinere nō poſſem. Quid ergo eſt, faciā omnia ſedulò,

quæ

qua te ſciam velle. Defenditur à Q. Voluſio tuo diſcipulo: ſi fortè ea res poterit aduerſarios fugare, in eo maxima ſpes eſt. Nos, ſi quid erit iſtic opus, defendes. Cæſar adhuc mihi iniuriã facit. De meis ſupplicationibus, & rebus geſtis Dalmaticis adhuc non refert: quaſi vero non iuſtiſſimi triumphi in Dalmatia res geſſerim. nam ſi hoc exſpectandum ſit, dum totũ bellum conficiã: viginti oppida ſunt Dalmatiæ antiqua: quæ ipſi ſibi aſciuerunt, amplius ſexaginta. Hæc niſi omnia expugno, ſi mihi ſupplicationes non decernuntur, longè alia conditione ego ſum, ac ceteri imperatores, Ego poſt ſupplicationes mihi decretas, in Dalmatiam profectus ſum: Sex oppida vi oppugnãdo cepi: vnũ hoc, quod erat maximum, quater à me iam captum: quatuor enim turreis, & quatuor muros cepi, & arcem eorum totam: ex qua me niues, frigora, imbres detruſerunt, indigneq́; mi Cicero, oppidum captum, & bellum iam confectũ relinquere ſum coactus. Quare te rogo, ſi opus erit, ad Cæſarẽ meam cauſam agas, meq́; tibi in omneis parteis defendendum putes: hoc exiſtimans, neminem te tui amantiorem habere. Vale. Nonis Decemb. Narona.

EXCVSATIONEM ACCIPIENDI formula.

ACcipio tuam de intermiſſione litterarum excuſationem, ſed ea demum lege, vt me tibi eodem nomine purgatum eſſe velis: neque enim vlla negligentia mihi officio defuiſſe videor, qui quod ſcriberem nihil planè haberem. Tum verò vel te, vel à te aliquid, vnde ſcribendi argumentum naſceretur, in dies ſingulos exſpectarem.

Quod te mihi purgas, accipiendam puto excuſationem.

Excu-

Excuſationem anguſtiarum tui temporis accipio: ſcio enim, quàm ſoleas eſſe occupatus.

Etſi literarum tuarum ſemper incredibili deſiderio teneor, propterea quòd mihi ex eruditione fructus, ex elegantia voluptas, ex auctoritate ſummus honos conciliatur: facilè tamen id ego differri nonnunquam patior, vel ne te à ſtudijs auocem potioribus vel certè vt exemplum mihi tuum ſexcentas iam debenti epiſtolas patrocinetur.

Tu verò adeo nihil mihi debes, aut ſilentij, aut officij alicuius erga me tui nomine, vt mihi literæ tuæ magno etiam rubori fuerint, qui negligentiam meam pro tua deprecaris apud me, cùm vtrumque apud te quacumque mercede prius à me redimi debuerit.

Accipio excuſationem tuam, cur ad nos rarius hoc anno ſcripſeris: ſed accipio ea ex parte, quatenus aut negligentia, aut improbitate eorum qui epiſtolas accipiunt, accidiſſe ſcribis, ne ad nos peruenerint.

EXCVSATIONIS NON NECESſariæ formulæ.

ANtea tibi nonnihil iraſcebar, nunc ſum vehemẽter iratus: nec iniuria: Hæc tua tam diligens purgatio effecit, vt videaris aut parum noſſe meum ingenium, aut certè de amiciſſimo homine non amiciſſimè ſentire.

Quod ceſſationem tuam tam religioſè excuſas, facis tu quidem humaniter: ſed nihil ſanè vt te mihi purgatum velles, opus erat, qui mihi negligentię nomine ſuſpectus nunquam fueris.

Quod te de literarum intermiſſione excuſas, facis tu quidem humaniter, ſed nihil, mihi crede, opus fuit, vt te apud me eo nomine purgares, qui & quantis occupationibus diſtineare, noui, neque de tuo in me amore quidquam dubitaui.

Iuſta

Iuſta & idonea quidem vſus excuſatione: ſed ea nihil opus erat.
Tuam excuſationem non deſiderabam, requirebam, exſpectabam.
Non erat cur te excuſares:
Officium te excuſandi ſine cauſa ſuſcepiſti.
Cauſſam excuſandi nullam habuiſti.
Minimè neceſſaria fuit excuſatio.
Superuacanea fuit apud me tua excuſatio.

EXCVSATIONEM REIICIENdi formula.

ETſi iuſta & idonea vſus es excuſatione intermiſſionis literarum tuarum, tamen id ne ſæpius facias, rogo: nam etſi de Reipub. rumoribus, & nuntijs certior fio, & de ſua in me voluntate ſemper ad me perſcribit pater: tamen de quauis minima re ſcripta à te ad me epiſtola ſemper fuit gratiſſima. Quare cùm in primis tuas literas deſiderem, noli committere, vt excuſatione potius expleas officium ſcribendi, quàm aſſiduitate literarum.

Illam partem excuſationis nec agnoſco, nec probo.

DE QVERVLA, SEV INDIGNAtoria epiſtola

QVerula ſeu Indignatoria epiſtola dicitur illa, in qua vel de noſtris, vel noſtrorum, vel Reipubl. miſerijs, aduerſaq; fortuna querimur, dolemus, ingemiſcimus: &, aut in noſipſos, aut in aduerſariorum improbitatem, & alia, culpam conferimus.

Gaudet hoc epiſtolarum genus interrogationibus, & exclamationibus, vt & magis illũ, ad quem ſcribimus, mouere poſſimus, & noſtrũ dolo-

dolorem ac mœrorem non mediocrem eſſe ſignificamus. In quibus tamen, vt in aliis omnibus, adhibendus eſt modus. Cauendum ne molliter nimis, & indecore doleamus, neve in nugis Tragœdias agamus. Hic oſtendendum, meritò nos dolere, queri, lamentari, propterea quod qui commiſſum ſit contra leges, mores, æquum ac bonum, non errore, non caſu, non fortuna aduerſa, non neceſſitate: ſed data opera, conſultò, improbitate, odio, inuidia: vel etiam noſtra bonitate, credulitate.

Hic indicandum damnum, quod noſtris infertur opibus, vitæ, famæ, exiſtimationi, quæ vita ipſa carior eſſe debet.

Hic planum faciendum, eos grauiſſimè offendi lædique, quorum ſalus & incolumitas inprimis cara eſſe debebat: & lædi ab iis, de quibus ſint optimè meriti: & lædi eo potiſſimum tempore, quo varia magnaque impendebant pericula, quo amicorum maximè præſidia requirebantur: & lædi eo loco, quo minimè conueniebat: & lædi non vulgariter, ſed nouo, & raro, & inuſitato contumeliæ genere:

Collatione quoque facta, & allatis aliorum teſtimonijs, aut rumoribus ſparſis, illud ipſum de quo querela inſtituitur exaggerandum eſt.

Collocatio ſic inſtitui poteſt; Vt Exordium conſtet querela, vel indignatione, vel eius laude ad quem ſcribimus, vel excuſatione raritatis, tarditatis, breuitatis litterarum: vel inſtitutæ ſcriptionis occaſione.

Propo-

Propoſitio vel querelam ipſam, vel adhortationem continet.

Confirmatio inſtitutæ querelæ rationes reddit, quæ quales eſſe debeant, ſupra dictum.

Concluſio abſoluitur, vel exclamatione in rei indignitatem: vel teſtificatione noſtri amoris, beneuolentiæ, ſtudij: vel repetitione doloris & mœroris noſtri: vel pollicitatione fidei, amoris, vel hortabimur amicum, vel noſtras ob iniurias, æquè atque ſuas doleat, eaſque vlciſcatur: vt valetudinem curet: vt nobis in amore reſpondeat: vt ſæpè nobis ſcribat.

Exemplum quomodo de noſtra calamitate querela inſtituenda ſit, obſeruatum in Epiſt. 3. lib. 14. ad Famil. qua primum à querela orditur Cicero. Deinde calamitates ſuas exaggerat. Tum ad varia Terentiæ vxoris ſuæ capita reſpondet. Poſtremò ad ſcribendum eam, & valetudinis vt curam habeat, hortatur.

ACcepi ab Ariſtocrito treis epiſtolas, quas ego lacrymis propè deleuit. cõficior enim mœrore, mea Terentia: nec me mea miſeria magis excruciãt, quã tua, veſtraq́ȝ. Ego autem hoc miſerior ſum, quam tu, quæ es miſerrima, quòd ipſa calamitas communis eſt vtriuſqȝ noſtrum, ſed culpa mea propria eſt. meum fuit officium, vel legatione vitare periculum, vel diligentia, & copiis reſiſtere, vel cadere fortiter. hoc miſerius, turpius, dignius nobis nihil fuit. Quare cũ dolore conficior, tum etiam pudore: pudet enim me vxori meæ optimæ, ſuauiſſimis liberis virtutem & diligentiam non præſtitiſſe: nam mihi ante oculos dies noctéq;

ctéuq;

ctéisq; verſatur ſquallor veſter, & mœror, & infirmitas valetudinis tuæ: ſpes autem ſalutis pertenuis oſtēditur. inimici ſunt multi, inuidi penè omnes, eijcere nos magnum fuit, excludere facile eſt. Sed tamen quamdiu vos eritis in ſpe, nō deficiam, ne omnia mea culpa cecidiſſe videātur. Vt tuto ſim, quod laboras, id mihi nūc facillimum eſt, quem etiam inimici volunt viuere in his tantis miſeriis. Ego tamen faciam, quæ præcipis. Amicis, quibus voluiſti, egi gratias: & eas litteras Deſippo dedi: meq; de eorum officio ſcripſi à te certiorem eſſe factum Piſonem noſtrum mirifico eſſe ſtudio in nos, & officio, & ego perſpicio, & omnes prædicant. Dij faxint, vt tali genero mihi præſenti tecum ſimul, & cum liberis noſtris frui liceat. Nunc ſpes reliqua eſt in nouis tribunis pl. & in primis quidem diebus: nam ſi inueterarit, actum eſt. ea re ad te ſtatim Ariſtocritum miſi, vt ad me cōtinuò initia rerum, & rationem totius negotij poſſes ſcribere: etſi Deſippo quoq; ita imperaui, ſtatim vt recurreret: & ad fratrē miſi, vt crebrò tabellarios mitteret: nam ego eo nomine ſum Dyrachij hoc tempore, vt quā celerrimè, quid agatur, audiam: & ſim tutò: ciuitas enim hæc ſemper à me defenſa eſt. Cum inimici noſtri venire dicentur, tum in Epirum ibo. Quòd ſcribis te, ſi velim, ad me vēturam: ego verò, cùm ſciam magnam partem iſtius oneris abs te ſuſtineri, te iſtic eſſe volo. ſi perficitis quod agitis, me ad vos venire oportet: ſin autem. Sed nihil eſt opus reliqua ſcribere. ex primis, aut ſummum ſecundis litteris tuis conſtituere poterimus quid nobis faciendum ſit. Tu modò ad me velim omnia diligentiſſimè perſcribas: etſi magis iam rem quàm litteras, debeo exſpectare. Cura vt valeas, & ita tibi perſua-

deas.

deas, mihi te carius nihil eſſe, nec vnquam fuiſſe. Vale mea Terentia, quam ego videre videor: itaque debiliter lacrymis. Vale. Pridie Kalend. Decembreis, Dyrrhachij.

EXemplum, quonam modo de aliorum improbitate queri debeamus, obſeruatum in Epiſtola 12 lib. 11. ad Famil. qua apud Brutum de rei benè contra Antonium gerendæ, neglecta occaſione, conqueritur Cicero: ſed modeſte, & perſonæ facta commutatione, ne Brutum offendat. Cuius pars prima Exordium, inſtitutæ querelæ cauſſas & occaſiones, continet, Pars altera querela eſt ipſa, rectè admodum facta: ſe enim in Bruto nihil deſiderare, ſed populum de Bruti tarditate & negligentia conqueri ſcribit. In Concluſione hortatur, vt prouideat, ne qua iuſta querela & reprehenſio eſſe poſſit.

TReis vno die à te accepi epiſtolas: vnam breuem, quam Flacco Volumnio dederas: duas pleniores, quarum alteram tabellarius T. Vibij attulit, alteram ad me miſit Lupus. Ex tuis litteris & ex Graceij oratione non modò, non reſtinctum bellum, ſed etiam inflammatum videtur. Non dubio autem, pro tua ſingulari prudentia quid perſpicias, ſi aliquid firmitatis nactus ſis Antonius omnia illa tua praclara in remp. merita ad nihilum eſſe ventura. Ita enim Romam erat nunciatum, ita perſuaſum omnibus, cũ paucis inermibus perterritis metu, fracto animo fugiſſe Antonium. Qui ſi ita ſe habet, vt (quemadmo-

admodum audiebam de Graceio) confligi cum eo ſine periculo non poſſit:non ille mihi fuiſſe à Mutina videtur,ſed locum belli gerendi mutaſſe. Itaq; homines alij fracti ſunt: nonnulli etiam queruntur, quòd perſequuti non ſitis:opprimi potuiſſe,ſi celeritas adhibita eſſet,exiſtimant. Omninò EST hoc populi,maximeque noſtri,in eo potiſſimum abuti libertate,per quem eam conſecutus ſit. Sed tamen prouidendum eſt, neq; iuſta querela eſſe poſſit. Res ſic ſe habet: is bellum confecerit, qui Antonium oppreſſerit, hoc quam habeat vim, te exiſtimare malo, quàm me apertius ſcribere. Vale.

QVERENDI FORmula.

NOn poſſum tibi, quales vterque volumus, epiſtolas mittere,quum mihi nihil rerum omnium ex ſententia procedat. Sed quid ego, mi Paſman, ne, te meis querelis ex animo (niſi quod iuuat apud familiariſſimum amiculum graues animi mei curas deponere. Credo & ſuperos,& inferos in meam perniciem coniuraſſe:ita vbi hoc malum vix effugi ſuccedit aliud multo acerbius.

Quid vel maximis , vel minimis in rebus à me tentatum eſt, quid tam dextro conſilio inſtitutum, quod non infeliciſſimè euenerit?O me omnium qui ſunt,quiq; fuerunt, infortunatiſſimum: egone vnus ex vniuerſo hominum numero , præpoſterus ille Polycrates exſtiti, cui omnia aduerſarentur, cui nihil vnquam obtigerit optatum? Quantum dolorem acceperim & quanto fructu ſim priuatus & forenſi, & domeſtico, Lucij fratris noſtri morte, in primis pro noſtra conſuetudine tu exiſtimare potes. Nam mihi omnia, quæ iucunda ex humanitate alterius, & moribus, homini accidere poſſunt, ex illo acci-

turbato ſumus, honeſtumq; & dignitatem noſtram magna cura tuemur.

Plura ſcribere non poſſum, ita ſum animo perculſo & deiecto.

Non faciam vt enumerem miſerias omnes, in quas incidi propter ſummam iniuriam, & ſcelus, non tam inimicorum meorum, quam inuidorum, ne & meum mœrorem exagitem, & te in eundem luctum vocem.

Ego & ſæpius ad te, & plura ſcriberem, niſi mihi dolor meus, cùm omnes partes mentis, tum maxime huius generis facultatem ademiſſet.

Itaq; cum meus me mœror quotidianus lacerat & conficit, tum vero hæc addita cura vix mihi vitam reliquam facit.

Nec tam miſerum quidquam eſt, quod non in fortunam noſtram cadere videatur. Quare quando me afflictum & confectum luctu audies, exiſtimato me ſtultitiæ meæ pœnam ferre grauius, quam euenit, quod ei crediderim, quem eſſe nefarium non putaram.

Quæſo ecquod tantum malum eſt, quod in mea calamitate non ſit? Ecquis vnquam ex tam amplo ſtatu, tam bona cauſſa, tantis facultatibus ingenij, conſilij, gratiæ, tantis præſidijs bonorum omnium concidit? Poſſum obliuiſci qui fuerim, non ſentire qui ſim? Quo caream honore, qua gloria, quibus liberis, quibus fortunis, quo fratre? Quem ego, vt nouum genus calamitatis attendas, quum pluris facerem, quam me ipſum ſemper feciſſem, vitaui ne viderem, ne aut illius luctum, ſqualoremque aſpicerem: aut ne me, quem ille florentiſſimum reliquerat, perditum illi, afflictumque offerrem. Mitto cætera intolerabilia: etenim fletu impedior.

Dies autem non modo non leuat luctum hunc, ſed etiam auget. Nam cæteri dolores mitigantur vetuſtate, hic non poteſt, & ſenſu præſentis miſeriæ,

& recordatione præteritæ vitæ, non continuò augeri. Deſidero enim non mea ſolùm, neque meos, ſed meipſum. Quid enim ſum? Sed non faciam, vt aut tuum animum angam querelis, aut meis vulneribus ſæpius manus adferam.

Non medius fidius præ lacrymis poſſum reliqua, nec cogitare, nec ſcribere.

Aut quis me non ſolum infelicior, ſed iam etiam turpior?

Si in malum hoc fortunæ iniquitate incidiſſem, honeſtior eſſet plaga: nunc noſtra culpa videmur acceſſiſſe, quod commodè vitari poterat.

Luget Senatus, mæret equeſter ordo, tota ciuitas ſenio confecta eſt, ſqualent municipia, affliðantur coloniæ, agri denique ipſi tam beneficum, tam ſalutarem, tam manſuetum ciuem deſiderant.

Magno in dolore ſum, vel mœrore potius, quem ex crudeli & miſerabili morte optimi ciuis moderatiſſimiq; hominis accepi.

O rem acerbam, ſed hæc ſatis diu multumq; defleta ſunt.

Quis liberos, quis coniugem aſpicere poterat ſine fletu? quis domum? tecta? quis larem familiarem iam aut fœdiſſimam mortem omnes, aut miſerabilem fugam cogitant.

Perpetuum dolorem, auulſus à meis ſuſtineo.

Dolebam, & acerbe ferebam, ſi tua ſalus ob eam ipſam cauſſam eſſet infeſtior, quod meam ſalutem atq; vitam tua beneuolentia, præſidio, cuſtodiaque texiſſes.

Tuo in periculo non dolorem meum ſignificarem?

Quis tum non gemuit? quis non arſit dolore?

Conſumptis lacrymis tamen infixus animo hæret dolor.

Sed

Sed opprimor interdum, & vix reſiſto dolori, quod ea me ſolatia deficiunt, quæ cæteris, quorum mihi exempla propono, non defuerunt ſimili in fortuna.

Doleo, ita communem rem eſſe delapſam, vt ne ſpes quidem melius aliquando fore, relinquatur.

Tullia noſtra venit ad me, cuius ſumma virtute & ſingulari humanitate grauiori etiam dolore ſum affectus, noſtra factum eſſet negligentia, vt longè alia infortuna eſſet, atque eius pietas ac dignitas poſtulabat.

Sed hæc omittamus, augemus enim dolorem retractando.

RESPONSIO AD QVERVLAM epiſtolam.

EAdem eſt hic fere, cum de noſtris, noſtrorumve miſeriis querelā inſtituimus, reſpondendi ratio, quæ eſt conſolationum: Cum vero ſuper aduerſariorum malitia querimur, ſequemur reſpondendi ad expoſtulatorias epiſtolas modum: Vel enim ſimpliciter negatur id, quo de nobiſcum amicus conqueritur: vel illud ipſum, vt recte, iuſte, honeſteque factum defenditur: vel culpa in rem aut perſonam aliam transfertur: vel ad confeſſionem, veniæque deprecationem confugitur.

In huius collocatione pars prima conſtabit, aut ſignificatione doloris ex amici querelis percepti: vel inſtitutæ purgationis cauſa: vel eius ad quem ſcribimus reprehenſione: vel amoris & beneuolentiæ amici laude: vel certe excuſatione breuitatis litterarum.

Pars altera purgationem ipſam complectitur, factam, aut defenſione, aut inficiatione eius quod obiicitur: aut cauſſæ remotione in ignorantiam, in perſonas alias, in ipſum qui de nobis conqueritur, in locum, in tempus, in inſtrumenta.

Poſtrema pars abſoluetur, aut excuſatione libertatis acerbitatiſve in reſpondendo adhibitæ: aut ſtudii, beneuolentiæque noſtræ pollicitatione: aut maleuolorum reprehenſione: aut adhortatione, vt excuſationem noſtram admittat amicus, neve calumniatoribus noſtris fidem habeat.

Exemplum reſponſionis ad Querelam epiſtolam, obſeruatum in Epiſt. 27. lib. 11. ad Fam. qua ſe Mario Cicero purgat, quod non labefactauerit eius famam, ſed dignitatem potius atque auctoritatem defenderit. In cuius Exordio purgationis inſtitutæ occaſio indicatur, beneuolentiæ etiam cōciliandæ ergo, amoris cauſæ plurimæ recenſentur. Exponuntur deinde querelarum cauſæ, & earundem ſubiungitur purgatio. Abſoluitur adhortatione obliqua, vt excuſationem admittat.

NOndū ſatis conſtitui, moleſtiæ ne plus, an voluptatis attulerit mihi Trebatius noſter, homo tum plexus officii, tum vtriuſq; noſtrum amātiſſimus. Nā cum in Tuſculanum vi ſperi veniſſem poſtridie ille ad me, nondum ſatis firmo corpore cum eſſet, mane venit. Quem cum obiurgarem, quod parum valetudini parceret: tum ille, nihil fuiſſe ſibi lōgius, quā vt me

vt me videret. Nũ quidnã, inquã, noui? detulit ad me querelam tuam: de qua prius, quam reſpondeo, pauca præponam. Quãtum memoria repetere præterita poſſum, nemo eſt mihi te amicus antiquior. ſed VETVSTAS habet aliquid commune cum multis: amor nõ habet. Dilexi te quo die cognoui, meq; à te diligi iudicaui. tuus deinde diſceſſus, isq; diuturnus, ambitio noſtra & vitæ diſſimilitudo non eſt paſſa voluntates noſtras conſuetudine conglutinari. Tuum tamen erga me animum agnoui multis annis ante bellum ciuile, cum Cæſar eſſet in Gallia: quod enim vehementer mihi vtile eſſe putabas, nec inutile ipſi Cæſari, perfeciſti, vt ille me diligeret, coleret, haberet in ſuis. Multa prætereo, quæ temporibus illis inter nos familiariſſime dicta, ſcripta, communicata ſunt: grauiora enim ſunt conſecuta. & initio belli ciuilis cum Brundiſium verſus ires ad Cæſarem, veniſti ad me in Formianum: primum hoc ipſum quanti, præſertim temporib. illis? Deinde oblitum me putas cõſilii, ſermonis, humanitatis tuæ? quibus reb. intereſſe memini Trebatium. Nec vero oblitus ſum litterarum tuarũ, quas ad me miſiſti, cum Cæſari obuiã veniſſem in agro, vt arbitror, Trebulano. Secutum illud tempus eſt, cum me ad Pompeium proficiſci ſiue pudor meus coegit, ſiue officium, ſiue fortuna. Quod officium tuum, quod ſtudium, vel in abſentem me, vel in præſentes meos defuit? quẽ porro omnes mei, & mihi, & ſibi te amiciorem iudicauerunt: Veni Brundiſium oblitumne me putas, qua celeritate, vt primum audieris, ad me Tarento aduolaris? quæ tua fuerit aſſeſſio, oratio, confirmatio animi mei fracti communium miſeriarum metu? Tandem aliquando Romæ eſſe cœpimus, quid defuit noſtra fami-

liaritatis in maximis rebꝰ, quonam modo me gererem aduerſus Cæſarem, vſus tuo conſilio ſum. In reliquis officiis cui tu tribuiſti, excepto Cæſare, præter me vt domum ventitares, horasq; multas ſæpè ſuauiſſimo ſermone cōſumeres: cum etiam tum, ſi meminiſti, vt hæc φιλοσοφούμενα ſcriberem, tu me impuliſti. Poſt Cæſaris reditum quid tibi maiori curæ fuit, quā vt eſſem ego illi quam familiariſſimus? quod effeceras. Quorſum igitur hæc oratio longior, quam putarem? quia ſum admiratus, te, qui hæc noſſe deberes, quidquam à me commiſſum, quod eſſet alienū noſtra amicitia, credidiſſe: nam præter hæc, quæ cōmemoraui, quæ teſtata ſunt & illuſtria, habeo multa occultiora, quæ vix verbis exſequi poſſum. Omnia me tua delectāt, ſed maxime maxima cum fides in amicitia, conſilium, grauitas, cōſtantia, tum lepos, humanitas, litteræ. Quapropter redeo nunc ad querelam. Ego te ſuffragium tuliſſe in illa lege, primum non credidi: deinde ſi credidiſſem, nunquam id ſine aliqua iuſta cauſa exiſtimarem te feciſſe. Dignitas tua facit, vt animaduertatur quidquid facias: maleuolentia autem hominum, vt nonnulla durius, quam à te facta ſint, proferantur. Ea ſi tu non audis, quid dicam neſcio: equidem ſi quando audio, tam defendo, quam me ſcio à te contra inimicos meos ſolere defendi. Defenſio autem eſt duplex: alia ſunt, quæ liquido negare ſoleam, vt de iſto ipſo ſuffragio: alia, quæ defendam à te pie fieri & humane, vt de curatione ludorum. Sed te hominem doctiſſimum non fugit, ſi Cæſar rex fuerit (quod mihi quidem videtur) in vtramque partem de tuo officio diſputari poſſe: vel in eam, qua ego vti ſoleo, laudandam eſſe fidem & humanitatem tuam,

qui

qui amicum etiam mortuum diligas: vel in eam, qua nonnulli vtuntur, libertatem patriæ vitæ amici anteponendam. Ex his ſermonibus vtinam eſſent delatæ ad te diſputationes meæ. Illa vero duo, quæ maxima ſunt laudum tuarum, quis aut libentius, quam ego, commemorat, aut ſæpius: te & non ſuſcipiendi belli ciuilis grauiſſimum auctorem fuiſſe, & moderandæ victoriæ? in quo qui mihi non aſſentiretur, inueni neminem. Quare habeo gratiam Trebatio familiari noſtro, qui mihi dedit cauſam harum literarum, quibus niſi credideris, me omnis officij & humanitatis expertem iudicaris, quo nec mihi grauius quidquam poteſt eſſe, nec à te alienius. Vale.

EXemplum reſponſionis ad excuſationem querularum, obſeruatum in Epiſt. 28. lib. 11. ad Fam. qua Ciceroni Marius reſpondet, & de eius amore atq; beneuolentia primum ſibi gratulatur, eundemq; laudat, quod non temere fidem habuerit. Deinde ſeſe Cæſaris, vtpote viri de ſe, & alijs non male meriti, mortem iure deploraſſe cum refutatione eorum quæ contra afferri poterant, oſtendit. Poſtremo Trebatio gratias agit, quod querelam ad Ciceronem detulerit.

MAgnam voluptatem ex tuis literis cepi, quod, quam ſperaram atque optaram, habere te de me opinionem cognoui, de qua etſi non dubitabam, tamen, quia maximi æſtimabã, vt incorrupta maneret, laborabam. Conſcius autem mihi erã, nihil à me commiſſum eſſe, quod boni cuiuſquam offenderet animum, eo minus credebam plurimis atque optimis

artib. ornato tibi temere quidquã perſuaderi potuiſſe, præſertim in quem mea propenſa & perpetua fuiſſet atq; ſſet beneuolentia. Quod quoniã, vt volui, ſcio eſſe: reſpondebo criminibus, quibus tu pro me, vt par erat, pro tua ſingulari bonitate & amicitia noſtra ſæpe reſtitiſti: nota enim mihi ſunt, quæ in me poſt Cæſaris mortem contuleris. Vitio mihi dant, quod mortẽ hominis neceſſarij grauiter fero, atq; eum, quem dilexi, periiſſe indignor: aiunt enim patriam amicitiæ præponendam eſſe: proinde ac ſi iam vicerint, obitum eius reip. fuiſſe vtilem. Sed non agam aſtute, fateor, me ad iſtum gradum ſapientiæ non perueniſſe: neq; enim Cæſarem in diſſenſione ciuili ſum ſecutus, ſed amicum, quanquam re offendebar, tamen non deſerui: neq; bellum vnquam ciuile, aut etiam cauſſam diſſenſionis probaui quam etiam naſcentem extingui ſumme ſtudui. Itaq; in victoria hominis neceſſarij, neq; honoris, neq; pecuniæ dulcedine ſum captus, quibus præmiis reliqui, minus apud eum, quam ego, cum poſſent, immoderate ſunt abuſi, atq; etiam res familiaris, mea lege Cæſaris diminuta eſt, cum beneficio pleriq;, qui Cæſaris morte lætantur, remanſerunt in ciuitate, ciuibus victis vt parceretur, æque ac pro mea ſalute, laboraui. Poſſum igitur, qui omneis voluerim incolumeis, eum, à quo id impetratum eſt, periiſſe non indignari: cùm præſertim iidem homines, illi & inuidiæ & exitio fuerint. Plecteris ergo, inquiunt, quando factum noſtrum improbare audes. O ſuperbiam inauditam, alios in facinore gloriari, aliis ne dolere quidem impune licere. At hæc etiam ſeruis ſemper libera fuerunt, timerent, gauderent, dolerent ſuo potius, quam alterius, arbitrio. Quæ nunc iſti, vt quidem dictitant,

liber-

libertatis auctores metu nobis extorquere conantur. ſed nihil agunt: nullius vnquam periculi terrorib ab officio, aut ab humanitate deſciſcam. NVNQVAM ENIM HONESTAM *mortem fugiẽdam, ſæpe etiam appetendam putaui. Sed quid mihi ſuccẽſent, ſi id opto, vt pœniteat eos ſui facti? cupio enim Cæſaris mortem omnib. eſſe acerbam. At debeo pro ciuili parte remp. velle ſaluam. Id quidem me cupere, niſi & anteacta vita, & reliqua mea ſpes tacente me probat, dicendo vincere non poſtulo. Quare maiorem in modum te rogo, vt rem potiorem oratione ducas, mihiq; ſi ſentis expedire, recte fieri credas, nullam communionem cum improbis eſſe poſſe. An quod adoleſcens præſtiti, cum etiam errare cum excuſatione poſſem. id nũc ætate præcipitata commutem, ac me ipſe retexam: non faciam, neq; quod diſpliceat, committam præter quam quod hominis mihi coniunctiſſimi, ac viri ampliſſimi doleo grauem caſum. Quod ſi aliter eſſem animatus, nunquam, quod facerem, negarem, ne & in peccãdo improbus, & in diſſimulando timidus ac vanus exiſtimarer. At ludos, quos Cæſaris victoria Cæſar adoleſcens fecit, curaui. At id ad priuatum officiũ, non ad ſtatum reip. pertinebat. Quod tamen munus & hominis amiciſſimi memoriæ, atq; honorib præſtare etiam mortui debui: & optimæ ſpei adoleſcenti, ac digniſſimo Cæſare petenti negare non potui. Veni etiã conſulis Antonij ſæpe domũ ſalutandi cauſſa: ad quẽ qui me parũ patriæ amantem eſſe exiſtimant, rogandi quidem aliquid, aut auferendi cauſa frequenteis ventitaſſe reperies. Sed quæ hæc eſt arrogantia: quod Cæſar nunquam interpellauit, quin, quibus vellem, atq; etiam, quos ipſe non diligebat, tamen iis vterer: eos,*

qui mihi amicum eripuerunt, carpendo me, efficere conari, ne quos velim, diligam? Sed non vereor ne aut meæ vitæ modeſtia parum valitura ſit in poſterum cõtra falſos rumores; aut etiam ii, qui me non amant propter meam in Cæſarem conſtantiam, non malint mei, quam ſui ſimiles amicos habere. Mihi quidem ſi optata cõtingent: quod reliquum eſt vitæ, in otio Rhodi degam: ſin caſus aliquis interpellarit, ita ero Romæ vt recte fieri ſemper cupiam. Trebatio noſtro magnas gratias ago, quod tuum erga me animum ſimplicem atq; amicum aperuit: & quod eum, quem ſemper dilexi lubenter, quo magis iure colere atq; obſeruare deberem fecit. Bene vale, & me dilige.

DE MINATORIA epiſtola.

MInatoria dicitur illa epiſtola, qua pœnas denuntiamus, & metum iniicimus iis, qui aut maleficii alicuius rei ſunt, aut, niſi prohibeantur, malum committerent.

In comminatione æquitas & moderatio adhibenda eſt, ne leui & molli brachio cum improbis agatur, neue ira & minæ modum excedant. Sententiis hic opus, quæ animi iuſtam cõmotionem & iram declarent, & factum ipſum, ob quod minæ inſtituuntur, exaggerent. Rei turpitudo & iniquitas dolorem concitat, atque ad minas compellit: Contumeliæ, maledicta, impeditiones honorum, voluntatum, laborum ſtudiorum, & in genus alia, amplificantur notatione perſonæ, partim noſtræ, quæ eſt læſa, partim eius, cui ſuccenſemus & minamur: vel

modi

modi agendi: vel temporis, aliarumve circumſtantiarum.

In collocationis Prima parte crimen ipſum cum querela & indignatione ponendum.

Parte altera illud exaggerandum.

Poſtrema adhortatione, aut reprehenſione & comminatione abſoluitur.

Exemplum Minacis epiſtolæ, obſeruatum in Epiſt. I. lib. 5. ad Famil. qua Ciceroni Metellus ob fratrem iniuria affectum minatur, & quidē in Exordio factum ipſum cum indignatione & querela proponit. Poſt profert ea, quæ à contumelia atq; iniuria Ciceronem auocare debuiſſent. Poſtremo minatur, & leuitatem eidem atque inconſtantiam obijcit, ſeque etiam ſi non deſint cauſſæ, Reip. tamen nequaquam defuturum eſſe ſignificat.

SI Vales, bene eſt. Exiſtimaram pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, neq; me abſentem ludibrio læſum iri, nec Metellum fratrem ob dictum, capite ac fortunis per te oppugnatum iri quem ſi parum pudor ipſius defendebat debebat, vel familiæ noſtræ dignitas, vel meum ſtudium erga vos, remque pub. ſatis ſubleuare. Nunc video, illum circumuentum, me deſertum, à quibus minime conueniebat. Itaque in luctu & ſqualore ſum, qui prouinciæ, qui exercitui præſum, qui bellum gero, quæ quoniam nec ratione, nec maiorum noſtrorum clementia adminiſtraſtis non erit mirandum ſi vos pœnitebit. Te tam mobilem in me, meoſq; eſſe animo, non ſperabam. Me interea nec domeſticus dolor, nec cuiuſquam iniuria à rep. abducet. Vale.

COMMINANDI FORmulæ.

SI pergas maledictis me prouocare, contumeliarumque in me aculeos excutere, ita viciſſim mea in te tela conijcientur, in tuis vt pulmonibus & viſceribus adhæreant.

Ferocitatem iſtam tuam comprimam, audaciam frangam, loquacitatem retardabo.

Tibi iſtam ego licentiam fractis cupiditatibus concutiam.

Niſi iſtam tuam maledicendi libidinem profuſamque conſtringas ſcurrilitatem, oſtendam eum me eſſe, qui nec dignitatem, nec nominis ſui exiſtimationem, ludibrio tuo oblatam eſſe patiatur.

Vide ne maiorem viribus tuis hoſtem prouoces, neve quas ſeditiones excitas, in tuum ſanguinem redundent atq; perniciem.

Inuitus facio, vt ad tuam impudentiam, nequitiam, furorem, animi mei abijciam moderationem: ſed niſi humanitate potius mecum, quam iniurijs certare velis, cogar & ipſe & in te violentior eſſe, quam vel vſus meus, vel natura poſtulat.

Non fugit nos tuum facinus quod perpetraſti: Multa enim & certa ſigna habemus, etiamſi abneges: maxime autem eos qui tibi conſcij fuerunt, atque ipſius facti ſocij. Nunquam huius culpæ pœnam effugies.

Ego tibi iſtam linguæ laſciuiam præcidam.

Sic tuos furores excitabo, ac frangam inſolentiam, vt, quo te vertas, neſcias.

In eam te fortunarum omnium deſperationem adigam, vt nullam tibi neq; laboris, neque miſeriæ, neq; periculi perfugium relinquatur.

Obtun-

Obtundam iſtam cibi, quæ ſe nunc proterue ac petulanter effert, maledicendi cupiditatem.

Ex his laqueis ſi te exueris, ac te aliqua vi ac ratione explicaris, in plagas maiores incidendum eſt tibi, mortem acerbam crudelemque tibi proponemus.

Ego vix abs te manus ac tela contineo.

Tibi ego confido impendere fatum aliquod, & pœnas iam diu improbitati, nequitiæ, ſceleri, libidini debitas, aut inſtare iam plane, aut certe iam appropinquare.

Si in ea mente manes, ea quæ mereris, exſpectes.

Ego ſi attulero neruos & induſtriam (mihi crede) excutiam tibi iſtam verborum iactationem, exq; ſomno excitabo, nec patiar me abs te, niſi virtute vincas, ſuperari.

Permitto aliquid iracundiæ tuæ, do adoleſcentiæ, credo amicitiæ, ſed niſi tibi aliquem modum vitæ conſtitueris, coges oblitum me noſtræ amicitiæ, habere rationem dignitatis meæ.

Noli hac mea noua lenitate abuti, noli aculeos rationis meæ, qui reconditi ſunt, excuſſos eſſe arbitrari, noli id putare omnino omiſſum à me, ſi quid tibi remiſſum atque conceſſum. Erumpet aliquando ex me vera vox, & dicam ſine cunctatione quod ſentio.

EXemplum reſponſionis ad Minaces epiſtolas, obſeruatum in epiſt. 3. libr. 11. ad Fam. qua Brutus & Caſſius Antonio ita reſpondent, vt pluris ſe patriæ libertatem, quam vel gratiam facere oſtendant. In parte prima repetitio fit argumenti literarum Antonij. Pars altera refutatio eſt, in qua Brutus & Caſſius Antonij minas iniquas eſſe, & parum à ſe metui indicant. Concluſio adhortatione & voto

eſt facta: Antonium enim & hortantur, ne quid contra Remp. tentet: & ſimul Deos rogare ſe affirmant, ne conſilia quæ tractat, vel ſibipſi, vel Reipub. pernicioſa ſint.

L*Iteras tuas legimus ſimillimas edicti tui contumelioſas, minaceis, minime dignas, quæ à te nobis mitterẽtur. Nos, Antoni, te nulla laceſſiuimus iniuria: neq; miraturum credidimus, ſi pratores, & ea dignitate homines, aliquid edicto poſtulaſſemus à cõſule. Quod ſi indignaris, auſos eſſe id facere, concede nobis, vt doleamus, ne hoc quidem abs te Bruto & Caſſio tribui. Nam de delectibus habitis, & pecunijs imperatis, exercitibus ſolicitatis, & nuntiis trans mare miſſis quod te queſtum eſſe negas: nos tibi quidem credimus, optimo animo te feciſſe: ſed tamen neque agnoſcimus quidquam eorum: & te miramur: cũ hæc reticueris, non potuiſſe continere iracundiam tuam, quin nobis de morte Cæſaris obijceres. Illud vero quẽadmodum ferendum ſit, tute cogita: non licere pratoribus concordia ac libertatis cauſſa, per edictum, de ſuo iure decedere, quin conſul arma minetur. Quarum fiducia nihil eſt quod nos terreas. Neque enim decet, aut conuenit nobis periculo ſubmittere animum noſtrum: neque eſt Antonio poſtulandum, vt ijs imperet, quorum opera liber eſt. Nos ſi alia hortaremur, vt bellum ciuile ſuſcitare vellemus, litera tua nihil proficerent. NVLLA enim minantis auctoritas apud liberos eſt. Sed pulchre intelligis, non poſſe nos quoquam impelli: & fortaſſis ea re minaciter agis, vt iudicium noſtrum metus videatur. Nos in hac ſententia ſumus, vt te cupiamus etiam in libera rep. magnũ*

atque

atq; honeſtum eſſe: vocemus te ad nullas inimicitias, ſed tamen pluris noſtram libertatem, quam tuam amicitiam æſtimemus. Tu etiam atq; etiam vide quid ſuſcipias, quid ſuſtinere poſſis: neq; quamdiu vixerit Cæſar, ſed quam non diu regnarit, fac cogites. Deos quæſumus, conſilia tua reip. ſalutaria ſint ac tibi: ſin minus, vt ſalua atq; honeſta repub. tibi quam minimum noceant optamus. Pridie Non. Sextileis.

Appoſitiſſima comminatoriarum epiſtolarum cum reſponſionib. ad eaſdem exempla habet ſecundus Laconicarum epiſtolarum liber.

DE DEMONSTRATIVI generis epiſtolis.

DEmonſtratiuum cauſſæ genus, Cicero in partitionibus oratoriis Exornationem dixit. Eſt autem genus hoc Exornationis, vt ibidem Cicero affirmat, latum & varium, omniaq; complectitur quæ à duobus aliis cauſſarum generibus remota dicuntur, vel ſcribuntur ad cognitionem, & ad aurium voluptatem. Itaq; ille idem in Oratore Exornationi ſubiicit laudationes, & vituperationes, ſcriptiones, hiſtorias, reliquarumque rerum formam, quę abſunt ab omni contentione.

DE NVNTIATORIA SEV NARRAtoria epiſtola.

NVntiatoriā Epiſtolam, ſub qua Narratoriam ſeu expoſitoriam cōprehēdi certū eſt, Demōſtratiui generis eſſe conſtat, cū graue iudicium Ciceronis habeamus, qui in orat. ad Bru-

ad Brutum Hiſtoriam ſeu narrationem ad id genus reuocauit.

Hæc enim pertinet ad cognitionem rerum geſtarum, & ad eam voluptatem, quæ capitur ex cognitione: quas nemo negabit eſſe exornationis. Eſt autem epiſtola Nuntiatoria hiſtoriæ quaſi alumna quædam, ſicut epiſtolæ Ciceronis, & præcepta ipſa declarant.

Nuntiatoria enim epiſtola eſt, qua facimus amicum certiorem, ſi quid nouæ rei geſtum ſit apud nos, quod illius referat ſcire, vel quod illi voluptatem ſit allaturum, ſiue priuatum ſit illud, ſiue publicum. Priuatum, vt cum ſignificamus abſenti, qua valetudine ſimus nos aliive, quid fiat in ſtudiis, quid rure, quid in vrbe, quid in ædificiis, quid in litibus ſucceſſerit, & alia huiuſmodi: Publicum vero, vt de pace, de bello, de regum geſtis, aut fœderibus, de peſtilentia, aut inundationibus, terræ motu, tempeſtatibus, aliiſque generis eiuſdem.

Quod ad collationem attinet, cum epiſtola eſſe debeat expreſſio quædam amoris erga amicum cui ſcribimus, captanda eſt initio Nuntiatoriæ, non ſecus atque in aliis epiſtolarum formis, beneuolentia, vel accuſatione ſilentii, & raritatis litterarum: vel commendatione alicuius facti illius ad quem ſcribitur: vel inſtitutæ ſcriptione occaſione: vel occupatione & inſinuatione in re aliqua triſti. Exordium tamen, & beneuolentiæ captatio, vt ſupra annotatum, certis de cauſis omitti poteſt.

Pars

Pars altera Narratio eſt, quæ nuntiationem atque expoſitionem continet, factam notatione circumſtantiarum, Loci, Temporis, Perſonarum, Modi, Conſiliorum, Cauſſarum, Factorum, Teſtimoniorum, & ſimilium rerum.

Hanc his virtutibus commendari neceſſe eſt, vt ſit Breuis, Simplex, Dilucida, Elegans, & veritati conſentanea.

In Narrando, ita rerum ac temporum ſeruabitur ordo, à lætioribus exordiamur, & prius de amici rebus dicamus, quam de noſtris, ſi forte de noſtris dicere aliquid voluerimus.

Narrationis quoque inſpiciendus eſt finis: Is enim geminus eſſe poteſt: Vel ſola rei cognitio, vel eiuſdem etiam delectatio.

Cum ſola cognitio quæritur, ita narrabitur, vt, ſi petiuerit ad ſe perſcribi, ſciat nos ipſi diligenter eſſe ſatisfacturos.

Si non petierit, nos ipſum rei noſcendæ cupidum reddemus, vt ſciat nos etiam abſentes, quæ ſcire is velle debeat, etiam vltro adferre: & tum rem ſic narrabimus, vt nihil cognitione dignum omittamus.

Si vero delectationis cauſſa narramus quippiam, admittenda tum erit maior verborum ſententiarumque vrbanitas, ſimul ac varietas, vt ab initio omnia ad iucunditatem ipſam conferantur.

In Epiſtola Narratoria, qua partim geſta, partim gerenda, exponentur, dāda eſt opera, vt præterita & præſentia ſic exponamus, vt ex ijs futu-

futura coniecturis quodammodo colligi queant.

Et vbi quid in quaq; re aut boni aut mali ſit declarauimus, tum quoq; paucis aperiendum eſt, quid illi faciendum arbitremur.

Poſtrema pars concluſio eſt, in qua nos ſimilia ſcripturos pollicebimur, & ab amico vt ipſe quoq; (ſi quid noui acciderit) ad nos perſcribat, petemus: vel eundem animo infracto, & bona de rebus ſpe eſſe iubebimus: vel adhortabimur vt curam valetudinis gerat: vel Deo pro recuperata valetudine gratias agat: nos conueniat, vel aliud quid agat.

Eadem collocatione, quæ hic in Nuntiatoria obſeruanda præcipitur, vtendum in epiſtolis quas Aenigmaticas vocant: quibus aliud ſcribimus, aliud vero intelligimus. Cum nimirum abſenti amico mentis ſenſa & cogitata, quæ cum periculo coniuncta eſſe videntur, obſcure ac recte exponimus. In his adhibendæ ſententiæ quæ varium ſenſum adferunt: aliud verbis indicant, aliud reipſa complectantur.

Allegoriæ & translationes adſint oportet crebræ: atque vocabula quæ ambiguam ſignificationem habent. Poetarum quoq; fabulæ, aut aliorum acuta & obſcura dicta aſſumenda. Interim opera danda eſt: vt parce, non continuo ænigmatica adhibeantur: & adhibeantur tum, cum, vel neceſſitas ob periculum, flagitat, vel, propter eruditionem & acumen, vel deniquę

nique cum voluptas & delectatio requiritur. Sunt huius generis in epiſtolis Familiaribus. li. 10. Epiſt. 28. & lib. 12. epiſt. 4. in quibus obſcure Cicero conqueritur, quod non cum Cæſare vna quoque Antonius interfectus ſit. Multæ autem & variæ in iis ſunt, quas ad Atticum Cicero ſcripſit, tempore Reipubl. admodum periculoſo, vt lib 1. epiſt. 15. vbi recte Cicero de adulterio agit cuiuſdam Caii cum Luculli vxore, & illum quidem Paridem, hunc Menelaum vocat: & de togula picta Pompeii: & piſcatoribus, Lucullo, Hortenſio, L. Philippo, qui abiecta Reipubl. cura, de piſcinis ſuis ſoliciti erant. Præſtant autem cæteris, quæ libr. 7. & 8. extant, propterea quod ſcriptæ illæ ſunt belli ciuilis tempore de Pompeio, Cæſare, & aliis, quos aperte reprehendere minus tutum erat. Sunt & egregiæ libro 14. epiſtolæ, quas poſt Cæſaris necem de Antonio & eius ſectatoribus Cicero ſcripſit: vbi valde periculoſum erat aperte illa vituperare, quæ contra maiorum conſuetudinem in Republi. gerebantur.

Exemplum Nuntiatoriæ epiſtolę de rebus inſtitutæ priuatis, non noſtris, ſed alienis, obſeruatum in epiſtola 12. lib. 4. ad Fam. qua Ciceronem Sulpitius de cæde Marcelli certiorem facit. Cuius Principium inſinuatione factum eſt propter materiam auditu parum iucundam. Pars altera rei expoſitionem, facta circumſtantiarum notatione, temporis, loci, perſonarum, cauſarum, modi, continet. Poſtrema

pars

pars cõmemorationem habet officiorum Marcello demortuo præſtitorum.

ET ſi ſcio, non iucundiſſimum nuntium me vobis allaturum: tamen quoniam CASVS & natura in nobis dominantur, viſum eſt faciendum, quoquomodo res ſe haberet, vos certiores vt facerem. Ad 5. Kal. Iunias cum ab Epidauro Piræeum naui aduectus eſſem, ibi Marcellum collegam noſtrum conueni: eumq; diem ibi conſumpſi, vt cum eo eſſem. Poſtero die cum ab eo digreſſus eſſem eo conſilio, vt ab Athenis in Bœotiam irem, reliquamque iuriſdictionem abſoluerem: ille, vt aiebat, ὑπὲρ μαλέας Italiam verſus nauigaturus erat: Poſtridie eius diei, cũ ab Athenis proficiſci in animo haberem: circiter horam decimam noctis Poſthumus familiaris eius ad me venit, & mihi nuntiauit, M. Marcellum collegam noſtrum poſt cœna tempus à P. Magio Chilone familiari eius, pugione percuſſum eſſe, & duo vulnera accepiſſe: vnum in ſtomacho, alterum in capite ſecũdum aurem: ſperare tamen eũ viuere poſſe: Magium ſeipſum interfeciſſet poſtea ſe à Marcello ad me miſſum eſſe, qui hæc nuntiaret, & rogaret, vti medicos cogerem, coegi, & è veſtigio eo ſum profectus prima luce, cum à Piræeo non lõge abeſſem puer Acidini obuiam mihi venit cum codicillis, in quibus erat ſcriptum, paulo ante lucem, Marcellum diem ſuũ obiiſſe ita vir clariſſimus ab homine teterrimo acerbiſſima morte eſt affectus: & cui inimici propter dignitatem pepercerant, inuentus eſt amicus, qui ei mortem offerret. Ego tamen ad tabernaculum eius perrexi: inueni duos libertos, & pauculos ſeruos: reliquos aiebant profugiſſe metu perterritos, quod dominus eorum ante tabernaculum interfectus.

fectus eſſet. Coactus ſum in eadem illa lectica, qua ipſe delatus eram, meis q; lecticariis in vrbem eum referre: ibiq; pro ea copia, quæ Athenis erat, funus ei ſatis amplum faciendum curaui, ab Athenienſibus, locum ſepulturæ intra vrbem vt darent, impetrare non potui, quod religione ſe impediri dicerent, quod proximum fuit, vti in quo vellemus gymnaſio eum ſepeliremus, nobis permiſerunt. Nos in nobiliſſimo orbis terrarum gymnaſio Academiæ locum delegimus: ibiq; eum cõbuſſimus: poſt aq; curauimus: vt iidem Athenienſes in eodem loco monumentum ei marmoreum faciendum locarent, ita, quæ noſtra officia fuerunt, pro collegio, & propinquitate, & viuo, & mortuo omnia ei præſtitimus. Vale. D. prid. Kal. Iun. Athenis.

EXemplum Nuntiatoriæ epiſtolæ inſtitutæ de rebus noſtris priuatis, obſeruatum in 21. epiſt. lib. 16. ad Fam. qua Ciceronis filius, ad Tironem de ſtudiis ſuis, præceptoribus, exercitationibus, amicis & familiaribus ſcribit: oſtendit etiam in eo totum ſe fore, vt & neglecta prius ſarciat, & Athenis bene tempus collocet. In Exordio ſcribendi occaſionem, & quam gratæ patris & Tironis ſibi exſtiterint litteræ, indicat. In Narratione primum vitam ſuam priorẽ deteſtatur, & emendationem promittit: deinde multa de ſtudiis, atque exercitationibus ſuis ſcribit. In Concluſione à Tirone petit, vt librarium aliquem Græcum mittat.

CVm vehementer tabellarios exſpectarẽ quotidie, aliquando venerunt poſt diem XL. & VI. quã à vobis diſceſſerant: quorum mihi fuit aduen-

uentus optatiſſimus: nam cum maximam cepiſſem lætitiam ex humaniſſimi & clariſſimi patris epiſtola: tum vero iucundiſſimæ tuæ litteræ cumulum mihi gaudij attulerunt. Itaque me iam non pœnitebat intercapedinem ſcribendi feciſſe, ſed potius lætabar: fructum enim magnum humanitatis tuæ capiebam ex ſilentio mearum litterarum. Vehementer igitur gaudeo te meam ſine dubitatione accepiſſe excuſationem Gratos tibi optatoſque eſſe, qui de me rumores afferuntur, non dubito, mi dulciſſime Tiro: præſtaboque & enitar, vt in dies magis magisque hæc naſcens de me duplicetur opinio. Quare quod polliceris te buccinatorem fore exiſtimationis meæ, firmo id, conſtantique animo facias licet: tantum enim mihi dolorem, cruciatumque attulerunt errata ætatis meæ, vt non ſolum animus à factis, ſed aures quoque à commemoratione abhorreant, cuius te ſolicitudinis & doloris participem fuiſſe: notum exploratumque eſt mihi: nec id mirum: nam cum omnia mea cauſſa velles, tum etiam tua ſocium enim te meorum commodorum ſemper eſſe volui. Quando igitur tum ex me doluiſti, nunc vt duplicetur tuum ex me gaudium, præſtabo. Cratippo me ſcito non vt diſcipulum, ſed vt filium eſſe coniunctiſſimum, nam tum audio illum libenter, tum etiam propriam ſuauitatem vehementer amplector, ſum totos dies cum eo, noctiſque ſæpenumero partem: exoro enim, vt mecum quam ſæpiſſime cœnet hac introducta conſuetudine, ſæpe inſcientibus nobis, & cœnantibus obrepit: ſublataque ſeueritate philoſophiæ, humaniſſime nobiſcum iocatur. Quare da operam vt hunc talem tam iucundum, tam excellentē virum videas quam-

pri-

primum. Nam quid ego de Brutio dicam? quem nullo tempore à me patiar diſcedere: cuius cum frugi ſeueraq; eſt vita, tum etiam iucundiſſima conuictio: non eſt enim ſeiunctus iocus à philologia & quotidiana συζηθήσει. *huic ego locum in proximo conduxi, & vt poſſum ex meis anguſtiis, illius ſuſtento tenuitatem. Præterea declamitare Græcè apud Caſſium inſtitui. Latine apud Brutium exerceri volo. Vtor familiaribus & quotidianis conuictoribus, quos ſecum Mitylenis Cratippus adduxit, hominibus & doctis, & illi probatiſſimis. Multum etiam mecum eſt Epicrates princeps Athenienſium, & Leonides, & horum ceteri ſimiles,* τὰ μὲν οὖν καθ' ἡμᾶς τάδε. *De Gorgia autem quod mihi ſcribis, erat quidem ille in quotidiana declamatione vtilis, ſed omnia poſtpoſui, dũmodo præceptis patris parerem,* διαρρήδην *enim ſcripſerat, vt eũ dimitterem ſtatim, tergiuerſari nolui, ne mea nimia* σπουδὴ *ſuſpicionem ei aliquã importaret. Deinde illud etiã mihi ſuccurrebat graue eſſe, me de iudicio patris iudicare. Tuum tamen ſtudium & conſilium, gratum acceptumq; eſt mihi. Excuſationem anguſtiarũ tui temporis accipio: ſcio enim quã ſoleas eſſe occupatus. Emiſſe te prædium vehementer gaudeo, feliciterq; tibi rem iſtam euenire cupio, hoc loco me tibi gratulari, noli mirari: eodem enim fere loco tu quoq; emiſſe te, feciſti me certiorem. Habes, vbi deponẽda tibi ſunt vrbanitates, ruſticus Rom. factus es, cũ ego mihi nunc ante oculos tuum iucundiſſ. cõſpectum propono, videor videre emẽtem te ruſticas res, cum villico loquentem, in lacinia ſeruantẽ ex menſa ſecũda ſemina. Sed quod ad rem pertinet, me tũ tibi defuiſſe, æquè, ac tu doleo. Sed noli dubitare, mi Tiro, quin te ſubleuaturus ſim,*

ſi modo

ſi modo fortuna me: præſertim cum ſciam communem nobis emptum eſſe iſtum fundum. De mādatis, quod tibi curæ fuerunt, eſt mihi gratum, ſed peto à te vt quam celerrime mihi librarius mittatur, maxime quidem Græcus: multum enim mihi eripitur operæ in exſcribendis hypomnematis. Tu velim in primis cures vt valeas, vt vna συμφιλολογεῖν poſſimus. Antherum tibi commendo. Vale.

EXemplum Nuntiatoriæ epiſtolæ inſtitutæ de rebus publicis, obſeruatum in Epiſt. 5. lib. 2. ad Fam. quo Curionem Cicero de Reipubl. ſtatu certiorem facit. In Exordio, quod tutum ſatis non ſit de publicis reb. ſcribere, reiectione expoſitionis Cicero vtitur. In Narratione rectè & occultè miſerabilem Reipubl. ſtatum exponit, ita etiam debilitata omnia, ac exſtincta prope eſſe affirmat, vt dubitet, vtrum, cum venerit Curio, habiturus ſit, quod curet. In Concluſione adhortatur, vt ea paret, meditętur, cogitet, quæ ijs neceſſaria, qui miſeris temporibus Reip. opem ferre cupiunt.

HÆc negotia quomodo ſe habeant, ne epiſtola quidem audeo narrare tibi etſi vbicunque es (vt ſcripſi ad te antea) in eadem es naui: tamen quod abes, gratulor: vel quia non vides ea, quæ nos: vel quod excelſo & illuſtri loco ſit laus tua in plurimorum & ſociorum, & ciuium conſpectu: quæ ad nos, nec obſcuro, nec vario ſermone, ſed & clariſſima, & vna omnium voce perfertur. Vnum illud neſcio, gratulerne tibi, an timeam, quod mirabilis eſt exſpectatio reditus tui: non quod verear, ne tua virtus opinioni hominum non reſpondeat, ſed mehercule, ne, cum veneris,

neris non habeas iam, quod cures: ita ſunt omnia debilitata iam & propè exſtincta. Sed hæc ipſa neſcio rectène ſit literis commiſſa, quare cætera cognoſces ex aliis. Tu tamen ſiue habes aliquam ſpem de rep. ſiue deſperas: ea para, meditare, cogita, quæ eſſe in eo ciue ac viro debent, qui ſit rempub. afflictam & oppreſſam miſeris temporibus ac perditis moribus in veterem dignitatem, ac libertatem vindicaturus. Vale.

EXemplum Nuntiatoriæ rerum futurarum, obſeruatum in Epiſt. 4. libr. 6. ad Fam. qua Torquato Cicero prædicit, bellum ciuile non diuturnum fore. Exordium ſumptum eſt, à ſcribendi occaſione. Narratio veriſimilem denuntiationem & vaticinationem exitus belli continet, à circumſtantijs perſonarũ, rerum cauſarum, à teſtimonijs & indicijs hominum. Concluſio adhortatione ad animi magnitudinem, & longioris epiſtolæ excuſatione abſoluitur.

NOui, quod ad te ſcriberem, nihil erat: & tamen ſi quid eſſet, ſciebã te à tuis certiorem fieri ſolere, de futuris autem rebus etſi ſemper difficile eſt dicere, tamen interdum coniectura poſſis propiùs accedere, cùm res eſt eiuſmodi, cuius exitus prauideri poſſit. Nunc tantum videmur intelligere, non diuturnum bellum fore; etſi ipſum nonnullis videatur ſecus. Equidem cum hæc ſcribebam, aliquid iam actum putabam: non quòd ego certò ſcirem, ſed quòd non difficilis erat coniectura: nam cùm OMNIS belli Mars communis, & cum ſemper incerti exitus præliorum ſunt, tum hoc tempore ita magnæ vtrimque copiæ, ita paratæ ad pugnandum eſſe dicuntur, vt, vtercunq; vicerit, non ſit mirum futurum. Illã in dies ſingulos magis, magiſq;

opinio hominum confirmatur; etiãſi inter cauſas armorum aliquantum interſit, tamen inter victorias nõ multum interfuturum; alteros propemodum iam ſumus experti: de altero nemo eſt quin cogitet, quam ſit metuendus iratus victor armatus. Hoc loco ſi videor augere dolorẽ tuum, quem conſolando leuare debebam, fateor, me communium malorum conſolationẽ, nullam inuenire, prater illam, quæ tamen, ſi poſſis eã ſuſcipere, maxima eſt, quaq; ego quotidie magis vtor: CONSCIENTIAM *rectæ voluntatis maximã conſolationem eſſe rerum incommodarum: neceſſe vllum magnum malum præter culpam, à qua quando tantum abſumus, vt etiam optime ſenſerimus, euentuſq; magis noſtri conſilij, quam conſilium reprehendatur: & quoniam præſtitimus quod debuimus: moderate quod euenit, feramus. Sed hoc mihi tamen non ſumo, vt te conſoler de communib. miſerijs quæ ad cõſolandum, maioris ingenij, & ad ferendum ſingularis virtutis indigent. Illud cuiuis facile eſt docere, cur præcipue tu dolere nihil debeas: eius enim, qui tardior in te leuando fuit, quam fere putaramus, non eſt mihi dubia de tua ſalute ſententia: de aliis autem nõ arbitror te exſpectare quid ſentiã. Reliquum eſt vt te angat, quod abſis à tuis tamdiu: res moleſta, præſertim ab ijs pueris, quibus nihil poteſt eſſe feſtiuius. Sed, vt ante ad te ſcripſi, tempus eſt huiuſmodi, vt ſuam quiſq; conditionem miſerrimam putet, &, vbi quiſq; ſit, ibi eſſe minime velit. Equidẽ, nos quod Romæ ſumus, miſerrimum eſſe duco: non ſolum quod in omnibus malis acerbius eſt videre, quam audire: ſed etiam quod ad omneis caſus ſubitorum periculorum magis obiecti ſumus, quam ſi abeſſemus, etſi meipſum cõſolatorem*

latorem tuum non tantum litteræ, quibus ſemper ſtudui, quantū longinquitas temporis mitigauit. Quanto fuerim in dolore, meminiſti, in quo prima illa conſolatio eſt, vidiſſe me plus, quam cæteros, cum cupiebam quamuis iniqua conditione pacem, quod etſi caſu, non diuinatione mea factum eſt, tamen hac inani prudentiæ laude delector. Deinde, quod mihi ad conſolationem commune tecum eſt, ſi iam vocer ad exitum vitæ, non ab ea rep. auellar, qua carendum eſſe doleam, præſertim cum id ſine vllo ſenſu futurum ſit. Adiuuat etiam ætas, & acta iam vita, quæ cum curſu ſuo bene confecto delectatur, tum vetat in eo vim timere, quo nos iam natura ipſa penè perduxerit. Poſtremo is vir, vel etiam ij viri hoc bello occiderunt, vt impudentia videatur eandem fortunam, ſi res cogat, recuſare. Equidem mihi omnia propono: nec vllum eſt tantum malum, quod non putem impendere. SED CVM plus in metuendo mali ſit, quam in illo ipſo, quod timetur, deſino: præſertim cum id impēdeat, in quo non modo dolor nullus verum finis etiam doloris futurus ſit. Sed hæc ſatis multa, vel plura potius, quam neceſſe fuit, facit autem non loquacitas mea ſed beneuolentia longiores epiſtolas. Seruium diſceſſiſſe Athenis, moleſte tuli: nō enim dubito quin magnæ tibi leuationi ſolitus ſit eſſe quotidianus congreſſus, & ſermo cum familiariſſimi hominis, tum optimi & prudentiſſimi viri. Tu velim te vt debes & ſoles, tua virtute ſuſtentes. Ego, quæ te velle, quæque ad te & ad tuos pertinere arbitrabor, omnia ſtudioſe diligenterque curabo. Quæ cum faciam, beneuolentiam tuam erga me imitabor, merita non aſſequar. Vale.

notas tibi eſſe, & non ignorari à te, qua æquitate & continentia tuerer ſocios, prouincamque adminiſtrarem.

Nunc etſi omnia aut ſcripta eſſe à tuis arbitror, aut etiam nuntiis & rumore perlata: tamen ea inſcribam breui, quæ te puto potiſſimum ex meis litteris velle cognoſcere.

Prioribus tibi declaraui, aduentus noſter qualis fuiſſet, & quis eſſet ſtatus, atque omnes res noſtræ quemadmodum eſſent, vt in ſecundis fluxæ, vt in aduerſis bonæ.

Ex eo de toto ſtatu rerum omnium cognoſces, quæ quales ſint, non facile eſt ſcribere.

Faciam illud quod rogatus ſum, vt eorum quæ temporis huius ſunt, quæ tua eſſe audiero, ne quid ignores.

Quæ gerantur accipies ex Pollione, qui omnibus negotiis non interfuit ſolum, ſed præfuit.

De omnibus rebus, quæ ad te pertinent, quid actū, quid conſtitutum ſit, quid Pompeius ſuſceperit, optimè ex Emplatorio cognoſces: qui non ſolum interfuit his rebus, ſed etiam præfuit, neque vllum officium erga te hominis amantiſſimi, prudentiſſimi, diligentiſſimi, prætermiſit.

Iſti puero, quem ad te iuſſi recurrere, da ponderoſam aliquam epiſtolam, plenam omnium non modo actorum, ſed etiam opinionum tuarum.

Hæc res quemadmodum ceciderit, & tota res quo loco ſit, velim ad me ſcribas, & ita, vt inſtituiſti. Nam iſta veritas, etiam ſi iucunda non eſt, mihi tamen grata eſt.

Hæc tibi ſcripſi, quia æquum erat te pro amore mutuo, non ſolum omnia mea facta, dictaque, verum etiam conſilia cognoſcere.

Habes acta mea tridui, quibus cognitis, volui tantum te voluptatis abſentem, & ſtudiorum nomine, & meo capere, quantum præſens percipere potuiſſes.

Hæc tibi ſcripſi, quia de omnibus quæ me vel delectant, vel angunt, non aliter tecum, quam mecum loqui ſoleo. Deinde quod durum exiſtimabam, amantiſſimum mei fraudare voluptate, quam ipſe capiebam. Neque enim ſum tam ſapiens, vt nihil mea interſit, an iis, quæ honeſte feciſſe me credo, teſtificatio quædam & quaſi præmium accedat.

Inuicem tu ſi quid epiſtola dignum, ne grauare ſcribere. Nam cum aures hominum nouitate lætantur, tum ad rationem vitæ exemplis erudimur.

Scriberem ad te pluribus de rebus; ſed vereor, ne vel mea diligentia tibi ſit moleſta, vel veritas acerba.

Scribito ad me, quem noſti curioſum, non ſolum quid geſtum ſit, aut geratur iſtic, verum etiam quid diuines futurum.

REPONSIO AD NVNTIATORIAM ſeu Narratoriam.

AD expoſitionem reſcribemus nos vel lætitiam & voluptatem, vel dolorem & triſtitiam ex amici litteris percepiſſe, eiuſq; in ſcribendo gratum nobis fuiſſe officium oſtendemus. Rogabimus, vt ita facere pergat, & quam ſæpiſſimè. Gratias etiam poterimus agere, viciſſim, & nos ſcripturos pollicebimur ea quorum ipſum cognoſcendorum eſſe auidum putamus. Si quid autem ab amico deſideramus, quod prætermiſſum eſſe videatur, modeſtè illis de rebus ipſum admonebimus, ita vt ad laudem noſtra verba ſpectent.

In collocationis Principio gratas vel ingratas nobis amici litteras fuiſſe ſignificabimus: vel earum ſuauitatem & prudentiam laudabimus: vel breuibus, quæ ab amico ſcripta ſunt

repe-

repetemus: vel gratias eidem ſcriptionis ergo agemus.

Deinde id quod nuntiatur, vel laudabimus & approbabimus: vel reprehendemus & improbabimus.

Tertia pars rationes complectetur, ſumptas à cauſſis, & circumſtantijs temporis, loci, modi, factorum, conſiliorum.

Pars poſtrema abſoluitur, vel pollicitatione officij, auxilij, alteriuſve rei: vel voluntatis noſtræ declaratione: vel petitione, vt poſt hac ſi quid acciderit noui, certiores nos amicos reddat.

Exemplum reſponſionis ad epiſtolam de rebus priuatis inſtitutam, obſeruatũ in Epiſt. 15. lib. 7. ad Fam. qua Trebatio Cicero reſpondet, qui de reb. ſuis priuatis eum certiorem fecerat & inter alia ſcripſerat, libẽter nunc ſe cum Cæſare eſſe, in familiaritatem quoq; Marij veniſſe. Exordium beneuolentiæ ſignificatione, & literarum repetitione conſtat. Narratio eius quod nuntiatur approbationem continet Cõcluſio adhortatione facta eſt, vt magnorũ virorum gratiam & fauorem retinere idem ſtudeat.

QVam ſint moroſi, qui amant, vel ex hoc intelligi poteſt: moleſtè ferebam antea te inuitum iſtic eſſe pungit me rurſus, quod ſcribis te eſſe iſtic libenter, neq; enim tum mea commendatione te non delectari facile patiebar: & nunc angor quidquam tibi ſine me eſſe iucundum. Sed tamen hoc modo nos ferre deſideriũ, quam te non ea quæ ſpero conſequi. Quod vero in C. Marij, ſuauiſſimi doctiſſimiq; hominis familia-

ritatem veniſti, non dici poteſt, quàm valdè gaudeã: qui ſat, vt te quàm maximè diligat. Mihi crede, nihil ex iſta prouincia potes, quod iucundius ſit, deportare. Cura, vt valeas.

EXemplum reſponſionis ad Epiſtolam Nuntiatoriam de rebus publicis inſtitutam, obſeruatum in Epiſt. 4. Bruti, qua ille Ciceronis Nuntiatoriæ Epiſtolæ de victoria ab Antonio reportata reſpondet. Exordium repetitione literarum, & lætitiæ ex iiſdem perceptæ ſignificatione eſt factum. Propoſitio collaudationem & approbationem habet eius, quod nuntiatur. Poſt Brutus moderatè vtendum victoria, nec nimium tribuendum Auguſto oſtendit: ſimul etiam contra eos ſe defendit, à quibus, vt nimium lenis, reprehendebatur. Concluſio rerum quarundam priuatarum declaratione abſoluitur.

QVanta ſim lætitia affectus, cognitis rebus Bruti noſtri, & conſulum, facilius eſt tibi exiſtimare, quam mihi ſcribere: cùm alia laudo, & gaudeo accidiſſe, tum quod Bruti eruptio non ſolùm ipſi ſalutaris fuit, ſed etiam maxime ad victoriam adiumento. Quod ſcribis, trium Antoniorum vnam atq; eandem cauſſam eſſe, quid ego ſentiam, mei iudicij eſſe: ſtatuo nihil, niſi hoc, ſenatus aut populi Rom. iudicium eſſe de ijs ciuibus qui pugnantes non interierunt. At hoc ipſum, inquies, iniquè facis, qui hoſtilis animi in Rēp. homines ciues appelles. Imò iuſtiſſimè: quod enim nondum ſenatus cenſuit, nec populus Rom. iuſſit, id arroganter non præiudico, neq; reuoco ad arbitrium meũ: illud quidem non muto, quod eũ, quem me occidere

res.

res non coegit, neq; crudeliter quidquam eripui, neque diſſolutè quidquam remiſi; habuiq; in mea poteſtate, quoad bellum fuit, multò quidem honeſtius iudico magiſq; quod concedere poſſit Reſpubl. miſerorum fortunam non inſectari quam infinita tribuere potentibus, quæ cupiditatem & arrogantiam incendere poſſint. qua in re, Cicero, vir optime ac fortiſſime, mihique merito & meo nomine, & Reip. cariſſime, nimis credere videris ſpei tuæ, ſtatimque, vt quiſq; aliquid rectè fecerit, omnia dare, ac permittere: quaſi non liceat traduci ad mala conſilia corruptum largitionibus animum, qua tua eſt humanitas, æquo animo te moneri patieris, præſertim de communi ſalute: facies tamen, quod tibi viſum fuerit: etiam ego, cum me docueris, nunc Cicero, nunc agendum eſt, ne fruſtra oppreſſum eſſe Antonium gauiſi ſimus, neu ſemper primi cuiuſq; mali excidendi cauſa ſit, vt aliud renaſcatur illo peius nihil iam neq; opinantibus, aut patientibus nobis aduerſi euenire poteſt, in quo non cũ omnium culpa, tum præcipuè tua futura ſit, cuius tantam auctoritatem ſenatus ac populus Rom. non ſolum eſſe patitur, ſed etiam cupit, quanta maxima in libera ciuitate vnius eſſe poteſt: quã tu non ſolum bene ſentiẽdo, ſed etiam prudenter tueri debes, prudentia porrò quæ tibi ſupereſt, nulla abs te deſideratur, niſi modus in tribuendis honoribus, alia omnia ſic adſunt, vt cũ quolibet antiquorum comparari poſſint tuæ virtutes, vnum hoc grato animo, liberaliq; profectum, cautiorem, ac moderatiorem liberalitatem deſiderat, nihil enim ſenatus cuiquam dare debet, quod male cogitãtibus exemplo, aut præſidio ſit, itaq; timeo, de conſulatu, ne Cæſar tuus altius ſe adſcendiſſe putet decretis

tuis, quam inde, ſi conſul factus ſit, deſcenſurum, quod ſi Antonius ab alio relictum regni inſtrumentum occaſionem regnandi habuit: quonam animo fore putas, ſi quis auctore non tyranno interfecto, ſed ipſo ſenatu putat ſe imperia qualibet concupiſcere poſſe? quare tum & facilitatem, & prouidentiam laudabo tuam, cum exploratum habere cœpero, Cæſarem honoribus, quos acceperit, extraordinarijs fore contentum, alienæ, igitur, inquies, culpæ me reum facies? prorſus alienæ, ſi prouideri potuit, ne exiſteret, quod vtinam inſpectare poſſis timorem de illo meum. His literis ſcriptis, te conſulem factum audiuimus, tum vero incipiam proponere mihi remp. iuſtam, & iam ſuis nitentum viribus, ſi iſtuc videro. Filius valet, & in Macedoniam cum equitatu præmiſſus eſt. Idibus Maijs, ex caſtris.

RESPONDENDI AD NVNTIAtorias epiſtolas formulæ.

GRatum mihi eſt, quod me de iis, quæ in Gallijs publicè priuatimq; geruntur tam accurate facis certiorem.

Litteras tuas mi Fabrici dici non poteſt quàm acceperim cupide, quibus ad me ſcribis, &c.

Accepi aliquot epiſtolas tuas, ex quibus intellexi, quàm ſuſpenſo, & ſolicito animo ſcire aueres, quid eſſet noui.

Scripta & obſignata iam epiſtola, redditæ ſunt mihi litteræ à te, plenæ nouarum reum.

Variè me affecerunt tuæ litteræ: Nam partim læta, partim triſtia continebant. Læta quod te, &c. Triſte illud, quod, &c.

Accepi perbreues litteras tuas, quibus id quod ſcire cupiebam, cognoſcere non potui: Cognoui autem id quod mihi dubium minimè fuit.

Red-

Reddita mihi tua eſt epiſtola, quæ vel hoc nomine fuit gratiſſima, quod me de rerum tuarum ſtatu erudierit.

De rebus vrbanis quod me certiorem feciſti cum per ſe mihi gratum fuit, tum quod ſignificaſti tibi omnia mea mandata curæ fore.

Etſi fiebam crebrò à meis certior per literas, tamen maximam lætitiam cepi ex tuis literis: de ſpe minime dubia, ſed plane explorata.

Pergratum mihi eſt, quod crebro certior per te fio de rebus quæ iſtic geruntur, & tuam erga me beneuolentiam facile perſpicio.

Gratæ mihi tuæ literæ, quibus accurate perſcripſiſti omnia, quæ ad me pertinere arbitratus es.

Etſi ante certior factus eram literis, nuntijs, fama denique ipſa: tamen eadem illa lætiora fecerunt mihi tuæ literæ: non ſolum quia planius loquebantur, & vberius quam vulgi ſermo, ſed etiam quia magis tibi videbar gratulari, cum de te ex teipſo audiebam.

Quod ad me quaſi formam communium temporum & totius Reipubl. miſiſti expreſſam, prudentia literarum tuarum valde eſt mihi grata: video enim & pericula leuiora, quam metuebam, & maiora præſidia.

Quæ de me falſis rumoribus, me indigna, ad te delata ſunt, ea te moderate accepiſſe, neque temere credendum iudicaſſe, ex literis tuis ſum certior factus: quæ mihi, vt debent gratiſſima ſunt.

Literæ tuæ non ſolum quid Romæ, ſed etiam quid in Repub. neq; ſolum quid fieret, verum etiam quid futurum eſſet, indicabant.

DE GRATIARVM ACTIONE.

IN epiſtola qua gratias agimus, beneficium quod accepimus modis omnibus (ſi eiuſmo-

di vt laudem & gratiarum actionem mereatur) amplificandum.

Nam ſæpè gratiam retuliſſe videtur, qui bene gratias egit. Amplificatur autẽ his fermè rationib. Si vltrò collatũ eſt: Si citò; Bis enim dat, qui citò dat: Si in tẽpore: Si vberius, quàm alter auſus ſit petere. Si datum cum aliquo periculo, aut offenſione aliorũ: Si datum à viro magno, ſummaq; auctoritate prædito: Si nihil promerito: Si ne exſpectanti quidem: Si ab eo cui libenter debemus, hoc eſt, ab eo quem amamus ex animo. Si oſtenditur, amicum vel primum, vel ſolùm, vel inter non paucos præcipuum exſtitiſſe qui beneficium contulerit.

Si quis fideli conſilio iuuit, ei dicemus plus deberi, quàm qui pecunia: & qui pecunia, quam qui verbis tantùm opem tulit: Neq; rarò maius beneficium præſtat, qui obiurgat, quàm qui donat. Deinde citra iactationem promittemus, nos aut parem, aut vberiorem gratiam relaturos. Si nulla referendi facultas erit, certè animum memorem & gratum pollicebimur, precabimur etiam, vt Deus benè merito referat gratiam, quod nobis ob fortunarum tenuitatem non licet. Et Recta quidem gratias agendi ratio hoc modo tractanda eſt.

Eſt præter hanc alia quædam quæ obliqua dicitur: in qua non agendo gratias, maximè gratias agimus, quum oſtendimus aut beneficium eſſe maius, quàm vt vulgari more agendæ ſint gratiæ: aut amicitiam eſſe maiorem, quàm vt alterum gratias agere oporteat: vel pluri-

bus,

bus gratias nos non agere, ne blandi habeamur.

In collocatione Primùm lætitiam & voluptatem ex amici beneficio & ſtudio perceptam ſignificabimus: aut gratias (maximè ſi pluribus de rebus agendum erit) dicemus, & accuratè prudenterq; de rebus noſtris actum eſſe ab amico oſtendemus.

Deindè petemus, vt quod iam fecit amicus, deinceps quoq; facere minimè grauetur: vel, (ſi in Exordio factum non ſit) gratiarum actionem inſtituemus.

Pòſt beneficium acceptum amplificabimus illa, qua dictum eſt, ratione.

Poſtremò nos beneficij memores, nec mediocrem nos curam adhibituros, vt viros nos dignos amici muneribus præſtemus, pollicebimur: aut Deum orabimus vt largè exſoluat, quod nos compenſare non poſſumus: vel (ſi nōdum ſcriptum ſit) petemus, vt quæ oſtendit & fecit amicus, ad exitum augere & cumulare, nos etiam & noſtros benignè complecti velit.

Exemplum epiſtolæ Gratias agentis, obſeruatum in Epiſt. 29. lib. 13. ad Fam. qua pro humaniter benigneq; tractato Meſcinio Cicero Sulpitio gratias agit. Cuius Exordium gratiarum actione conſtat. Confirmatio beneficiorum Sulpitij commendatione & amplificatione eſt facta. Concluſio petitione, & grati animi pollicitatione abſoluitur. In altera parte epiſtolæ Lacedæmoniorum ciuitatem, cauſſaſque eidem commendat.

Etſi libenter petere à te ſoleo, ſi quid opus eſt meorum cuipiam: tamen multo libentius gratias tibi ago, cum feciſti aliquid cõmendatione mea, quod ſemper facis: incredibile eſt enim quas mihi gratias omnes agant, etiã mediocriter à me tibi cõmendati. Quæ mihi omnia grata, ſed de L. Meſcinio gratiſſimum: ſic enim eſt mecum locutus, te, vt meas literas legeris, ſtatum procuratorib. ſuis pollicitum eſſe omnia, multo vero plura & maiora feciſſe, id igitur (puto enim etiã atq; etiam mihi dicendum eſſe) velim exiſtimes, mihi te feciſſe gratiſſimum. Quod quidem hoc vehementius lætor, quod ex ipſo Meſcinio te video magnam capturum voluptatem: eſt enim in eo cum virtus, & probitas, & ſummum officium, ſummaq; obſeruantia: tum ſtudia illa noſtra, quib. antea delectabamur, nunc etiam viuimus. Quod reliquum eſt, velim augeas tua in eum beneficia, omnibus rebus quæ te erũt digna: ſed duo te nominatim rogo: primum, vt, ſi quid ſatis dandum erit, amplius eo nomine non peti, cures, vt ſatis detur fide mea: deinde cum fere conſiſtat hæreditas in ijs rebus, quas auertit Oppia, quæ vxor Mindij fuit, adiuues: in eaſq; rationem quemadmodum ea mulier Romam perducatur, quod ſi putarit illa fore, vt opinio noſtra eſt, negotium conficiemus, hoc vt aſſequamur: te vehementer etiam atq; etiam rogo, Illud, quod ſupra ſcripſi, id tibi confirmo, in meq; recipio, te ea, quæ feciſti Meſcinij cauſſa, quæq; feceris, ita bene collocaturum, vt ipſe iudices, homini te gratiſſimo, & iucundiſſimo benigne feciſſe: volo enim ad id, quod mea cauſſa feciſti, hoc etiã accedere. Nec Lacedæmonios dubitare arbitror, quin ipſi ſua, maiorumq; ſuorum auctoritate ſatis commendati ſint fidei & iuſtitiæ

ſtitia

ſtitia tua: & ego qui te optimè noui'ſſem, non dubitaui quin tibi notiſſima & iura & merita populorum eſſent. Itaque cum à me peteret Philippus Lacedemonius, vt tibi ciuitatem commendarem: etſi meminerã me ei ciuitati omnia debere, tamen reſpondi, commendatione Lacedæmonios apud te nõ egere. Itaque ſic velim exiſtimes, me omneis Achaiæ ciuitates arbitrari pro horum temporum perturbatione feliceis, quod tu his præſis: eundemque ita iudicare, te, quod vnus optime noſſes non noſtra ſolum, ſed etiam Græciæ monumenta omnia, tua ſponte amicum Lacedæmonijs & eſſe & fore. Quare tantum à te peto, vt cum ea facies Lacedæmoniorũ cauſſa, quæ tua fides, amplitudo, iuſtitia poſtulat, his, ſi tibi videbitur: ſignifices te moleſte ferre, quod intelligas, ea, quæ facias, mihi quoque grata eſſe: pertinet enim ad officium meum, eos exiſtimare, curæ mihi ſuas res eſſe, hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

GRATIAS AGENDI formulæ.

GRatum mihi fuit tuum munuſculum, gratior epiſtola tam amica, gratiſſimus animus.

Immortales tibi ago gratias, agamq; dum viuam: nam relaturum me affirmare non poſſum. Tantis enim tuis officiis non videor mihi reſpondere poſſe, niſi forte ita ſenſurus es, vt me referre gratiam putes, cum memoria tenebo.

Miraris, ſcio, quid ſcit, quod cum doctiſſimam epiſtolam cum magnifico munere ad me dederis, nihil ad te ſcripſerim, vt ex noſtris ſaltem litteris cognoſceres, quam grato ob ea, quæ feciſti, eſſem in te animo. Sed tu quid miraris? defuerunt, ſi neſcis, mihi verba, quibus tibi meritas agerem gratias, atque

atque hodie deſunt. Præſtat tibi animus quod poteſt, gratam omnium tuorum in me beneficiorum memoriam, vultq; tibi debere quàm maximè.

Iam non ago tibi gratias: cui enim re vix referre poſſum, huic verbis non patitur res ſatis fieri.

Immortales ago tibi gratias, agamque dum viuam.

Ago tibi gratias immortales, ſingulares, mirificas, incredibiles.

Pro opera tam diligenter nauata, gratiam habeo, vt debeo, maximam.

Quod meum negotium tibi cordi fuerit, & res noſtras tam officioſe curas, deamo te, & gratiam habeo, vt debeo, maximam.

Equidem gratiam & habeo, & habiturus ſum quo ad viuam, maximam.

Quibus tibi verbis gratias agam non reperio. Sunt enim in te omnia auguſtiora illuſtrioraq; quam quo conatus mei infirmitas aſpirare poſſit. Ita cum parem beneuolentiam nauare non poſſim, ſtudium tibi meum vel agnoſcendo, vel prædicando beneficio libenter declarabo.

Quanquam libenter tibi & gratiſſimo animo gratias habeo, tuum tamen ſtudium, quod mihi in rebus meis omnibus, conſeruandis plurimum detuliſti, non tam mihi nouum atque iucundum, quam gratum & neceſſarium fuit.

Etſi nulla oratione par tuis meritis gratia haberi poteſt, malo tamen tuis me beneficiis victum confiteri, quam eorum, quæ acceperim, diſſimulatione haberi ingratus.

Multis in rebus cognitum mihi eſt, quotidie pro mea dignitate fideliter atq; honorificè à te dici fierique multa, nihil tamen mihi ex omnibus beneficiis gratius fuit, quàm quod, &c.

Si parentes cariſſimos habere debemus, quod ab iis nobis vita tradita ſit, debeo tibi quoque plurimum,

mum, cuius beneficio in ampliſſimum honoris gradum ſum adductus. Nam neq; gratior cuiquam vita, quàm honos eſſe debet, ſine quo omnis ignobilis, obſcura, & ingrata eſt viuendi ratio.

Si putarem ad referendam gratiam, vel prædicandam ſatisfacere me poſſe, multis tibi verbis gratias agerem. Nunc verò cum noſtra amicitia perpetuaque beneuolentia verbis creſcere non poſſit, nolo in prædicanda tua benignitate officioſus videri.

Cùm meritorum tuorum amplitudinem mutuo officio amplecti nequeam, non putaui committendum mihi eſſe, vt agendis gratijs beneficium reponere videar voluiſſe.

Quod meam dignitatem quibus potuiſti verbis ampliſſimis ornaſti, habeo gratiam.

Facere non poſſum, quin in ſingulas res meritaq; tua tibi gratias agam; Sed me hercle facio cum pudore: neque enim tanta neceſſitudo, quantam tu mihi tecum eſſe voluiſti, deſiderare videtur gratiarum actionem, neq; ego libenter pro maximis tuis beneficijs tam vili munere defungor orationis, & malo præſens obſeruantia, indulgentia, aſſiduitate memorem me tibi probare.

Vtinã illum diem videam, cùm tibi agam gratias.

Ago ingentes tibi gratias, quòd virtute, conſilio, prudentia tua periculis ſum maximis liberatus; & quòd tua opera forti fideliq; ſæpius vſus ſum, meritò ac iure te laudo.

Si pro veſtris beneficijs in me immortalibus parum vobis cumulatè gratias egero, quæſo obteſtorque, ne meæ naturæ potius, quàm magnitudini veſtrorum beneficiorum id tribuendum putetis: quæ enim poteſt exiſtere tanta vbertas ingenij, quæ tanta dicendi copia, quod tam diuinum atque incredibile genus orationis, quo quis poſſit veſtra in me promerita, non dicam complecti oratione, ſed percenſere numerando?

Quæ

Digitized by Google

Quæ vis ingenij, quæ magnitudo obſeruantiæ tot tantiſq; beneficijs reſpondere poterit?

Quibus officijs tua beneficia remunerabor?

Gratias agere tibi ſatis ornatè nullo modo poſſum.

Vereor ne eodem tempore in omnes gratus poſſim videri: etenim cum omnibus me affectum eſſe virtutibus cupiam: tamen nihil eſt, quod malim, quam me & gratum eſſe, & videri: hæc eſt enim vna virtus non ſolùm maxima, ſed etiam mater reliquarum virtutum.

Quanquàm tibi gratia tanta referri non poteſt, quanta debetur, habenda tamen eſt, quantam maximam animi noſtri capere poſſunt.

Ita fato neſcio quo contigiſſe arbitror, vt tibi ad me ornandum ſemper detur facultas, mihi ad remunerandum nihil ſuppetat præter voluntatem.

Cæteris omnibus vinci me patiar, certè beneuolentia mutua non cedam. Nam (vt rectè dixit Plinius) Vinci in amore turpiſſimum eſt.

Quod audio te iſtic pro mea dignitate fortiter digladiari, nihil quidem adfertur noui, ſed tamen hoc audio libentius, quo ſæpius.

Quod referre gratiam, ita vt volebam, non poſſum, fortunæ debes imputare. Hoc quod mihi reliquum eſt te amabo, te colam, te venerabor: Mea enim mihi fortuna eripere potuit, meipſum non potuit.

Quare ſi mihi vita contigerit, omnes gratas amicitias atque pias propinquitates in tua obſeruantia, ſtudio, indulgentia, aſſiduitate vincam.

Hoc certe tibi polliceor, me omnia, quæ ad tuam dignitatem augendam pertinebunt, ſummo ſemper ſtudio ſuſcepturum & defenſurum.

Tibi igitur, quod ſic de me ſis meritus perſuadeas velim, in tua me voluntate perpetuò futurum, nul-

nullamque rem eſſe minimam, quæ ad te pertineat, quæ mihi non carior ſit, quam meæ res omnes? idq; cum ſentiam, ſedulitate mihimet ipſe ſatisfacere poſſum, re quidem ipſe ideo mihi non ſatisfacio, quod nullam partem tuorum meritorum, non modo referenda, ſed ne cogitanda quidem gratia conſequi poſſum.

In rebus tuis me omnibus pari ſtudio & voluntate, qua fortunas meas auxiſti, futurum cognoſces: nec modo gratiam habiturum, ſed etiam cumulatiſſime redditurum.

Si quibus te rebus ornare poſſim, nihil ſignificaueris; reddam cumulate debitum tibi officium, nullaque mihi tui amplectendi colendiq; voluntas deerit.

Si qua mihi detur occaſio res tua amplificandi: elaborabo omnes vt intelligant à me habitam eſſe rationem cum beneficii, tum dignitatis tuæ.

In referenda gratia hoc tibi repromitto, ſemperque præſtabo, mihi neque in rebus tuis augendis diligentiam, neque in periculis propulſandis animum, neque in negotijs induſtriam, neque in amicitia conſtantiam fidemque tibi defuturam meam.

Verbulo duntaxat ſignificato, quo genere officii queam tibi gratum facere: niſi id ſumma cum alacritate protinus aggrediar, nomen meum inter ingratos ſcribito.

Ne leui quidem officio vnquam te demerui, & vtinam eſſet aliquid, in quo declarare poſſim & animum agnoſcentem tua beneficia & voluntatem reponendæ gratiæ cupidam.

Tuum admirabilem in me fauorem ac ſtudium, multis iam argumentis habeo perſpectum & exploratum, quod ſi facultas eſſet par animo, ſentires te tantum beneficiorum haudquaquam penes ingratum collocaſſe.

Suſ-

Suſpecta quædam res eſt, verbis, beneficium rependere: tu ſi mei in te animi periculum facere velis, aliquid viciſſim oneris impone: Nullam ſarcinam tam grauem, tam moleſtam inieceris, quæ mihi tua cauſſa non leuiſſima, non etiam iucunda videatur.

Licet profectò ob alia multa in me officia tuæ liberalitati gratias agam: maximè tamen huius rei gratia, qua me impenſius exteris omnibus adiuuiſti.

Sed vt vnde orſa eſt oratio, eodem terminatur, maximas tibi gratias ago, maiores etiam habeo: Nā relaturum me affirmare non poſſum.

Agere gratias fit verbis. Habere gratiam, animo, Referre gratiam & gratias, fit opere.

RESPONSIO AD EPISTOLAM Gratiarum actricem.

AGenti gratias reſpondebimus, non mirari nos, ſed vehementer gaudere grata illi eſſe officia noſtra, cum hominem omnium gratiſſimum cognouerimus, idque nunquam nos deſtitiſſe prædicare, dolere quod plura pro amico facere nobis non licuerit.

Recipiemus tamen illius dignitatem, in dies maiori nobis curę futuram, licet adeò eam amplificatam eſſe ſciamus virtutibus ſuis, vt vel nihil, vel parum addi poſſe videatur.

Præterea tantam inter amicos neceſſitudinem, nullam deſiderare gratiarum actionem ſcribemus, nec eam nos vnquam exſpectaſſe: imò ſi mutua fuerunt beneficia (vt maiorem captemus beneuolentiam) illum non gratiam modò

modo nobis habuiſſe, verum etiam cumulatiſſimè retuliſſe dicemus.

Quæ ille amplificando exaggerauit, nos aut modeſtè verbis extenuabimus, aut intermitti non potuiſſe, oſtendemus.

Collocatio autem ita inſtituitur, vt principem locum habeat laus teſtificationis amici grati, & ſignificatio lætitiæ voluptatiſque inde perceptæ.

Hanc ſequatur Propoſitio, officij ac ſtudij noui, & voluntatis promptæ delationem continens.

Eandem excipiant, aut rationes, quibus adducti gratificari amicis volumus, aut approbationes illorum, quæ ab iiſdem facta aut dicta.

Concluſio abſoluatur vel cohortatione, vel promiſſionis renouatione.

Exemplum reſponſionis ad epiſtolam Gratiarum actricem, obſeruatum in Epiſt.19. li.10. ad Fam. qua Cicero Planco, quam ſibi iucunda animi grati atq; memoris exſtiterit ſignificatio, oſtendit: &, ne de eadem dubitaſſe videatur, comparatione facta iucũdam quidem ſemper, at illuſtriorem nunquam fuiſſe affirmat, quæq; ab eo ſcripta Senatui placuiſſe indicat. Denique adhortatione ad Reipublicæ ſtudium finem epiſtolæ imponit.

QVanquam gratiarũ actionem à te non deſiderabam, cum te re ipſa, atq; animo ſcirem eſſe gratiſſimum: tamen (faciendum eſt enim) fuit ea mihi periucunda: ſic enim vidi quaſi ea quæ oculis cernuntur, me à te amari. Dices, Quid antea? Semper

equidem, ſed nunquam illuſtrius. Litteræ tuæ mirabiliter gratæ ſunt: ſenatui cum rebus ipſis, quæ erãt gratiſſima & maxima. fortiſſimi animi, ſummiq; conſilij: tum etiam grauitate ſententiarum atque verborum. Sed, mi Plance, incumbe, vt belli extrema perficias, in hoc erit ſumma & gratia & gloria. Cupio omnia reip. cauſſa: ſed mehercule in ea conſeruanda iam defatigatus, non multo plus faueo patriæ, quam tuæ gloriæ: cuius maximam facultatem tibi dij immortales, vt ſpero dedere: quam complectere obſecro: qui enim Antonium oppreſſerit, is hoc teterrimum bellum, periculoſiſſimumque confecerit. Vale.

AD GRATIARVM ACTIONEM reſpondendi formula.

MAior eſt noſtra neceſſitudo, quam vt vel tu mihi, vel ego tibi pro vllo officio debeam gratias agere.

Non eſt cur mihi gratias agas, ſi pro tot tuis in me officiis, hoc officioli rependi.

Quod grata tibi mea erga te ſtudia ſcribis eſſe, facis tu quidem abundantia quadam amoris, vt etiam grata ſint ea, quæ prætermitti ſine nefario ſcelere non poſſunt.

Officium meum erga Rhodonem, cæteraq; mea ſtudia, quæ tibi ac tuis præſtiti, tibi homini gratiſſimo, grata eſſe vehementer gaudeo, mihiq; ſcito indies maiori curæ eſſe dignitatem tuam, quæ quidem à te ipſo, integritate, & clementia tua ſic amplificata eſt, vt nihil addi poſſe videatur.

DE GRATVLATORIA Epiſtola.

GRatulatoria epiſtola illa habetur, qua amico de rerũ ſucceſſu proſpero, de rebus bene

præ-

præclareq; geſtis, de honore, de dignitate, alijſque gratulamur: & eidem, vt, quod aſſecutus eſt, felix, fauſtum, diuturnum ſit, precamur.

Oſtendendū hic, ea, quorum cauſſa amico gratulamur, eſſe præclara: expetita à multis: impetrata à paucis: contigiſſe cito: contigiſſe temporibus difficillimis: & contigiſſe conſentientibus, vel omnibus, vel ſaltē bonis, & prudentibus. Addemus etiam, non dubium nobis fuiſſe, quin illā aſſecuturus eſſet rem, cū multo etiam maiora eius merita poſtulent. Inſeremus nonnunquam adhortationem, vt & noſtrum teſtemur in illum amorem, & magis hominem ad virtutes, & res præclariſſime gerendas inflammemus.

In Exordio lætitiam ex ſecundis amici rebus perceptam ſignificabimus: aut inſtitutæ gratulationis occaſionem narrabimus: aut ſeram gratulationem excuſabimus: aut, cum miſta eſt epiſtola, gratulatio erit in principio.

Propoſitio gratulationem, ſi nondum expreſſa ſit, continet: vel votum habet & precationem, vt res feliciſſime amico eueniat: vel adhortatione fit, vt prudenter amicus omnia moderetur.

Tertia pars Confirmatio eſt, quæ gratulationis inſtitutæ rationes complectetur, petitas: vel à cauſſa efficiente rei, qua de gratulamur amico: vel à rei ipſius conditione: vel à temporis ratione: vel à perſonæ, cui gratulamur amicitia, ſanguinis cōiunctione, affinitate, ingenio,

genio, doctrina, moribus, beneficijs: vel à pr
dentiſſimorum iudicio.

Concluſio abſoluitur aut noſtræ bene
lentiæ, ſtudij, officij pollicitatione: aut adh
tatione ad partorum vel conuerſationem ,
vſum rectum & laudabilem, vel amplificati
nem: vel petitione, vt nos, alioſve ſibi amic
habeat.

Exemplum Gratulatoriæ epiſtolæ, obſeru
tum in Epiſt.7. lib.2. ad Fam. qua de Tribuna
Curioni gratulatur Cicero. Cuius epiſtolæ pa
tes ſunt quatuor. Exordium, in quo ſeram gr
tulationem excuſat, eiuſdemq; cauſſam in lo
interuallum transfert. Propoſitio, quæ gratula
tionem, cum adhortatione coniunctam cont
net. Confirmatio argumentis conſtat, quibu
ad diligentiam & conſtantiam Curionem C
cero hortatur. Concluſio petitione abſoluitu

*SEra gratulatio reprehendi non ſolet , præſertim
nulla negligētia prætermiſſa eſt: longè enim abſum
audio ſerò. Sed tibi & gratulor: & vt ſempiternæ lau
di tibi ſit iſte tribunatus, exopto: teq; hortor, vt om
nia gubernes & moderere prudentia tua, ne te auſe
rant aliorum conſilia. Nemo eſt, qui tibi ſapientiu
ſuadere poſſit te ipſo, nunquam labere, ſi te audies, n
ſcribo hoc temerè: cui ſcribam, video: noui animum
noui conſilium tuum. non vereor, nequid timidè, ne
quid ſtultè facias: ſi ea defendes, quæ ipſe recta eſſe ſen
ties. Quod in id reip. tempus non incideris, ſed veneri
(iudicio enim tuo, non caſu in ipſum diſcrimen rerum
contuliſti tribunatum tuum) profectò vides, quant
vi*

vis in rep. temporum ſit, quanta varietas rerũ, quàm incerti exitus, quàm flexibiles hominum voluntates: quid inſidiarum, quid vanitatis in vita, non dubito quin cogites. Sed amabo te, cura & cogita nihil noui: ſed illud idẽ, quod initio ſcripſi: tecum loquere: te adhibe in conſilium, te audi, tibi obtempera. Alteri qui melius dare conſilium poſſit, quam tu, non facile inuenire poteſt: tibi verò ipſi certè nemo melius dabit. Dij immortales: cur ego non adſum vel ſpectator laudum tuarum, vel particeps, vel ſocius, vel miniſter conſiliorum? tametſi hoc minimè tibi deeſt: ſed tamen efficeret magnitudo, & vis amoris mei, conſilio te vt poſſem iuuare. Scribam ad te plura aliàs: paucis enim diebus eram miſſurus domeſticos tabellarios: vt, quoniã ſanè feliciter, & ex mea ſententia remp. geſſimus, vnis literis totius æſtatis res geſtas ad ſenatum perſcriberem. De ſacerdotio tuo quoniam curam adhibuerim, quantáq; difficili in re atq; cauſſa, cognoſces ex ijs literis, quas Thraſoni liberto tuo dedi. Te, mi Curio, pro tua incredibili in me beneuolentia, meáq; item in te ſingulari, rogo atq; oro, ne patiare mihi quicquã ad hanc prouincialem moleſtiam tempore prorogari, præſens tecum egi, cum te tribunum pleb. iſto anno fore non putarem: itemq; petiui ſæpè per literas, ſed tum quaſi à ſenatore nobiliſſimo, & adoleſcente gratioſiſſimo, nunc à tribuno pleb. & à Curione trib. non vt decernatur aliquid noui, quod ſolet eſſe difficilius: ſed vt nequid noui decernatur: & vt S. C. & leges defendas: eaq; mihi conditio maneat, qua profectus ſum. Hoc te vehementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

L Exem-

EXemplum alterum Gratulationis, obſeruatum in Epiſt. 16. lib. 12. ad Fam. qua Trebonius Ciceroni de filij ſtudijs, & virtutibus egregijs gratulatur. Cuius Exordium narratione & inſtitutæ gratulationis occaſione conſtat. Propoſitio gratulationem, & lætitiæ ſignificationem continet. Confirmatio, eiuſdem aliquot rationes adfert, &, ne quid auribus Ciceronis videatur dare, occupationem præmittit Trebonius. Concluſio gratulationis repetitione, ſtudiorum & officiorum delatione abſoluitur. Quod enim ad ſcriptum quoddam, & ad petitionem Trebonij, vt Cicero ſui in ſcribendo memor ſit, attinet, ab ea gratulatione remotum eſt.

S.V B.E.Q.V. Athenas veni, ad XI. Kal. Iunias, atque ibi, quod maximè optabam, vidi filium tuum, deditũ optimis ſtudijs, ſummaq; modeſtiæ fama. Qua ex re quantam voluptatem ceperim, ſcire potes etiam me tacente: non enim neſcis quanti te faciam, & quã pro noſtro veterrimo, veriſſimoq; amore, omnib tuis etiam minimis commodis, non modo tãto bono gaudeam. Noli putare, mi Cicero me hoc auribus tuis dare: nihil adoleſcente tuo, atq; adeò noſtro (nihil enim mihi à te poteſt eſſe ſeiunctum) aut amabilius ijs, qui Athenis ſunt, eſt aut ſtudioſius earum artium, quas tu maximè amas, hoc eſt: optimarum. Itaq; tibi, quod vere facere poſſum, libenter quoque gratulor: nec minus etiam nobis, quod eum, quem neceſſe erat diligere, qualiſcumque eſſet talem habemus, vt libenter quoque diligamus. Qui cum mihi in ſermone iniciſſet ſe velle Aſiam viſere, non modo inuitatus,

uitatus, ſed etiam rogatus eſt à me, vt id potiſſimum nobis obtinentibus prouinciam faceret. cui nos & caritate & amore tuum officium præſtaturos non debes dubitare. Illud quoque erit nobis curæ, vt Cratippus vna cum eo ſit, ne putes in Aſia feriatum illum ab iis ſtudiis, in quæ tua cohortatione incitatur, futurum. Nam illum paratum, vt video, & ingreſſum pleno gradu, cohortari non intermittemus, quo in dies longius diſcendo, exercendoque ſe procedat. Vos quid ageretis in rep. cum has litteras dabam, non ſciebam. audiebam quædam turbulenta, quæ ſcilicet cupio eſſe falſa, vt aliquando otioſa libertate fruamur, quod vel minimè adhuc mihi contigit. Ego tamen nactus in nauigatione noſtra puſillum laxamenti, concinnaui tibi munuſculum ex inſtituto meo: & dictum, cum magno noſtro honore à te dictum, concluſi, & tibi infra ſubſcripſi. In quibus verſiculis ſi tibi quibuſdam verbis εὐθυῤῥημονέστερος videbor: turpitudo perſonæ eius, in quam liberius inuehimur, nos vindicabit. Ignoſces etiam iracundiæ noſtræ, quæ iuſta eſt in eiuſmodi & homines & ciues. Deinde qui magis hoc Lucilio licuerit aſſumere libertatis, quam nobis? cum, etiamſi odio pari fuerit in eos, quos læſit, tamen certè non magis dignos habuerit in quos tanta libertate verborum incurreret. Tu ſicut mihi pollicitus es, adiunges me quamprimum ad tuos ſermones. Namq; illud non dubito, quin, ſi quid de interitu Cæſaris ſcribas, non patiaris me minimam partem & rei & amoris tui ferre. Vale, & matrem, meosq; tibi commendatos habe. D. VIII. Kal. Iunias, Athenis.

GRATVLANDI FORMVLÆ.

PRimum tibi (vt debeo) gratulor, lætorque tum præſenti, tum etiam ſperata tua dignitate, ſerius, non negligentia mea, ſed ignorantia rerum omnium: in his enim ſum locis, quo & propter longinquitatem, & propter latrocinia, tardiſſimè omnia perferuntur.

Gratulor tibi, mi Balbe, vereque gratulor: nec ſum tam ſtultus, vt te vſura falſi gaudij frui velim, deinde frangi repentè, atque ita cadere, vt nulla res te ad æquitatem animi poſtea poſſit extollere.

Gratulor tibi affinitatem viri, medius fidius optimi:

Qua in re gratulor tibi ita vehementer, vt te quoque mihi gratulari, quam gratias agere malim: alterum non omninò deſidero: alterum verò facere poteris.

Nuntius neque optatior, neque iucundior adferri potuit, quam qui nuper eſt de noua dignitate tua allatus.

Lucium tibi generum obtigiſſe, maiorem in modum gaudeo: ſperoque & opto, iſtam coniunctionem tibi & voluptati, & ornamento fore.

Gratulator tibi, mi Bodeni, vereque gratulor, quod ex Italia ſaluum te ad nos recepiſti.

Ex tuis litteris, quibus te conſulem declaratum ſignificans, tantum cepi voluptatis, quãtum te ſemper amiui.

Litteræ tuæ ſuauiſſimæ, quibus te nouis honoribus ornatum nuntias, tanta me lætitia impleuerunt, vt prorſus dubitem cui potiſſimum gratulari debeam: tibine, cui tanta dignitas nec petenti, nec cogitanti contigerit: an patriæ, quæ talem ſit præſulem habitura: an principi, qui talem conſiliarum: an mihi potius, qui tuis fortunis perinde ac meis delector.

Scio

Scio te iſtiuſmodi ornamenta non deſideraſſe, & ita prorſus exiſtimare, onus, non honorem tibi inſectum. At tanto es illo honore dignior, quo delectaris minus, eoque magis virtuti tuæ gratulor.

Quòd ex itinere difficillimo, & diuturna peregrinatione patriæ ſis redditus incolumis, tuo nomine ex animo gaudeo.

Rem tibi ex ſententia tua eueniſſe, incredibile dictu quantum læter.

Caue putes teipſum ex iſta tua fortuna plus cepiſſe voluptatis, quàm ego ex tuis litteris ceperim, quæ me de noua dignitate tua certiorem fecerunt.

Hæreditatem ampliſſimam obueniſſe volupe eſt: te tam certis, tam caris amicis orbatum, nonnihil doleo.

Ego abfuiſſe te iam diu à nobis & doleo quod carui fructu iucundiſſimæ conſuetudinis tuæ: & lætor, quod abſens omnia cum maxima dignitate es aſſecutus, quoque in omnibus tuis rebus meis optatis fortuna reſpondet.

Omnes iſtam tibi excelſam, & admirabilem rerum geſtarum gloriam gratulantur, perpetuamque tibi fore exoptant.

Cum in ſuauiſſimi doctiſſimique hominis familiaritatem veniſti, non dici poteſt, quam valde gaudeam.

Omnibus tuis etiam minimis commodis, nō modò tanto bono gaudeo.

Emiſſe te prædium, vehementer gaudeo, feliciterque tibi irem iſtam euenire cupio.

Eandem rem tibi volo bene & feliciter euenire.

Migrationem & emptionem feliciter euenire volo.

Eum honorem tibi deos fortunare volo.

Vt ſempiternæ laudi ſit iſte tibi tribunatus, exopto.

Deos quæſumus, conſilia tua Reipublicæ ſalutaria ſint, ac tibi.

RESPONSIO AD GRATVLAtoriam epiſtolam.

IN reſponſionis ad Gratulatoriam Exordio, gratam tibi fuiſſe gratulationem, nec dubiũ vllo vnquam tibi tempore fuiſſe, quin omni amicus afficeretur lętitia, de omnibus tuis tum commodis, tum honoribus, ſignificabis: vel paucis gratulationem ab amico inſtitutam repetes.

In propoſitione gratulationis prædicationem, & gratiarum actionem inſtitues.

In Confirmatione rationes adferes, cur aut gratæ tibi acceptæq; ſint amicorum gratulationes, aut cur admitti non poſſint. Hic, ne, quod ſtultorum eſt proprium, tibi ipſi placere videaris, extenuabis & corriges id, quod honorificè nimis de te ab amico eſt perſcriptum.

In Concluſione omnia beneuolentiæ, humanitatis, gratitudinis officia amico deferes, & eundem rogabis vt perpetuò in te bene affectus eſſe velit.

Exemplum reſponſionis ad Gratulatoriam epiſtolam, obſeruatũ in Epiſt.6. lib.15. ad Fam. qua Catonis de oblatis honoribus gratulationi Cicero reſpondet. Partes habet quatuor. Exordium lætitiæ, ex gratulatione perceptæ ſignificationem continet. Propoſitio gratulationis prædicationem habet. Confirmatio rationibus,

bus, partim ipſam gratulationem, partim inſtitutum probantibus conſtat. Concluſio petitione conficitur.

LAetus ſum laudari (inquit Hector, opinor apud Næuiũ) abs te, pater, laudato viro: ea eſt enim profectò iucunda laus, quæ ab ijs proficiſcitur, qui ipſi in laude vixerunt. Ego verò vel gratulatione literarum tuarum, vel teſtimonijs ſententiæ dictæ, nihil eſt, quod me non aſſecutum putem: idq́ mihi tum ampliſſimũ, tum gratiſſimum eſt, te libẽter amicitiæ dediſſe, quod liquidò veritati dares, quòd ſi non modò omnes, verũ etiam multi Catones eſſet in ciuitate noſtra, in qua vnum extitiſſe mirabile eſt, quem ego currum, aut quam lauream cum tua laudatione conferrem? nam ad meum ſenſum, & ad illud ſincerum ac ſubtile iudicium, nihil poteſt eſſe laudabilius, quam ea tua oratio, quæ eſt ad me perſcripta à meis neceſſarijs. Sed cauſam meæ voluntatis (non enim dicam cupiditatis) expoſui tibi ſuperiorib. literis: quæ etiam ſi parum iuſta tibi viſa eſt, hanc tamen habet rationẽ, non vt nimis cõcupiſcendus ſit honos, ſed, vt ſi deferatur à ſenatu, minimè aſpernãdus eſſe videatur. Spero autem, illum ordinẽ pro meis ob remp. ſuſceptis laboribus, me non indignum honore, vſitato præſertim, exiſtimaturum. Quod ſi ita erit, tantùm abs te peto, quod amiciſſimè ſcribis, vt, cum tuo iudicio, quod ampliſſimum eſſe arbitraris, mihi tribueris ſi id, quod maluero, acciderit, gaudeas: ſic enim feciſſe te, & ſenſiſſe, & ſcripſiſſe video: resq́ ipſa declarat, tibi illum honorem noſtrum ſupplicationis fuiſſe iucundum, quod ſcribendo affuiſti: Hæc enim S. C. non ignoro ab amiciſſi-

mi *eius, cuius de honore agitur, ſcribi ſolere.* **Ego, vt** *ſpero, te propediem vidébo, atq; vtinam repu. meliore, quàm timeo. Vale.*

AD GRATVLATIONEM RE-ſpondendi formulæ.

QVod mihi de filiâ & de Craſſipide gratularis, agnoſco humanitatem tuam. ſperoq; & opto nobis hanc coniunctionem voluptati fore.

Binas à te accepi literas, Corcyræ datas: quarum alteris mihi gratulabare, quod audiſſes me meam priſtinam dignitatem obtinere: alteris dicebas, te velle, quæ egiſſem, bene ac feliciter euenire.

Quod mihi de eo, quod egerim, gratularis: te ita velle certò ſcio: ſed ego tam miſero tempore nihil noui conſilij cepiſſem, niſi in reditu meo nihilo meliores res domeſticas, quàm Rempubl. offendiſſem.

Gratulatio tua etſi mihi probatiſſima, quod ab optimo animo, tamen hoc mihi multo iucundius eſt, & gratius, quòd in ſumma propinquorum ac neceſſariorum, qui meritò meæ ſaluti fauerent, frequentia, te cupidiſſimum mei, ſingularemque mihi beneuolentiam præſtitiſſe cognoui.

Precor ſuperos, vt hoc gaudium, quod nobis omnibus largiti ſunt: perpetuum eſſe velint.

Quod mihi de noſtro ſtatu gratularis, minimè miramur te tuis, vt egregium artificem, præclaris operibus lætari.

Quod nos in Italiam ſaluos veniſſe gaudes, perpetuo gaudeas velim.

Te gaudere certo ſcio, ſed nimis verecundè mihi gratularis.

Grata mihi eſt, & memoria tua noſtræ coniunctionis, & eius etiam augendæ voluntas.

Fuit

Fuit mihi laudis noſtræ gratulatio tua iucunda, & timoris conſolatio grata.

Gratiſſima mihi tua voluntas eſt, faciſque nihil alienum neceſſitudine noſtra.

DE DEDICATORIA SEV NVNcupatoria epiſtola.

DEdicatoria epiſtola dicitur, qua librum aliquem, quacunque de materia à nobis ſcriptum, emendatum, vel commentarijs explicatum, vel noſtra ſaltem opera typis excuſum, ad aliquem mittimus.

Duo eiuſmodi Nuncupationum apud Ciceronem reperiuntur genera: Vnum quod ſine Dedicatione, ſcriptorum expoſitionem continet: Alterum, quod certę cuiuſdam perſonę cõpellationem, aliaque habet, quæ in Dedicationibus & Nuncupationibus adhibenda ſunt

Ad primi generis tractationem quod attinet, ea ferè ſic inſtitui poteſt: vt Primum teneat locum cauſarum expoſitio miſſi ad amicum operis: hæ petuntur, vel ab amicorum voluntate, & petitionibus crebris: vel ab otio conceſſo: vel à temporum conditione: vel à materiæ vtilitate.

Sequatur deinde vel methodi ſignificatio, vel occupatio, quæ excuſet aut difficultatem & obſcuritatem in ſcribendo, aut libertatem & acerbitatem, aut tarditatem.

Poſtremò iungatur, vel ad operis lectionem aſſiduam, ſimiliaque ſtudia colenda, tractanda, abſoluenda, adhortatio: vel aliorum operum

fiat pollicitatio. Studendum hic modeſtiæ, adhibende extenuationes: ne noſtra amare, aut arroganter nimis multa polliceri videamur.

Exemplum miſſionis operum, obſeruatum in epiſt. 8 lib. 9. ad Fam. qua libros ſuos Academicos Varoni Cicero mittit, eundemq; monet, vt de Latina lingua inchoatos libros abſoluere, & ad ſe mittere velit. Cuius prima pars cauſſarum expoſitionem continet, cur Academicos ad Varronem libros mittat. Altera methodi inſtitutæ, & perſonarum, quibus ſermo in dialogo tribuitur rationes complectitur. Tertia partim cohortatione ad excolenda ſtudia, & vel ſimilia vel alia tractanda: partim aliorum ſcriptorum pollicitatione conſtat. Poſtrema voto abſoluitur, vt ſcilicet benè feliciterque emptio & venditio eueniat.

ETſi munus flagitare, quamuis quis oſtenderit, ne populus quidem ſolet, niſi concitatus tamen ego exſpectatione promiſſi tui moueor, vt admoneam te, non vt flagitem. Miſi autem ad te quatuor admonitores non nimis verecundos: noſti enim profectò os huius adoleſcentioris Academiæ. Ex ea igitur media excitatos miſi qui metuo ne fortè flagitent: ego autem mandaui, vt rogarent, exſpectabam omnino iamdiu, meq; ſuſtinebam ne ad te prius ipſe quid ſcriberē, quā aliquid accepiſſem, vt poſſem te remunerari quā ſimillimo munere. Sed cū tu id tardius faceres, id eſt, vt ego interpretor, diligentius: teneri non potui, quin coniunctionem ſtudiorum, amorisq; noſtri, quo poſsē, litterarum genere, declararem. Feci igitur ſermonem inter nos habitum in Cumano, cū eſſet vna Pōponius.

tibi

tibi dedi parteis Antiochianas, quas à te probari intellexiſſe mihi videbar: mihi ſumpſi Philonis, puto fore, vt, cùm legeris, mirere, id nos locutos eſſe inter nos, quod nunquam locuti ſumus: ſed nôſti morem dialogorum. Poſthac autem, mi Varro, quamplurima, ſi videbitur, & de nobis, & inter nos: ſerò fortaſſe: ſed ſuperiorum temporũ fortuna reip. cauſſam ſuſtineat. Hoc ipſi præſtare debemus. Atq; vtinam quietis temporibus, atq; aliquo ſi non bono, at ſaltem certo ſtatu ciuitatis hæc inter nos ſtudia exercere poſſemus, quãquam tum quidem vel aliæ quæpiam rationes, honeſtas nobis & curas & actiones darent. Nunc autem quid eſt, ſine his cur viuere velimus? mihi verò cum his ipſis vix, his autem detractis ne vix quidem, ſed hæc coram, & ſæpius. Migrationem & emtionem tibi feliciter euenire volo, tuumque in ea conſilium probo. Cura vt valeas.

CVm certæ perſonæ opus noſtrum inſcribimus, Exordiemur ab aliqua re illuſtri, præclara, delectabili, ſeu à loco communi, paulatimq; ad operis argumentum inſtitutumq; delabemur.

Interdum à nobis rebus, occupationibus, negotijs, fortuna, vitæ ſtatu, atq; euentis principium ducemus.

Deinde occaſionem & cauſſas explicabimus, quibus incitati fuerimus ad librum conſcribẽdum, ne quid inconſultò aggreſſi putemur. Hic de vtilitatibus ex ea lectione, illoq; ſtudio capiendis licebit diſputare. Hæc ſiquidem vna ſolet exiſtere ratio, qua docti viri ad libros diuulgandos impelluntur.

Dicendum etiam aliquid de modo quem in opere noſtro tenuerimus. In tanta librorum, eadem aut quaſi eadem reſcriptorum multitudine obſeruatū eſt vehementer neceſſarium, vt ſi minus res nouas, noua tamen commodioreque via & methodo, diligentius & apertius (quæ ſingula per ſe magna ſunt) tradere nos velle intelligatur.

Poſthæc Patroni noſtri laudabilis actiones, egregia facinora inſigniter prędicabimus, ac, ſi videbitur, ad earundem laudum ampliorē gloriam cohortabimur: qua in parte nihil vetabit eſſe longiores. Quamuis neceſsè non fuerit, Rhetoricum quendam in laudando ordinem perſequi: verùm ſi multa ſunt, præcipua deligēda, verbis exquiſitis in cælum extollenda erunt. Cauendum interim ne adulatoriè eorum laudes perſequatur, ſub quorum nomine in hominum manus noſtra ſcripta venire volumus.

Poſtremò, munus, noſque ipſos offeremus, extenuantes noſtrum ingenium, doctrinam cum libro deprimentes, at paucis, ſuauiter, ac moderatè. Rogabimus item, vt nos in ſuorum numero habere pergat: plura, maiora, elaboratiora, ipſiuſque ſplendore digniora pollicebimur.

Verum enimuerò, hic ordo præceptionum tam anxiè cuſtodiendus non eſt, nam hic quoque vt alibi, libera eſt Epiſtola.

Qui grauiter, politè, ſapienter præfari concupiſcit, legat principia librorum à Cicerone ad amicos miſſorum: de Natura Deorum, de bono-

bonorum & malorum Finibus, de Senectute, de Oratore, de Topicis, de Amicitia, de Diuinatione, de Fato, de Tuſculanis quæſtionibus, de Paradoxis, de officijs, de Inuentione. Et Dedicatorias doctiſſimorum quorundam noſtri tēporis, Pauli Manutij, Antonij Mureti, Petri Victorij, Ioachimi Perionij, Caroli Sigonij, & ſimilium.

Exemplum Nuncupatoriæ epiſtolæ, obſeruatum in appellatione Herennij, quæ prima eſt lib. Rhet. Partibus hæc tribus abſoluitur: in quarum Prima, cauſſas auctor, tum ſcriptionem impedientes, tum ad eandem impellentes, indicat. Altera commendationem operis continet, comparatione Græcorum, ſed modeſtè inſtitutam. Poſtrema adhortatione ad aſſiduam exercitationem conſtat.

ETſi negotijs familiaribus impediti, vix ſatis otiū ſtudio ſuppeditare poſſumus: & id ipſum, quod datur otij, libentius in philoſophia conſumere conſueuimus: tamen tua nos. C. Herenni voluntas commonuit, vt de ratione dicendi, conſcriberemus ne aut tua cauſſa noluiſſe nos, aut fugiſſe laborem putares, & eo ſtudioſius hoc negotia ſuſcepimus: quòd te non ſine cauſa velle cognoſcere Rhetorica intelligebamus: non enim parum habet in ſe fructus copia dicendi, & commoditas orationis: ſi recta intelligentia, & d finita moderatione animi gubernetur. Quas ob res, illa, quæ Græci ſcriptores inanis arrogantiæ cauſſa ſibi aſſumpſerunt, reliquimus: nam illi, ne parum multa ſciſſe viderentur, ea conquiſiuerunt, quæ nihil attinebant, vt ars difficilior cognitu putaretur:

nos autem, quæ videbantur ad rationem dicendi pertinere, ſumpſimus non enim ſpe quæſtus, aut gloria commoti venimus ad ſcribendum, quemadmodum cæteri: ſed vt induſtria noſtra tuæ morem geramus voluntati. Nunc, ne nimium longa ſumatur oratio, de re dicere incipiemus: ſed ſi te vnum illud monuerimus, artem ſine aſſiduitate dicendi non multum iuuare: vt intelligas hanc rationem præceptionis accommodari ad exercitationem oportere.

NVNCVPANDI ET DEDICANDI formula, cum epiſtola integra Mureti ad Scipionem Gonzagam Marchionem.

FEcit meum erga te perpetuum ſtudium, & animi propenſio quædam eximia, vt, cum haberem clariſſimos viros & multos, quibus nuncupationem operis huius, ob eorum in me officia deberi meritò cognoſcerem, nulli tamen maluerim in hunc meum laborem, quàm tibi eſſe dicatum.

Quo lucubrationes hæ meæ gratiores eſſent, magiſque acceptæ, felici T. N. nomine eas inſigniui. Quod meum factum, vt T. N. in meliorem partem accipere; & hunc libellum benigno, vt ſolet, vultu ſuſcipere, méque commendatum habere non dedignetur, ea qua par eſt reuerentia ſupplex oro atque obſecro.

Quod opus Marcelle tibi dicamus, quem cùm amiciſſimum nobis, tum eximio literarum ſtudio flagrantem, digniſſimum hoc mutuæ inter nos caritatis pignore iudicabamus.

A me munuſculum hoc chartaceum habebis meę

in te voluntatis & ſtudij argumentum. Exiguum inquies. Fateor: ſed velim ſpectes animum non rem. Muneris tenuitatem, humanitatis tuæ magnitudo ſubleuabit:

Obnixe rogo fautor modis omnibus colende, vt hæc quantacunque, qua ſoles benignitate accipere, non tam rem ipſam, quæ ſanè perexigua eſt, quam offerentis voluntatem obſeruantiamque perpetuam ſpectare, laboremque meum aduerſus hominum iniurias defendere non dedigneris.

OFFERO tibi munus Scipio Gonzaga, ſi aut ex ſua, aut ex tua dignitate ſpectetur, perexiguum: ſi ex viribus meis, mediocre: ſi ex animo, magnum. Orationes quædam ſunt varijs à me temporibus habitæ: quas, cum partim diſperſæ atque errantes vagarentur, partim apud me in aduerſarijs neglectæ iacerent: nunc in vnum corpus collectas vt edi ac diuulgari paterer, amici quidam, & multo mei, hac quidem in parte, quam par eſt, & quam ego ipſe vellem, ſtudioſiores, impulerunt. Satis ſuperque fuerat, earum partim in ſcholaſtico puluere, atque in illis eruditorum hominum vmbraculis, non tantum recto, vt dicitur, ſtetiſſe talo, ſed plauſum etiam & ἐπισημασίας tuliſſe: partim in illo conſeſſu, quo nullum habet terrarum orbis auguſtiorem, & ſilentio auditas, & principum virorum teſtimonio commendatas fuiſſe. Supererat fortuna ſpes meas: quam ſæpius ſine cauſſa experiri, negant eſſe ſapientis. Neque neſcius eram, moroſiora ac difficiliora eſſe legentium, quam audientium, iudicia: ſæpeque accidere, vt quæ

quæ audientes mirabamur, eadem legentes rideamus. Sed quid facerem? Cupiēti mihi iam latere, amici obſtiterunt: quibus parendum fuit: ne, ſi in negando pertinax eſſem, ſuperbiæ deniq; id potius, quam modeſtiæ adſcriberetur. Cum igitur inibi eſſet, vt ederentur, libenter arripui occaſionem diu optatā inſcribendi tibi, vt nunc fit, aliquid deprōptum ex ſtudijs meis, eademque opera teſtificandi & iudicij de te, & mirifici cuiuſdam amoris erga te mei. Vere enim hoc dicā Scipio: cum omnes qui te norunt, ita te amēt, vt eorum nemo ſit, qui ſe ſtudio atq; obſeruantia tui cedere cuiquam putet, ego tamen mihi videor diuturna & accurata notatione & obſeruatione earum rerum, quæ te vſq; eo omnibus amabilem reddunt, ſingulare quiddam præter cæteros πεπονθέναι. Quid eſt enim, quod ad cōciliandas ac deuinciendas hominum voluntates valeat, quin id in te omni ex parte perfectum reperiatur? Nihil hic de ſumma atq; antiquiſſima gentis veſtræ aut nobilitate aut potentia dicam: nihil de toto illo genere bonorum, quod ita tuum eſt, vt & aliorum ſit. Alios & iſta amatores habent. Ego in te nihil amo niſi teipſum. Itaq; vt ille rex potentiſſimus ex amicis ſuis alium dicebat eſſe, φιλοβασιλέα, alium φιλαλέξανδρον: ita tu alios eſſe, qui & alia in te ament, me plane & ex animo φιλοσκιπίωνα eſſe tibi perſuadeas licet. Ac teipſum cum dico, ne illam quidem dico & oris & totius corporis dignitatem, quæ tibi omnium elegantiorum hominum animos primo ſtatim adſpectu conciliat, conſtituens, quoad eius fieri poteſt, ante eorum oculos, & ingenium & mores tuos. Quāuis enim vere dixit neſcio quis poetarum, gratiorem in pulchro corpore eſſe virtutem: ea tamen eſt in te veriorum ac ſoli-

ſolidiorum bonorum copia, quæ te his ſecundæ, ut ita dixerim, notæ bonis cenſeri non ſinat. Ingenium excellens, & in quo, tanquam in pingui ac feroci ſolo, omnes te dignæ artes ita facilè comprehendant, ut eas non ab alijs accipere, ſed ex te ipſe parere ac proferre videaris. Quo tu vſus ita vt decuit, à Græca, Latinaq; linguæ intelligentia, à poetarum, hiſtoricorum, rhetorum cognitione ad philoſophiam, & ad eam, quã tibi ab ineunte ætate propoſueras, quæq; tibi nunc in amoribus ac delitijs eſt, theologiã ea celeritate properaſti, vt, quæ honoris ac dignitatis præmia confecto ſtudiorum curriculo tribui ac decerni ſolent, ea tu tum meritiſſimò conſecutus ſis, cum adhuc maturum videri poterat de animo ad illas grauiores diſciplinas adijciendo cogitare. Atq; vt iſtius generis ingenium nunquã ita eſſe otioſum poteſt, vt omninò nihil agat: quod tibi dabatur à ſeuerioribus ſtudijs excepti ac ſubſeciui temporis, eo tu, quaſi ludibundus, eas artes, in quibus ingenui adoleſcentes exerceri olim Athenis ſolebant, ita omnes didiciſti, itaq; te in eis exercuiſti, vt in earum qualibet cum ſummis artificib. comparari facile poſſes. Quid nunc ego mores illos tuos planè, vt poetæ loquuntur, aureos laudem? Potuitne quiſquã vnquã bonus tecum biduum viuere, tuæq; ſuauitatis partem aliquã guſtare, quin, vt ſibi totam ætatem tecum exigere liceret, optauerit? Ita tu, quod rariſſimi exempli eſt ſummã integritatem vitæ cum ſumma comitate ac facilitate copulaſti. Sed nolo nunc plura de te: ne ipſi tibi moleſtus ſim. Equidem cum de ſcriptis meis non magnopere laborare ſoleam, tamen hunc librum præcipue cupio & celebrari nunc, & ad poſteros peruenire: vt exſtet aliquod teſtimonium iudicij de ſingulari-

gularibus tuis virtutibus mei. In quo ne forte quis eorum, qui te non norunt (nam de iis, quibus tu notus es, nihil tale metuo) aſſentationi & conſuetudini datum eſſe aliquid ſuſpicetur, Deum immortalē teſtor, nihil vnquam à me verius, magisque ex animi mei ſententia ſcriptum eſſe, quàm ea, quæ de tuis laudibus ſcripſi. A te peto, vt me ames. quo me ipſi mihi efficias cariorem. Vale. Roma. Kal. Maij. cIↄ Iↄ LXXI.

MODVS RESPONDENDI Dedicatoriæ.

QVod ſi verò ad Dedicatoriam epiſtolam alicui reſpondere nobis placuerit: Primùm narrabimus accepiſſe nos & legiſſe ea, quæ ad nos amicus miſerit. Deinde commendabimus opus inſtitutum: ab argumenti dignitate, vtilitate, neceſſitate: methodi facilitate & perſpicuitate: orationis genere puro, latino, eleganti. Adhæc gratias agemus amico, quòd ſua nobis aut mittere, aut inſcribere opera voluerit: & oſtendemus intereſſe hoc plurimum ad honorem noſtrum: teſtatum facere amorem ſingularem, quo ille nos complectatur: grati quoq; animi memoriam pollicebimur.

Poſtremò rogabimus amicum, vt & huius generis alia in lucem deinceps emittere, atque ita cùm bonorum adoleſcentum ſtudijs, tum ſuæ famæ atque exiſtimationi conſulere velit.

DE

DE LAVDATORIA E-piſtola.

LAudatoria epiſtola dicitur, qua nos & noſtra, aut alios & aliena commendamus.

Materiam laudis petimus à triplicibus bonis; Externis, Corporis, aut Animi.

Cum vel eos ipſos ad quos ſcribimus, vel alios alienave laudamus à doctrina, iuſtitia, temperantia, fortitudine, acceptis beneficijs, rebus bene geſtis, alijſque virtutibus, à rerum magnificentia, copia, varietate, pulchritudine, cæteriſque rebus, illud cauendum eſt, ne laudatio in adulationis vitium, aut ſuſpicionem incidat: tunc enim inſuauis ſolet eſſe, cùm illis quibus ſubſcribimus, tum alijs.

Conſultum igitur foret, ea tantum laudare, quæ illis tanquam ſtimulus ad virtutem eſſe poſſunt. Solemus etiam nonnunquam alios, aliave laudare, non tantum quia ea omnibus digna laudibus iudicamus, verùm etiam, vt illum cui ſcribimus ad aliquid faciendam cohortemur.

Cum vel noſmetipſos vel noſtra laudamus, adeo modeſti debemus eſſe, & verecundi, vt nũquam ad eam laudem, niſi coacti, ſed aptè tamen & congruenter veniamus.

Laus ex aliorum lingua illuſtris, vera & ſolida habetur: ex noſtro verò ore ſordeſcit ferè ſemper.

Laudatoriarum epiſtolarum apud Ciceronem partes præcipuæ tres ſunt.

Quarum prima Exordium, conſtat, vel narratio-

ratione, quæ ſcriptionis & laudationis inſtitutę occaſionem continet: velle laude & approbatione facti alicuius: vel gratulatione ſimul & gratiarum actione.

Pars tertia Confirmatio eſt, quæ laudationũ rationes complectitur, ſumptas: aut à virtutibus ſupra nominatis: aut ab actionibus coniũctis cum honeſtate, vtilitate, voluntate: aut à circumſtãtijs perſonarum, loci, temporis, modi: aut à comparatis & exemplis: aut à teſtimonijs, iudicio, ſermone, approbatione bonorum virorum.

Pars tertia Concluſio, abſoluitur, vel adhortatione, vt pergat amicus, & quã collectam habet laudem, retineat, atque amplificet: vel gratiarum actione, & gratulatione, ſi nondum poſitæ ſint: vel delatione ſtudij & officij, vel longioris epiſtolæ præciſione & excuſatione.

Exemplum Laudatoriæ epiſtolæ, obſeruatũ in Epiſt. 14. lib. 10. ad Fam. qua Planci contra hoſtes præclarè feliciterq; res geſtas Cicero laudat. Partes epiſtolæ tres ſunt. Exordium laude & approbatione facti conſtat Planci. Confirmatio laudationis rationes continet, ab agendi modo, & effectis pręclaris ſumptas. Concluſio adhortationem habet, argumento, à commodis cùm publicis tum priuatis ſumpto, munitam.

O Gratam famam biduo ante victoriam, de ſubſidio tuo, de ſtudio, de celeritate, de copijs. Atqui etiam hoſtibus fuſis, ſpes omnis in te eſt: fugiſſe enim ex prælio Mutinenſi dicuntur notiſſimi latronum duces.

duces. E S T autem non minus gratum extrema delere, quam prima depellere. Equidem exſpectabam iam tuas litteras, idq; cum multis: ſperabamq; etiam Lepidum temporib. admonitum, tecum reip. ſatis eſſe facturum. In illam igitur curam incumbe mi Plance, vt ne qua ſcintilla teterrimi belli relinquatur. Quod ſi erit factum, & remp. diuino beneficio affeceris, & ipſe æternam gloriam conſequêre. III. Id. Maias. Vale.

HÆc laudandi ratio apud Ciceronem in Familiaribus epiſtolis reperitur. Aliarum laudationum artificium ex Rhetoricorum libris commodiſſimè cognoſci poterit.

In ſtudioſorum gratiam libuit hoc loco plane feſtiuam & ornatam Plinij epiſtolam aſſcribere, qua ille Euphratem Philoſophum ab humanitate, ingenio, doctrina, eloquentia, forma, & habitu corporis, vitæ ſanctitate eximiè celebrauit.

C. PLINIVS ARRIO Clementi S.

SI quando vrbs noſtra liberalib. ſtudijs floruit: nunc maximè floret: Multa claraq; exempla ſunt, ſuffecerit nobis vnum. Euphrates Philoſophus. Hũc ego tu Syria, cum adoleſcentulus militarem, penitus, & domi inſpexi, amariq; ab eo laboraui, etſi non erat laborandum: eſt enim obuius & expoſitus, plenusque humanitate quam præcipit: atq; vtinam ſic ſpem ipſe, quam tũc ille de me concepit, impleuerim, vt ille multum virtutibus ſuis addidit, At ego nunc illas magis miror, quò magis intelligo, quanquam ne nunc quidẽ ſatis intelligo. Vt enim de pictore, ſculptore, fictore, niſi artifex iudicare: ita niſi ſapiens non poteſt perſpicere ſapientem: quantum mihi tamẽ datur cernere, in Euphrate

phrate multa ſic minent & elucent, vt mediocriter quoque doctos aduertant & afficiant. Diſputat ſubtiliter, grauiter, ornatè, ac frequenter etiam Platonicam illam ſublimitatem & latitudinem effingit. Sermone copioſus & varius, dulcis inprimis, & qui repugnantes quoque ducat & impellat, ad hæc proceritas corporis, decora facies, demiſſus capillus, ingens & cana barba: quæ licet fortuita & inania putentur, illi tamen plurimum venerationis acquirunt: nullus horror in vultu, nulla triſtitia, multum ſeueritatis. Reuerearis, vt occurrentem non reformides: vitæ ſanctitas ſumma, comitas par, inſectatur vitia, non homines: nec caſtigat errantes, ſed emendat. Sequaris monentem attentus, & pendens, & perſuaderi tibi etiam cùm perſuaſerit cupias. Iam verò liberi tres, duo mares, quos diligentiſſimè inſtituit: ſocer Pompeius Iulianus, cum cætera vita, tum vel hoc vno magnus & clarus, quod ipſe prouinciæ princeps hunc inter altiſſimas conditiones generum nō honoribus principem ſed ſapientia elegit. Quanquam quid ego plura de viro quo mihi frui non licet? nam diſtringor officio, vt maximo, ſic moleſtiſſimo. Sedeo pro tribunali, ſubnoto libellos; conficio tabulas; ſcribo plurimas, ſed illiteratiſſimas litteras. Soleo nonnunquam (nam idipſum quandoq; contigit) de his occupationibus apud Euphratem queri. Ille me conſolatur: affirmat etiam, eſſe hanc Philoſophiæ & quidem pulcerrimam partem; agere negotium publicum, cognoſcere, iudicare, promere & exercere iuſtitiam, quæque ipſi docent, in vſu habere: mihi tamen hoc vnum nō perſuadet, ſatius eſſe iſta facere, quam cum illo dies totos audiēdo diſcendoq; conſumere. Quo magis te, cui vacat, hortor,

hortor, cùm in vrbem proximè veneris (venias autem ob hoc maturius) illi te expoliendum limandumque permittas. Neq; enim ego, vt multi, inuideo alijs bonum quo ipſe careo: ſed contrà ſenſum quendam voluptatemq; percipio, ſi ea quæ mihi denegantur, amicis video ſupereſſe. Vale.

LAVDANDI VIROS formula.

CVM ipſum Furnium per ſe vidi libentiſſimè, tum hoc libentius, quod illum audiens te videbar audire. Nam & in re militari virtutem, & in adminiſtranda prouincia iuſtitiam & in omni genere prudentiam mihi tuam expoſuit: & præterea mihi non ignotam in conſuetudine & familiaritate ſuauitatem tuam adiunxit: præterea ſummam erga ſe liberalitatem. Quæ omnia mihi iucunda: hoc extremum etiam gratum fuit.

Caue putes, probitate, conſtantia, cura, ſtudio Reipubl. quidquam illi eſſe ſimile, vt eloquentia, qua mirabiliter excellit, vix in eo locum ad laudandum habere videatur; quanquam in hac ipſa ſapientia eius apparet: ita graui iudicio, multaque arte ſe exercuit in veriſſimo genere dicendi. Tanta autem induſtria eſt, tantumque euigilat in ſtudio, vt non maxima ingenio (quod in eo ſummum eſt) gratia habenda videatur. Sed prouehor amore: non enim id propoſitum eſt huic Epiſtolæ, Meſſalam vt laudem, præſertim ad Brutum, cui & virtus illius non minus quàm mihi nota eſt, & hæc ipſa ſtudia quæ laudo notiora, &c.

Moueor

Moueor tali amico orbatus, qualis, vt arbitror, nunquam erit, & vt confirmare poſſum, nemo certè fuit. Qui ſummam ſpem ciuium, quam de eo iam puero habuerant, continuò adoleſcens incredibili virtute ſuperauit; qui conſulatum petijt nunquam, factus eſt Conſul bis primùm ante tempus, iterum ſibi ſuo tempore, Reipubl. pænè ſero; qui duabus in vrbibus euerſis, inimiciſſimis huic imperio, non modò præſentia, verùm etiam futura bella deleuit. Quid dicam de moribus facillimis? de pietate in matrem? liberalitate in ſorores? bonitate in ſuos? iuſtitia in omnes? hæc nota ſunt vobis. Quam autem ciuitati carus fuerit, mœrore funeris indicatum eſt. Quamobrem vita quidem talis fuit, vel fortuna, vel gloria, vt nihil poſſet accedere. Moriendi autem ſenſum celeritas abſtulit, &c.

Erat in illo viro comitate grauitas condita, nec ſenectus mores mutauerat. Hic & bella gerebat vt adoleſcens, cùm planè grandis eſſet, & Annibalem iuueniliter exultantem patientia ſua molliebat. Nec verò ille in luce modo atque in oculis ciuium magnus, ſed intus domique præſtantior. Qui ſermo? Quæ præcepta? quanta notitia antiquitatis? &c.

Eſt in Democrito ſumma probitas, ſumma virtus, ſumma in hoſpites liberalitas & obſeruantia; meque præ cæteris & colit, & obſeruat, & diligit.

Ex literis multorum & ſermone omnium ad me perfertur, incredibilem tuam virtutem & fortitudinem eſſe, teq; nec animi nec corporis laboribus defatigari.

Hunc quidem cognoui cùm doctum (quod quidem mihi erat iam ante notum) tum ſanctum, plenum officij, ſtudioſum etiam meæ laudis, frugi hominem, ac plane virum bonum, ſtudioſum omnium virtutum.

Finxit te ipſa natura ad honeſtatem, grauitatem, tempe-

temperantiam, magnitudinem animi, iuſtitiam, ad omnes deniq; virtutes magnum hominem & excelſum: his etiam acceſſit doctrina.

Ad labores hic impiger, ad pericula fortis, ad vſum ac diſciplinam peritus, ad conſilia prudens, ad caſus fortunamque felix.

Summa eſt in te dignitas generis, induſtriæ, cæterorumque ornamentorum.

Omnibus ego te virtutibus continentiæ, grauitatis, fidei, fortitudinis, omni denique honore digniſſimum ſemper iudicaui.

Tu es huius ciuitatis genere, honore, æſtimatione & pecunia facilè princeps.

Nullius eſt tantum flumen ingenij, nulla ſcribendi aut dicendi tanta vis, tantaque copia, quæ non dicam exornare, ſed enarrare, C. Cæſar, res tuas geſtas poſſit.

Te quibus laudibus efferam? quibus ſtudijs proſequar? qua beneuolentia conſequar?

Audio facillimos eſſe auditus ad te, patere aures tuas querelis omnium, nullius inopiam ac ſolitudinem, non modo populari acceſſu ac tribunali, ſed ne domo quidem tua & cubiculo excluſam eſſe, tuo toto denique imperio nihil acerbum eſſe, nihil crudele, ſed omnia plena clementiæ, manſuetudinis, humanitatis.

Res à te geſta memorabilis, & pænè cæleſtis repellit omnes reprehenſiones: quippe quæ ne laude quidem ſatis digna & idonea affici poteſt.

Omnes qui iſthinc veniunt ita de tua virtute, integritate, humanitate commemorant, vt in tuis ſummis laudibus excipiant vnam iracundiam.

Vera quidem laude probitatis, diligentiæ, religionis, neq; me tibi neque quemquam antepono: amoris verò erga me, cùm a fraterno amore domeſticoque diſceſſi, tibi primas defero.

Omnia in te ſunt, quæ aut fortuna hominibus, aut natura largitur.

Domus tua plena eſt integritatis, officij, & religionis.

Sanctè grauiterq; viuis: tua laus eſt latè longeque diffuſa.

Quid tuam conſtantiam vitæ commemorem? dignitatem, liberalitatem, moderationem in priuatis rebus, ſplendorem in publicis?

De eius viri virtute quid nos loqui, quid ſentire, quid cogitare, quid iudicare oporteat, dubitandum putatis?

Vagatur nomen tuum longè lateque: ſedem quidem ſtabilem, & domicilium non habet.

Tuam laudem obſcuratura nulla vnquam eſt obliuio.

Es quidem tu omnium diſcipulorum pater fautorq;, ac in omni virtute, & rerum experientia præſtans.

Homo purus, pudicus, humanus, officioſus.

Homo iſte tum ſummè in omnes officioſus, tum maximè præter cæteros ſedatus, quietus, item genere, honore, copijs, exiſtimatione facile princeps.

Homo ornatiſſimus loco, ordine, nomine, virtute, ingenio & copijs.

Nulla in hoc homine deſidia, luxuria: contrà ſummus labor in publicis priuatiſq; rebus, ſumma parcimonia, ſumma diligentia.

Nullum te aut officijs fideliorem, aut copijs locupletiorem, aut auctoritate grauiorem in orbe terrarum eſſe exiſtimo.

Summo es ſplendore, ingenio, gratia præditus.

Es diſertiſſimus, & omni doctrina & virtute ornatiſſimus.

Talis eſt hic vir, ita de repub. meritus, vt non vni familiæ, ſed vniuerſæ ciuitati commendatus eſſe debeat, quam ciuitatem amplam claramq; reddit præcipuè æquitate, induſtria, temperantia, defenſione, odio improborum.

Hic

Hic non ſolùm eorum hominum, qui nunc ſunt, gloriam: ſed etiam antiquitatis memoriam, virtute ſuperauit.

Homo ſummis ornamentis honoris, virtutis, fortunæ, ingenij præditus, & talis eſt vir, vt nulla res talis ſit & tanta, ac tam difficilis, quam ille non & conſilio regere, & integritate tueri, & virtute conficere poſſit.

Homo es grauiſſimus, ciuis egregius, ſenator fortiſſimus.

Erat in eo ſumma eloquentia, ſumma fides, ſumma integritas, auctoritas tanta, quanta in homine quoquam tenetur.

Nemo te comior, iucundior, commodior, moderatior ad omnem rationem: & huius ciuitatis genere, honore, exiſtimatione & pecunia facilè princeps.

Pompeius vir omnium, qui ſunt, fuerunt, erunt, virtute, ſapientia ac gloria princeps.

Hic negotiatoribus comis, mercatoribus iuſtus, municipibus liberalis, ſocijs fidelis, omnibus eſt viſus in omni officio diligentiſſimus.

Quæ eſt ora, quæ ſedes, qui locus, in quo non exſtent huius cum fortitudinis, tum vero humanitatis, tum conſilij impreſſa veſtigia?

Hic incredibili quadam atq; inaudita grauitate, conſtantia & virtute præditus, in omni genere ac varietate artium, etiam illarum quæ ſine ſummo otio non facile diſcuntur, excellit.

Neque monere te audeo præſtanti prudentia virum, nec confirmare maximi animi hominem, virumque fortiſſimum: conſolari verè nullo modo.

Appius Claud. homo ſummo loco natus, ſummo ingenio, ſumma virtute, officioſiſſimus, & gratiſſimus.

A. Balbus magni animi ſemper, & ad omnes caſus ferendos conſtanter paratus.

Pomp. Atticus eſt omni liberali diſciplina politiſſimus homo, minimè ambitioſus, minimè in rogando moleſtus.

M. Varronem & modeſtum hominem cognoſces, & prudentem, & à cupiditate omni remotiſſimum, præterea magni laboris, ſummæque induſtriæ.

L. Caſtronius Pætus longè princeps municipij Lucenſis, eſt honeſtus, grauis, plenus officij, bonus planè vir, & tum virtutibus, tum etiam fortuna (ſi quid hoc ad rem pertinet) ornatus.

Deiotarus vir cum beneuolentia, & fide erga pop. Rom. ſingulari, tum præſtanti magnitudine & animi, & conſilij.

Virum bonum, magnum hominem, & in ſumma magnitudine animi, multa humanitate temperatum perdidimus.

Splendor ordinis, eximium patriæ decus, ornamentum iudiciorum, exemplar antiquæ Religionis.

Vir primarius, grauis, honeſtus, amans æquitatis, alienus ab omni cupiditate, pluribus maximiſque in rebus probatiſſimus, & omnium exiſtimatione ornatiſſimus.

Nulla res tanta eſt, cuius quidem efficiendæ poteſtas homini conceditur, quam non ille & conſilio tegere, modeſtia temperare, integritate tueri, virtute conficere, auctoritate conſeruare poſſit.

Magna de illius virtute hominum opinio, magna liberalitatis commendatio, magna rerum geſtarum memoria. Illud verò omnem humanæ laudis prædicationem excedit, quod ad eximias animi virtutes, doctrinæ laudem atque ingenij gloriam adiecit.

Brutus vindex libertatis, cuſtos ſalutis communis, ſubſidium afflictæ Reipub. conſeruator patriæ.

Iudex æquiſſimus, in rebus humanis miſericor, in iu-

in iudicando ſeuerus, in teſtimonio religioſus, in conſolando comis, in deterrendo vehemens.

Eo hic vir animi robore eſt, ea virtutis indole ac continentia, vt omnes voluptates reſpuat, omnem vitæ ſuæ curſum in labore corporis, in animi induſtria, in commendatione ingenij conficiat.

Incredibilis huic viro impetus animi ad optimarum rerum ſtudia amplectenda, vehemens vincendi cupiditas, oratio elegans, erudita, laudabilis, &c, niſi meum me iudicium propter beneuolentiam fallit, omnibus bonis artibus liberaliter inſtituta, & cura atque vigilijs elaborata.

Magnam huius laudabilis vita, elegans eruditio, & in omnibus diſciplinis mira præſtantia venerationem meretur.

Homo ingenioſus, intelligens, & apud omnes, propter virtutem, ſplendidus & gratioſus.

Multæ, & magnæ in hoc viro ſunt virtutes, ſed tamen eximia eius iuſtitia, inaudita animi lenitas quotidiè magis ac magis effloreſcit. Sic enim moderatus eſt, ad omnemque humanitatis gratiam factus, nullæ vt cupiditates ab innocentia atque integritate abducere illum queant.

Hunc autem virum quibus ſtudijs proſequemur? qua beneuolentia complectemur? cuius tanta in animi magnitudine lenitas eſt, vt nihil illo modeſtius clementiuſque fingi queat. Hanc animi illius virtutem atque magnitudinem, quis admirari ſatis poteſt? aut oratione non dicam enumerare, ſed conſequi? quod cum ille cæteris omnibus omni honore egregiè antecellat, ampliorem tamen alijs, quàm ipſe conſecutus ſit, tribuat honorem: & quos honoris amplitudine ſuperat, eoſdem ſibi humanitatis deuinciat gratia atque commendatione.

Homo antiqua vitæ Religione prædictus, & longo multarum rerum vſu exercitatiſſimus: tanta virtute & integritate, nemo vt illo frugalior eſſe poſſit.

Magnus huius labor in negotijs, fortitudo in periculis, & fides in amicitia, induſtria in agendo, celeritas in conficiendo.

Non illum auaritia ad rapinas, non libido ad voluptatem, non amœnitas ad delectationem, non labor ad quietem, non corporis infirmitas ad rei domeſticæ neglectionem impulit, ſed perpetuo naturæ ſtatu ad omnem honeſtatis laudem contendit.

Vir antiqua fide & inſigni animi probitate, exemplum religionis, documentum cæteris hominibus virtutis, probitatis, prudentiæ.

LAVDANDI INGENVOS ET LIberales adoleſcentes formulæ.

EST iam eo cum ingenio tum ſtudio profectus, vt, ſi perrexerit, neque ſe alio flecti ac propelli ſinet, clarum ſit poetam noſtra ſe ætate præſtiturus, ſuumq; nomen atq; memoriam vna cum ſuis ſcriptis, magna cum laude & gloria, immortalitati commendaturus.

Cicero filius ſic mihi ſe probat induſtria, patientia, labore, animi magnitudine, omni denique officio, vt nunquam dimittere videatur cogitationem, cuius ſit filius.

Adoleſcens timidus, virginali verecundia præditus.

Filius ſpes parentis, memoria nominis, ſubſidium generis, hæres familiæ, deſignatus Reipubl. ciuis.

Te decus patriæ, ornamentum populi, florem iuuentutis appello.

Adoleſcens illuſtri ingenio, induſtria, & gratia.

Adoleſcens doctiſſimus & humaniſſimus, rectiſſimis, atque optimis ſtudiis præditus.

Puer incredibili ac diuina quadam mente & virtute præditus.

Nemo

Nemo hoc adoleſcente nobilitate, nemo multarum rerum peritia, nemo optimarum artium ſtudio, nemo vllo laudis genere illo præſtantior.

Lectiſſimus atq; ornatiſſimus Adoleſcens, ingenuarum artium peritiſſimus, domi ſuæ imprimis nobilis, & illuſtri apud omnes gratia.

Iuuenis admirabili fatorum benignitate ad gloriam atq; dignitatem natus.

Hunc natura ad omnem laudis atq; nominis nobilitatem magnum atq; excelſum produxit, voluntas exercuit, fortuna ſeruauit.

Vehemens in hoc Iuuene ardor mentis, ardens vincendi cupiditas, oratio erudita ac liberalis, & mira quædam ſcriptionis elegantia. Summa in hoc Iuuene ſpes, ſumma naſcentis eruditionis exſpectatio, ſumma ingenij indoles, ſummaq; virtus.

Præclara in hoc Iuuene ingenij iudicijque vis apparet.

Ea animi eſt induſtria, vt non ſolùm communiū literarum, ſed & Reipub. in eo ſpes magna poſita videatur.

LAVDANDI FEMINAS formulæ.

FEmina eximia pulchritudine, ſumma integritate pudicitiaq; ſingulari.

Femina prudentiſſima lectiſſimaque.

Femina ſpectatiſſima.

Honeſtiſſima matrona, & omnibus pręclaris animi dotibus, omni virtutis genere ac vitæ dignitate præſtans.

Præſtantiſſima femina, præclara indole, eximia animi pietate, virtute, gratia, conſtantia admirabili.

Admirabilis in huius puellæ natura elucet virtutis indoles, multa probitatis ac modeſtiæ ſigna vbique apparent.

Mulier præter ætatem prudens,& exſpectatiſſimæ probitatis: ea deniq; naturæ cùm moderatione, tum bonitate, vt admirabiles amores excitet.

LAVDANDI VRBES *formulæ.*

VRbs omnium gentium, orbiſq; terrarum celeberrima, copioſa, eruditiſſimis hominibus, liberalibuſq; ſtudijs affluens.

Aſia opima regio eſt, & fertilis vbertate agrorum, varietate fructuum, magnitudine paſtionis.

Ciuitas iſta florentiſſimorum hominum, fortiſſimorum virorum, optimorum ciuium, mihiq; amiciſſimorum multitudine redundat.

Magna eſt huius ciuitatis amplitudo, magna nominis eius dignitas eſt apud omnes gentes.

Huius ciuitatis diſciplina atque grauitas tanta eſt, vt haud ſciam an cunctis gentibus anteponendam iure dicam: ſic optimatum conſilio gubernatur, vt omnes eius inſtituta laudare facilius poſſint, quàm æmulari.

Lacedæmon ciuitas ſpectata & nobilitata virtute, non ſolùm natura corroborata, verùm etiam doctrina putatur.

Syracuſæ vrbs eſt, cuius hic ſitus atq; hæc natura eſſe loci cæliq; dicitur, vt nullus vnquam dies tam magna turbulentaq; tempeſtate fuerit, quin aliquo tempore Solem eius diei viderent.

RESPONSIO AD LAVdatoriam.

AD Laudationem, qua ab aliquo affecti ſumus, medicè ac moderatè reſpondendum eſt, noſtras, & noſtrarum rerum extenuando laudes.

Tamen, cũ noſtras laudes decantantibus neque

ſus aſſentiendum ſit, ne nos ipſi, qua in re minimè debemus, nimium amare videamur; neque valde repugnandum, ne quod in nobis eſt honorificum ſtultè reijciamus, gaudebimus nos & noſtros, ſeu noſtra laudari, & eò magis, quò vel meliores, vel doctiores, vel grauiores ſunt, qui aliqua nos laude proſequuntur. Probata enim virtus, à magnis præſertim viris, omnibus fortunis eſt anteponenda.

Poterimus igitur non ſine gratia dicere, lętari nos à laudato laudari viro, quemadmodum Hector ille apud Næuium: Lætus ſum, inquit, laudari me abs te pater, laudato viro. Dicemus, nos, dum noſtras legimus laudes, agnoſcere quodammodo, non ſine maxima animi noſtri voluptate, ipſius: cum, qui propriam ingenij & virtutum gloriam aſſequitur, is ſciat quam optimè alienas deſcribere. Ideoque ad euitandam arrogantiam, referemus huiuſmodi laudes, vel in benignitatem dicentis, qui ijſdem laudibus ornatus ſit, vel in beneuolentiam in nos, qui in noſtra laude nimis ſit liberalis.

Illum tamen fructū te ex ea laudatione conſecutum dicere poteris, quod cum virtus laudata creſcat, vimq; cohortandi habere videatur, magis ad virtutes, aliaſque res laude dignas inflammatus fuiſti.

Itaq; te enixurum multò etiam dices quàm ante diligentius, vt accedas proximè, ſi vlla ratione poteris (quo ille te perueniſſe exiſtimat) vt aliquando veritati iure, quod fortaſſe nunc humanitati magna ex parte largitur.

Sed ſi laudes eſſent tam veræ, tamque claræ, vt in conſpectu ferè omnium eſſent ſitæ, negarique minimè poſſent, mentionem illorum faciemus (ſi qui fuerint) honorificam, quorum opera, ſtudio, auctoritate id factum à nobis fuit.

Verum à ſola Dei Opt. Maxi. bonitate profectas dicere, & pio & Chriſtiano homine dignum eſſet.

Eadem, vel certè non admodum diuerſa collocandi ratio hic tenenda, qua vtimur in Gratulationum reſponſionibus, inde etiam huc Exemplum transferatur.

AD LAVDATIONEM RESPONdendi formula.

QVod proximis litteris tuis me tantoperè laudaris, debeo tibi tantum quantum ab eo abſum vt meritò lauder. Id enim debetur cuique. quod gratis dat, non quod perſoluit. Quare & ipſe id totum tibi debeo, quod de me ſcribis, cum in me tale ſit nihil, cum id mihi ipſe nullo pacto deberes, id totum fuit humanitatis & ſingularis in me beneuolentiæ. De cætero ſi me examinaris, nihil inuenies, niſi tenue, humile, anguſtum. Nouitij ſumus atque tirunculi, qui ex inſcitiæ tenebris pedem modò mouimus, promouimus ferè nihil. Benignè nobiſcum agitur, ſi inter ſtudioſorum ordines referamur. Habet docti nomen quiddam aliud, quod ſit tibi, & tui ſimilibus peculiare: mihi tam grandia non conueniunt: cum eorum, quæ in litterarum ſtudiis ſint præcipua, nihil, non ſolum exploratum habeam, ſed nec adhuc etiam niſi per tranſennam viderim. Conabor quidem, id quod nunc ago, talis eſſe

aliquan-

aliquando, qualem, nunc me prædicas, & eſſe aut iudicas, aut certè velles.

Quas in me laudes confers, quanquam agnoſcere ſalua fronte non auſim, tamen ob id gratiſſimas habui, quoniam cum nec irriſio in iſtos mores; nec adulatio cadat, neceſſe eſt laudatio hæc, aut ex amore in me nimio, aut ex vero proficiſcatur. Quorum cum ſit vtrumq; mihi glorioſum, alterum diu in votis, alterum etiam ſupra vota eſt.

Laudem ego tuam, quamuis audire citra ruborem, gnarus inſcitiæ meæ, non poteram, tamen quod ab inſigni quadam beneuolentia proficiſcebatur, ita gratanter accepi, vt vix tantundem fuerim voluptatis habiturus, ſi mihi eſſe illa quæ de me pronuntiabas, vera perſuaſiſſem. Nam quamuis teſtimonio conſcientia repugnet, lætor tamen alicui talem me videri poſſe, qualem tua me fingit, hoc eſt hominis eruditiſſimi prædicatio. Quare ſtatim dictaui hanc tibi epiſtolam Bëroalde, qua dicerem quantoperè mihi tuum tale laudationis officium blandiatur, ſimulque darem fidem nulli me prorſus occaſioni defuturum, rerumque poſthac & temporum planè omneis articulos excuſſurum, donec tibi pro ſtudio erga me tali, & animo tandem quoquo modo referam gratiam.

Etſi video quæ tu de me ſentias, prædiceſq́;, amiclus multo, quàm verius, & ſentire & prædicari, tamen gaudeo ea mihi tribui abs te, quæ ipſe in memet neutiquam agnoſcam.

Laudas me quaſi vnum ex numero eruditiſſimorum, & tui ſimilium. Laudas, inquam, tu me vnus omnium quos viderim, quos audierim longe eruditiſſimus. Ego igitur, & ſi memet haud ignoro, tamen fero æquiſſime, te aut ipſum decipi amore in nos nimio, aut alios item velle deceptos.

Agerem tibi gratias, quòd vbique me laudes, ſed vereor ne laudes ipſæ quibus me afficis, fidem per-

dant, ſi pro ijs tibi gratias agam, quaſi debeam, quaſique veræ laudes non ſint: Nam pro veris, hoc eſt, pro ſuis laudibus nemo cuiquam debet. Quis enim pro ſuo debeat? At ego tibi me debere tamen dicerem, niſi mihi nimis magnam faceres in hoc iniuriam, quod es amicus. Ob id enim tibi non creditur, cum me laudas.

Præclarè Hector ille apud Næuium: Laudari abs te pater cupio, laudato viro: poſſum ego nunc idem vſurpare. Video me laudari, à quo viro? à M. Antonio Natta, in quo ſunt ingenij, ſunt animi ac virtutis ornamenta plurima. ego porro aliquid fortaſsè, ſi cum alijs conferar, videri poſſim: cum vero ad te vnum cogitationem conuerto, vix credas quam mihi ipſe diſpliceam. Quare permitte mihi, vt eas laudes quas in me contuliſti, reijciam, aut ipſe maiores in te transferam: nam mihi, vtrumque noſtrum æqua lance pendere, magni negotij non eſt, vt eſt, amo voluntatem tuam, ea mihi eſt, eritque ſemper, vt debet, antiquiſſima.

Laudes iſtas, quas affatim in me congeris, ſic equidem interpretor, quaſi non me depingere volueris qualis ſum, ſed optimum exemplar præſcribere, qualis eſſe debeam.

Hoc effecit iſta tua tam magnifica laudatio, vt iam mihi minus incipiam placere, qui planè videam, quantum abſim ab iſta perfectæ virtutis imagine.

Dum iſtam imaginem pingeres, non à me, ſed abs te ipſe ſumebas exemplum.

Sentio quid agas, falſis iſtis laudibus noſtram ignauiam extimulare voluiſti.

Ideò ſumma tribuis, non quod ea ſim aſſecutus, ſed quod huc me ſummis viribus velis eniti.

Hoc agis laudando, vt aliquando videar laudandus. Ipſe ſummis ac maximis virtutibus abundet oportet, qui in alijs paucas ac mediocres ſic amat.

DE REPREHENSORIA *Epiſtola.*

APud inferiores, vel ſceleratos atque improbos ſimplice reprehenſione vti licet. Cum verò eos vituperare neceſſe habemus, quos aliqua ex parte metuimus, aut hactenus benè vixiſſe conſtat, ante omnia opera danda eſt, vt reprehenſio quæ per ſe ingrata, atq; odium conciliare ſolet, mitigetur atq; leniatur. Id quod his potiſſimum modis fieri poteſt. Si oſtendamus, per quàm inuitos nos, extremaque coactos neceſſitate ad reprehendendum accedere: Si in alijs eos laudemus, tum enim verè, non ex odio aut maleuolentia reprehendere alios videmur, cùm debitam eis laudem non adimimus: Si nõ nos, ſed alios quoſdam eſſe dicamus, qui hoc vel illud in amico deſiderent. Si perſonæ loco ipſum vitium reprehendamus, & doceamus amicum medico ſimilem eſſe, qui vt ægroto medeatur morbum odiſſe ſolet: non vitia amicorum ijs amanda, qui amicos amant.

Exordimur has epiſtolas, vel à reprehenſione, vel à querela, vel ab expoſitione cauſſæ & occaſionis inſtitutæ ſcriptionis.

Deinde argumenta reprehenſionis, deſumpta vel à cauſſis, vel à circumſtantijs, vel teſtimonijs & iudicio aliorum, ponimus.

Denique vel hortamur, vel quæ ſcripta ſunt repetimus, vel nos de epiſtolæ longitudine purgamus.

Exemplum Reprehenſionis, obſeruatum in Epiſt. 17. lib. 16. ad Famil. qua Tironem Cicero

reprehendit, quod Fideliter impropriè vſus ſit. Exordium illius reprehenſione conſtat. Confirmatio eiuſdem rationes exponit. Concluſio præciſione & adhortatione facta eſt.

VIdeo quid agas: tuas quoque epiſtolas vis referam in volumina. Sed heus tu, qui κανὼν eſſe meorum ſcriptorum ſoles, vnde illud tam ἄκυρον, VALETVDINI fideliter inſeruiendo? Vnde in iſtum locum FIDELITER venit? cui verbo domicilium eſt proprium in officio, migrationes in alienum multæ: nam & doctrina, & domus, & ars, & ager etiam fidelis dici poteſt: vt ſit, quomodo Theophraſto placet, verecunda translatio. Sed hæc coram. Demetrius venit ad me: quo quidem comitatu ἀμφωμίλητον, ſatis ſcis. Tu eum videlicet non potuiſti videre: cras aderit: videbis igitur: nam ego hinc perendie manè cogito. Valetudo tua me valdè ſolicitat: ſed ei inſerui, & fac omnia: cum te mecum eſſe, tum mihi cumulatiſſimè ſatisfacere putato. Cuſpio quòd operam dediſti, mihi gratum eſt: valde enim eius cauſſa volo. Vale.

Quomodo in perſonis, rebus, dictis, factis, reprehenſio atque vituperatio inſtituenda ſit, ex Rhetorum præceptionibus cognoſcitur.

REPREHENDENDI VITVPErandique formula.

QVod eſt ingenium tantum, quæ tanta facultas & copia dicendi, quæ iſtius vitam tot vitijs flagitijſque coniunctam, aliqua ex parte defendere poſſit?

Te tuis maleficijs in inuidiam omnium adduxiſti.

Labes, pernicies, & fæx es noſtræ vrbis.

Nihil

Nihil aliud ſtudes, niſi vt lutulentus ſum cũ m quouis volutari.

Hanc deterrimam belluam quis ferre poteſt? quid eſt in eo præter libidinem, crudelitatem, petulantiam, auaritiam, audaciam? ex his totus conglutinatus eſt: nihil apparet in eo ingenium, nihil moderatum, nihil prudens, nihil pudens, nihil pudicum.

Deſidiæ ac luxuriæ plenus es.

Pudorem cum pudicitia perdidiſti homo, & humanitatis expers, & vitæ communis ignarus.

O fœditatem hominis flagitioſam! ô impudicitiam, nequitiam, libidinem non ferendam!

Te non pudor, non pietas, non macula familiæ, non hominum fama ab hac cupiditate reuocare potuit?

Homo nequam, acerbus, criminoſus, improbus turpis, multis flagitijs contaminatus.

Catilina conatus eſt vſque à pueritia, non ſolum intemperantia & ſcelere, ſed etiam conſuetudine & ſtudio in omni flagitio, ſtupro, cæde verſari.

Catilina vini, ſomni, ſtupri plenus, madenti coma, compoſito capillo, grauibus oculis, fluentibus buccis, preſſa voce, temulentaque: homo ſine ſenſu, ſine ſapore, elinguis, tardus, inhumanus, neglectus.

Homo omnium ſcelerum libidinumque maculis notiſſimus.

Omnium ſcelerum flagitiorumque documentum es.

Homo es ſine ſpe, ſine fide, ſine fortunis, ore, lingua, manu, vita omni inquinatus.

Promptus ad vim, paratus ad ſeditionem, audax ad omne facinus: vultus eius plenus furoris, mens ſcelere obſtricta, lingua maledictis impedita, oculi feritatis, ſermo atrocitatis plenus.

Impurus, impotens, contumelioſus, ſemper eo contendens, quo furor rapit.

Nulla

Nulla libido ab huius corpore; nulla vis à manibus, nullum flagitium à turpiſſimis ſceleratiſſimiſque eius factis abfuit vnquam.

Homo omnis turpitudinis exemplũ, dedecus adoleſcentiæ, probrum iuuentutis, ludibrium ſenectutis, plenus ſtupri, plenus contentionis, plenus inconſideratiſſimæ temeritatis.

Mulier perdita nequitia, effuſa libidine, inſatiabili cupiditate, arte quadam ad voluptates adoleſcẽtulorum excitandas accommodata.

Nulla turpitudinis eſt nota, quæ non huius pecudis inuſta ſit vitæ: nullum animi vitium, quo non mẽs eius oppreſſa ſit: nullum flagitij dedecus, quod non famæ eius inhæreat.

Homo inops ab omni exiſtimatione, amicorumque commendatione, in omni dedecore volutatus.

Quæcunque in homine infami perdito ac damnato vitia reprehendi publicisque legibus damnari poſſunt, ea in hoc vniuerſa redundant: nullum vnquam à pueritia honorem, nulla virtutis ſtudia, nullum bonæ exiſtimationis fructum cogitauit: itaque ex bonorum decoctore, fraudatore publico omnium ciuium factus eſt hoſtis: nulla tamẽ inſignior, fœdiorque infamiæ nota inuri illi potuit, quam quod in hac ſcelerum importunitate nemo illum aditu, nemo congreſſione, nemo officio dignum iudicat: omnes illum tanquam nequam, turpem, improbum, multis flagitijs contaminatum fugiunt.

Nihil in hoc abiectiſſimo pecore virtutis, nihil animi, nihil neruorum: & in tam vaſto corpore tanta iudicii eſt inopia ac rationis egeſtas, vt ne mica quidem ſalis ineſſe videatur.

Nulla huius in conſilijs prudentia, nulla in amicitia fides, nulla in rebus publicis dignitas, ſed omnia ſtupore animi atque amentia ſunt contaminata.

Omnis

Omnis huius labor, cogitatio, omnes ſenſus in obtrectationem famæ alienæ, dignitatiſque oppreſſionem ſunt conuerſi.

Infamis hic ſcurra, & omnium bonorum conſuetudine indigniſſimus, vt ipſe ab omni vitæ atq; honoris exiſtimatione alienus ſemper fuit, ſic præcipiti furore & quadam naturæ importunitate in optimi cuiuſq; exiſtimationem inuehitur.

Homo plenus faſtus, ſuperbiæ, ac contumeliæ, & eò ignorationis atq; inſolentiæ progreſſus, nullius vt virtutem, nullius vt laudis atq; doctrinæ famam ferre poſſit, omnia præ ſuo faſtu contemnens, repudians, damnans.

DE IOCOSA EPISTOLA.

IOcoſa ſeu Faceta epiſtola, dicitur illa, qua ſuauiter cum amico iocamur.

Iocosè aliquem capere, & de eo conqueri, quandam affert gratiam: Iocando ſiquidem poſſumus aliorum dicta, ſententias, & facta confutare.

Ad locos acre eſt iudicium adhibendum nec enim cum omnibus iocandum eſt, ſed inſpicienda eſt perſona, & pro perſonæ qualitate iocandum, vel non iocandum eſt, cùm ſint qui iocum nec dicare ſoleant, nec ferre poſſint.

Rerum quoq; quæ iocos & ludos admittunt, habenda eſt ratio: In miſerijs enim & calamitatibus facetiæ non probantur. Ad hæc parce atque moderatè adhibeantur neceſſe eſt.

Poſtremò ſedulò cauendum eſt, ne illiberales, petulantes, flagitioſæ, obſcœnæ, aut ſcurilitati proximæ ſint facetiæ, neve dum nos ridicula dicere volumus, ridiculo ipſi ſimus.

Ioco-

Iocoſis & facetis epiſtolis ita delectatus eſt Cicero, vt vix vllam iocandi occaſionem prætermittere potuerit, ſed tamẽ in iiſdem hac vtitur cautione, vt nõ velit, niſi tempeſtiuè iocari.

Sed quid ago, inquit, cùm mihi ſit incertũ, tranquillo ne ſis animo, an vt in bello, in aliqua maiuſcula cura, negotiove verſere. Cùm igitur erit mihi exploratum te libenter riſurum, ſcribam ad te pluribus.

Item Epiſt. 4. lib. 2. Iocerne tecum, inquit, per literas? Ciuem mehercule non puto eſſe, qui temporibus his ridere poſſit.

Aliquando etiam in rebus ſeueriſſimis vtitur iocis.

Aliquando ex ipſo loquendi genere occaſionem attripuit.

Solet autem iocationes ſuas ita claudere.

Sed iam ſatis iocati ſumus.

Sed hæc iocati ſumus, & tuo more, & nonnihil etiam noſtro.

Sed de ioco ſatis eſt.

Plerumque etiam à Iocis ad ſeria ſibi tranſitum parat, hoc modo.

Extra iocum, vel, Remoto ioco.

Aliquando iocis ſuis aliquid præfatur.

Sic tu (libet enim mihi iocari) quod diſertum non erit, ne putaris meum.

Alicubi admonet, ea quæ dicit, non eſſe iocantis verba.

Atq; hæc nolo me iocari putes.

Sed hæc, de illis epiſtolis quæ miſtos habent iocos, dicta ſint.

Exor-

Exordium Facetarum epiſtolarum conſtat apud Ciceronem, vel amoris ſtudijque declaratione: vel lætitiæ voluptatiſque ex amici litteris perceptæ ſignificatione: vel inſtitutæ ſcriptionis occaſione: vel ſilentij excuſatione: vel, amici reprehenſione: vel dicto aliquo communi.

Pars altera ſententias complectitur facetas: petitas, vel ab Etymologia, hoc eſt, ab interpretatione & expoſitione vocabuli: vel Ambiguitate verbi: vel Ironijs: Allegorijs: vel Circumſtantijs loci, temporis, perſonarum, modi, cauſarum, rerum: vel teſtimonijs, & ſermonibus hominum: vel ſententijs & dictis præclarorum virorum, in quibus ſingularis eſſe voluptas atque delectatio ſolet: vel exemplis & narrationibus, ſiue veræ illæ, ſiue fictæ & fabuloſæ extiterint.

Concluſio abſoluitur vel adhortatione: vel petitione: vel præciſione: vel excuſatione.

Exemplum Iocoſæ epiſtolæ, obſeruatum in 20. epiſt. lib. 9. ad Fam. qua Pæto, ſe Epicureum factum eſſe, ſignificat, nec vt antè, cœnis mediocribus contentum eſſe: Hortatur itaque vt probè culinam inſtruat. In Exordio epiſtolæ lætitiam & voluptatem ex Pæti litteris perceptam indicat. Deinde vitæ ſuæ rationem facetè admodum narrat. Poſtremò Pætum ne ſumptibus parcat, hortatur.

DVpliciter delectatus ſum tuis litteris: & quòd ipſe riſi, & quod te intellexi iam poſſe vjdere, me aũ tem à te, vt ſcurram velitem, malis oneratũ eſſe.

non

non moleſtè tuli. Illud doleo, in iſta loca venire me, vt conſtitueram, non potuiſſe: habuiſſes enim non hoſpitem, ſed contubernalem, at quem virum? non eum, quem tu ſolitus es promulſide conficere. integram famem ad ouum affero: itaq; ad aſſum vitulinum opera perducitur. Illa mea quæ ſolebas antea laudare, O hominem facilem, ô hoſpitem non grauem, abierunt: nam omnem noſtram de Rep. curam, cogitationem de dicenda in ſenatu ſententia, commendationem cauſſarum abiacimus, in Epicuri nos aduerſarij noſtri caſtra coniecimus: nec tamen ad hanc inſolentiam, ſed ad illam tuam lautitiam, veterem dico, cum in ſumptus habebas: etſi nunquam plura prædia habuiſti. Proinde te para: cum homine edaci tibi res eſt, & qui iam aliquid intelligat ὀψιμαθεῖς autem homines ſcis quàm inſolentes ſint. dediſcendæ tibi ſunt ſportellæ & artolagani tui. Nos iam ex areis tantùm habemus, vt Verrium tuum & Camillum, qua munditia homines? qua elegantia? vocare ſæpius audeamus. Sed vide audaciam: etiam Hirtio cenam dedi ſine pauone: tamen in ea cena cocus præter ius feruens nihil potuit imitari. Hæc igitur eſt nunc vita noſtra: mane ſalutamus domi & bonos viros multos, ſed triſteis: & hos lætos victores, qui me quidem perofficioſè & peramanter obſeruant. Vbi ſalutatio defluxit, litteris me inuoluo, & aut ſcribo, aut lego. Veniunt etiam qui me audiant, quaſi doctum hominem: quia paullò ſum, quàm ipſi, doctior. Inde corpori omne tempus datur. Patriam eluxi tam & grauius, & diutius, quam vlla mater vnicum filium. Sed cura, ſi me amas, vt valeas: ne ego te iacente bona tua comedam: ſtatui enim tibi ne ægroto quidem parcere. Vale.

Exem-

EXemplum Iocoſæ laudationis, obſeruatum in Epiſtol. 16. lib. 7. ad Famil. Cuius Exordium fecit à Prouerbio. Deinde ob ſapientiam in belli periculis fugiendis, & acquirendis opibus ſalſiſſimè Trebatium Cicero laudat.

IN equo Troiano ſcis eſſe in extremo, SERO ſapiunt. Tu tamen, mi velute, non ſerò. Primum quod illos rabioſulas ſat fatuas dediſti: deinde, quod in Britannia nō nimis φιλοθέωρον te præbuiſti, planè nō reprehendo. Nunc verò in hibernis vinctus mihi videris. itaq; te commouere non curas, vſquequaque ſapere oportet, id erit telum acerrimum. Ego ſi foris cantarem, C. Octauio familiari tuo defuiſſem: cui tamen dixi, cum me aliquoties inuitaret, Oro te, quis tu es? Sed mehercule, extra iocum, homo bellus eſt: vellem eum tecum abduxiſſes. Quid agatis, ecquid in Italiā venturi ſitis hac hieme, fac plane ſciam. Balbus mihi confirmauit, te diuitem futurum. id vtrùm Romano more locutus ſit, bene nummatum te futurū: an, quomodo Stoici dicunt, OMNEIS eſſe diuites, qui cælo & terra frui poſſunt, poſtea videro. Qui iſtinc veniunt, ſuperbiam tuam accuſant, quòd negent te percūctantibus reſpondere. Sed tamen eſt quòd gaudeas: conſtat enim inter omneis, neminem te vno Samarobrinæ iuris peritiorem eſſe. Vale.

IOCANDI FORMVLÆ.

SIc viuitur, quotidie aliquid legitur, aut ſcribitur: deinde, ne amicis nihil tribuamus, epulamur vnà. Quare nihil eſt, quod aduentum noſtrum extemiſcas: non multi cibi hoſpitem accipies, ſed ioci.

Vellem me ad cœnam inuitaſſes, reliquiarum nihil

nihil fuiſſet. Nunc me reliquiæ veſtræ exercent.

Sed quando, vt video, æſtimationes tuas non vendere potes, neque ollam denariorum implere: Romam tibi remigrandum eſt. Satius eſt hic cruditate, quàm iſtic fame. video te bona perdidiſſe: ſpero iem iſtuc familiares tuos, actum igitur de te eſt, ſi prouides: potes mulo iſto, quem tibi reliuum dicis eſſe, quando cantherium comediſti, Romam peruehi: ſella tibi erit in ludo, tanquam hypodidaſcalo, proxima: eam puluinus ſequetur.

De te, quæ ſcire velim, hæc ſunt; quo modo te redeuntem amici illi tui, libri ſcilicet, acceperint, num eo ipſo die ad eorum conſuetudinem te dederis, an potius, dum hæc bachationes deferueſcant, in hortis cum Epicuro, quam in gymnaſio cum Ariſtotele, velis viuere. Et cum hæc ſcripſeris, adde verbum, ſi me amas de pugiunculo illo tuo: quo ego te impeditum, & alligatum enſe cùm vidi diſcedere, non tenui riſum: ac volui pungere te dicto: ſed veritus ſum, ne tu ruſticè me gladio. Epiſtolam habes iocationis plenam, qua te eſſe delectatum cognouero, ſi miſeris ipſe pleniorem.

Etſi tu edentulus, mi Scala, tua tamen fuerat dentata & epiſtola, ſenſi equidem. Nam pænè morſu me fregit, & peperit illa tamen non nihil: atque ita mecum luſit, vt vrſa interdum cum catello ſolet. Stultus ego qui non ſtatim veterano, toties coronato, ceſſi videlicet tirunculus adhuc, enſe leuis nudo, parmaque inglorius alba. Tu tamen magnificè hoc, ſicut alia qui ne dignum quidem me putes ita. Nam quod Hercules abs te vocor, non mihi ob id placeo. Sic enim pigris canibus (vt inquit ille) nomen erit, Tigris, Pardus, Leo. Vincere autem non magis te potui, quàm Herculem ridiculi apud Philoſtratum Pygmæi, quos ille omneis correptos, leonis pelle inuoluit.

Vin-

Vincebar abs te prius doctrina, vincebar ingenio, ſed vinci tamen lætabar, atq; adeo lætor, quoniam te diligo: quin ob hoc ipſum diligo, quòd his vincor. At nunc & humanitate me vincis. Hoc equidem ferre nequeo, quoniam turpe, ſed iam fero. Nihil enim turpe mihi, quod honeſtum tibi.

Doles quod amicus in diſputatione te vicerim, dolere non debes. Nam ſi ſunt amicorum communia omnia, non magis quàm tu victor ego: nec minus ego quàm tu victus. Sed hoc tu fortaſſe doles, quod hac amicorum lege, nec ego planè ſum victor, qui te vici.

RESPONSIO AD IOCOSAM SEV facetam Epiſtolam.

AD Epiſtolam Iocoſam, iocosè quoq;, modò ne quis offendatur, reſpondebitur.

Ad graues viros, & maiores habita omni ratione grauitatis, dignitatis, & ætatis, modeſtè eſt reſpondendum.

Non tamen eodem modo reſcribendum ad omnes.

In pares ſiquidem & inferiores licebit vti iocis: in alios verò vel non vtendum, vel vtendum modicè, aut etiam intra modum.

Exordiri hic à breui acceptarum literarum repetitione poſſumus.

Deinde vel laudabimus aliorum vrbanitatē ex locis paulò ante in Iocoſis epiſtolis annotatis vel contrà improbabimus & reprehēdemus iocos, & facetias, propterea quòd in ijs nihil, vel Etymologia, vel ambiguitate, vel allegoria, vel alias elegans ac venuſtum, nihil etiam aptum ac decorum deprehendatur.

Con-

Concludemus petitione, vel adhortatione aliqua ſeria.

Exemplum reſponſionis ad Facetam epiſtolam, obſeruatum in Epiſt. 33. lib. 7. Cuius Exordium ab occaſione ſcribendarum literarũ ſumptum eſt. Narratio altera pars eſt, in qua primũ Volumnij vrbanitatem Cicero laudat, pòſt quibus notis dicta nonnulla inepta quæ illius nomine circumferebantur à ſuis diſtingui debeant, oſtendit: In extremis hortatur, vt crebrò ſcribat, & Dolabellam confirmet.

QVòd ſine prænomine familiariter, vt debebas, ad me epiſtolam miſiſti, primùm addubitaui, num à Volumnio ſenatore eſſet, quorum mihi eſt magnus vſus: deinde ἐυτραπελία literarum fecit, vt intelligerem, tuas eſſe: quibus in literis omnia mihi periucunda fuerunt, præter illud, quod parum diligenter poſſeſſio ſalinarum mearum à te procuratore defenditur: ais enim, vt ego diſceſſerim, omnia omnium dicta, in his etiam Sextiana, in me conferri. quid? tu id pateris? non defendis, nõ reſiſtis? equidem ſperabam ita notata me reliquiſſe genera dictorum meorũ, vt cognoſci ſua ſponte poſſent. Sed quando tanta fæx eſt in vrbe, vt nihil ſit tam ἄκυρον, quod non alicui venuſtum eſſe videatur: pugna, ſi me amas, niſi acuta ἀμφιβολία, niſi elegãs ὑπερβολὴ, niſi παράγραμμα bellũ, niſi ridiculũ παρὰ προσδοκίαν, niſi cætera, quæ ſunt à me in ſecundo libro de Oratore per Antonij perſonã diſputata de ridiculis, ἔντεχνα & arguta apparebũt, vt ſacramento contendas mea non eſſe. Nã de iudicijs quòd quereris, multo laboro minus, trahantur per me

licet

licet pedibus omnes rei, ſit vel Selius tam eloquens, vt poſſit probare ſe eſſe liberum: non laboro. Vrbanitatis poſſeſſionem amabo, quibuſuis interdictis defendamus: in qua te vnum metuo, contemno ceteros. Derideri te putas? nunc demum intelligo te ſapere. Sed mehercule, extra iocum, valdè mihi tuæ literæ facetæ, elegantesque viſæ ſunt: illa quamuis redicula eſſent, ſicut erant, mihi tamen riſum non mouerunt: cupio enim noſtrum illum amicum in tribunatu, quàm plurimùm habere grauitatis, idq́; cum ipſius cauſſa (eſt enim mihi, vt ſcis, in amoribus) tum mehercule etiam reip. quã quidẽ, quãuis in me ingrata ſit, tamen amare nõ deſinã. Tu, mi Volumni, quando & inſtituiſti, & mihi vides eſſe gratum, ſcribe ad me quã ſæpiſſimè de rebus vrbanis, de republ. Iucundus eſt mihi ſermo literarum tuarũ. Præterea Dolabellum, quem ego perſpicio, & iudico cupidiſſimum eſſe, atq́; amãtiſſimum mei, cohortare & confirma, & redde planè meum. Non mehercule quod quidquam deſit, ſed quia, valdè cupio, non videor nimiùm laborare. Vale.

DE MISTA SEV COMPOSITA epiſtola.

MIſtam vocare poſſumus Epiſtolam, cuius ſcriptor pari ratione modoq; diuerſos ſibi fines propoſitos habuerit.

Quæ verò ex diuerſis quidem Epiſtolarum formis conflata, vnum habet præcipuè Scriptoris finem, non Miſta ſeu compoſita dicetur Epiſtola, ſed ſimplex, illius videlicet generis, ad quod finis ille ſpectat præcipuus.

Non igitur omnis epiſtola Miſta dici poteſt, cuius

cuius partes ad diuerſa ſpectant Epiſtolarum genera, ſi modo partes illæ ad vnum eundemq; finem præcipuum referuntur.

De miſtis ſeu Confuſaneis Epiſtolis, quæ res varias complectuntur, illud ſolum admonuerim, in ijs non parum lucis afferri lectoribus, ſi ſeorſum publica, ſeorſum priuata, ſeorſum geſta, ſeorſum gerenda deſcribantur.

Eaq; aptis Connectendi particulis, & Tranſitiunculis inter ſe connectantur, ne velut ſcopæ diſſolutæ turpiter diffluant.

Epiſtolæ Miſtę apud Ciceronem admodum frequentes inueniuntur: in quibus plures ex ſuperioribus literarum formis concurrant. Exempla habes ſuprà: Accipio excuſationem tuã, De Dionyſio tuo adhuc. Etſi libenter petere à te ſoleo, Athenas veniat, &c.

TRANSITIONVM formulæ.

Tranſitiones voco, cum oſtendimus breuiter quid dictum ſit, ac deinde paucis indicamus quid ſimus dicturi.

Habes de Vatinio, cognoſce de Craſſo.

Vni epiſtolæ reſpondi venio ad alteram.

Hactenus exiſtimo noſtram conſolationem recte adhibitam fuiſſe: Reliqua ſunt in teipſo, neq; mihi ignota, nec minima ſolatia.

De domeſticis rebus hactenus.

De publicis mihi omnia certa.

Mea in illum officia tenes, iam quam ille gratiam retulerit cognoſce.

Sed hæc adhuc puer, iam quæ adoleſcens deſignarit, referam.

Verum hæc tibi cum multis communia, illud tuæ propriæ laudis.

Sed hoc leue, illud non tolerandum.

Adhuc vetera diximus, illud nouum & inauditum.

Sed hactenus iocati ſumus, veniamus ad ſeria.

Sed triſtia mittamus, reuertamur ad lætiora.

Vulnus aperui, nunc remedium oſtendam.

Sed hoc nihil ad nos, illud vehementer mea refert.

Ad primas tuas habes, nunc reliquis reſpondebo.

Minuſculæ tuæ epiſtolæ reſpondi, venio ad maiorem.

Priori tuæ epiſtolæ ſatisfactum eſt, ad alteram accingimur.

Quæ hic gerantur audiſti, nunc ad litteras tuas ordine.

Sed hæc me magnopere delectant, illud male habet.

Quid doleam, habes: nunc quid metuam, accipe.

Quantam rem ſuſceperis, oſtendi: qua ratione perficias, diſce.

Tuis de negotiis habes, noſtræ vero res ſic habent.

Prioribus tuis (opinor) reſpondimus, nunc ad poſteriores accingar.

Habes forenſia, nunc domeſticas res accipe.

De tuis habes, de meis nunc viciſſim accipe.

Sed iam ſatis diu de Republica ad domeſtica veniam.

Sed hæc rumore tantum cognouimus, illa vidimus ipſi.

Sed hæc corrigi poſſunt, illud ne leniri quidem vlla arte poteſt.

Turpia audiſti, audi turpiora.

Omnibus fere de rebus habes, nunc vnum addam.

Conſilii mei rationem habes,nunc quid te facere velim aperiam.

Sed iam nimis multa de externis, de noſtris pauca modò memorabo.

De dignitate noua voluptatem nuntias maximam, ſed de Ioanne Adelphæo vita defuncto, acerbum profectò nuntium mittis.

Perſolui prioribus tuis litteris:Nunc ad poſteriores.

Perſolui primæ epiſtolæ,venio ad ſecundam.

Hactenus ad tuas litteras : Nunc de me paucis accipe.

Venio nunc ad id quod neſcio an primum eſſe debuerit.

Sed hæc hactenus: Addam etiam illud.

Sed hæc priuatim: Nunc quæ publice.

Hæc leuiora ſunt: Quæ ſequuntur grauiora.

Reſcripſi epiſtolæ maximæ, audi nunc de minuſcula.

CONNECTENDI FORMVLÆ.

Reliquum eſt, Accedit eodem. Hoc accedit.

Nunc audi quod pluris eſt, quam omnia.

Sed ad propoſitum redeamus.

Redeamus illuc, vnde diuertimus.

Vt ad rem redeam.

Redeo ad id,quod primo omiſeram.

Redeo ad id quod initio ſcripſi.

Redeo ad prima.

Quid præterea? nihil niſi vt incolumis ad nos primo quoque tempore reuertare.

Sunt & particulæ connectendi,Primum, Deinde, Præterea,Poſthæc, Adhæc, His adde, Huc pertinet, Quinetiam,Quid?quod, Denique, Poſtremò, Porrò autem,Iam verò,Cæterum,&c.

LONGIOREM NARRATIONEM, vel Epiſtolam præcidendi formula.

IN ſumma, Ad ſummam.
Vt vno verbo, vt aceruatim dicam.
Vt rem paucis complectar, perſtringam, comprehendam:
Vt in pauca multa conferam.
Vt paucis concludam.
Quid verbis opus eſt?
Quid quæris?
Ne te multis morer.
Quid multis moror?
Quid multa? Quid multis? Ne multa, vel multis.
Quid plura? Quid pluribus?
Vt breuitate vtar.
Ne longus ſim.
Ne longum ſit.
Vt Laconica vtar breuitate.
Ne diutius te teneam.
Non tenebo te pluribus, ponam in extremo quod ſentio.
Sed hac ſuper re plura quàm volebam.
Sed plura, quam ſtatueram, redeo ergo ad, &c.
Sed quid ago? labor longius, Longius progredior.
Sed de his ſatis, metuoque ne tu nimium putes.
Verum quo prouehimur? ſed quo delati ſumus? vel contrahamus.
Sed hac ſuper re nimis multa præſertim ad te.
Sed hęc pluribus fortaſſe verbis, quàm ſit neceſſe.
Sed iam longior ſum, quam me fore putaui.
Sed hæc ſatis multa, & plura potius, quàm neceſſe fuit.
Sed iam ſentio me eſſe longius prouectum, quam propoſita ratio poſtularet.
Sed de his ſatis ſuperque: Iam ad te, ô & præſidium, & dulce decus meum.

Sed quid ago ?. dum tecum ſuauiſſime loquor nulla certe re propoſita, paginam, verbis vndiq; ſua ſponte confluentibus, impleui.

Sed quid ago? Epiſtolam inſtitueram ſcribere, ea autem creſcit in volumen.

Vide, *Theſaurum noſtrum Synonymorum*, *in phraſi* ge Redt.

EPISTOLAM ESSE LIBERAM, nec certis perpetuiſque legibus adſtringi.

NOlim adoleſcentes ingenui, quiſquam veſtrum, omnia hæc, quæ ſupra de Epiſtolarum partibus, & earundem tractatione dicta ſunt, firmiſſimam legem eſſe, nec vnquam aliter fieri poſſe, ſibi perſuaſum habeat: Nam cum Epiſtola à certa fere lege libera ſit, veſtrum erit, vt magis Generi de quo agitur, conuenire videbitur, & addere, & immutare multa.

Hic ſolum ea poſita ſunt quæ apud Ciceronem obſeruata leguntur: neque id in vna, verum in pluribus eiuſdem Generis epiſtolis. In ſingulis enim ſingula præcepta quæ hic de vnoquoque Genere traduntur, non facilè erit inuenire, vel certè difficilè erit cognoſcere, niſi ab exercitatis. Iuuabit itaq; plures eiuſdem Generis cōferre & quod vni deeſt, ex altera ſupplere.

PARTES EPISTOLARVM, duplicis eſſe generis.

EPiſtolarum partes quædam ſunt propriæ, & omnibus ex æquo epiſtolis neceſſariæ, vt,

vt: Salutatio, Valedictio, Inſcriptio. Aliæ vero Communes, quæ vt orationibus maxime conueniunt, ex ſcholis Rhetorum huc transferuntur, & in Epiſtolis non ſemper neceſſariæ ſunt, ſed interdum earum plures, interdum paucio-res, interdum etiam ſingulæ adhibentur: vt, Exordium, Narratio, Propoſitio, Confirmatio, Confutatio, & Concluſio. Has nonnulli quinque, Propoſitionem à Narratione non ſeparantes: alij quatuor partibus, Confirmationem & Confutationem ſub vna Contentione conſtituentes, comprehendunt.

Hæ partes in Epiſtolis hoc diſponuntur ordine: Salutatio, Exordium, Narratio, Propoſitio, Confirmatio, Concluſio, Valedictio, Inſcriptio. De quibus ſeparatim deinceps aliquid dicendum.

DE SALVTATIONE.

Salutatio eſt epiſtolæ initium, quo in primo quaſi congreſſu abſenti ſalutem nũtiamus: Hæc duabus potiſſimum de cauſſis præmittitur: vel, quod homines in primo congreſſu ſe mutuò ſalutent, & hominum mores Epiſtola debeat imitari (quæ, vt ſupra dictum, abſentiũ mutuus ſermo eſt) vel quod hac quiſq; ratione ſuam erga amicum declaret voluntatem, illiuſque inire gratiam nitatur.

In ſalutatione ſemper veteres præpoſuêre ſcribentis nomen nomini eius, ad quem ſcribebatur, quamuis hic ſuperior, ille inferior eſſet. Recentiores nonnulli, cùm ad magnos

& illuſtres viros ſcribunt, nomen ſuum poſteriore loco collocant. Quam ſcribendi rationem nec Lipſius improbare videtur. Miſera, inquiens, oſtentatio ſcientiæ, quæ riſum aut offenſam debet; vtique in epiſtola, quæ tum demum rectè ſcripta, cùm videtur ille cui ſcripta.

Nomina in tertia ponebant perſona: Qui ſcribebat ſuum caſu Recto, eius ad quem ſcribebatur caſu Datiuo: Deinde iungebantur hæ literæ: S. P. D. quæ ſignificant, ſalutem plurimam dicit hoc modo,

M.T.Cicero, M.Terentio Varroni S.P.D.

Vel ſic:

M.T. Cicero, M.Terentio Varroni S.P.D.

Vel ſic:

M.T.Cicero S.D M.Terentio Varroni.

Cùm verò ſcribebant ad perfamiliarem, vel ad eundem ſæpius, ſatis erat vtrobique nomen ponere cum litera S.

Cicero Attico S.

Cùm ad vxores, liberos, propinquos, aut valdè dilectos ſcribebant, adijciebant frequenter pronomen, Suus, hoc modo.

M.T.C. { Terentiæ ſuæ S.
Tulliæ ſuæ S.
Tironi ſuo S.
Terentiæ, Tulliæ, Ciceroni ſuis S. }

Quintiliani & Plinij temporis mos cæpit recipi, vt omnibus ferè, niſi aperti eſſent inimici adderetur Suus.

Vnde

Vnde Martialis ſic ſcribit de charta epiſtolari:

Seu leuiter noto, ſeu caro miſſa ſodali,
Omnes iſta ſuos charta vocare ſolet.

Inuenies nonnunquam adiuncta etiam alia adiectiua.

Cicero pater ſuauiſſimæ filiæ Tulliolæ S. D.
Tullius Tironi humaniſſ. & optimo S. D.
Cicero fil. Tironi ſuo dulciſſimo S. P. D.
Cicero matri optimæ, & ſuauiſſ. ſorori S. P. D.

Horum exemplo ſic ſcribere licebit:

Nic. Clenardus cariſſimo Latomo S. P. D.
Cornelius Valerius M. Antonio Mureto vnice ſibi colendo S.

Eius ad quem ſcribitur Dignitatis, & Profeſſionis titulus in Salutatione omitti non debet.

M. T. Cicero C. Cæſari Imperatori S. D.
M. T. Cicero D. Bruto Coſ. Deſ. S. D.

Recentiores.

Paulus Manutius Andreæ Alciato Iuriſconſulto S. D.
Ioachimus Perionius Carolo Lotharingo Cardinali S. D.

Immò nec noſtræ dignitatis aut officij titulus omitti ſolet, cum ad pares, vel minores ſcribimus, vt.

M. T. Cic. Imper. S. D. Cælio Ædili Curuli.

Ineptæ Salutationes habentur hæ.

Quot cælum ſtellas; quot habet mare guttas, tot tibi mitto ſalutes.

Midæ diuitias loco ſalutis.

Humillimam recommendationem loco ſalutis.

Promptam cum debita veneratione ſeruitutem loco ſalutis.

Crato Hutteno dimidio animæ ſuæ,

Ignatius Matthiſio alteri ipſi.

NOVÆ SALVTANDI FORMVLÆ, nec omninò damnandæ.

SAlue mi Chriſtophore, Salue multum. Salue plurimũ. Salue Pater optime. Salue mater ſuauiſſima. Salue congerro lepidiſſime. Salue etiam atq; etiam. Salue multum in Chriſto Ieſu. Salue plurimum obſeruande Patrue S. P. amicorũ optime & integerrime. A Lipſio tuo Salue. Opto multam, plurimam, perennem tibi ſalutem. Multam ex animo precor felicitatem.

Illud ſalutandi genus doctis non probatur: Salua ſit tua præſtantia, tua reuerentia, tua dominatio.

GRÆCORVM SALVTAtio hæc eſt.

Πλάτων Δίωνι δῦ πράττειν, hoc eſt, Plato Dione bene agere: ἰσοκράτης Φιλίππῳ χαίρειν, id eſt, Iſocrates Philippo gauderi: Δημοσθένης τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ χαίρειν. hoc eſt, Demoſthenes Senatui populoque Athenienſi gaudere. Vtrumque ſalutandi modum vno verſu complexus eſt Horatius lib. 1. epiſt. 8.

Celſo

Celſo gaudere, & bene rem gerere Albinouano,
Muſa rogata refert, comiti, ſcribæq; Neronis.

Κέλσῳ τῷ Ἀλβινοβανῷ χαίρειν, καὶ εὖ πράττειν.

Budæus etiam tertium genus addit, quod eſt ὑγιαίνειν, id eſt, Valere, quod plurimum eſt in rebus humanis, eſt tamen ambiguum, & ad ſanitatem mentis etiam pertinet.

Epicurus aliam quandam ſalutationem vſurpauit, εὖ διάγειν. Præcabatur id, in quo felicitatem ſummam eſſe ſtatuebat, vitam nempè ſuauem & iucundam, moleſtiarumque expertem, Intelligendum eſt autem cum huiuſmodi verbis infinitis, vocabulum εὔχεται, id eſt, precatur, optat.

Sunt apud Ouidium genera quædam Salutationum feſtiua & arguta.

Phædra Hyppolyto.

Qua, niſi tu dederis, caritura eſt ipſa, ſalutem.
Mittit Amazonia Creſſa puella viro.

Lib. 1. de Pont. eleg. 9.

A tibi dilecto miſſam Naſone ſalutem,
Accipe pars animæ magna, Seuere, meæ.

Eodem lib. eleg. 2.

Naſo ſuo profugus mittit tibi, Flacce, ſalutem.
Mittere rem ſiquis qua caret ipſe, poteſt.

Lib. 2. eleg. 7.

Eſſe ſalutatum te vult mea litera primum.
A male pacatis Attice, miſſa Getis.

Hebræi vulgato gentis ſuæ more pacem optant ſalutantes: Cuius conſuetudinis D. Paulus memor hac ſalutandi ratione vti ſolet.

Gratia vobis, & pax à Deo patre noſtro & Domino Ieſu Chriſto.

Quæ quidem ſalutationis maximè Chriſtianis eſt accommodata.

Hebræi ergo ſalutantes. Pacem; Græci, tum Felicitatem, tum Gaudium, aliquando etiam valetudinem; Latini ſalutem precantur & incolumitatem.

DE EPISTOLARVM *Exordio.*

EXordium eſt prima Epiſtolæ pars, quæ ſalutationem ſequitur, qua eius, ad quem ſcribitur, præparatur animus ad amicè, attentè & intelligenter ea, quæ ſcribuntur, aduertendum.

Exordium id commendatur maximè, Primùm quod ita ſubiectæ ſeruit materiæ, & cauſæ præſenti, vt ex ea veluti natum videatur.

Deindè, quod nec longius, nec breuius fuerit, quam res ipſa, & materia poſtulat.

Poſtremò, quod non eſt nimis apparatum, ſed modeſtum & verecundum, vt nihil tædij vel ſuſpicionis lectori adferat.

Fuit olim mos vetus, quem Seneca vſque ad ſuam ætatem ſeruatum ſcribit, epiſtolas his verbis Exordiri:

Si vales, valeo.

Si vales, bene eſt, valeo.

Si vales, bene eſt, ego belliſſimè valeo.

Si vales, bene eſt, ego perbellè valeo, & indies bellius.

Si va-

Si vales, bene eſt, ego valeo, vt ſoleo, paulò etiam deterius quàm ſoleo.

Si vales, gaudeo, equidem valeo, & Tullia noſtra rectè valet, & Cicero. Terentia noſtra minus bellè habuit, ſed certo ſcio iam conualuiſſe eum.

Plinius. Olim nullas mihi epiſtolas mittis: nihil eſt, inquis, quod ſcribam: at hoc ipſum ſcribe, nihil eſſe quod ſcribas: vel ſolum illud, vnde incipere priores ſolebant, Si vales, bene eſt, ego valeo.

Interim non adijciebant quidquam de ſe, quum non rectè valere volebant ſignificare, animo præſertim: aut ſibi eſſe curæ illorum ſalutem, ſuum non item illis: vt; Metellus Ciceroni: Si vales bene eſt. Cicero Metello: Si tu exercituſque tuus valetis, bene eſt.

Qui ſalutandi mos veterum, nunc in vſu eſſe deſijt, ſed non ita, quin addi poſſit, & aliquando deceat, ornetq; epiſtolam.

Veterum imitatione nobis Chriſtianis exordiri hoc modo epiſtolam licebit.

Si vales, bene eſt, ego Dei gratia, ſic viuo, ac valeo, vt nunquam pænè in vita ſuauius.

Si rectè vales, cariſſime Pater, vna cum ſuauiſſima Matre, bene eſt, nos hic, Dei dono, perbellè valemus.

Si rectè vales, vnicè mihi dilecte, Patrue, eſt quod plurimum gaudeam, equidem hic, beneficio Dei, valeo rectiſſimè.

Si tu, tuaque ſuauiſſima coniux, reliquaque

familia valetiſ, eſt cur maximopere gaudeamus, nos Dei munere, valemus ex ſententia.

DE RELIQVIS EPISTOLAM Exordiendi formis.

EA eſt epiſtolarum libertas, vt in eis vndelibet Initium ſumere liceat: modo id ſit eiuſmodi, quod lectorem ad id, quod pares præparet.

Triplex autem eſt epiſtolam Exordiendi ratio: aut enim Oblique in epiſtolam ingredimur, aut Rectè, aut Abruptè.

1. In orationibus Inſinuatione non niſi tribus temporibus Rhetores vtendum putant: ſcilicet, quum aut negotij turpitudo, iudicem à nobis vehementer abalienauit: aut qui antè dixit, admodum perſuaſit: aut oratione nimis lõga auditoris animum defatigauit. At in Epiſtola quoties videbitur, Oblique ingredi licebit & quamlibet longè repetere, & quamlibet alienum aſſumere Principium, dum quacunq; via tamen ad rem conferat.

2. Rectum verò Exordium his omninò rationibus conſtituitur, quas tradiderunt ij qui de arte Rhetorica conſcripſerunt. Sed oportebit eadem præcepta, ad proprietatem epiſtolarum deflectere. Quod qua ratione fieri conueniat paucis oſtendemus.

Hoc ergo Exordium ducetur, aut ex Perſonis, aut ipſis ex Rebus: è quibus beneuolentiæ conciliandæ rationes petemus.

A perſonis beneuolentiam colligemus, ſi de ami-

de amicitia loquemur, & mutuis officiis, quæ inter maiores & parentes noſtros, nec nō illius ad quem ſcribemus, exſtitere: quod neceſſitudinis vinculum nunquam à nobis neglectum, ſed nutritum potius & confirmatum aſſeuerabimus. Aut ſi nulla inter auitos fuit amicitia, dicemus eam à nobis natam & educatam, propter ſimilitudinem ſtudiorum, conuictum mutuum, mutua officia. Hic quibus in locis, quonam modo, quib. in ſtudiis pueritiam aut adoleſcentiam tranſegerimus, commemoratione iucunda renouabimus. Præterea ſiqua affinitas intercedat, ab hac contrahenda beneuolentia erit: ſi nulla ab aliquo genere virtutis: quæ quo affinitate nobilior & diuturnior, hoc amicitia, quæ ab ea proficiſcitur, ſtabilior, & laudabilior eſſe ſolet. Maxime tamen à liberalitate, officio, iuſtitia, fide, ducere beneuolentiam eiuſmodi conueniet. Id vero fiet his virtutibus vel in eo, vel in nobis ſine arrogantia laudandis. Licebit etiam illius in nos merita cum grati animi ſignificatione quadam, vehementer exaggerare: noſtra viciſſim, in illum multa cum verecundia, ſignificare: qui noſtri de iſto ſermones: quantopere illius litteris delectemur: quod commodis illius & gloria non minus quam noſtra gaudeamus: incommoda vero non minus acerbè, quam propria feramus: quantam pro illius dignitate, fortuniſque tuendis curam ſuſceperimus. Adhæc ſi eruditionem aliquam in eo laudabimus, & noſtram, ſi qua erit laude digna

digna verecundè commemorabimus. Poſtremò ſi noſtrum incommodum, inopiam, & calamitatem, aut eorum, quos commendamus flebiliter exponemus. Sed videndum vt hæc omnia ad eam ipſam rem, de qua agitur, ſint accommodata.

A rebus ipſis beneuolentiam contrahemus, ſi negabimus, ad nos pertinere id, de quo ſcripturi ſimus ad illum magnoperè: ſed nos commodis illius commoueri æquè ac noſtris. Præterea ſi rei magnitudine, periculo, nouitate, antiquitate, vtilitate, iucunditate, neceſſitate, aut huiuſmodi quapiam commendatione excitabimus. Quanquam hæc ad attentionem, ac docilitatem magis pertinent. Quod ſi res ipſa durior videbitur, præmunitione opus erit, qua ante ipſa molliatur, quam illi tractanda proponatur. Neque omnino ea Exordiendi forma repudianda eſt, quæ quibuſdam huius ætatis hominibus placet, vt à peruetuſta quapiam ſententia, factove memorabili epiſtolam ordiamur.

3. Sicut abruptus ſermo, atq; abrupta oratio dicitur, quæ caret Exordio: ſic Abrupta epiſtola, quæ Inſinuationem, vel Procemium non habet. Itaque initium eiuſmodi, quod abruptè fiat, Abruptum nominatur.

Quod quamuis cum venuſtate & gratia nihil vetet vbiuis vſurpari: eius tamen vſus ſæpius perſpicitur in Patheticis epiſtolis, in quibus ſcilicet vehementiores animi affectus deſcribuntur.

Vt

Vt cùm propter rei alicuius indignitatem, & atrocitatem animus ira, dolore, vel admiratione perturbatur.

Quemadmodum videre eſt in Epiſtolis Accuſatorijs, vel ſimilibus, in quibus in ipſo primo literarum aditu adhibetur interdum Querela aliqua, Exclamatio, Dubitatio, aut vehemens aliqua Interrogatio.

Poſtremò huius etiam vſus incidit non rarò in Epiſtolis Iocoſis, quibus id aſſequimur, vt mutuam non Epiſtolam Epiſtolæ, ſed viuo ſermoni viuum item ſermonem referre videamur.

EXEMPLA ALIQVOT EXORdiorum ex Abrupto.

DEum immortalem, quid ego audio?

Sic eſt, inquam, vti ſcribis.

Siccine igitur veterem amiculum negligis?

Ergo mutabimus ſententiam, quando tu quidem hoc tantoperè cenſes.

Quin ego igitur tibi gratulor?

Quin tu igitur huc reuolas, ſi ita, vt ſcribis, res ſeſe habet?

Hui quis te tam eſſe virum crediuiſſet?

Eho, quid ais obſecro?

Ringitur Zoilus?

Næ tu mihi album adportas nuntium.

Nunc te obiurgare patere.

O caſum mirificum ſanè hodiè.

Næ tu, mi Latome, es homo lepidus.

Vin?

V in?ridere?en tibi argumentum.

Quid ego audio, mi Xylander, tune adeptus es?

Vide, num aptum munus miſeris, crumenam non habenti pecuniam.

Quid? hoccine mandaram abeunti tibi, vt ad me nihil perſcriberes aliud, quam, &c.

O factum bene de noſtro Curtinio incredibile eſt quantum me ea res voluptate affecerit.

Dignum eſt obſeruatione, Epiſtolas quæ Principium capiunt ab his duabus vocibus: *Ego vero; Mihi vero; Tu vero*: ex illis eſſe, quibus alicui reſpondetur ad id, de quo ille ſcripſerit, vel de quo per quempiam à ſe miſſum interrogarit.

Hæc, Ain'tu? Ain'tandem? ſunt etiam Principia Epiſtolæ alicui reſpondentis.

Principium epiſtolæ nomen eius ad quem ſcribimus his de cauſſis habere poteſt: Vel, vt exprimamus aliquem affectum animi.

Cic. Ego vero, Serui, vellem, vt ſcribis, in meo grauiſſimo caſu adfuiſſes.

Vel, vt in re admodum graui attentiorem habeamus auditorem.

Cic. Ego me, Lentule, initio rerum atque actionum tuarum non ſolum meis, ſed etiam Reipub reſtitutum putabam.

Vel, cum quid vehementer exprimere volumus, quod etiam in tota ſit epiſtola.

Cic. Vrbem, mi Rufe, cole, & in iſta luce viue.

A Se-

A Seneca ferè ſemper exprimitur: A Plinio nunquam: A Cicerone ob cauſſas iam expoſitas.

Quanquam Ciceronianæ, in qualibet epiſtolę forma, Exordiendi rationes paulò ante annotatæ ſunt, nihil tamen à ſtudioſorum vtilitate alienum me facturum puto, ſi præter illius etiam aliorum puerilibus ſcriptionibus appoſitiſſimos Exordiendi epiſtolam modos aliquot hic incorrupte & integrè ſubiecero.

EXORDIENDI, BENEVOLENTIamque captandi formulæ.

A PERSONA NOSTRA.

Meum erga te animum multis nominibus tibi cognitum eſſe non dubito: ſcis opinor, quam patrem tuum multis ſæpè rebus ornauerim, non te latet quam toti familiæ tuæ ſemper prodeſſe ſtuduerim, &c.

Si vnquam de te bene meritus ſum (me autem bene meritum eſſe, negare non potes) fac vt. &c.

Neſcio quibus tibi verbis, amice integerrime infelicitatem meam ſatis deplorem. Tanta me ſimul diuerſarum rerum oppreſſit calamitas, vt, &c.

Horreo, ſic me Deus amet, dicere quàm malè mihi ceſſerit mea profectio. O, quam non ibi calamitatem vidi! O quam non inopiam expertus ſum!

Meum ſtudium honori tuo non defuiſſet pro neceſſitudine noſtra ſi aut tuto in Senatum, aut honeſtè venire potuiſſem.

Officium meum, quod ab optimo in te animo profectum eſt, iucundum fuiſſe vehementer gaudeo.

Officii mei ſæpe me admonet officiorum tuorum recordatio: officium autē quod abſens abſenti præſtare poſſum, litteræ ſunt: quas miſiſſem, &c.

A PER-

A PERSONA EIVS CVI ſcribitur.

DIci non poteſt, quanta tum me, tum omnes tuos voluptate affecerit pulcerrimus rumor, nuper hic de rebus fortiter abs te geſtis, exortus.

Etſi alij multi ſunt, quos meis neceſſitatibus non defuturos ſperem, tu tamen in primis omnium fortunarum mearum, prora & puppis, vt aiunt, ades.

Studium tuum in exhauriendis mandatis meis, celeritas in reſcribendo, quorum ego à te alterum pro noſtra coniunctione exſpectabam, alterum autem pro tuis occupationibus poſtulare vix audebam, magnam habent ſignificationem amoris in me tui.

Ex omnibus officiis quæ in me plurima contuliſti, nullum ſcito mihi pluris eſſe, quam quod operam dederis &c.

Etſi mihi nunquam dubium fuit, quin tibi eſſem cariſſimus: tamen quotidie magis id perſpicio.

Nihil ex omni rerum genere potuit mihi nuntiari iucundius, quàm te iis moribus agere, qui & te ipſo, & tuo genere digni ſunt.

Facis vt merito te amem & collaudem, qui non vt vulgus ſeruorum ſolet, abſentis domini negotia impedias, ſed omni cura, vigilantia, opera coneris expedire.

A PERSONA VTRIVSQVE.

CVm & mihi conſcius eſſem, quanti te facerem, & tuam erga me beneuolentiam expertus eſſem, non dubitaui à te petere, quod mihi petendum eſſet.

Expertus non rarò benignitatem tuam, plurimum mihi amande Pater, mea quoque erga te pietate, & bo-

& bonis in litteris tibi non ingrata diligentia fretus, pauca abs te petiturus accedo, quæ pro tuo in me paterno affectu,te mihi non negaturum confido.

Quanquam ipſe citra controuerſiam abunde per te ſapis,ſodalium iucundiſſime, non poſſum tamen (ſi veteri noſtræ amicitiæ ſatisfacere, ſummiſque in me tuis officiis reſpondere velim) quin ea, quæ ad tuam, cum dignitatem, tum ſalutem attinent tibi, libere ſignificem.

Et tu occaſiones obligandi me auidiſſime amplecteris, & ego libentius nemini debeo. Duabus ergo de cauſſis, à te potiſſimum petere conſtitui, quod impetratum maxime cupio.

Quam acerbum vulnus ex filioli obitu acceperis, equidem ex meo ipſius dolore facilè coniecturam facio. Quare vehementer ſim inhumanus, ſi parentem in tam triſti caſu lugere vetem, quum alienus ipſe non queam non lugere.

Quanquam pro tua ſingulari ſapientia ipſe abundè per te ſapis, affinis iucundiſſime, nec alienis eges conſilijs:tamen hoc vel veteri noſtræ amicitiæ, quæ ab ipſis propè incunabulis vna cum ætate nobis accreuit, vel tuis ſummis in me officiis, vel arctiſſimæ deniq; affinitati debere me putaui, ſi is eſſe vellem quem tu me ſemper exiſtimaſti virum & amicum, vt id, quod ad tuam tuorumq; ſalutem & dignitatem plurimum intereſſe iudicaſſem, te libenter ac libere admonerem.

Improbum fortaſſe aliis videbitur, vir clariſſime, eum, à quo tantum beneficiorum acceperim, quantum ne ſperare quidem vnquam ſum auſus, rurſum nouis precibus ſolicitare: At ego ingenui, minimeque ingrati animi exiſtimo, cui multum debeas, ei plurimum velle debere.

A PER-

A PERSONA ILLIVS PRO QVO ſcribimus.

HViuſmodi Exordiis in Epiſtolis commendatitiis vti ſolemus.

Quanquam mihi Pallātij mei fortunæ maiori prope modum, quam meæ ipſius curæ ſunt, vir clariſſime, idq; non ſolum propter vetuſtiſſimam arctiſſimamque quæ mihi cum eius familia fuit, neceſſitudinem, verum etiam proprer admirabilem hominis & modeſtiam, & probitatem: tamen eum tibi pluribus verbis commendandum non putaui, ne vel noſtra de amicitia, vel hominis virtute parum fiſus viderer.

Cum ij, quorum res agitur, magni ſua intereſſe arbitrentur, me etiam per litteras declarare tibi, qua eſſem erga ipſos voluntate, non dubitaui hæc ad te ſcribere.

A RE IPSA.

MIram ſane rem, & tibi, vt opinor, auditu iucundiſſimam, non potui non ad te perſcribere: cum ſciam te rerum nouarum percupidum eſſe: en rem, vt nouam, ita miram.

Mira auditu nuper ad te perſcripſi, ſed audi θαυμασιώτερα.

Quanquam ipſa conſolatio litterarum tuarum mihi gratiſſima eſt: declarat enim, vide ſupra.

A VOTO.

QUam vellem mihi dari vberrimam de te bene merendi occaſionem. Si quid votis proficeretur optarem vt Crœſus alter eſſes.

Tametſi nihil mihi fuit optatius, quam vt primum abs te ipſo, deinde à ceteris omnibus quam gratiſſimus erga te eſſe cognoſcerer: tamen afficior ſummo dolore, eiuſmodi tempora poſt tuam profe-

ctio-

ctionem conſecuta eſſe, vt & meam & ceterorum erga te fidem, & beneuolentiam abſens experire.

A TEMPORE.

ECquod vnquam commodius de te bene merendi tempus oblatum eſt? Semper occaſionem te mihi arctiore amicitiæ fœdere adſtringendi quæſiui en iam reperi.

Si vnquam alias, hoc certe tempore Deus Opt. Max. precandus eſt, vt tandem orbis funeſtis illis diſſidijs defungatur.

Perſæpe mihi cogitanti de communibus miſerijs, in quibus tot annos verſamur, & (vt video) verſabimur, ſolet in mentem venire illius temporis, quo proximè fuimus vnà.

A LOCO.

ETſi ea perturbatio eſt omnium rerum, vt ſuæ quemq; fortunæ maximè pœniteat, nemoque ſit, quin vbiuis, quàm ibi, vbi eſt, eſſe malit: tamen mihi dubium non eſt, quin hoc tempore, bono viro Romæ eſſe, miſerrimum ſit: nam & ſi quocunque in loco quiſq; eſt, idem eſt ei ſenſus, & eadem acerbitas ex interitu rerum publicarum, & ſuarum: tamen oculi augent dolorem, qui ea, quæ cæteri audiunt, intueri coguntur, nec auertere à miſerijs cogitationem ſinunt.

A CONSVETVDINE.

POſteaquam veteri conſuetudine receptum, vt in anni auſpicio amicus cum amico xenijs certet, nec potui nec volui quin, &c.

A CAVSSA.

ETſi ſtatueram nullas ad te literas mittere niſi commendatitias, &c. Vide ſupra.

Etſi eo te adhuc cõſilio vſum intelligo, vt id repre-

reprehendere non audeam, non quin ab eo ipſe diſſentiam, ſed quòd ea te ſapientia eſſe iudicem. vt meum conſilium non anteponam tuo: tamen & amicitiæ noſtræ vetuſtas, & tua ſumma erga me beneuolentia, quæ mihi iam à pueritia tua cognita eſt me hortata eſt, vt ea ſcriberem ad te; quæ & ſalut tuæ conducere arbitrarer, & non aliena eſſe ducerem à dignitate.

Etſi perpaucis ante diebus dederam Q. Mutio literas ad te pluribus verbis ſcriptas, quibus declaraueram, quo te animo cēſerem eſſe oportere, & quid tibi faciendum arbitrarer: tamen cum Theophylus libertus tuus proficiſceretur, cuius ego fidem erga te, beneuolentiamq; perſpexeram; ſine meis literis cum ad te venire nolui.

Ingenij mei pudorem non ignoras, vir eximie. Sed quo non adigit mortales, verè durum telum neceſſitas?

A SENTENTIIS.

Scio non temerè ſcriptum eſſe à Flacco.

Quem cui commendes, etiam atq; etiam aſpice, ne mox

Incutiant aliena tibi peccata pudorem.

Nec ignoro iudicium tuum exactum, quo non temerè quiuis probatur. Sed tamen tot modis exploratum habeo huius iuuenis ingenium, vt illum non dubitem tibi vel meo periculo commendare.

A FACTO MEMORabili.

HErcules olim aduerſus hydram Lernæam & cancrum congreſſurus, coactus eſt alienam opem implorare, qui ſolet opitulari ceteris. Ego vnus cum tot monſtris dimicans, iiſq; ſubinde nouis exorientibus, quid faciam?

EXOR-

EXORDIA EPISTOLAE, QVA ad ſcribendum prouocamus.

MAiorem in modum te rogo obſecroq́; , vt poſthac tantillum otij ſtudijs negotijſque tuis ſuffurere, quò me nonnunquam litteris tuis compelles.

Obſecro te, mi cariſſime Mathuſalem, quoniam Dædali eſſe non poſſumus, vt pennarum beneficio conueniamus, vt literis ſubinde colloquamur.

Non quod quidquam habeam te dignum, ad te ſcribo: ſed idcirco tantum, vt reſcribas: alioquin mihi nec cauſſa ſcribendi eſt vlla, nec argumentum.

Tu velim ad me frequenter ſcribas, etiam ſi nihil magnoperè ſit quod ſcribas. Quanquam hæc eiuſmodi ſunt tempora, vt epiſtolæ argumentum deeſſe non poſſit.

Dolui vehementer ac ſæpè, Sittarde doctiſſime, binas meas ad te literas proximo ſcriptas biennio, perijſſe: perijſſe enim duco, quibus nihil adhuc reſponderis.

Doleo intermiſſam eſſe tam diu inter nos conſuetudinem dandi literas, quæ mihi erant multò iucundiſſima: Rogo te, quod quidem vtriuſq; noſtrum fiat commodo, vt ad eam reuertamur.

Nimium iam diu eſt, ex quo nihil ad te literarum dedi, cùm neq; libentius faciam quidquam, quàm loquar tecum per literas, vbi coram non datur. Et tu in intimis ſenſibus ſis infixus: ſed indicabo tibi, quæ me ratio deterruerit.

Etſi ſtatueram nihil ad te literarum dare, niſi tu mihi epiſtolæ argumentum ipſe præbuiſſes: tamen cùm ad Fabricium hominem vtriuſq; noſtrum ſtudioſiſſimum ſcriberem, putaui aliquid etiam ad te literarum eſſe dandum.

Non dubito quin tibi otioſæ ſint epiſtolæ quo-

tidianæ, cum præſertim nulla noua de re certiorem te faciam: ſed tamen euntibus ad te noſtris domeſticis, vt nihil ad te dem literarum, facere non poſſum.

Etſi nihil habebam hoc tempore ſcriptione dignum, ad te præſertim, cui publicis curis negotijſque occupato, non eſt temerè ſcribendum quidquid in buccam venerit: ſingularis tamen amor in me tuus effecit, vt quiduis potius loquerer, quàm omninò tacerem.

Pridiè quàm has ſcriberem, iam alium quendam literis ad te datis onerarueram: verum certius exiſtimaui, ſi quin fortè fortuna accidiſſet, alteras per hunc addere, non iiſdem quidem verbis, ſed eodem pænè argumento.

Etſi nihil erat opus epiſtola, proficiſcente iſtuc Maſio noſtro, qui res meas non minus nouit, quam ego ipſe; non potui tamen quin te ſaltem Epiſtola ſalutarem.

Etſi noſtratia omnia nuntijs aut rumore ad vos perferuntur, tamen ea inſcribam breui, quæ potiſſimum te puto ex meis literis velle cognoſcere.

Quærenti mihi iam diu, quid tibi potiſſimum ſcriberem, non modo certa res nulla, ſed ne genus quidem literarum vſitatum veniebat in mentem.

Optabam iam pridem, vir omnium integerrime, te meis literis compellare, vt tuas elicerem.

Ego etſi nihil habeo, quod ad te ſcribam, ſcribo tamen, vt tuas eliciam.

Et ſi quid ſcriberem non habebam, tamen amico ad te eunti non potui nihil literarum dare.

Iam diu ignoro quid agas: nihil enim ſcribis, neque ego ad te his duobus menſibus ſcripſeram.

Scire cupio, quid agas, & quàm longum iſtum tuum diſceſſum à nobis futurum putes.

Certior per te fieri cupio, num iam aduenerit Dux veſter, aut quàm mox exſpectetur adfuturus.

Epi-

Epiſtolæ argumentum ad te nullum prorſus erat, niſi id mihi Oreſtes ſuis ad me litteris præbuiſſet.

Exſpectamus omnino non epiſtolam à te, ſed ingentem litterarum ſarcinam, quæ vel grauet tabellarium.

Tu velim ad me quam ſæpiſſimè & de tuis rebus, & de meis, & de omni Reip. ſtatu, de quo ſum ſolicitus, ſcribas.

Cariſſime Falcoburge, ſi valentibus ſalutem dicimus in capite litterarum, multo magis conuenit ægrotanti tibi optare ſalutem.

Noui quod ad te ſcribam, mi Crommi, nihil eſt, & ſi quid eſſet, ſciebam te à tuis quotidie certiorem fieri ſolere.

Nihil erat noui, quod ad te ſcriberem, niſi quod mihi decretum eſt, neminem noſtris ad te litteris inanem hinc dimittere.

Et ſi nihil noui, quod ad te ſcriberem, habebam, tamen cum Mettelenæus noſter ad te proficiſceretur, non potui ei nihil litterarum dare.

Copioſiſſimam ad te epiſtolam ſcribere geſtiebat animus, ni & otium deeſſet, & propediem vos ipſe videre decreuiſſem.

Non potui, quin ſciſcitarer ex te per litteras, quid ageres rerum, ac qui valeres: quod tamen æquius fuerat me cognoſcere ex tuis litteris, tuæque in illis erga me beneuolentiæ habere teſtimonium: nec tamen puto me tibi ex animo effluxiſſe.

Reuocarem te ad intermiſſam noſtram ſcribendi conſuetudinem, ni metuerem, ne impudenter viderer facere, qui tibi homini publicis functionibus occupato, negotium adderem, itaque non poſtulo, vt tam crebro mecum per litteras colloquare, quam aliquando es ſolitus: Interdum tamen, rogo te, ne graueris aliquid ad me litterarum dare.

Quid eſt, mi Theodore, quod cum iam plus minus denas ad te dederim litteras, tu vnis vix re-

ſponderis? Adeóne refrixit tua erga me vetus amicitia, vt ne quidem me ſalutatione digneris?

Centenas iam ad te litteras dedi: tu ne vnas quidem reddidiſti: quid coniectem? quid diuinem? Viuere te an ſepultum eſſe?

Etſi conſtitueram nihil ad te dare litterarum, niſi me ipſe vel ſcripto aliquo prouocaſſes, vel hic certò aliquid epiſtola dignum occurriſſet, tamẽ cùm iſtuc Mercurius noſter proficiſceretur, homo noſtri ita ſtudioſus, vt ſe ſine meis litteris hinc diſceſſurum eſſe negaret, ſcripſi has.

Vide plura in Hortanda ad mittendum litteras formulis.

EXORDIA EPISTOLÆ, QVA alicui reſpondemus.

Accepi litteras tuas, quibus erat ſcriptum.

Accepi à te aliquot litteras vno tempore, quas tu diuerſis temporibus dederas, in quibus, &c.

Binas à te accepi litteras eodem exemplo, quod ipſum argumento mihi fuit diligentiæ tuæ: intellexi enim te laborare, vt ad me mihi exſpectatiſſimæ litteræ perferantur.

Accepi litteras tuas binas, ad quas his vnicis reſpondebo.

Accepi litteras tuas plenas humanitatis & æquitatis.

Magno dolore affecerunt me tuæ litteræ, quibus ad me ſcribis.

Legi tuas litteras, in quibus mirificum tuum erga me amorem recognoui, &c.

Libentiſſimè legi tuas litteras, in quibus iucundiſſimum fuit, quod cognoui, &c.

Petis, Crato candidiſſime, vt tecum animi mei conſilium communicem, Hoc vnum habe.

Quod tribus Epiſtolis tuis poſtremis, cariſſime Ignati, vnica reſpondeam, hoc eſt, de vna fidelia plures

plures dealbem parietes, faciunt temporis mei anguſtiæ.

Vt primum otium & tempus ſcribendi nactus ſum, duxi eſſe reſcribendum eis litteris, quas ego abs te ſuperioribus diebus accepi binas.

Mihi vno die tres ſunt litteræ redditæ eodem, vt videbatur, abs te datæ tempore. Vna pluribus verbis, in qua, &c.

Etſi multarum rerum curis atque oneribus ita premor, optime Boſſmanne, vt reſpirare vix poſſim: tamen, vt litteris tuis amantiſſime ſcriptis aliquid reſponderem abieci omnia & officium, quod tibi à me debetur, habui antiquiſſimum.

Animi tui dotes, adoleſcens clariſſime, velut in ſpeculo tua repræſentauit epiſtola: quæ ſi tuo vnius Marte confecta fuit, ſicuti fuiſſe nihil addubito, auſim tum mihi, tum ſæculo magnum quiddam de te polliceri.

Binas abs te accepi litteras Coloniæ datas, quarum alteris mihi gratulabare, quod audiſſes me meam priſtinam dignitatem obtinere. Alteris dicebas, te velle, quæ egiſſem bene & feliciter euenire.

Sæculum exiſſe ſcribis, quod ne littera quidem à nobis adfertur, quandam imprudens ὑπερβολὴ, nam ſæculum iſtud vix trimeſtre: tamen vt me ſine culpa incuſari doleo, ita tuo noſtri deſiderio maiorem in modum delector.

Accepi tuas litteras, quas Steinhuſius ad me attulit, è quo cum percunctatus eſſem de te quæ volebam, atque is mihi omnia læta reſpondiſſet, alacriore animo conuerſus ſum ad lectionem litterarum, in quibus recognoui animum tuum priſtinum erga me, & plenam beneuolentiæ atque humanitatis voluntatem, qua mihi nihil accidere potuit optatius.

EXORDIA QVIBVS RESPONDEMUS ad Epiſtolam nobis gratam.

GRatæ mihi tuæ litteræ fuerunt, ex quibus intellexi quod etiam ſine litteris arbitrabar, te ſumma cupiditate affectum eſſe videndi mei.

Amice candidiſſime, multo grauiſſimæ mihi fuerunt litteræ tuæ, quibus etſi ſerius quàm debeam reſcribo, amo tamen effuſiſſimè meum Helmium.

Epiſtolam tuam accepi, quæ mihi tum ob recordationem veteris notitiæ fuit iucundiſſima, tum quod abs te, cuius ingenii dexteritati ex animo faueo.

Epiſtola tua ſuauiter & amanter imprimis, eademque elegantiſſimè conſcripta, memoriam mihi noſtræ conſuetudinis, tuæque virtutis, & humanitatis vehementer auxit.

Accepi litteras tuas datas Florentiæ extremo mēſis Iunij, ad me Septembri ineunte perlatas, ex quibus cognoui, quod mihi fuit iucundiſſimum, te recte valere.

Grata eſt mihi vehementer memoria noſtri tua quam ſignificaſti litteris, quam vt conſerues, non quod dubitem de tua conſtantia, ſed quia mos eſt ita rogandi rogo.

Bis nos exhilaras, Gormanne candidiſſime, dum muneri gratiſſimo litteras addis multo ſuauiores: quare duplici nomine tibi gratias ago.

Gratiſſima mihi tua fuit epiſtola, quæ teſtabatur veterem illum tuum in me animum: meus vero cur mutatus eſſet, nulla eſt cauſſa.

Accepi litteras tuas & ſuaues profectò, & eruditas: quibus non aliter ſum oblectatus, atq; olim tua conſuetudine, cum eſſem apud te.

Varie ſum affectus tuis litteris, doctiſſime & humaniſſime Steinhuſi: valdè priore pagina perturbatus, paululum altera recreatus.

Gratæ

Gratæ mihi tuæ literæ fuerunt, immo vero & exoptatæ, quæ mei apud te memoriam reſidere, mihi indicarunt.

Quo magis præter ſpem acciderunt, hoc gratiores fuerunt tuæ literæ mihi, non ſemel votis ardentiſſimis exoptatæ.

Gratum erat tuum munuſculum, gratior epiſtola tam amica, gratiſſimus animus.

Accepi literas tuas, imo meros amores: quid enim aliud ſonant: quid aliud ſpirant?

Tua epiſtola tanto mihi iucundior fuit, quanto longior, præſertim cum, &c.

Quo minus exſpectatæ venerunt tuæ literæ, hoc mihi plus voluptatis attulerunt.

Iam dies octauus agitur, aut plus eo, cum optatiſſimas abs te accepi literas.

Accepi epiſtolas tuas aliam alia iucundiorem.

Multa me in epiſtola tua delectarunt: Sed nihil magis, quam quod, &c.

Quas ad me his proximis ſuperioribus diebus literas dediſti, mi Murere, incredibili me affecerunt voluptate: quod enim plerique ſolent ægrè ferre, id mihi planè iucundiſſimum fuit, nempe, vt me obiurgares.

Literæ tuæ perbreues, ſed amoris humanitatiſque pleniſſimæ, hoc mihi etiam fuerunt iucundiores, quod manu tua ſcriptæ.

Epiſtola tua, Præceptor humaniſſime, qua mecũ de non miſſis ad te literis expoſtulas, mirum in modum me delectauit: gaudeo profectò mihi datam, quod aiunt, anſam crebrioribus, quam hactenus, te literis ſalutandi.

Magna me voluptate affecerunt tuæ literæ, ex quibus perſpexi, vigere apud te & memoriam amicitiæ noſtræ, & ſtudium propenſæ erga me voluntatis, quam ego habui ſemper cariſſimam, ab eo vſque tempore, quo, &c.

Tanti ſunt mihi tuæ literæ, mi Stephani, vt nullo pacto credam poſſe me illis reſcribendo ſatisfacere: Tanta rurſus tua eſt humanitas, vt te boni conſulturum, quidquid à nobis proficiſcetur, exiſtimem.

Non facile dixerim, quantum voluptatis, ex epiſtola tua acceperim: eſt enim mihi gratiſſimum, cum & me à te amari, & te amore in te meo delectari perſpicio: ex quo fit, vt literas tuas beneuolentia pleniſſimas & officijs, iucundiſſime legam.

Redditæ mihi ſunt abs te literæ, gratiſſimæ illæ quidem & optatæ, vtpotè amore illo tuo verè fraterno pleniſſimæ: ſed tamen quæ mihi voluptatem illam, quam ex tuis literis capere ſoleo, magna ex parte imminutam attulerunt: ſignificabant enim, &c.

Iucundiſſimæ mihi literæ tuæ: nec iucundiſſimæ ſolùm, imò etiam, ſalutares: Quod enim te ſaluum mihi & ſoſpitem nuntiarunt, per id quoq; mihi incolumitas eſt reſtituta. De qua re & tibi gratulor, & mihi gaudeo, Deumq; ſupplex oro, vt in optimo ſtatu diutiſſimè valere iubeat.

Iucundiſſimæ mihi fuerunt tuæ literæ, idq; ipſum ſanè multis de cauſſis. Primùm quod tuæ hoc eſt, &c. Deinde, quod mirificam quandam tuæ erga me voluntatis ſignificationem habebant. Adde etiam, quod perbellè ſcriptæ ſpem mihi attulerunt non dubiam, talem te aliquando fore, qualem ego te; vel ingenio vel diligentia tua fretus, multis futurum prædicaſſem.

Maxima ſum ex tuis literis affectus voluptate, non eò ſolùm, quòd ſuauiſſimè ſcriptæ, magnam tuæ erga me obſeruantiæ ſignificationem haberent (quãquam idipſum mihi, pro eò ſanè ac debuit, fuit gratiſſimum) ſed quod ea verborum puritate atq; elegantia eſſent contextæ, vt meam de ſtudiorum tuorum curſu opinionem planè confirmarent, atq; haud ſcio an etiam vincerent:

Ex li-

Ex litteris tuis, quæ me de tua valetudine reliquiſque tuis rebus erudierunt, magnam cœpi voluptatem, propterea quod & elegantes ipſæ ſunt, neq; tantum Latinè, ſed etiam polite ſcriptæ & tuam erga me beneuolentiam, quàm ego ſemper feci plurimi, magnoperè præſeferunt. Itaque nihil mihi potuit optatius accidere.

Gratiſſimæ mihi fuerunt litteræ tuæ, quæ & veteris noſtræ amicitiæ memoriam mihi renouarunt, & declararunt in te non parum adhuc amoris erga me ipſum reſidere: quo mihi nil optatius, neque iucundius accidere potuit: tibiq; hoc de me eſſe perſuaſum volo, ſi quem mihi aliquando locum tibi gratificandi dederis, magno me abs te affectum beneficio eſſe arbitraturum: Tu vt valeas, & me diligas, magnopere abs te peto.

Ego nullius litteris æque delector ac tuis, ex quibus multiplicem capio tum fructum, tum voluptatem. Primum ſiue mecum litigas, ſiue rides, ſiue laceſſis, diſcedo doctior. Nihil enim abs te proficiſcitur adeò neglectum, quod aliorum quantalibet cura poſſit æquari. Deinde, &c.

DE NARRATIONE, PROPOSITIONE, Confirmatione, Confutatione, & Concluſione Epiſtolarum coniunctim.

Narratio, ſi neceſſaria aut vſui ſit, rem tractandam explicat. Hæc breuis, dilucida, veriſimilis, iucunda ſit oportet: Breuis enim & Iucunda libentius legitur: Dilucida facilius intelligitur: Veriſimilis citius probatur.

Ex Narratione mox inferenda Propoſitio, quæ Confirmationis caput eſt, ſummamq; rei de qua ſumus ſcripturi comprehendit.

Huic ſuccedit Confirmatio, quæ rem propoſitam rationibus munit.

Poſt ſi quid ab aduerſario obiectum ſit, vel obijci poſſit, vel ipſi propoſitioni contrarium videatur, in Confutatione refellimus, aut excuſando diluimus.

Poſtremo ſequitur concluſio, quæ eſt Epiſtolarum terminus, quo frequenter lectoris animum ad id quod petimus nitimur quam maximè commouere.

In hac, ſi quam rem magnam petieris ab amico aut graue & arduum quid volueris ipſi perſuadere, fit intertum argumentorum repetitio: qua res diſperſæ reminiſcendi cauſſa in vnum locum reuocantur, & quaſi ſub aſpectum ſubiiciuntur.

Hæ Rhetoricæ orationis partes, etſi non ſemper omnes in omnibus, plures res tamen in pluribus frequenter deprehenduntur, aut neceſſariæ ſunt doctè ſcribentium epiſtolis, id quod ex Ciceronis ſuprà poſitis epiſtolis aliquando cognoſci poteſt.

EXEMPLVM HOC LOCO ſit tale.

NARRATIO.

NArrauit mihi nudius tertius non ſine dolore frater tuus, quod poſt habitis bonarum litterarum diſciplinis te ad ſtudium illiberale adiungere decreueris, & nullo vel parentum monitu, vel amicorum rogatu, nullaque vtilitatis, priorum impenſarum habita ratione deduci poſſe à ſententia.

PRO-

PROPOSITIO.

TV tamen, mi Lentule, vel me auctore, mentem iſtam mutabis, & ſordidis opificum laboribus relictis, liberalium artium ſtudijs, nunquam ſatis laudatis, & poſt virtutem rebus omnibus anteferendis, vt cœpiſti, inhærebis.

CONFIRMATIO.

AD quod te non modò parentum tuorum, quibus diuino præcepto non parùm debes, imperium: aut amicorum & neceſſariorum, quos temerè auerſari non decet, preces & ſuaſiones, verum multo maximè ipſa bonitatis, & æquitatis ratio induces, qua tibi nihil honeſtius, nihil vtilius, nihil iucundius fore ingenuis artibus oſtenſurus ſum.

AB HONESTO.

NAM ſi honeſti te ratio mouet, quæ profectò omnem probum adoleſcentem mouere debet, quid quæſo, bonis literis honeſtius, quæ diuinæ cuiuſdam originis multis retrò ſæculis ſemper omnibus prudentibus in precio fuerunt? Quid ijs honeſtius, quæ te à ſtupidis, & (ſi dici liceat) brutis hominibus ſecernunt, ſine quibus inter hominem & pecudem vix vllum diſcrimen eſt? Quid ijs honeſtius, quæ te ad veri Dei contemplationem, cœleſtium rerum cognitionem, & verarum virtutum ducunt amplexum, ſine quibus haud ſecus ac porcus quidam Arcananius nulli rei magis homo quam ventri ſtudet, terrenis incubat, & æternis neglectis, perituris inhiat?

A IVCVNDO.

ET ſi voluptatem quæras, ſi ea in literaria honeſtati coniuncta eſt, vt neſciam profecto, an in literis plus honeſtatis, an iucunditatis inuenias. Quid enim, per Deum immortalem, ſua-

A PERSONA ILLIVS PRO QVO ſcribimus.

HVius modi Exordiis in Epiſtolis commendatitiis vti ſolemus.

Quanquam mihi Pallātij mei fortunæ maiori prope modum, quam meæ ipſius curæ ſunt, vir clariſſime, idq; non ſolum propter vetuſtiſſimam arctiſſimamque quæ mihi cum eius familia fuit, neceſſitudinem, verum etiam propter admirabilem hominis & modeſtiam, & probitatem: tamen eum tibi pluribus verbis commendandum non putaui, ne vel noſtra de amicitia, vel hominis virtute parum fiſus viderer.

Cum ij, quorum res agitur, magni ſua intereſſe arbitrentur, me etiam per litteras declarare tibi, qua eſſem erga ipſos voluntate, non dubitaui hæc ad te ſcribere.

A RE IPSA.

MIram ſane rem, & tibi, vt opinor, auditu iucundiſſimam, non potui non ad te perſcribere: cum ſciam te rerum nouarum percupidum eſſe: en rem, vt nouam, ita miram.

Mira auditu nuper ad te perſcripſi, ſed audi θαυμαστότερα.

Quanquam ipſa conſolatio litterarum tuarum mihi gratiſſima eſt: declarat enim, vide ſupra.

A VOTO.

QUam vellem mihi dari vberrimam de te bene merendi occaſionem. Si quid votis proficeretur optarem vt Crœſus alter eſſes.

Tametſi nihil mihi fuit optatius, quam vt primum abs te ipſo, deinde à ceteris omnibus quam gratiſſimus erga te eſſe cognoſcerer: tamen afficior ſummo dolore, eiuſmodi tempora poſt tuam profe-

ctio-

ctionem conſecuta eſſe, vt & meam & ceterorum erga te fidem,& beneuolentiam abſens experire.

A TEMPORE.

ECquod vnquam commodius de te bene merendi tempus oblatum eſt? Semper occaſionem te mihi arctiore amicitiæ fœdere adſtringendi quæſiui en iam reperi.

Si vnquam alias, hoc certe tempore Deus Opt. Max. precandus eſt, vt tandem orbis funeſtis illis diſſidijs defungatur.

Perſæpe mihi cogitanti de communibus miſerijs, in quibus tot annos verſamur, & (vt video) verſabimur, ſolet in mentem venire illius temporis, quo proximè fuimus vnà.

A LOCO.

ETſi ea perturbatio eſt omnium rerum, vt ſuæ quemq; fortunæ maximè pœniteat, nemoque ſit, quin vbiuis, quàm ibi, vbi eſt, eſſe malit: tamen mihi dubium non eſt, quin hoc tempore, bono viro Romæ eſſe, miſerrimum ſit: nam & ſi quocunque in loco quiſq; eſt, idem eſt ei ſenſus, & eadem acerbitas ex interitu rerum publicarum, & ſuarum: tamen oculi augent dolorem, qui ea, quæ cæteri audiunt, intueri coguntur, nec auertere à miſerijs cogitationem ſinunt.

A CONSVETVDINE.

POſteaquam veteri conſuetudine receptum, vt in anni auſpicio amicus cum amico xenijs certet, nec potui nec volui quin, &c.

A CAVSSA.

ETſi ſtatueram nullas ad te literas mittere niſi commendatitias, &c. Vide ſupra.

Etſi eo te adhuc cõſilio vſum intelligo, vt id repre-

reprehendere non audeam, non quin ab eo ipſe diſſentiam, ſed quòd ea te ſapientia eſſe iudicem. vt meum conſilium non anteponam tuo: tamen & amicitiæ noſtræ vetuſtas, & tua ſumma erga me beneuolentia, quæ mihi iam à pueritia tua cognita eſt, me hortata eſt, vt ea ſcriberem ad te; quæ & ſaluti tuæ conducere arbitrarer, & non aliena eſſe ducerem à dignitate.

Etſi perpaucis ante diebus dederam Q. Mutio literas ad te pluribus verbis ſcriptas, quibus declaraueram, quo te animo cēſerem eſſe oportere, & quid tibi faciendum arbitrarer: tamen cum Theophylus libertus tuus proficiſceretur, cuius ego fidem erga te, beneuolentiamq; perſpexeram; ſine meis literis cum ad te venire nolui.

Ingenij mei pudorem non ignoras, vir eximie. Sed quo non adigit mortales, verè durum telum neceſſitas?

A SENTENTIIS.

Scio non temerè ſcriptum eſſe à Flacco.

Quem cui commendes, etiam atq; etiam aſpice, ne mox;

Incutiant aliena tibi peccata pudorem.

Nec ignoro iudicium tuum exactum, quo non temerè, quiuis probatur. Sed tamen tot modis exploratum habeo huius iuueuis ingenium, vt illum non dubitem tibi vel meo periculo commendare.

A FACTO MEMOrabili.

Hercules olim aduerſus hydram Lernæam & cancrum congreſſurus, coactus eſt alienam opem implorare, qui ſolet opitulari ceteris. Ego vnus cum tot monſtris dimicans, iiſq; ſubinde nouis exorientibus, quid faciam?

EXOR-

EXORDIA EPISTOLAE, QVA ad ſcribendum prouocamus.

MAiorem in modum te rogo obſecroq́;, vt poſthac tantillum otij ſtudijs negotijſque tuis ſuffurere, quò me nonnunquam litteris tuis compelles.

Obſecro te, mi cariſſime Mathuſalem, quoniam Dædali eſſe non poſſumus, vt pennarum beneficio conueniamus, vt literis ſubinde colloquamur.

Non quod quidquam habeam te dignum, ad te ſcribo: ſed idcirco tantum, vt reſcribas: alioquin mihi nec cauſſa ſcribendi eſt vlla, nec argumentum.

Tu velim ad me frequenter ſcribas, etiam ſi nihil magnoperè ſit quod ſcribas. Quanquam hæc eiuſmodi ſunt tempora, vt epiſtolæ argumentum deeſſe non poſſit.

Dolui vehementer ac ſæpè, Sittarde doctiſſime, binas meas ad te literas proximo ſcriptas biennio, perijſſe: perijſſe enim duco, quibus nihil adhuc reſponderis.

Doleo intermiſſam eſſe tam diu inter nos conſuetudinem dandi literas, quæ mihi erant multò iucundiſſima: Rogo te, quod quidem vtriuſq; noſtrum fiat commodo, vt ad eam reuertamur.

Nimium iam diu eſt, ex quo nihil ad te literarum dedi, cùm neq; libentius faciam quidquam, quàm loquar tecum per literas, vbi coram non datur. Et tu in intimis ſenſibus ſis infixus: ſed indicabo tibi, quæ me ratio deterruerit.

Etſi ſtatueram nihil ad te literarum dare, niſi tu mihi epiſtolæ argumentum ipſe præbuiſſes: tamen cùm ad Fabricium hominem vtriuſq; noſtrum ſtudioſiſſimum ſcriberem, putaui aliquid etiam ad te literarum eſſe dandum.

Non dubito quin tibi otioſæ ſint epiſtolæ quo-

 tidianæ,

tidianæ, cum præſertim nulla noua de re certiorem te faciam : ſed tamen euntibus ad te noſtris domeſticis, vt nihil ad te dem literarum, facere non poſſum.

Etſi nihil habebam hoc tempore ſcriptione dignum, ad te præſertim, cui publicis curis negotijſque occupato, non eſt temerè ſcribendum quidquid in buccam venerit : ſingularis tamen amor in me tuus effecit, vt quiduis potius loquerer, quàm omninò tacerem.

Pridiè quàm has ſcriberem, iam alium quendam literis ad te datis onerauerami: verùm certius exiſtimaui, ſi quin fortè fortuna accidiſſet, alteras per hunc addere, non iiſdem quidem verbis, ſed eodem pænè argumento.

Etſi nihil erat opus epiſtola, proficiſcente iſtuc Maſio noſtro, qui res meas non minus nouit, quam ego ipſe; non potui tamen quin te ſaltem Epiſtola ſalutarem.

Etſi noſtratia omnia nuntijs aut rumore ad vos perferuntur, tamen ea inſcribam breui, quæ potiſſimum te puto ex meis literis velle cognoſcere.

Quærenti mihi iam diu, quid tibi potiſſimum ſcriberem, non modo certa res nulla, ſed ne genus quidem literarum vſitatum veniebat in mentem.

Optabam iam pridem, vir omnium integerrime, te meis literis compellare, vt tuas elicerem.

Ego etſi nihil habeo, quod ad te ſcribam, ſcribo tamen, vt tuas eliciam.

Et ſi quid ſcriberem non habebam, tamen amico ad te eunti, non potui nihil literarum dare.

Iam diu ignoro quid agas : nihil enim ſcribis, neque ego ad te his duobus menſibus ſcripſeram.

Scire cupio, quid agas, & quàm longum iſtum tuum diſceſſum à nobis futurum putes.

Certior per te fieri cupio, num iam aduenerit Dux veſter, aut quàm mox exſpectetur adfuturus.

Epi-

Epiſtolæ argumentum ad te nullum prorſus erat, niſi id mihi Oreſtes ſuis ad me litteris præbuiſſet.

Exſpectamus omnino non epiſtolam à te, ſed ingentem litterarum ſarcinam, quæ vel grauet tabellarium.

Tu velim ad me quam ſæpiſſimè & de tuis rebus, & de meis, & de omni Reip. ſtatu, de quo ſum ſolicitus, ſcribas.

Cariſſime Falcoburge, ſi valentibus ſalutem dicimus in capite litterarum, multo magis conuenit ægrotanti tibi optare ſalutem.

Noui quod ad te ſcribam, mi Crommi, nihil eſt, & ſi quid eſſet, ſciebam te à tuis quotidie certiorem fieri ſolere.

Nihil erat noui, quod ad te ſcriberem, niſi quod mihi decretum eſt, neminem noſtris ad te litteris inanem hinc dimittere.

Et ſi nihil noui, quod ad te ſcriberem, habebam, tamen cum Mettelenæus noſter ad te proficiſceretur, non potui ei nihil litterarum dare.

Copioſiſſimam ad te epiſtolam ſcribere geſtiebat animus, ni & otium deeſſet, & propediem vos ipſe videre decreuiſſem.

Non potui, quin ſciſcitarer ex te per litteras, quid ageres rerum, ac qui valeres: quod tamen æquius fuerat me cognoſcere ex tuis litteris, tuæque in illis erga me beneuolentiæ habere teſtimonium: nec tamen puto me tibi ex animo effluxiſſe.

Reuocarem te ad intermiſſam noſtram ſcribendi conſuetudinem, ni metuerem, ne impudenter viderer facere, qui tibi homini publicis functionibus occupato, negotium adderem, itaque non poſtulo, vt tam crebro mecum per litteras colloquare, quam aliquando es ſolitus: Interdum tamen, rogo te, ne graueris aliquid ad me litterarum dare.

Quid eſt, mi Theodore, quod cum iam plus minus denas ad te dederim litteras, tu vnis vix re-

ſponderis? Adeóne refrixit tua erga me vetus amicitia, vt ne quidem me ſalutatione digneris?

Centenas iam ad te litteras dedi: tu ne vnas quidem reddidiſti: quid coniectem? quid diuinem? Viuere te an ſepultum eſſe?

Etſi conſtitueram nihil ad te dare litterarum, niſi me ipſe vel ſcripto aliquo prouocaſſes, vel hic certò aliquid epiſtola dignum occurriſſet, tamē cùm iſtuc Mercurius noſter proficiſceretur, homo noſtri ita ſtudioſus, vt ſe ſine meis litteris hinc diſceſſurum eſſe negaret, ſcripſi has.

Vide plura in Hortanda ad mittendum litteras formulis.

EXORDIA EPISTOLÆ, QVA alicui reſpondemus.

ACcepi litteras tuas, quibus erat ſcriptum.

Accepi à te aliquot litteras vno tempore, quas tu diuerſis temporibus dederas, in quibus, &c.

Binas à te accepi litteras eodem exemplo, quod ipſum argumento mihi fuit diligentiæ tuæ: intellexi enim te laborare, vt ad me mihi exſpectatiſſimæ litteræ perferantur.

Accepi litteras tuas binas, ad quas his vnicis reſpondebo.

Accepi litteras tuas plenas humanitatis & æquitatis.

Magno dolore affecerunt me tuæ litteræ, quibus ad me ſcribis.

Legi tuas litteras, in quibus mirificum tuum erga me amorem recognoui, &c.

Libentiſſimè legi tuas litteras, in quibus iucundiſſimum fuit, quod cognoui, &c.

Petis, Crato candidiſſime, vt tecum animi mei conſilium communicem, Hoc vnum habe.

Quod tribus Epiſtolis tuis poſtremis, cariſſime Ignati, vnica reſpondeam, hoc eſt, de vna fidelia plures

plures dealbem parietes, faciunt temporis mei anguſtiæ.

Vt primum otium & tempus ſcribendi nactus ſum, duxi eſſe reſcribendum eis litteris, quas ego abs te ſuperioribus diebus accepi binas.

Mihi vno die tres ſunt litteræ redditæ eodem, vt videbatur, abs te datæ tempore. Vna pluribus verbis, in qua, &c.

Etſi multarum rerum curis atque oneribus ita premor, optime Boſſmanne, vt reſpirare vix poſſim: tamen, vt litteris tuis amantiſſime ſcriptis aliquid reſponderem abieci omnia, & officium, quod tibi à me debetur, habui antiquiſſimum.

Animi tui dotes, adoleſcens clariſſime, velut in ſpeculo tua repræſentauit epiſtola: quæ ſi tuo vnius Marte confecta fuit, ſicuti fuiſſe nihil addubito, auſim tum mihi, tum ſæculo magnum quiddam de te polliceri.

Binas abs te accepi litteras Coloniæ datas, quarum alteris mihi gratulabare, quod audiſſes me meam priſtinam dignitatem obtinere. Alteris dicebas, te velle, quæ egiſſem bene & feliciter euenire.

Sæculum exiſſe ſcribis, quod ne littera quidem à nobis adfertur, quandam imprudens ὑπερβολή, nam ſæculum iſtud vix trimeſtre: tamen vt me ſine culpa incuſari doleo, ita tuo noſtri deſiderio maiorem in modum delector.

Accepi tuas litteras, quas Steinhuſius ad me attulit, è quo cum percunctatus eſſem de te quæ volebam, atque is mihi omnia læta reſpondiſſet, alacriore animo conuerſus ſum ad lectionem litterarum, in quibus recognoui animum tuum priſtinum erga me, & plenam beneuolentiæ atque humanitatis voluntatem, qua mihi nihil accidere potuit optatius.

EXORDIA QVIBVS RESPONDEMUS ad Epiſtolam nobis gratam.

GRatæ mihi tuæ litteræ fuerunt, ex quibus intellexi quod etiam ſine litteris arbitrabar, te ſumma cupiditate affectum eſſe videndi mei.

Amice candidiſſime, multo grauiſſimæ mihi fuerunt litteræ tuæ, quibus etſi ſerius quàm debeam reſcribo, amo tamen effuſiſſimè meum Helmium.

Epiſtolam tuam accepi, quæ mihi tum ob recordationem veteris notitiæ fuit iucundiſſima, tum quod abs te, cuius ingenii dexteritati ex animo faueo.

Epiſtola tua ſuauiter & amanter imprimis, eademque elegantiſſimè conſcripta, memoriam mihi noſtræ conſuetudinis, tuæque virtutis, & humanitatis vehementer auxit.

Accepi litteras tuas datas Florentiæ extremo mẽſis Iunij, ad me Septembri ineunte perlatas, ex quibus cognoui, quod mihi fuit iucundiſſimum, te rectè valere.

Grata eſt mihi vehementer memoria noſtri tua quam ſignificaſti litteris, quam vt conſerues, non quod dubitem de tua conſtantia, ſed quia mos eſt ita rogandi rogo.

Bis nos exhilaras, Gormanne candidiſſime, dum muneri gratiſſimo litteras addis multo ſuauiores: quare duplici nomine tibi gratias ago.

Gratiſſima mihi tua fuit epiſtola, quæ teſtabatur veterem illum tuum in me animum: meus vero cur mutatus eſſet, nulla eſt cauſſa.

Accepi litteras tuas & ſuaues profectò, & eruditas: quibus non aliter ſum oblectatus, atq; olim tua conſuetudine, cum eſſem apud te.

Varie ſum affectus tuis litteris, doctiſſime & humaniſſime Steinhuſi: valdè priore pagina perturbatus, paululum altera recreatus.

Gratæ

Gratæ mihi tuæ literæ fuerunt, immo vero & exoptatæ, quæ mei apud te memoriam reſidere, mihi indicarunt.

Quo magis præter ſpem acciderunt, hoc gratiores fuerunt tuæ literæ mihi, non ſemel votis ardentiſſimis exoptatæ.

Gratum erat tuum munuſculum, gratior epiſtola tam amica, gratiſſimus animus.

Accepi literas tuas, imo meros amores: quid enim aliud ſonant: quid aliud ſpirant?

Tua epiſtola tanto mihi iucundior fuit, quanto longior, præſertim cum, &c.

Quo minus exſpectatæ venerunt tuæ literæ, hoc mihi plus voluptatis attulerunt.

Iam dies octauus agitur, aut plus eo, cum optatiſſimas abs te accepi literas.

Accepi epiſtolas tuas aliam alia iucundiorem.

Multa me in epiſtola tua delectarunt: Sed nihil magis, quam quod, &c.

Quas ad me his proximis ſuperioribus diebus literas dediſti, mi Murere, incredibili me affecerunt voluptate: quod enim plerique ſolent ægrè ferre, id mihi planè iucundiſſimum fuit, nempe, vt me obiurgares.

Literæ tuæ perbreues, ſed amoris humanitatiſque pleniſſimæ, hoc mihi etiam fuerunt iucundiores, quod manu tua ſcriptæ.

Epiſtola tua, Præceptor humaniſſime, qua mecũ de non miſſis ad te literis expoſtulas, mirum in modum me delectauit: gaudeo profectò mihi datam, quod aiunt, anſam crebrioribus, quam hactenus, te literis ſalutandi.

Magna me voluptate affecerunt tuæ literæ, ex quibus perſpexi, vigere apud te & memoriam amicitiæ noſtræ, & ſtudium propenſæ erga me voluntatis, quam ego habui ſemper cariſſimam, ab eo vſque tempore, quo, &c.

Tanti ſunt mihi tuæ literæ, mi Stephani, vt nullo pacto credam poſſe me illis reſcribendo ſatisfacere: Tanta rurſus tua eſt humanitas, vt te boni conſulturum, quidquid à nobis proficiſcetur, exiſtimem.

Non facile dixerim, quantum voluptatis, ex epiſtola tua acceperim: eſt enim mihi gratiſſimum, cum & me à te amari, & te amore in te meo delectari perſpicio: ex quo fit, vt literas tuas beneuolentia pleniſſimas & officijs, iucundiſſime legam.

Redditæ mihi ſunt abs te literæ, gratiſſimæ illæ quidem & optatæ, vtpotè amore illo tuo verè fraterno pleniſſimæ: ſed tamen quæ mihi voluptatem illam, quam ex tuis literis capere ſoleo, magna ex parte imminutam attulerunt: ſignificabant enim, &c.

Iucundiſſimæ mihi literæ tuæ: nec iucundiſſimæ ſolùm, imò etiam, ſalutares: Quod enim te ſaluum mihi & ſoſpitem nuntiarunt, per id quoq; mihi incolumitas eſt reſtituta. De qua re & tibi gratulor, & mihi gaudeo, Deumq; ſupplex oro, vt in optimo ſtatu diutiſſimè valere iubeat.

Iucundiſſimæ mihi fuerunt tuæ literæ, idq; ipſum ſanè multis de cauſſis. Primùm quod tuæ hoc eſt, &c. Deinde, quod mirificam quandam tuæ erga me voluntatis ſignificationem habebant. Adde etiam, quod perbellè ſcriptæ ſpem mihi attulerunt non dubiam, talem te aliquando fore, qualem ego te; vel ingenio vel diligentia tua fretus, multis futurum prædicaſſem.

Maxima ſum ex tuis literis affectus voluptate, non eò ſolùm, quòd ſuauiſſimè ſcriptæ, magnam tuæ erga me obſeruantiæ ſignificationem haberent (quanquam idipſum mihi, pro eò ſanè ac debuit, fuit gratiſſimum) ſed quod ea verborum puritate atq; elegantia eſſent contextæ, vt meam de ſtudiorum tuorum curſu opinionem planè confirmarent, atq; haud ſcio an etiam vincerent:

Ex li-

Ex litteris tuis, quæ me de tua valetudine reliquiſque tuis rebus erudierunt, magnam cœpi voluptatem, propterea quod & elegantes ipſæ ſunt, neq; tantum Latinè, ſed etiam polite ſcriptæ & tuam erga me beneuolentiam, quàm ego ſemper feci plurimi, magnoperè præſeferunt. Itaque nihil mihi potuit optatius accidere.

Gratiſſimæ mihi fuerunt litteræ tuæ, quæ & veteris noſtræ amicitiæ memoriam mihi renouarunt, & declararunt in te non parum adhuc amoris erga me ipſum reſidere: quo mihi nil optatius, neque iucundius accidere potuit: tibiq; hoc de me eſſe perſuaſum volo, ſi quem mihi aliquando locum tibi gratificandi dederis, magno me abs te affectum beneficio eſſe arbitraturum: Tu vt valeas, & me diligas, magnopere abs te peto.

Egò nullius litteris æquè delector ac tuis, ex quibus multiplicem capio tum fructum, tum voluptatem. Primum ſiue mecum litigas, ſiue rides, ſiue laceſſis, diſcedo doctior. Nihil enim abs te proficiſcitur adeò neglectum, quod aliorum quantalibet cura poſſit æquari. Deinde, &c.

DE NARRATIONE, PROPOSITIOne, Confirmatione, Confutatione, & Concluſione Epiſtolarum coniunctim.

NArratio, ſi neceſſaria aut vſui ſit, rem tractandam explicat. Hæc breuis, dilucida, veriſimilis, iucunda ſit oportet: Breuis enim & Iucunda libentius legitur: Dilucida facilius intelligitur: Veriſimilis citius probatur.

Ex Narratione mox inferenda Propoſitio, quæ Confirmationis caput eſt, ſummamq; rei de qua ſumus ſcripturi comprehendit.

Hinc ſuccedit Confirmatio, quæ rem propoſitam rationibus munit.

PROPOSITIO.

TV tamen, mi Lentule, vel me auctore, mentem iſtam mutabis, & ſordidis opificum laboribus relictis, liberalium artium ſtudijs, nunquam ſatis laudatis, & poſt virtutem rebus omnibus anteferendis, vt cœpiſti, inhærebis.

CONFIRMATIO.

AD quod te non modò parentum tuorum, quibus diuino præcepto non parùm debes, imperium: aut amicorum & neceſſariorum, quos temerè auerſari non decet, preces & ſuaſiones, verum multo maximè ipſa bonitatis, & æquitatis ratio induces, qua tibi nihil honeſtius, nihil vtilius, nihil iucundius fore ingenuis artibus oſtenſurus ſum.

AB HONESTO.

NAM ſi honeſti te ratio mouet, quæ profectò omnem probum adoleſcentem mouere debet, quid quæſo, bonis literis honeſtius, quæ diuinæ cuiuſdam originis multis retrò ſæculis ſemper omnibus prudentibus in precio fuerunt? Quid ijs honeſtius, quæ te à ſtupidis, & (ſi dici liceat) brutis hominibus ſecernunt, ſine quibus inter hominem & pecudem vix vllum diſcrimen eſt? Quid ijs honeſtius, quæ te ad veri Dei contemplationem, cœleſtium rerum cognitionem, & verarum virtutum ducunt amplexum, ſine quibus haud ſecus ac porcus quidam Arcananius nulli rei magis homo quam ventri ſtudet, terrenis incubat, & æternis neglectis, perituris inhiat?

A IVCVNDO.

ET ſi voluptatem quæras, ſi ea in literaria honeſtati coniuncta eſt, vt neſciam profectò, an in literis plus honeſtatis, an iucunditatis inuenias. Quid enim, per Deum immortalem, ſuauius

veritatis populum ignarum è ſuggeſtu docebis, aut rudem pueritiam & informem adoleſcentiam in ſchola erudies & formabis, aut in rebus dubijs anxios iuris prudentia & conſilio iuuabis, aut ægrorum corporibus ipſe ſanus medeberis.

CONCLVSIO.

ITaque, mi Lentule, quo tandem epiſtolam concludam, prudenſq; corporis tui teneritatem qua vel ad mediocrem laborem ineptus es, prætercam, quum nihil ſit quod vel æquè honeſtet vel æquè delectet, vel æquè commodet, ac bonæ literæ & bonarum artium eruditio, debes profectò non tam meo conſilio, quam veritatis impulſu, ab inconſulto & inſulſo tuo propoſito reſilire & per bonas literas pro ingenij tui dexteritate, qua quidquid etiam voles facillimè apprehendes, ad reliquas pergere artes & diſciplinas. Moueat de patris deſiderium, matris lacrymæ, proximorum, affinium, & omnium amicorum affectuum pleniſſima deprecatio. Certè non potes pro ingenita tibi probitate, nobis omnibus neglectis, tergiuerſari. Vale, & nos vt ſoles ama.

CONCLVDENDI EPISTOLAM formulæ.

EPiſtolam ita concludam. Epiſtolæ ita finem faciam. Ita finem imponam. Hæc ferè ſunt, quæ in præſentia tibi nota eſſe volui. Habes, quàm breuiſſimè potui, totum Reip. ſtatum.

Habes quæ ſcire cupiebas. Vale.

Habes ferè de rebus omnibus. Vale.

Hæc habebam, quæ te ſcire vellem.

Hæc habui, quæ de his rebus ad te ſcriberem.

Hæc ferè ad eas literas, quas accepi abs te proximè.

Extremum illud eſt, vt te orem & obſecrem.

Finem ſcribendi faciam, ſi te primùm monuero, vt me diligas.

Sed, ne longior, vale, & me, vt facis, ama.

Plura otioſus: hæc ſubitò, & variè diſtractus.

Epiſtolæ clauſula hæc erit, vt beneuolentiam in me tuam perpetuò conſerues.

Reliquum eſt, vt à te petam, vt me de rebus tuis omnibus quàm ſæpiſſimè facias certiorem, quo nihil gratius exſpectare à te poſſum.

Hæc ad te in præſenti ſcripſi, vt ſperes te aſſequi id, quod optaſſes.

FORMVLAE AMICOS IN EXTREmis literarum ſalutandi.

SAlutabis ex me patrem officiosè.

Eum à me perofficiosè ſaluta.

Eum meis verbis amanter ſaluta.

Fratribus à me ſalutem plurimam nuntiato.

Fratribus ex me ſalutem multam dicito.

Salutato parentes meo nomine.

Mihi apud amicos vicarius ſis quæſo ſalutator.

Saluebit à me Hilsbach officiosè & accuratè.

Bernardo Maſio precaberis à me læta omnia & felicia.

Humaniſſimis & integerrimis viris Henrico Tẽpelio, & Ioanni Knorrolim ſcholæ noſtræ alumnis officiosè à nobis ſalutem dicito.

Salutem à me Henrico Stammio, & ſi quem alium beneuolentem videris.

Eximios viros Choliuum & Gualterium etiam atq; etiam ex me ſaluere iube.

D. Ioannem Cellarium præſtanti eruditione & integritate virum, iubebis à me ſaluere plurimum.

Fabricium noſtrum eximia ſpe, ſummaq; virtutis adoleſcentem ſaluta meis verbis officiosè.

Amicos omnes, ſed in primis noſtrum Gormannum iubebis à me ſaluere plurimum.

Ad Henricum Stephanium ſi quid dederis litterarum, adſcribes à me illi ſalutem plurimam.

In ſalutandis amicis, quoniam non vacat nunc pluribus ſcribere, Buchleri tui vices obeas velim.

Onerabo te non graui ſarcina. vt Herbipolim proficiſcens meo nomine ſalutem perferas ad ampliſſimum illius vrbis Antiſtitem.

Saluebit à me Helmius & reliqui, quos iſtic me noſſe putes.

Contubernalem noſtrum Iuſtum Kerckhouium quando videris, voles, ac vacabit, paucis verbis, ſuo ipſius more, à me iube ſaluare plurimum.

Ioanni Retzero, ſi quando opportunum fuerit, ſalutem à me dicito, quam proprijs illi litteris nuntiare voluiſſem, ſi vbi locorum ageret, compertum habuiſſem.

Adoleſcenti multis animi fortunæq; dotibus ornatiſſimo Ioanni VVilhelmo à Blitterſtorff precaberis à me ſalutem plurimam, & felicem ſtudiorum ſucceſſum.

Amicis meis verbis ſalutem nuntiat, nominatim vero humaniſſimis & integerrimis viris Cornerio & Mettelenæo, quorum, cum iſtic agerem, ſuauiſſima conſuetudine valde oblectabat, ſalutem ex me impertire plurimum.

Matthiæ Lepperio meis verbis ſalutem impertias velim, quæque à me proficiſci poſſunt, omnia pollicearis ac deferas.

Totam familiam tuam per te meis verbis ſalutatam volo.

Quæſo vt ſodalitatem totam mihi ſalutes accuratè.

Salutandi verbum interdum, vt ſubſequentia exempla docent, intelligitur.

Cicero: Terentia tibi ſalutem.

Idem: Cæciliæ belliſſimæ ſalutem.

Idem: Dionyſio plurimam ſalutem.

P. Manntius: Vale, & Duditio meo ſalutem.

P. Bem-

P. Bembus: Patri tuo multam ſalutem.
Idem: Patri tuo & matri multam ſalutem.
Idem: Doctoribus tuis multam ſalutem.

Eſt verò Ellipſis huiuſmodi Bembo frequẽtiſſima, nec eadem infrequens apud nonnullos alios.

FORMVLÆ SALVTANDI QVEMpiam alterius nomine.

NAnceius officioſe te iubet ſalutari.
Iubet te ſaluere plurimum.
Iuſſit tibi multam adſcribi ſalutem.
Plurimam tibi impertit ſalutem.
Impertiri te iuſſit plurima ſalute.
Annuntiat tibi ac tuis ſalutem.
Iuſſit me tibi ſalutem ſcribere.

Vel ſic.

Precatur tibi ac tuis omnia feliciſſima.
Precatur tibi omnia euenire proſperrimè.
Nihil non optat tibi fauſtum ac lætum.

Vel pluribus verbis.

Saluebis à Lomanno noſtro, adoleſcente mihi ſummè dilecto: & noſtri obſeruantiſſimo. Iam Epiſtolam complicaueram, cum adiret me fortè Antonius Celſus noſter, qui te plurimum iuſſit meis ſaluere verbis.

Cicero: Valebis, & valere filiam & Cæciliam noſtram iubebis: ſaluebis à meo Cicerone.

RESALVTANDI FORMVLÆ.

FRatres Rolshauſij per me tuis verbis ſalutati, viciſſim te meis officioſè reſalutant.

Keſſelio & Geivvenio abs te ſalutem dixi, qui lætiſſimi audiuerunt, remittuntq; ſalutem ingenti fœnore cumulatam.

Mul-

Muiſterus, quam tuis verbis ſalutem dixi, libenter accepit, teque viciſſim his literis officioſè ſaluere iuſſit.

Bungardij noſtri, per me diligenter ſalutati, dederunt hoc mihi negotij, vt te viciſſim iuberem ſuo nomine ſaluere plurimum.

RATIO EXCVSANDI EPISTOlam neglectius ſcriptam.

EPiſtolæ character neglectior, teſtis eſt ſummæ noſtræ feſtinationis.

Hæc exaraui multis diſtractus negotijs, animoque curis valdè impedito.

Hæc ſcripſi ex tempore, pluſquam occupatiſſimus: ſcripturus alias accuratius.

Ex tempore ſcripſi hæc, & incogitantius: alioqui nec meditatus ſatis probus ſcribendi artifex.

Hæc ſcripſi raptim, & pluſquam ex tempore, fortè oblato tabellario, ſcribam alias accuratius.

Hæc ſubitò, cum incidiſſem caſu in tabellarium itineri iam accinctum.

Hæc ſcripſi feſtinanter, feſtinans, properans, animo alia cogitante, quod velim ignoſcas.

Hæc in ſumma vacui temporis inopia ſcripſi.

Dictaui hanc ad te epiſtolam, non ſcripſi, quòd iam eſſem ſcribendis literis defatigatus. Rectè vale.

Hæc ſcripſi præproperè, & perturbatè, quod ex literis ipſis, & ſenſu facilè conijcies. quæſo feſtinationi meæ, & breuitati literarum des veniam.

DE VALEDICTIONE.

VAledictio eſt, qua poſt epiſtolæ Concluſionem, precamur alteri proſperam valetudinem.

Quemadmodum ex congreſſu ac ſermone homi-

hominum Salutatio, ſic etiam Valedictio, ad epiſtolam tranſlata fuit: & quomodo congredientem ante omnia, ita diſcedentem quoque poſt omnia ſalutem precari, cuiuſdam humanitatis fauſtique ominis iudicabatur. Ergo illa quidem ordiri Epiſtolam, hac eandem exaratam atq; confectam claudere conſueuimus, idque ſecunda perſona ſemper vtentes: Nemo enim ſic ſcribit: Cicero Terentiam ſuam bene valere iubet.

VALEDICENDI RATIO.

VAle, Valeto. Valebis.

Vel adiuncto aduerbio.

Bene vale. Rectè vale. Vale feliciter. Vale rectiſſimè. Vale etiam atq; etiam.

Vel pluribus verbis.

Fac valeas. Fac vt valeas. Da operam vt valeas.

Maximè da operam vt valeas.

Cura, vt valeas etiam atq; etiam.

Valetudinem tuam fac cures diligenter.

Fac vt tuam, & Tulliæ valetudinem cures.

Tu velim tuam & Tulliæ valetudinem cures.

Te oro etiam atq; etiam, mi frater, vt valeas.

Quantam diligentiam in valetudinem tuam contuleris, tanti me à te fieri iudicabo.

Quantum me diligis tantum fac vt valeas, vel quantum te à me ſcis diligi.

Indulge valetudini tuæ.

Valetudini omni ratione cura vt inſeruias.

Valetudini tuæ, ſi me & omnes tuos valere vis diligentiſſimè ſeruias.

Bene valere te cum omnibus tuis precor.

Vale felix & fauſtus vir omnium humaniſſime.

Ince-

ncolumem te nobis diu ſeruet Chriſtus Opt. Max.

Adijcimus interdum aliquid poſt verbum Vale, quod eius, cui ſcribimus, animo velimus tenacius inhærere.

Vale, & ſtude, Vale, & reſcribe, Vale,&Deum time. Vale,& me,vt ſoles diligе,Vale, & tui amantem redama. Fac valeas,meque mutuò diligas. Fac valeas,meque ames.

Vale, & me ſolito amore fac proſequare.

Vale, & ſi me amas,labores ama,& ſtudia.

Vale, & huc ad nos quam primum aduola.

Vale, & ſcribe ad me quam frequentiſſime.

Vale, & me tui amantiſſimum viciſſim ama.

Vale, & litterarum ſtudiis incumbe diligenter.

Vale, & nos ſæpius tuis litteris, ſi eſt otium, ſaluta.

Cura vt valeas, & me vt amas, ama.

Cura vt valeas, meque ames amore illo tuo ſingulari.

Vale. & nos ama, ſi par pari referre velis, amore omnino non vulgari.

Bene valeat R.T.C. cui omnibus me modis, & ex animo commendo.

Vale,&,ſi me amas,ad nos,vt facis de rebus omnibus frequenter ſcribe.

Vale, mi ſuauiſſime Tondi, & tibi perſuade te à me non vulgariter amari.

Vale: plura ad te ſcribam, cum, quas auidè expecto, tuas aliquando accepero.

Bene vale, doctiſſime Præceptor, cui me totum, quantus ſum,dico conſecroque.

Cicero ad vxorem & liberos. Valete, inquit, mea deſideria, valete.

Vale, & commenda me precibus Domino,mutuum orationis beneficium impenſurus.

Bene vale in Chriſto Ieſu, & me ex animo tibi fauentem redamare perge.

Bene

Bene vale noſtri memor, præſertim in precibus tuis.

Vale, & boni conſulas has litteras plus quàm extemporarias.

Vale, & tumultuariam hanc reſponſionem æqui boni conſulas.

Vale, & ſi quid liberius & imprudentius effutiui, da veniam homini non aliter inſtituto.

Vale, & nos dilige: quod te facere ita non dubito, vt nihil habeam tuo in me amore nec certius, nec iucundius.

Valebis ipſe, & humaniſſimum virum Matthiam Bolſterum cum vniuerſa familia bene valere iubebis.

Fac vt diligentiſſimè teipſum cuſtodias.

Vide *Theſaurum noſtrum Synonymorum, in phraſi* Lebe wol.

FORMVLÆ SVBIICIENDI ALIquid poſt Vale, quod prius in mentem non venit.

Vale, ſed percommodè hoc mihi nunc in mentem venit.

Vale, ſed heus tu, fermè præterieram quod in primis dictum oportuit.

Vale, ſed heus, mane pauliſper, ſuccurrit nunc quod non oportuit prætermiſſum.

Vale, ſed heus tu, mane pauliſper, omiſi quod nõ minus libenter leges, quàm cætera.

Vale: ſed ô me obliuioſum, nunc demum occurrit animo, quod primo loco dictum oportuit.

Vale: ſed obſignaturo epiſtolam illud percommodè venit in mentem, quod omiſſum dolorem.

Vale, iam obſignaram epiſtolam, cum alteras tuas ad me litteras reddit veredarius, itaque reſignaui, & eadem opera binis tuis reſpondeo, ac primum de, &c.

Vale: Iam parabam obſignare literas, ſed quia præter ſpem otij nonnihil obtigit, libet etiam diutius garrire tecum.

Poſt huiuſmodi vero reuocationem ſolemus ferè addere:

Rurſum vale. Iterum vale, vale iterum atque iterum.

Iterum, & ſæpius vale, mi Pater.

SIC ET CICERO VALEDICTIOnem iterat.

FAc plane vt valeas, nos ad ſummum. Vale.

Idem nonnunquam poſt Vale ſubiecit Salue.

Ad Tironem, Epiſt. 9. Vale, ſalue, Et epiſt. 6. Vale. mi Tiro, vale vale, & ſalue. Plautus: Quando ita tibi libet, Vale, atque ſalue.

Sed veteres ea tum potiſſimum iungebant, quando ab ijs diſcedebant, quos ſe nunquam iterum viſuros ſperabant.

Χαῖρε quoque Græcis in principio & fine orationis ponitur, ἔῤῥωσο verò, id eſt, Vale, & ἐῤῥῶσθαι, id eſt, Valete, fini ſolùm conueniunt. Dicunt quoque εὐτύχει, id eſt, eſto felix, & εὐτυχεῖτε, id eſt, eſtote felices.

Poſt Vale continenter Locum & Tempus adſcribunt veteres.

LOCVS ADSCRIBITVR hoc modo.

DAta: vel Datæ: vel Datum: vel omiſſo Participio, Coloniæ. Louanij. Carthagine. Pariſijs.

Nonnulli vtuntur interdum ablatiuo. Roma. Patauio.

Sed

Sed tunc, auctore Terentio Scauro, participium Datum, eſt omittendum, quod in loco non è loco ſignificat.

Præpoſitio additur Barbaris: vt: Ex Gladbach: & Appellatiuus: vt, Ex muſeo noſtro.

TEMPVS ADSCRIBITVR hac ratione.

ANno Domini Milleſimo, ſexcenteſimo quarto Anno reſtitutæ per Chriſtum ſalutis ſeſquimilleſimo centeſimo quarto.

Anno Chriſti nati ſupra bis octingenteſimũ quarto.

Anno à natali Ieſu Chriſti poſt milleſimum ſexcenteſimum quarto.

Vel ſic:

Anno à Chriſti natali: à Chriſti natiuitate: poſt Chriſtum natum CIↃ. IↃ. C IV.

Vel ſic:

Anno humanæ ſalutis: partæ ſalutis: aſſertæ ſalutis: M. DC. I V.

Vel ſic:

Anno à partu Virginis: à partu virgineo: partus ſalutiferi 1604

DIES MENSIS ADSCRIBITur hoc modo.

Primo die menſis Ianuarij. Decimo Iulij.

Vel immitatione veterum ſic.

Ipſis Kalendis, Nonis, Idibus, Ianuarij, vel Ianuariis.

Quarto Kalendas, Nonas, Idus, Iulii, vel Iulias, Decembris vel Decembres; in quibus Ante præpoſitio per Ellipſin ſubauditur, quaſi dicas,

Quar-

Quarto die ante Kalendas, hoc eſt, eum diem qui dicitur, Kalendæ.

Idem proſus eſt III. Kalendas, & ad III. Kalendas: ſicut non differunt, ad diem conſtitutam venire, & die conſtituta. Quare non audiendi ſunt Grammatici, qui ita ad III. Kalend. & III. Kalend. diſtinguunt, vt per hoc definitus atq; certus dies ſignificetur, qui eſt tertius, per illud verò, non intelligamus ipſum tertium diē à Kalēdis, nec aliquem tertium diem, ſed diem aliquem illi propinquum: & perinde ſit dicere, ad tertium Kalendas, ac ſi diceremus, circiter tertium Kalendas. Tullius & cæteri ſcriptores optimi hæc Grammaticorum ſomnia & commenta refutant. Et vt nihil differunt, III. Kalend. & ad III. Kalend. ſic nullo modo diſcrepant, ad Kalend. Quintiles, & Kalend. Quintilibus.

Ante diem 5. Kalend. Maias, id eſt, eo ipſo die 5. Kalend. Maij; 27. videlicet Aprilis.

In ante diem 15. Kalend. Nouemb. id eſt, in diem illum ipſum, qui eſt 15. ante Kalend. Nouemb. nimirum 28. Octobr. annumerato ipſo Kalendarum die, quod in his loquendi generibus notandum eſt. Ex ante diem Non. Iunij, id eſt, eo ipſo die Nonarum Iunij, ex 5. die menſis Iunij. Huiuſmodi locutiones pro eo ipſo die, non præcedente illum numerum qui exprimitur accipi debent.

Quot autem dies quiſque menſis, quot Kalendas, Nonas, & Idus complectatur, his verſibus clarè docetur.

Iu-

Iunius, Aprilis, September, itemq; Nouember
Vſq; dies ter habent denos: reliqui magis vnum.
Sit niſi biſſextus, vicenos Februus octo:
At ſi biſſextus fuerit, ſuperadditur vnus:
Et tunc biſſexto Marti conſcribe Kalendas.
Prima dies menſis cuiuſque eſt dicta Kalendæ.
Mars, Maius, quoq; Iulius, Octoberque requirunt.
Sex Nonas: Octo reliqui modò quatuor optāt.
Quilibet octonas menſis ſibi vendicat Idus.
Inde dies alios omnes dic eſſe Kalendas;
Quas retro numerans dices à menſe ſequenti.

EXPOSITIO.

PRIMVS dies cuiuslibet menſis à Kalendis nomen accipit. Primo enim die Ianuarij dicere ſolemus; Kalendis Ianuarij: Primo item die Februarij, Kalendis Februarij: atque ita in cæteris. Alij autem omnes dies à Nonis, vel Idibus eiuſdem mēſis, vel à Kalendis inſequentis menſis notari ſolent: ita vt die, qui quatriduo abeſt incluſiuè à Nonis, Idibus, vel Kalendis, (duobus nimirum diebus interpoſitis) dicendum ſit: Quarto Nonas, Quarto Idus, & Quarto Kalendas: hoc eſt, quarto die ante Nonas, Idus, Kalendas incluſiuè. Porrò vt quemcunque diem menſis propoſiti rite denominare ſcias à Nonis, Idibus, vel Kalendis, memoriæ mandandi ſunt dies, in quos Nonæ, atque Idus cuiuslibet menſis incidunt: Hi autem facilè ex Nonarum atque Iduum cuiuſque menſis numero comprehendi poſſunt: vt, quia hi quatuor menſes Martius, Maius, Iu-

menſes,

menſes, Ianuarius, Februarius, Aprilis, Iunius, Auguſtus, September, Nouember, December, quatuor duntaxat, cadent Nonæ in priorib 4. menſib. in diem 7. in poſteriorib. verò 8. in diem 5. Numero enim Nonarũ adijciẽdus eſt primus dies, qui non à Nonis, ſed à Kalendis nomẽ ſumit, vt dies habeatur Nonarum. Verumenimuerò cùm ſinguli menſes habeant octo Idus, ſi diei Nonarum addantur 8. incidẽt Idus priorũ 4. menſium in decimum quintum diem, poſteriorum verò octo in diem decimum tertiũ. Cæterum priuſquam diem cuiuſuis menſis propoſitum à Nonis, vel Idibus, Kalendiſue denomines, vide prius num mẽſis ille ſex Nonas habeat, an quatuor: Si enim ſex habuerit, & dies propoſitus eſt ſeptimus, appellabis diem illũ, Nonas illius menſis. Quod ſi dies oblatus eſt ante diem ſeptimum, vel poſt, ante tamen quintum decimum diem, detrahe eius numerum, demta prius vnitate (numerum videlicet eius diei, qui propoſitum antecedit in Kalẽdario) ex 7. vel 15. & reliquum numerum denomina à Nonis, vel Idibus, prout dies propoſitus fuerit ante diem 7. vel ante diem 15. At ſi datus dies diem 15. conſequitur, ſubtrahe eius numerum, demta prius vnitate (numerum ſcilicet eius diei, qui in Kalendario diem datum proximè anteit) ex numero dierũ totius menſis propoſiti, ſi tamen prius vnitatem addideris ad menſis dies) nimirum primum inſequentis menſis diem, in quem eius Kalendæ incidunt) & numerum reliquũ à Kalendis menſis inſequentis denomina. Eadem

P hæc

hæc in poſterioribus 8. menſibus ſeruabis omninò, dummodò pro 7. die Nonarum, & 15. Iduum ſummas 5. & 13. in quos videlicet dies Nonæ, atq; Idus illorum menſium incidunt.

Exempli gratia, deſignandus ſit dies 3. Martij, qui Nonas diei 7. antecedit. Deme 2. (numerum videlicet vnitate minorem numero diei 3. propoſiti) ex 7. remanent 5. Dicas ergo die 3. Quinto Nonas Martij; hoc eſt, quinto die ante Nonas incluſiuè. Rurſus detur dies 10. eiuſdem menſis, quia Idus cadunt in 15. diem Martij, & dies 10. propoſitus eſt poſt Nonas 3. detrahe 9 ex 15. vt reliqua fiat 6. Dices igitur die 10. Sexto Idus Martij. Præterea offeratur dies 23. Iunij, quoniam Idus præterierūt, & Kalēdæ Iulij inſequentis incidunt in diem 31. à Kalendis Iunij numeratum (quod Iunius habeat dies 30.) auferemus 22. ex 31. vt relinquantur 9. Die igitur 23. Iunij, dicendum eſt, Nono Kalendas Iulij.

Sit denique datus dies 10 Auguſti, quia Nonæ præterierunt, Idus verò in diem 13. incidunt; ſi 9. ex 13. demantur, remanebunt 4. Dices ergo tunc, Quarto Idus Auguſti. Aduerte interim, quando numerus reliquus eſt 2. non eſſe dicendum. Secundo Nonas, vel Idus, vel Kalendas, ſed pridie Nonas, vel Idus, vel Kalendas.

Iam verò ſi dies proponatur à Nonis, vel Idibus alicuius menſis, aut à Kalendis menſis ſubſequentis denominatus velimuſque ſcire, quotus dies menſis is ſit; detrahendus erit numerus denominationis, minus vno ex numero diei, in quem Nonæ vel Idus cadunt, vel Kalendæ inſequen-

quentis menſis, prout dies denominatus erit Nonis, vel Idibus, aut Kalendis: Reliquus enim numerus dabit diem menſis, qui quæritur. Verbi gratia; Scriptæ ſunt litteræ quædam, Quinto Idus Ianuarij: Quandoquidem Idus Ianuarij in 13. diem incidunt, demendus erit numerus 4. (vnitate ſcilicet minor numero Quinti Idus) ex 13. vt reliqua ſint 9. Fuit ergo dies ille, quo litteræ ſcriptæ ſunt, dies 9. Ianuarij.

Item datæ ſunt aliæ litteræ, Pridie Nonas Octobris: Quoniam Nonæ Octobris cadunt in diem 7. auferemus 1. (numerum ſcilicet vnitate minorem numero ſecundi Nonas, qui Pridie, vt ſupra dictum, profertur) ex 7. relinqueturq; dies 6. Octobris.

Poſtremò ſcriptæ ſunt aliæ litteræ, Decimo octauo Kalendas Julii, qui dies in menſe Junio exiſtit: Quia Kalendæ Julij cadunt in diem 31. à Kalendis Julij numeratum, cùm Junius habeat dies 30. ſi detrahantur 17. ex 31. ſuperſunt 14. Litteræ ergo illæ ſcriptæ ſunt, die 14. Junii, proximo videlicet poſt Jdus.

Non abſurdum eſt, quod nonnulli noſtris feſtis indicant diem.

Natalibus Chriſti Seruatoris, Pridie omnium Sanctorum. Die feſto Paſchæ. Ferij Paſchalibus. Eccleſiaſticæ Dedicationis ferijs. Regalibus, vel Epiphaniorum die. Martinalibus. Hilaribus. Cineralibus.

QVIN ETIAM DIEI ET NOCTIS horam adſcribere licet.

PRima luce. Summo manè. Diluculo, Crepuſculo matutino, vel veſpertino. Sub cœnam. Inter cœnam. Mox à cœna. Nocte, vel Noctu. Aduentante iam nocte. Multa vel alta nocte. Si quis recentium ſecutus conſuetudinem, nomen ſuum in capite litterarum non expreſſerit; in calce illud omittere non poteſt. Idque nunc ſolum, nunc adiuncto Epitheto ponet hoc modo.

Tuus, Tuus totus. Tuus toto animo. Tuus toto pectore. Tuus toto corpore & animo. Tuus, vt ſcis. Tuus, vt noſti. Tuus idem qui ſemper. Tuus vſu & fructu. Tuus mancipio & nexu. χρήσει tuus.

Tui amantiſſimus. Tui ſtudioſiſſimus. Tui cupidiſſimus. Tui obſeruantiſſimus.

Tibi deditiſſimus. Tui deuinctiſſimus. Tibi addictiſſimus.

Tibi obediens. Tibi obſequens. Tibi dicto audiens. Tibi morigerans. Tibi morem gerens

Filius

Ioannes Myrbach.

AD SVMMÆ DIGNITATIS VIROS hoc nunc modo plerumque ſcribitur:

Tuæ Clementiæ	}	deditiſſimus
Tuæ Celſitudini	}	clientulus
Tuæ Amplitudini	}	N. N.

AD

*AD MINVS NOBILES, MINVS-
que præſtantes ſic:*

Nobilitatis tuæ Dignitati tuæ Reuerentiæ tuæ	}	addictiſſimus cliens N. N.

VEL BINIS LITTERIS:

T. C. T. A. T. N.	}	deuinctiſſ. ſubiectus N. N.

VEL TERNIS LITTERIS:

R. T. A. R. T. D. R. T. C.	} hoc eſt, {	Reuerendæ tuæ Amplitudini. Reuerendæ tuæ Dignitati. Reuerendæ tuæ Celſitudini.

Nouam hanc ſcribendi conſuetudinem licet doctiſſimorum quidam (qui ſolo vtuntur Nomine, vel Nomine & Cognomine tantum) contemnant, ſi tamen his & ſimilibus ſubſtantiuis modicè, & in loco vtamur, & grauiorem amplificando reddemus Epiſtolam, & ſermonem grata varietate nouabimus, verbi gratia:

Succurre mihi inopi vir ditiſſime; Noſtram inopiam tua ſuſtineat copia; vel, Noſtram tenuitatem tua foueat liberalitas.

Vir prudentiſſime mihi ſtulto ſis præſidio; ſtultitiæ meæ tua prudentia ſit præſidio.

Obſecro te pater pijſſime; Obſecro tuam pietatem pater.

Gratulor tibi vir fortiſſime; Gratulor tuæ virtuti.

Condona mihi hunc errorem vir manſuetiſſime; Condonet mihi hunc errorem tua manſuetudo.

Non eſt hominis imperiti, viro prudentiſſimo conſilium dare; Non eſt meæ imperitiæ, tuæ prudentiæ conſilium dare.

Te, inquam, appello vir imprudentiſſime; Tuam, inquam, appello imprudentiam.

Vulgo ſcriptorum in huiuſmodi neque modus eſt vllus, neque tempeſtiuitatis ratio. Sic enim paſſim: Dominationis tuæ litteras accepimus: & Reuerendiſſima tua præſtantia mihi litteris ſignificauit: &, Nobilitas tua meo nomine ſalutabit vxorem ſuam: &, Caritati tuæ breuiter reſpondeo: &, Noſtra paruitas digniſſimæ paternitati tuæ gratias agit: Stultum eſt ita vitare perſonam, quaſi fas non ſit ea vti.

DE INSCRIPTIONE litterarum.

Inſcriptio (Græcis ἐπιγραφὴ vulgo ſuperſcriptio) eſt, quæ in ſummo epiſtolæ iam obſignatæ ponitur.

De inſcriptione nihil habemus antiquorum, amice lector, quod poſſumus affirmare, atque cum hoc tempore neceſſaria ſit, aduertendum. Primùm, qua ratione hæc nunc à doctis conſcribatur. Deinde quid in ea decorum ſit, quidve indecorum.

Hæc incipit plerumque ab vno aut altero Epithero, ſeu Adiectiuo.

Sequitur deinde Nomen & cognomen illius, cui redditur Epiſtola.

Tertio iam loco apponitur Magiſtratu, Dignitatis, aut officij nomen, eaq; exprimuntur caſu

caſu Datiuo, per huiuſmodi vocum Ellipſin ſeu reticentiã: Reddetur hæc Epiſtola, vel: Dẽtur hæ literæ, quæ verba non ſolent exprimi. Vtrum tutem ſcribas Meo an ſuo parui refert.

Poſtremò iam loco dexteram verſus, adſcribitur nomen Loci, idque ferè in genitiuo, ſubaudiendo Participium agenti, habitanti, aut ſimili.

Manutius, & alij vtuntur hic Accuſandi caſu.

INSCRIPTIONEM QVÆ ORnent, aut vituperent.

I.

HOC accuratè in ea eſt obſeruandum, vt appoſito & congruenti vtamur Epitheto, nõ abſurdo, non otioſo, non mendaci, quod oneret perſonam, non honeſtet.

Aliud enim accommodabitur Pontifici maximo, Cardinali, Epiſcopo, Abbati, Paſtori, vel Theologo.

Aliud Imperatori, Regi, Duci, Comiti, Baroni, vel alteri viro nobili & generoſo.

Aliud Magiſtratum decet, aliud hominem priuatum: aliud ſenem, aliud adoleſcentem: & doctum aliud, aliud indoctum.

Debet igitur Epitheton ipſius perſonæ qualitati, hoc eſt, dignitati, conditioni, & officio congruenter & aptè reſpondere.

Vt, verbi cauſſa; indoctum aliquem Iuriſperitum, grauem potius dixeris, quàm eruditum.

Et negligẽtem ac ſupinum Paſtorem, quiduis potius quàm vigilantem. Etenim ſibi quiſq;

conſcius, hæc in contumeliam rapit: non aliter quàm ſi deformem ſenem, formoſum puellum appelles: aut pumilionem, egregium heroa.

2 Huc ſpectat vt abſtineamus ab Epithetis, quę vel riſum moueant, vel faſtidium. Quo pertinent huiuſmodi geminationes: Domino D. Domino & M. Item amico ſuo Pyladio, & alia id genus.

3 Remouendi ſunt etiam ab huiuſmodi inſcriptionibus elegantiarum floſculi; Hæ aduolent literæ ad manus proprias, &c.

4 Poſtremò ne tam multis hoc loco vtamur verbis nihil omnipò neceſſarijs, vt totum Epiſtolæ tergum referciant.

INSCRIPTIONVM ALIquot Exempla.

AD SACERDOTEM.

Integerrimo, venerandoq; Chriſti Sacerdoti Iacobo Roggenio, Fratrum Cruciferorum Pontis cœli præfecto vigilantiſſimo.

Brugis.

AD PARENTES.

Franciſco Manquardo, amantiſſimo parenti, & Erneſtæ ſuauiſſimæ matri, ſuis.

Gladbecæ.

AD PATREM.

Optimo, & integerrimo viro Franciſco Helmio, parenti plurimum ſibi obſeruando, ad ſignum galeæ OEnopolæ.

Gladbecam.

AD

AD FRATREM.

Othoni Reinardo à Rolshauſen optimis artibus dedito adoleſcenti, fratri ſuo cariſſimo.

VVicradij.

AD PRÆCEPTOREM.

Præſtanti eruditione, & integritate viro Nicolao Taxo à Bree, Præceptori meo ſummè venerando.

VVicradium.

AD LITTERARVM Studioſum.

Ingenuo, & optimæ ſpei adoleſcenti Ioanni VVilhelmo Sintzich à Gertzen, ingenuatum artium in Schola VVicradiana ſtudioſo.

AD VIRVM HONOratum.

Optimo, & præſtantiſſimo viro Brunoni Heyſter, amico ſuo apprimè honorando.

Daleni.

SELECTIORA ALIQVOT CVIVSuis ſtatus, ætatis, ſexus, conditionis Epitheta, quorum in contexendis epiſtolis, & maximè in Superſcriptionibus eſt vſus: Prudentia, quæ cum ætate creſcit, & diligens præſtantium ſcriptorum lectio, non modò copiam maiorem ſuppeditabunt, verumetiam delectum & proprietatem eorundem docebunt.

PONTIFEX MAXIMVS.

Pontifex ſummus. Sanctiſſ. Beatiſſimus. B. Petri Apoſtolorum Principis ſucceſſor. Ieſu Chriſti Vicarius.

CARDINALIS.

Ampliſſimus. Illuſtriſſimus.

EPISCOPVS.

Reuerendiſſimus. Præſul ſanctiſſimus. Antiſtes religioſiſſimus.

SACERDOS.

Reuerendus. Colendus. Venerandus. Honorandus. Religioſus. Religioſiſſimus. Honeſtus. Probatus. Egregius. Eximius. Excellens. Præſtans. Vigilantiſſimus. Integerrimus. Chriſti venerandus ſacerdos. Religione & pietate conſpicuus.

IMPERATOR.

Auguſtus. Inuictiſſimus. Potentiſſimus: Apud

Apud veteres Diuus, quod ex adolatione videtur natum.

REX.

Gallorum Chriſtianiſſimus. Hiſpanorum Catholicus. Britannorum Sereniſſ. Clementiſſimus, Potentiſſimus, quæ duo, vt etiam Sereniſſimus communia ſunt Regibus & Archiducibus.

DVX SEV PRINCEPS.

Illuſtriſſimus. Clariſſimus. Excellentiſſimus.

COMES MARCHIO.

Illuſtriſſ. Inclytus.

BARO.

Generoſus, Nobilitate generis clarus. Generis nobilitate illuſtris. Antiqua nobilitate ſplendidus. Antiquæ nobilitatis vir.

CONSVL.

Clariſſimus. Grauiſſimus, Optimus & præſtantiſſ. Vigilantiſſimus, Diligentiſſimus.

SENATOR.

Ornatiſſimus. Prudentiſſimus. Lectiſſ. Honeſtiſſimus. Reipub. ſtudioſiſſimus.

PRÆTOR IVDEX.

Iuſtiſſ. Integerrimus, incorruptiſſimus, Iuſtitiæ patronus.

THEOLOGVS,

Eruditiſſimus, Doctiſſimus. Sacrarum. vel, diuinarum rerum ſcientia præſtantiſſ. Sacrarum ſcripturarum interpres. Sincerus S. Theol. profeſſor. Eximius, Egregius.

IVRECONSVLTVS.

Celeberrimus, Eximius, Legum peritiſſimus. Iuris vtriuſq; iuxta doctus. V. I. conſultiſſimus. Cùm ſapientiſſimus, tum integerrimus.

MEDICVS.

Clariſſimus. Fideliſſimus. Multo vſu excellentiſſimus. Medicinæ Doctor pręſtantiſſimus. Artis Medicæ experientiſſimus & diligentiſſimus. Vndequaq; doctiſſimus.

VIR PRAECLARVS.

Vir primarius. Omni laude digniſſ. Vita & moribus ornatiſſ. Clariſſimus & laudatiſſ. Probitate, & humanitate conſpicuus. Optimè de Repub. meritus. Prudentia & auctoritate nobilis. Pietate & eruditione inſignis. Excellenti doctrina egregius.

PATER.

Clariſſimus. Optimus. Plurimum obſeruandus. Perpetuo amore venerandus.

MATER.

Suauiſſ. atque optima. Cariſſ. & dulciſſima. Plurimùm obſeruanda.

VXOR.

Optima. Cariſſima. Fideliſſ. Suauiſſima. Fideliſſ. atq; optima.

FRATER.

Optimus. Suauiſſ. Clariſſ. Dilectiſſimus. Optatiſſimus & dulciſſimus.

SOROR.

Suauiſs. Cariſsima. Vnicè cara, dilecta. Dilectiſs. Dulciſſima.

FILIVS

FILIVS.

Cariſſimus Dilectiſſ. Suauiſſ. Dulciſſ. Mellitiſſimus.

PATRVVS, PRAECEPTOR.

Multùm, plurimùm obſeruandus. Summè, valdè venerandus. Vnicè, præcipuè colendus. Apprimè, In primis, Admodum. Cùm primis. Maiorem in modum, &c.

OPIFEX.

Induſtrius, Sollers. Peritus. Perſpicax. Eximius. Egregius. Spectatus. Circumſpectus. Exquiſitus. Accuratus. Prudens. Diligens.

AMICVS.

Primus & fideliſs. Sincerus. Integerrimus. Noſtri perſtudioſus. Incomparabilis. Cariſs. Percarus. Summè, vnicè, in primis, cum primis carus, dilectus.

SODALIS.

Amiciſſimus. Iucundiſſimus. Lepidiſſimus. Melliciſſimus.

ADOLESCENS.

Ingenuus. Bene moratus. Ornatiſſ. Doctiſſ. Liberali ingenio, indole. Eximiæ indolis. Optimæ, Summæ ſpei. Præſtatiſſ. ingenio. Optimus, & humaniſſimus. Optimis ſtudijs deditiſſimus. Summæ eruditionis, ſummæque virtutis. Spectatæ probitatis. Literarum ſtudioſiſſ. Ingenuarum artium candidatus. Optimarum artium ſtudijs eruditus. Summa modeſtia, & ſingulari probitate. Summo ingenio, ſummaque doctrina. Summo ingenio & virtute. Præclaræ, generoſæ indolis.

MATRONA.

Proba. Modeſta, Integra, Honeſtiſſima Pudiciſſima, Eximia pietate, & virtute. Primaria femina. Feminarum præſtantiſſima, Pudentiſſima: Lectiſſ. Generoſa, Nobilis.

PVELLA.

Caſta. Verecunda. Pudiciſſima. Bene morata. Lepida. Bella. Honeſtatis exemplar. Amabilis. Iucunda.

INSCRIPTIONVM ALIquot formulæ.

EXimiæ tum indolis, tum etiam virtutis adoleſcenti Petro Olorio Radæo.

Liberali indole, & eximia ſpe adoleſcenti Henrico Aſſuerio Geldrienſi.

Claris orto natalibus adoleſcenti Ioanni Gebhardo à Blitterſtorpff.

Ingenuo, & optimæ ſpei puero Nicolao à Brandenberg.

Optimo, literarumq; candidato adoleſcenti Petro Bolſtero.

Ingenioſo, ſummæq; diligentiæ adoleſcenti Thomæ Buchlero.

Generoſæ indolis adoleſcentulo Salomoni à Furdt.

Summæ integritatis viro Petro VVeyeno, Oenopolæ in VVicraht.

Ornato, & ſplendido viro VVinando Ohmen, Reipub. Dalenſis Conſuli vigilantiſſimo.

Ornatiſſimo, & integerrimo viro Abeli Papeler, Senatori, Conſuliq; Dalenſium.

Excellenti eruditione, & prudentia Aduocato M. Gerardo Goelen Dalenati.

Prudentia, multoq; rerum vſu excellentiſſimo viro Ioanni Sybrich, Prætori in Erklens.

Eximiæ pietatis viro, D. Gotfrido Lit. Venlonati.

Singularis doctrinæ viro. Cir-

Circumſpecto, prudentique viro Franciſco Vogelio, Iudici Erklenſi.

Eruditione, & ſingulari vitæ integritate præſtanti viro Henrico Stammio, ciui Gladbachcenſi.

Generoſo, & antiqua nobilitate illuſtri viro.

Præſtanti eruditione, multaque experientia clariſſ. Medico.

Eximio, & religioſo Patri, D. Frederico Placopœo, Eccleſiæ Dulcanæ Paſtori.

Viro vndecunque doctiſſimo.

Erudito pariter ac probo viro Ioanni Fabricio, Ludimagiſtro apud Gladbachcenſes.

Venerabili, & circumſpecto viro D. Theodoro ab Hulſs, Eccleſiæ Dalenſis, & Sacrarum ibidem virginum Præfecto.

Singulari vitæ integritate viro.

Multis nominibus ornatiſſimo viro Henrico Meyero curiæ Erklenſis Scribæ.

Probitate, & prudentia conſpicuo viro Ioanni Knor, ciui Erklenſi.

Doctiſſ. & integerrimo viro.

Ornatiſſ. præſtantiſſimoq; viro Matthiæ Schreiber Dalenſium Præfecto.

Ampliſſ. grauiſſimoque Domino.

Nobilitate, & virtute egregio viro.

Virtute, & integritate præſtanti viro Huberto Retzer, liberæ iuriſdictionis in VVicrath Scribæ.

Clariſſimo pariter & humaniſſimo viro.

Præſtanti eruditione, & integritate viro Ioanni Sittardo, Scholiarchæ Dalenſi.

Eruditione, & eloquentia V. I. præſtantiſſimo Doctori.

Auctoritate, & prudentia ornatiſſimo viro Ioanni Breuvver, Gladbachcenſibus Præfecto.

Viro omni virtute, integritateque præſtanti.

Vtriuſque litteraturæ callentiſſimo viro.

Summa virtute, & ſingulari humanitate viro Theodoro Stehen, fori iudiciarij in Gladbach Scribæ.

Inſigni

Inſigni eruditione, & integritate clariſſimo S. litterarum Doctori.

Optimo, venerandoq; Chriſti ſacerdoti VVilhelmo Mettelenæo.

Reuerendo in Chriſto Patri, cum generis nobilitate, tum virtutis laude clariſſ. Abbati.

Reuerendo, pietateq; & doctrina præſtanti viro, D. Gaſpari Cornerio Cœnobiarchæ, & Eccleſiaſtæ in monte Antonino.

Inſigni pietate, & eruditione præſtanti viro.

Vita, morumque integritate præſtante celebrique viro.

Ingenio, doctrina, & eloquentia excellentiſſimo viro.

Priſcæ, & veræ nobilitatis, inſigniſque prudentiæ viro.

Nobilitate, prudentia, & eruditione clariſſimo Senatori.

Viro omni virtute, doctrina, & eloquentia ornatiſſimo.

Egregio, fideliſſimoque viro Ioanni Sutrath, Dalenſium Reipubl. cauſarum Aduocato.

Eximio viro Iacobo Krickelmanno, optimarum diſciplinarum, ac Iuriſprudentiæ callentiſſimo.

Nobili, ampliſſimo, & prudentiſſimo viro.

Clariſſimo, eloquentia, integritate, rerumq; vſu præſtantiſſ. viro.

Ingenio, doctrina, virtuteq; præſtanti viro Conrado Schinckio, Venlonenſis ſcholæ moderatori.

Spectato, & induſtrio ciui Henrico à Thor Ercklenſi.

Clariſſimo, & V. I. conſultiſſimo Licentiato Reinero Meuſelt, Abbatiæ Gladbachcenſis Syndico, ſummè ſibi colendo amico.

Viro clariſſimo, & celeberrimo, amico ſuo ſemper colendo Stephano Boſchman, præfecto in VVicrath.

Reuerendo Patri, & pietate atq; varia eruditione clariſ-

clariſſimo viro, Domino Hermanno Haſio, Ordinis fratrum Cruciferorum Magiſtro Generali, amico plurimùm obſeruando.

Venerando viro, pietate, eruditione, virtute, & dignitate clariſſimo Domino Rutgero Muſero, Cænobiarchæ in Hombuſz, amico ſuo omni obſeruantia colendo.

Viris ornatiſſimis, pietate, prudentia, virtute, & ſapientia, conſulibus & Senatoribus Reipub. Gladbacenſis, ſuis Dominis & amicis ſtudioſè honorandis.

Inclytæ ſtirpis fama, ingentiſq; animi vigore nobiliſſimo Bertramo Quado.

Mira animi, generis & corporis nobilitate ornatiſſimo Lothario Quado.

Generis nobilitate, manu conſilioque optimo, aſperis & ſecundis rebus æquè probato equitum Signifero Frederico Quado.

Generoſo ſtemmate, rerum experientia, omniq; adeò virtutum genere, & priuatis, & Principi ſuo probatiſſimo aulico Stephano Quado.

Nobiliſſimi generis ſplendore, & bellicæ virtutis gloria ſtrenuiſſimo equitum cataphractorum, & hæreditario Ducatus Geldrici Magiſtro Theodoro Quado.

Maiorum natalibus claro, virtute clariore, vitæ integritate clariſſimo Heroi VVilhelmo Quado.

Antiqua nobilitate, ſingulari prudentia & comitate Dynaſtæ Ioanni Quado, Domino in VVicraht, Berg, & Schvvanenberg.

Generoſo Baroni ac Domino, D. Florentio Hattardo, Baroni in Aſperen & Langerach, Domino in Odenkirchen.

FOR-

FORMVLÆ ALIQVOT Adoleſcentulorum epiſtolis, dum Germanicè ſcribendum eſt, ſeruientes.

Gruß der Kinder zu den Eltern.

MEin gutwillig Gehorſamkeit/ kindliche Liebe/ mit ſchuldiger/ ſtehter/ vnuerbrochner Trew zuvorn.

Gnadenreiche Stärcke/ Hülff/ vnd Beſtändigkeit zuvorn.

Mein Vnterthänigkeit/ vngeſparten vermögens/liebs/ehren/ vnd guts zuvorn. Hertzallergeliebſter/oder freundlicher lieber Vatter/ vnd Mutter/wann es euch ſampt dem gantzen Haußgeſinde mit Geſundheit allenthalben wol ergienge/ das were mir ein ſondere Frewd von euch zu vernehmen. Vnd wiſſet mich noch von den gnaden Gottes ſtarck vnnd geſundt ſeyn/ Göttliche Maieſtät wolle es von beyden Theilen lang verleihen lieber Vatter/ꝛc.

Gruß eines Bruders zu dem andern.

Mein freundlichen Gruß/ Brüderliche Trew/vnd alles Vermögen zuvorn.

Meiu Freundſchafft/ vnnd was ich ehren/ liebs/vnd guts vermag/ auß Brüderlichē Hertzen zuvor/ freundlicher lieber Bruder/ oder Schweſter/ ewer Glückſeligkeit/ Wolfahrt vnd Geſundheit/ iſt mir ein ſonderliche Frewd zu vernehmen/ vnd mag euch hie bey nicht verhalten/das ꝛc.

Gruß zu guten freunden.

Mein freundtlich gruß/ willigen dienſt/ mit wünſchung aller glückſeligkeit zuuorn/ Günſtiger guter freundt/ ꝛc.

Mein freundtlichen gruß/ willigen dienſt/ vnd alles vermögen zuuor/ Beſonder vnd günſtiger guter freundt/ ꝛc.

Mein freundtwilligen / Vnuerdroſſenen dienſt/ mit zuwünſchung aller glückſeligkeit zuuor.

Gruß deren ſo im gleichen grad ſind.

Meinen freundtlichen gruß/ vnd alles guts zuuorn / Beſonder günſtiger vñ guter freundt/ ich kan euch nit verhalten/ ꝛc.

Alles was ſich zwiſchen wolbekanten/ rechtfertigen vnd getrewen freunden eignet/ vnd gebürt/ ſampt alles vermögen zuuor / Beſonder lieber vnd günſtiger guter freundt.

All mein vermögen warer vnnd getrewer freundſchafft/ mit g[illegible]eigtem willen zuuorn.

Mein freundtlich gruß/ mit erbietung alles guten zuuorn / Beſonder guter freund / ewer ſchreibens / deß Datum ſtehet auff den erſten Julij/ an mich gethan/ habe ich empfangen/ vnd gnugſamlich darauß erkãdt/ daß jhr euch höchlich ſeyd verwunderen der vrſachen meines ſtillſchweigens/ welches thut jhr nit vnbillig/ dañ dieſer iſt der ſechſte Monat/ nach dem daß ich euch letzmals geſchrieben.

Mein freundlichen gruß/ vnd geringe dienſt/ vngeſparten fleiß jeder zeit zuuorn.

Anfang

Anfang zu antworten ins gemein auff allerhand Brieff.

Euwere brieff habe ich empfangen/ Welche mir angezeigt haben/ Welche mir verklärt haben/ Welche mich vnderricht haben/ Welche mich verurſacht haben/ Welche mir beſondere hoffnung gebracht haben/ Welche mir offentlich bezeuget haben/ Welche eine bedeutūg hatten/ In welchem bezeichnet ward/ ꝛc.

Euwere brieff/ oder ſchreibung iſt mir vberantwort/ in welchen jhr zu mir ſchreibet/ daß ꝛc. In welchen jhr mich klärlich vnderrichtet/ Auß welchen ich geſehen/ In welchen ich geſchrieben fandt/ In welchen jr mir zuwiſſen gethan/ wie ꝛc. Auß welchen ich groſſe frewde entpfangen/ Auß welchen ich erkandt/ verſtanden/ vermerckt/ erfahren habe/ das ꝛc.

Einen frölichen brieff/ vnd der gute zeitung verkündiget/ habe ich von euch empfangen/ auß welchen ich verſtanden/ w[illegible] ꝛc.

Ein kurtzweiligen vnd lüſtigen brieff habe ich empfangen.

Einen angenemen vnnd lang begerten brieff habe ich bekommen.

Ein lieblich vnnd gantz freundtlich ſchreiben habe ich kriegen.

Ein verſtendlichs vnnd weißlichs ſchreiben habe ich empfangen.

Ein klug vnd vernünfftig ſchreibens hab ich empfangen.

Euwer ſchreiben den erſten Julij an mich gethan/

than/hat mich fürwar gar hefftig/ grauſā ſehr/ vnſäglich/vnglaublich/ gantz höchlich / vber die maſſen ſehr / vnaußſprechlich ſehr / zweyfaltig bekümmert/beleidigt/betrübt/beſchweret/ oder erfrewet/beluſtiget/In welchen/2c.

Formulæ von vnderlaſſung deß ſchreibens.

Daß ich euch ſo ſelten ſchreib/ geſchicht nicht darumb / daß ich ewrer vergeſſen bin / ſonder daß ich nicht inheymiſch / oder kranck geweſen bin / oder die weil nicht habe / oder nicht allzeit Botten bekommen mag.

Ich hab dir lang/ oder bißher nicht geſchriebē/nicht aber auß vergeſſenheit vnſerer freundſchafft / ſondern daß es ſich ſeltzam mit mir hat zugetragen.

Ich ſchreibe auch wañ ich Botten habe / vnd wann ich allzeit botten hette/ wolt ich warlich euch alle tag ſchreiben.

Daß ich ſo lang zeit gar nichts geſchrieben habe / hat nicht an gutem willen gefehlet / ſondern das ich nicht hatte / darvon zu ſchreiben ware.

Ich ſchreib euch des zu längſamer/daß ich keinen Botten habe können bekommen.

Ich ſchreib euch deſto weniger / dieweil ich nit fur gewiß weiß/wo jhr ſeyd / oder wo jhr zu finden ſeyd.

Daß jhr meine Brieffe begert / vnd ich aber nicht ſchreibe/ das fehlet mir an der Materien allein / dañ ich weiß euch nicht ſonderliches zu ſchreiben.

Lieber

Lieber ſey nicht vnuerſchampt/vnd laß mich zu friden/vnd dieweil du mir nicht ſchreibeſt/ſo forder auch keine Brieff von mir.

Formulæ zu bitten ins gemein.

Darumb iſt an euch meine freundliche bitt/ jhr wollet erſtes tags zu vns kommen.

Ich bitte euch mit allem ernſt / wo jhr mich lieb hat/ wie jhr dann hat/daß jhr mir dieſe bitt nicht abſchlagen wollet.

Derhalben bitte ich euch gantz freundlich/jhr wollet mich in euweren ſchutz nemen/ vnd ſo es platz hat vñ füglich ſeyn wirdt/dem Herꝛn mein ſonderliche beſchwernuß furtragẽ / das will/ꝛc.

Bitte ich euch / daß jhr euch meine Ehr vnnd wolfahrt hiemit laſſet befohlen ſeyn.

Ich bitte euch / vnd bitte euch gantz freundtlich vnd ernſtlich / jhr wollet keinen fleiß hierin ſparen / vnnd mir in meinen gröſten nöthen zu hülffe kommen.

Ich bitte euch von hertzen/vñ gantzem ernſt/ ſo ich euch je etwas zu gefallen gethan hab.

Hierumb ſo bitt ich euch / jhr wollet auffs erſte/ſo bald müglich vns heim ſuchen.

Derhalben ſo will ich nicht auffhören euch zu bitten/biß ſo lang ich verneme dz jhr dieſe meine bitt außgericht habt/ darauff ich gäntzlich hoffe.

Vnd bitte euch ernſtlich / jhr wollet mir hierinn zu hülffe kommen/ dann furwar ich wolte euch nicht beſchweren/wañ mirs ein ander könde außrichten/daß ich willig bin vmb euch ꝛc.

Aber wiewol mir euwere freundſchafft vnd gün-

günſtige Hülffe jetzundt hierinne hoch von nöthen / ſo ſchäme ich mich doch mehr von euch zu bitten.

Vnd bitte euch / jhr wollet vor gut auffnemmen daß ich / ꝛc.

Alle meine Hoffnung vnd Troſt iſt allein an euch gelegen.

Ihr habt was mich hierin gut duncket / ſo mercket jr auch meines Hertzens begehren wol. Ich will ewerem Raht ſonder Außzug nachfolgen. Nach ewerē Willen will ich mich ſchicken / was jhr gut vnd nutz zu ſeyn / achten werdet / ſoll auch von ſtund an bey mir vor recht vñ warhafftig gehalten werden / darumb iſt ꝛc.

Das gebührt mir vmb euch in allē mir möglichen Sachen / die Tag meines Lebens in Danckbarkeit / mit allem Fleiß zu verſchuldigē.

Das will ich hinwider in minderen vnnd mehreren / vngeſparter Arbeit gantzen Vermögens gern verdienen.

Wo ich euch in der gleichen / oder in gröſſerē fruchtbarlich vnd gefällig dienen / vnd Freundſchafft erzeigen köndt oder möcht / ſolt jhr mich gantz vngeſpart / vnverdroſſen / willig vnd geneigt befinden.

Formulæ auff Vermahnung zu antworten.

Daß jhr mich vermahnet / mit Ernſt vnnd Fleiß zu ſtudieren / das hat mir groſſe Luſt vnd Frewde gebracht. Aber jhr ſolt wiſſen / daß ich nichts anders für habe / ꝛc.

Wie

Wie jhr mich vermahnet / ſo viel möglich/ wil ich weder Tag noch Nacht an mir fehlen laſſen.

Daß jr mich vermahnet/daß ich mich ſtellen wolte/mit geberden vnd worten wie einem ehrliebenden geſellen gebürt/ wil ich jederzeit thun.

Es iſt mir fürwar ſehr angenem/daß jr mich vermahnet / vnd gütlich ſtraffet / vmb meines mißbrauchs willen/vñ verſtehe es mit frewden im allerbeſten/ dieweil mir mein Wolfahrt lieb iſt/ Dañ ich wol mercken kan/daß der mir nicht feind iſt / welcher ſich meiner Wolfahrt vnd ſeligkeit erfrewet / vnd mich darzu vermahnet/ꝛc. Vnd bitte euch hertzlich mit gantzem ernſt / jhr wollet daſſelbig manchmal vnd allezeit thun.

Formulæ der Danckſagung.

Ich kan nicht ſinnen noch außgedencken/wie ich euch nach billichkeit gnugſam dancken / vnd mein gutwillig / danckbar Hertz nach meinem begeren eröffnen vnd bezeugen möcht.

Aber was ſol ich euch viel mit worten dancken? Wolte Gott / daß mir ein ſolche vermügnuß / gewalt vnd reichthumb noch vor meinem ſterben möcht gebüren / daß ich mein danckbarkeit gegen euch mit der that mehr dañ mit worten köndt beweiſen. Hierzwiſchen/ſo etwas ſeyn wirdt/darin jr vermeynet meiner hülff vnd vermögenheit widerumb zugebrauchen / ſo wöllet mich nicht bitten / ſondern / wie jhr wiſſet / mir gebieten / jhr werdet mich zu allen eweren Gebotten frölich vnd bereitwillig erfinden.

Die

Die Schenckung (oder was es dann ſey) mir von euch am nechſten zugeſchickt / iſt mir nicht zu kleinen Frewden kom̃en / mehr darumb / daß ich darbey ewren günſtigen Willen gegen mir warlich ſpüren mag / dañ vmb Köſtlichheit willen derſelben Gaben / die noch dannoch gröſſer / dann ich vmb euch verdienet hab. Ich will aber deß / auch aller Wolthaten vnd Freundſchafft / mir von euch manigfältig erzeigt / nim̃er vergeſſen / ſolchs vmb euch / vnd die ewren / wo es ſich jm̃er gebührt / willig zu verdienen. Alſo daß ich hoff / jr werdet mich in dē Laſter der Vndanckbarkeit nicht vermercken noch erfinden. Darum̃ jhr fortan in allen / mir vermöglichen Dingen / mir ſollet zu gebieten haben / als ewerem günſtigen vnd gutwilligen Freunde.

Das newe Jahr / das jhr mir geſchickt / habe ich empfangen / welches mir von ſeines ſelbſt wegen gantz angenehme / aber doch von ewerent wegen achte ichs viel höher / als jhr glauben möcht / oder ich jē ſagen will.

Ich weiß dir es ſonderlichen vnnd ewigen Danck / daß du mir in ſolcher Verlaſſenheit vnd Notturfft zu hülff kommen biſt.

Ich weiß nicht / wie ich dir gnugſam dancken ſoll / daß du mich in meiner Armut nicht verlaſſen haſt.

Wolt Gott / daß ich den lieben Tag erleben ſolte / daß ich euch für ewere Wolthat wider dienen möchte.

So du es thun wirſt / wie du dich vernehmen läßt / will ich dirs groſſen Danck wiſſen / vnd vberflüſſig vergelten.

Ich kan dir nichts anders widerumb erzeigen/dann einen guten Willen/vnd daß ich mich freundlich vnd danckbar gegen dir ſtelle.

Wenn ich gleich für euch ſterbe/ſo köndte ich doch für die geringſte Wolthat euch nit gnugſam dancken.

Ich kan euch nicht allein für ewere Wolthat nicht genugſam dancken/ſondern auch nicht genugſam außgedencken / wie ich euch dancken möchte.

Billich muß ich euch die Tage meines Lebẽs dancken/ dann jr mir offt mit ewern freundlichẽ Worten/getrewen Raht vnd Hülffe/ all meine Sorg vnd Angſt abgenommen habt.

Die Wolthaten / die von euch herkommen ſeynd / will ich allzeit in meinem Hertzen tragen/fleiſſig bewahren/vnd nimmer vergeſſen.

So ich leben werde/will ich alles thun/ was einem danckbaren Freunde in aller Ehrerbietung zu thun gebührt/ dann es were ein groſſe Schand/daß ich ewer Wolthat vergeſſen ſolte.

Ich kan euch ſolche Wolthat nit vergelten.

Ihr ſolt darau nicht zweiffelen/daß ich alles thun will/ was jr gerne hett / ſo mirs anders zu thun müglich iſt.

Es ſolle nichts zu ſchwer ſeyn/dz ich ewerent halben nicht gern vnd mit luſt thun will.

Es ſolle nichts ſo groß / oder ſo gering ſeyn/ das mir beſchwerlich oder verächtlich ſeyn ſolt/ euch zu dienen.

Ich will nicht auffhören / euch für vnnd für guts

guts zu thun/vnd euch mit allem Vermögen zu dienen.

Alles was mir infelt / das euch zu nutz gereichen mag/will ich von mir ſelbſt thun/ ſo mir aber etwas vnbewuſt / vnnd jhr mich deſſelben erinneren werde/ will ich euch fleiſſiger / dann alle ewere Freund dienen.

Euch zu dienen bin ich allzeit willig vnd bereit.

Euch zu dienen erkenn ich mich gantz willig / vnd will es hertzlich gern thun/ vnd ſage euch dz zu/alles zu thun für euch/ was ich vermag.

Ich will dir allen freundlichen Willen erzeigen/ nicht anders / als wann du mein leiblicher Bruder wereſt.

Ich will mich alſo widerumb gegen euch halten/ daß Freunde vnd Feinde verſtehen ſollen/daß ich ewer beſter Freund ſey.

Ich will meinen eigen Nutz / nicht anſehen / damit ich euch widerumb dienen/ vnnd ewcren Willen vollbringen möge.

Ich will mich in vnſer Freundſchafft alſo gegen dich halten / daß du Beyſtand vnd Dapfferkeit an mir ſpüren ſolſt.

Was der Zeit halben vergeſſen vnnd verſaumt iſt / das will ich jetzundt mit gröſſerem Fleiß widerumb verbeſſeren vnd einbringen.

Darumb in allen möglichen Dingen / darin ich euch Dienſt/Nutz/ Frewde/ Wolgefallen/ vnd freundlichen Willen erzeigen kan / in dem Leib vnd Gut für euch zu ſetzen / ſolt jhr mich allzeit willig vnd bereit finden.

Formulæ zu antworten auff Dancksagung.

Daß dir mein Dienſt vnd guter Will wolgefället/ höre ich gern.

Daß dir mein Dienſt ſo behäglich geweſt iſt/ deß frewe ich mich von Hertzen.

Ich habe vernommen auß deinẽ Schreiben/ daß es dir wolgefalle / daß ich mich deiner geſundheit halben bekümere/ vnd es frewet mich/ daß du weiſt/ wie es mir jetzundt gehet.

Anfang eines Klagbrieffs.

Dieweil jederman in Elend/ Notturfft/ vnd Gebrech/ billich hülffe ſuchet/ allermeiſt bey einem probierten vnd vom Geblüte verwandten Freunde/ mit ſtarcker Zuverſicht/ ſolch Begehren vnd Notturfft / im Fall es nicht vnbillich/ von demſelben zu erlangen. Darumb kan ich euch/ zu dem mein höchſtes Vertrawen ſtehet/ nit bergen/ daß ich in ſolche Armut vnnd Verlaſſenheit / nach Hinſcheidung meines lieben Vatters ſeligen/ kommen bin/ daß ich mich von wegen jetziger thewren Zeit/ vnd Kriegßlauffen / vor Hungers noth von dem betteln nicht mag erwehren/ etc.

Vnter allen Nutzbarkeiten/ die auß wahrer Freundſchafft entſpringen/ iſt dieſe die vornemſte/ daß wañ jemandts etwas widerwertiges/ vnd ſchmertzlichs begegnet / er daſſelbige in den Schoß vñ Ohrẽ ſeines Freundes mög außgieſſen/ welches jm ein gutẽ Theil der Bekümernuß pflegt hin zu nemmen. Darumb bin ich bewegt/ euch zu eröffnen/ wie/ etc.

Die-

Dieweil die Kinder zu jhren Eltern / daher ſie ihren fleiſchlichen Vrſprung haben / in aller Noth jhre Zuflucht nemmen / die auch auß natürlicher Art denſelben gut zu thun geneigt ſeyn/trag ich kein Zweiffel/ ſolche milde Zuneigung ſey auch in euch/hertzallerliebſter Vatter/ eingewurtzelt/darumb/dieweil ich jetzt/ꝛc.

Formulæ der Nachtſagung.

Damit dem Allmächtigen in ſeinen Schutz zu aller Wolfahrt befohlen.

Damit ſeyt dē Allmächtigen Gott befohlē.

Du mein lieber Freund/ trage ſorge für deine Geſundheit/vnd lebe in Frewden/dieweil ich mein gantzes Leben allein in Trawren vnnd Trübſal ſchmertzlich enden muß.

Darzu euch Gott ein langes Leben genädiglich verleihe.

Den Allmächtigen bittendt / euch langweilig in dieſem zeitlichen Leben zur Beſſerung auffzuhalten/vnd zu friſten.

Den ich hiermit dem Allmächtigē in Frewd vnd Glück/ zur Seelen Seligkeit thu befehlen.

Vnd ſeyt damit dem Allmächtigē in Frewd vnd Wolfahrt befohlen.

Vnd ſeyt dem Herꝛn befohlen.

Gott der Allmächtige wolle mit langwiriger Geſundheit/ in Wolfahrt vnd Glückſeligkeit euch geſparen.

Thu euch hiemit Gott zu zeitlicher vnd ewiger Wolfahrt empfehlen.

Daß ich im beſten vnd günſtiger Wolmeinung euch nicht verhaltē wollen/ den ich hiemit dem Allmächtigen thu befehlen. Datum/ ꝛc. Im Jahr nach vnſers Seligmachers Geburt 1608. Am erſten deß Monats Januarij.

Vnd thue euch hiemit dem Allmächtigen in Frewden befehlen. Geben/ etc. im Jahr vnſers Erlöſers 1608. den erſten Januarij.

Welche Freundſchafft/ als ich betrawe/ zwiſchen vns beyden bleiben vnd weren ſoll die Tage vnſers Lebens/ die vns der Allmächtige mit Gnaden vermehren wolle/ in guter Geſundheit vnd glückſeligem Stand/ wahrer Liebden vnd alles Friedens. Geſchrieben zu Wickraht/ im Jahr vnſers HErrn 1608. auff den 1. Tag Jenner.

Vnterſchrifft.

E. E.

ganz dienſtwilliger
N. N von N.

Vberſchrifft.

Einem Geiſtlichen.

Dem Würdigen/ Andächtigen vnd Wolgelehrten Herrn N. N. etc. meinem/ etc.

Dem Ehrwürdigen/ Geiſtlichen Herrn N. N. etc. meinem/ etc.

Einem Edelmann.

Dem Edlen/ vnnd Ehrveſten/ etc. meinem günſtigen lieben Junckherrn.

Einem

Einem Bürgermeiſter / Schultheyſſen / oder dapfferen Mann.

Dem Fürſichtigen / Ehrſamen / vnnd weiſen Herrn N N. etc. meinem / etc.
Dem Ehrenhafften vnd Fürnemen.

Einem gemeinen Bürger.

Dem Ehrſamen vnd frommen / etc.
Dem Achtbaren vnd beſcheiden / etc.

Einer Erbarn Frawen.

Der Züchtigen vnd Tugentreichen Frawen N N. meiner inſonders guten gůnnerin.

Einer Jungfrawen.

Der Edlen vnd Tugentſamen Frawen / etc.

Einer Jungfrawen ſo nicht Adelmeſſig.

Der Reuſchen / Ehrntugentreichen Jungfrawen N N. meiner hertzlieben Nichten.

Der Mutter.

Der Ehrntugentſamen Frawen N N. meiner geliebſten Mutter.

INDEX EORVM, DE QVIBVS HOC LIBRO AGITVR.

QVid ſit Epiſtola,& vnde dicta:deque aliis eiuſdem nominibus. 11
Cur inuenta ſit Epiſtola, & quod ſit eius proprium. 11
De epiſtolarum Decoro. 12
De rebus Epiſtolographo neceſſariis. 12
De Inuentione. 12
De Diſpoſitione. 12
De Elocutione. 13
De Arte. 13
De Imitatione. 14
De Exercitatione. 15
De epiſtolarum Generibus. 16
Tria eſſe epiſtolarum Genera, ad quæ cætera reuocentur. 17
De Deliberatiui Generis Epiſtolis. 18
De Suaſoria epiſtola. 18
Suadendi formulæ. 21
De Diſſuaſoria epiſtola. 24
Diſſuadendi formæ. 25
Ratio reſpondendi litteris Suaſoriis & Diſſuaſoriis. 26
De Hortatoria, & Dehortatoria epiſtola. 30
Hortandi formulæ. 36
Hortandi ad mittendum litteras formulæ. 43
Notio de epiſtola Dehortatoria. 44
Dehortandi formulæ. 46
Reſponſio ad Hortatoriam & Dehortatoriam epiſtolam. 47

De

De Conſolatoria epiſtola.	51
Conſolandi formulæ.	56
Ad Conſolatoriam reſponſio.	63
Ad conſolationem reſpondendi formulæ.	68
De Petitoria epiſtola.	70
Petendi formulæ.	77
Ad Petitoriam reſponſio.	82
Ad Petitionem reſpondendi formulæ.	86
De Commendatitia epiſtola.	87
Commendandi alios formulæ.	92
Commendandi ſeipſum formulæ.	101
Ad Commendatitiam reſponſio.	102
Ad Commendationem reſpondendi formulæ.	108
De epiſtola Conciliatoria.	107
Conciliatoriæ epiſtolæ Exordia.	110
Offerendi ſeipſum formulæ, quarum creberrimus in Conciliatoriis epiſtolis vſus eſt.	112
De epiſtola Officioſa.	114
Deferendi alicui ſuum Officium formulæ.	113
Reſponſio ad Officioſam epiſtolam.	122
Ad Officioſam reſpondendi formulæ.	125
De Communicatoria epiſtola.	126
Communicatoriis Epiſtolis ſeruientes formulæ.	130
De Diſputatoria epiſtola.	137
Diſputationibus ſeruientes formulæ.	138
De Mandatoria epiſtola.	140
Mandandi formulæ.	143
De Iudicialis Generis epiſtolis.	144
De Accuſatoria ſeu Expoſtulatoria epiſtola.	144
Accuſandi & Expoſtulandi formulæ.	148
Accuſandi litterarum intermiſſionem formulæ	151
Reſponſio ad Accuſatoriam, ſeu Expoſtulatoriam epiſtolam ex cuius inſtitutione ratio conſcribendi epiſtolas Excuſatorias ſeu Apologeticas, & Deprecatorias pleniſſime percipitur.	153
Accuſationi reſpondendi formulæ.	161
Litterarum ſilentium Excuſandi formulæ.	166
Litterarum raritatem Excuſandi formulæ.	168

Litte-

INDEX

Litterarum tarditatem Excuſandi formulæ. 171
Litterarum breuitatem Excuſandi formulæ. 172
Litterarum breuitatem Excuſandi in calce earum formulæ. 174
Litterarum longitudinem Excuſandi ſub finem earundem formulæ. 175
Deprecationis formulæ. 176
Reſponſio ad Purgationem, ſeu Excuſationem. 179
Excuſationem accipiendi formulæ. 184
Excuſationis non neceſſariæ formulæ. 185
Excuſationem reiiciendi formulæ. 186
De Querula, ſeu indignatoria epiſtola. ibid.
Querendi formulæ. 191
Reſponſio ad Querulam epiſtolam. 195
De Minatoria epiſtola. 202
Comminandi formulæ. 204
De Demonſtratiui generis epiſtolis. 207
De Nuntiatoria ſeu Narratoria epiſtola. 207
De Ænigmatica epiſtola. 211
Nuntiandi formulæ. 220
Reſponſio ad Nuntiatoriam ſeu Narratoriam. 222
Reſpondendi ad Nuntiatorias epiſtolas formulæ. 226
De Gratiarum actione. 227
Gratias agendi formulæ. 231
Reſponſio ad epiſtolam Gratiarum actricem. 226
Ad Gratiarum actionem reſpondendi formulæ. 238
De Gratulatoria epiſtola. 238
Gratulandi formulæ. 244
Reſponſio ad Gratulatoriam epiſtolam. 246
Ad Gratulationem reſpondendi formulæ. 248
De Dedicatoria ſeu nuncupatoria epiſtola. 249
Nuncupandi, & dedicandi formulæ, cum epiſtola integra Mureti ad Scipionem Gonzagam Marchionem. 254
De Laudatoria epiſtola. 259
Laudandi viros formulæ. 263
Laudādi ingenuos & liberales adoleſcētes formulæ, 264.

Lau-

Laudandi Feminas formulæ. 271
Laudandi Vrbes formulæ. 272
Reſponſio ad Laudatoriam. 272
De reprehenſoria Epiſtola. 277
Reprehendendi, Vituperandíque formulæ. 278
De iocoſa epiſtola. 281
Iocandi formulæ. 285
Reſponſio ad Iocoſam, ſeu Facetam epiſtolam. 287
De Miſta, ſeu Compoſita epiſtola. 289
Tranſitionum formulæ. 290
Connectendi formulæ. 292
Longiorem Narrationem, vel epiſtolam præcidendi formulæ. 293
Epiſtolam eſſe liberam, nec certis perpetuiſq; legibus adſtringi. 294
Partes Epiſtolarum duplicis eſſe generis. 294
De Salutatione. 295
Nouæ Salutandæ formulæ, nec omnino damnandæ. 298
Græcorum Salutatio. 298
Ouidii Salutandi formulæ. 299
Hebræorum Salutatio. 299
De epiſtolarum Exordio. 300
De reliquis epiſtolam Exordiendi formis. 302
Exempla aliquot Exordiorum ex Abrupto. 305
Exordiendi, beneuolentiamque captandi formulæ, A perſona noſtra. 307
A perſona eius cui ſcribimus. 308
A perſona vtriuſque. ibid.
A perſona illius pro quo ſcribimus. 310
A re ipſa. 310
A voto. ibid.
A tempore. 310
A loco. 311
A conſuetudine. ibid.
A cauſſa. ibid.
A ſententiis. 312
A facto memorabili. 312

Exordia Epiſtolæ, qua ad ſcribendum prouocamu 313.
Exordia Epiſtolæ, qua alicui reſpondemus. 316
Exordia quibus reſpondemus ad Epiſtolam nobis gratam. 316
De Narratione, Propoſitione, Confirmatione, Confutatione, & Concluſione epiſtolarum coniunctim, cum adiuncto Exemplo. 321
Concludendi Epiſtolam formulæ. 328
Formulæ amicos in Extremis litterarum Salutandi. 126.
Formulę Salutandi quempiam alterius nomine. 328
Reſalutandi formulæ. 328
Ratio excuſandi Epiſtolam neglectius ſcriptam. ibi.
De Valedictione. 32?
Valedicendi ratio. 33?
Formulæ ſubiiciendi aliquid poſt vale, quod prius in mentem non venit. 332
Locus qui adſcribi debeat. 333
Tempus qua ratione adſcribendum ſit. 334
Dies menſis quonam modo adſcribatur. ibid.
Qui nomen in calce litterarum ſcribendum ſit. 336
De Inſcriptione litterarum. 342
Inſcriptionem quæ ornent, aut vituperent. 343
Inſcriptionum aliquot Exempla. 344
Selectiora aliquot cuiuſuis ſtatus, ætatis, ſexus, conditionis Epitheta, quorum in contexendis epiſtolis, & maxime in ſuperſcriptionibus eſt vſus. 346
Inſcriptionum aliquot formulæ. 350
Formulæ aliquot adoleſcentulorum Epiſtolis, dum Germanice ſcribendum eſt, ſeruientes. 354

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google